

RUPERTI AB BATIS MONASTERII

TVITIENSIS, ORDINIS SANCTI BENEDICTI, THE

ologi antiqui ac planè clarissimi, in Cantica Canticorum de incarnatio-
ne domini, Commentarioꝝ libri VII. à multis seculis, in hunc usq; diē
maximè desiderati, multoꝝ labore ac sumptu nunc iteꝝ excusi.

ARNOLT BIRCKMAN.

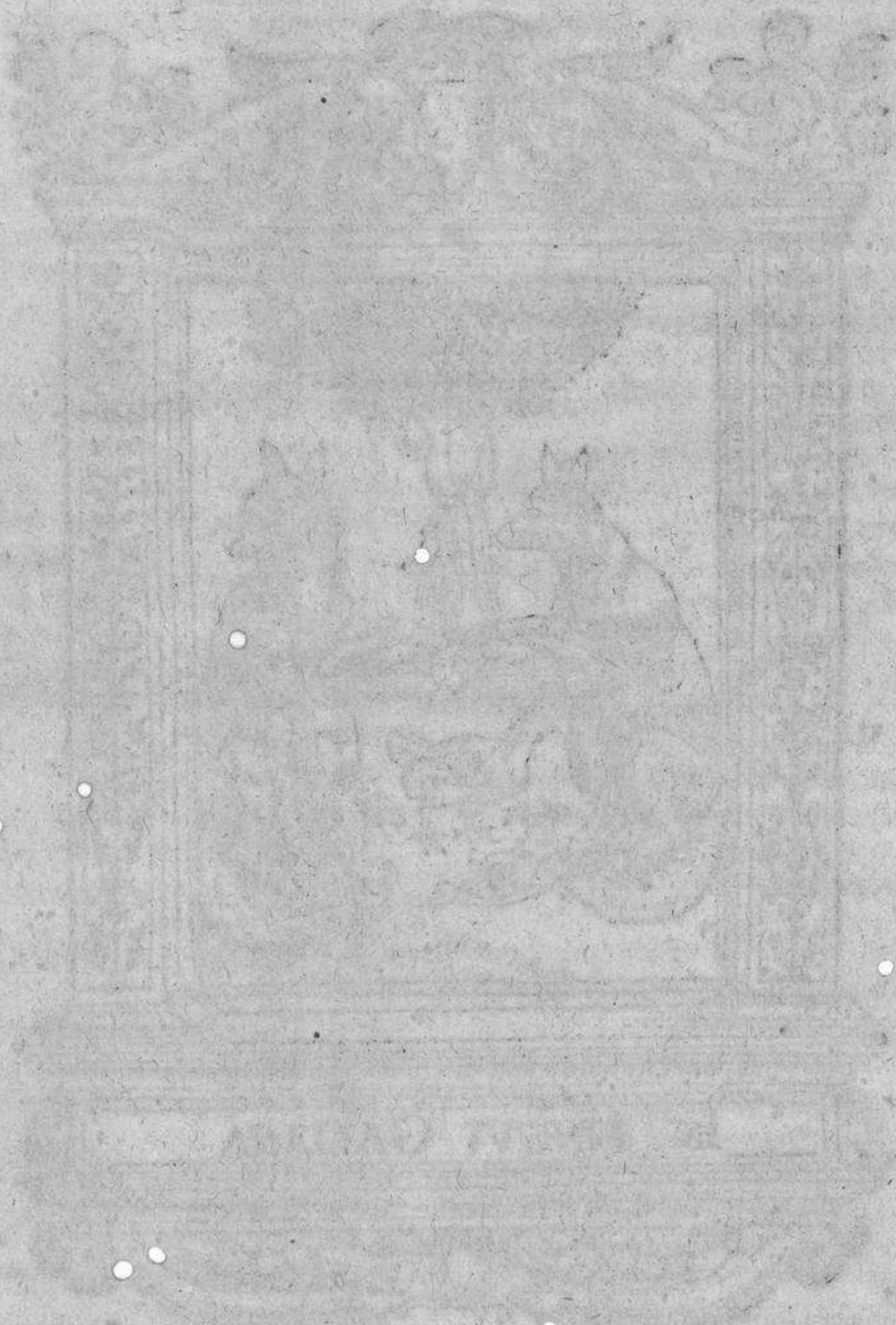
Apud felicem Coloniam, Anno salutis
M. D. XXXII. Aeditio secunda.

R/3-414

RAVPERTTAB
BASTISMONASTERII

EXIMIIUS ORIGINIS SANCTI BENEDICTI THE
CIVITATIS REPTIENSIS IN CIVITATE REPTIENSIS
IN ANNO DOMINI MILLESIMO CCCLXXXV
MENSE APRILIS

ANNO DOMINI MILLESIMO CCCLXXXV
MENSE APRILIS

AD LECTOREM.

Accipe lector studiosissime, breuem rerum in hoc libro contentarum indicem; quem ut intelligas, diuifimus unamquamque paginam siue columnam per has tres literas, A, B, C, ita ut quæ hic notata sunt, illic sub iisdem literis confestim inuenias. Vale.

INDEX OPERIS RVPERTI IN CANTICA CANTICORVM.

Dam utranq; mortem incurrit, sed Christus utranq; uitam restaurauit	34. c	Charitas ordinata in Canticis quid sit	12. b
Adam per Euam uitã perdidit, & mortẽ inuenit	11. c	Charitas finis præcepti	33. a
Adã nõ fuit formatus in paradiso.	34. b	Charitas alterius bonum suum facit	20. b
Adolescentulæ animæ imperfecte	2. b	Chorus & acies castrorum	49. b
Adorandũ in spũ & ueritate	In Prolo.	Christus ut lilium, quia speciosus præ filiis hominũ.	10. c
Amicor; congratulatio in Canticis	28. c	Christus se pulchrum esse negare non potest	11. a
Ancilla discalceata quæ sit	53. c	Christus in Iudæa lilium inter spinas	ibidem.
Anna mater Samuelis prophetæ	27. c	Christi aduentus cur tam diu protractus	14. a
Angeli tres Abrahamæ designant unum deum	17. b	Christus non tardus, sed uelocissimus	ibidem.
Anima beatæ uirginis quomodo liquefacta	1. b	Christus petra est & maceria	16. a
Animæ fideles sunt filia Hierusalem	23. a	Christus uinea nostra est	17. a
Anima Christi liquefacta	41. a	lege ibidem pulcherrima.	
Animæ perfectiores, reginæ sunt: animæ uero imperfectiores, concubinæ	50. c	Christus pro reliquijs Israël orauit	18. a
Anima Pauli ut Sunamitis reuerfa	53. b	Christus est ascensus purpureus	22. c
Apostolor; gemitus & fletus coram Maria	42. a	Christus candoris lilium per arietem præfiguratur	11. b
Apostoli quare tẽpore Christi non ieiunãrunt	ibidẽ	Christus fecit quatuor præcipua	34. a
Apostolorum ebrietas qualis fuerit	37.	Christus utranque uitam reparauit contra utranq; Adæ mortem	20. c
Apostolorum magistra beata uirgo	6. b	Christus aliter q̃ serpens ad comedendum inuitauit	35. c
Apostolici uiri indeficientes erunt	10. c	Christus ueritas est opposita mendacijs serpentis	ibi.
Apostoli sunt custodes murorum	41. c	Christus est candidus sanctitate & rubicundus passione	43. b
Aquæ scripturarum amaræ se cundum literam	32. c	Christus rubicundus propter peccata nostra	eod. c.
Aquæ de Libano, sunt sacræ literæ	31. c	Christus omnia scripturarum autoritate & dixit & fecit.	45. a
Aquarum uiuentium puteus est uirgo Maria	32. a	Christus mira operatus est & cunctis uelocius	20. c
Aquilo in Canticis, diabolus est	33. a	Christus longe excellentior & melior Moysẽ	49. a
Arbor malus, est lignum crucis	60. a	Christus ex matre tantum est frater noster	58. b
Ascensus purpureus est Christus	22. b	Christus quare dicatur Aminadab	52. c
Ascendere per desertũ, est habere animum solitariũ	20. c	Circumcisio cordis & ceruicis	56. a
Aspiratio diei, resurrectio est Christi	18. a	Circuire per ciuitates & castella, est prædicare euangelium regni dei	19. b
Ascendere in palmam & in crucem, idem	57. a	Colluctandum est spiritu & ueritate	In prolo.
Aurum & argentum in scripturis quid sit	22. c	Collum beatæ uirginis sicut monilia	9. a
Aurum in sensu, argentum in sermone	8. b	Collum uirginis, eius humilitatẽ designat	24. a. 26. c
Aurum pulchrius ebore	46. a	Columbarum proprietates sunt septem	24. b
Auster est spiritus sanctus.	33. c	Comæ dilecti in canticis, sacræ sunt scripturæ	44. b
		Computatio tridui Christiani	18. c
		Commorari in uillis quid sit	57. b
		Conditores scripturarum potetes fuerunt	32. a
		Congratulatio amicorum in Canticis	28. c
		Contemplatio uirginis cunctis excellentior	38. c. 39. c
		etiam est prudens	49. c
		Coronatio in Canticis, designat ecclesiam prophetarum.	23. b
		Cor Christi scripturæ sunt ueritatis	60. a
		Credere, est fulcire uirginem floribus	12. c
		Cunq; autor sacrarum literarum	In Prolo.
		Custodes murorum sunt apostoli	41. c
		Cypressus lignum cedro proximum	10. c
			D
		Quid minimus superbum Goliad strauit	47. b
		Decantationes quatuor amoris	In pro.
		Dentes uirginis innocẽtiam eius designat	24. a
		Etiam sunt sicut grex tonfarum	25. b
		Deosculari dilectum, quid sit	58. c
		Deus solus uidit quod in uirgine latuit intrinsecus	24. c

Deus pater oscularus Mariam	1.b	Filia principis quæ sit	52.c
Deus beatæ uirginis prolocutor fuit	2.a	Fœming unanimis communiter uiuebant	39.b
Dei cellaria quæ sint	cod.b	Fœmina desideriorum quomodo currebat in odore un-	
Deliciarum uirginis decor quis sit	56.c	guentorum	2.c
Desiderium filij dei, acceleratio salutis humane	14.c	Fœtus gemelli qui sint	25.b
Desiderium sanctorum & angelorum uidēdi Christum	19.a	Formosa sicut pellis Salomonis	52
Desiderium Mariæ quàm uehemens fuerit	ibi.	Fortitudine opus est regnū cœlorū impugnāti	In pl.
Dextera eius amplexabitur me, quomodo intelligēdum	12.c	Fortitudo iacob luctantis usq; mane	ibid.
Diabolus uicio superbus, Maria uirtute humilis	2.b	Frater dei est, eius faciens uoluntatem	4.a
Dilectio melior omni substantia domus	67.	Fumus & puluis in Canticis, sunt spiritus lachrymosus &	
Dilectio est uinculum perfectionis	25.c	conscientia humilis	20.b
Dilectus dilectam præuenit honore, ut filius matrē.	10.a	G	
Diligens ueraciter trahitur, & trahi cupit	3.a	Gemelli foetus qui sint	25.b
Diligentes deum, dñ & filij dei sunt	ibidē.	Gemitus & fletus apostolorū corā uirgine	42.a
Dilectus ex dilecto uirginis quis sit	43.a	Genæ beatæ uirginis sunt pulchræ	8.a
Dilectus ascendit in hortum, quomodo intelligitur.	48.b	Genæ uirginis, uerecundia eius sunt	24.b
Disceptatio de quatuor fluuijs paradisi	32.c	Genæ uirginis sicut fragmen mali Punici	26.a
Discipuli domini sunt uigiles ciuitatis	19.b	Genæ etiam in Canticis sunt exterior conuersatio	45.a
Discordia dat hosti locum	49.c	Genæ & genua in utero materno coniunguntur	50.a
Doctrina dilecti sancta & munda est	45.b	Genua curuata offerenda sunt deo	cod.b
Docere sequitur facere	41.c	Genæ & oculi alti odibiles deo	ibid.
Domus cedrinæ, templa sunt	10.c	Generatio una pro anno computatur	14.b
Dormire in Canticis, est secretum non reuelare	13.b	Generationes uariæ pulchre exponuntur	51.b
E			
Ebrietas apostolorum qualis fuerit	27.a	Gentes quomodo uenerunt ad fidem	57.c
Ecclesia pro fide defendēda, nemini cedit	61.a	Gentium populus filia Mariæ	58.b
Ecclesia est mulier extollens uocem de turba	31.c	Gladij usus non est nunc sicuti antiquitus	21.a
Ecclesia punit spiritali gladio	60.c	Gladus doloris & ignis amoris in Maria	41.b
Egredi in agrum quid sit	57.b	Greges caprarum prophetæ sunt & filij eorum	24.c
Egressus dilecti & dilectæ felix	58.a	H	
Elatæ palmarum in Canticis, quid designent	44.b	Hæretici sunt capita hydræ serpentis	43.a
Electus ex milibus, in Canticis quis sit	43.c	Hæretici inflexibiles	60.b
Eleemosynæ dicuntur unguenta	29.a	Hæretici aliquot pessimi contra Christum	37.b
Eleemosynæ uirginis in Christū maxime pretiosæ.	60.b	Hæretici sunt capita hydræ serpentis	43.a
Eleemosynarum mira commendatio	31.c	Hæretici inflexibiles	60.b
Emissiones omnium bonorum, sunt uirginis paradysus.	cod. r. a	Hierusalem quæ sursum est, mater est omniū nostrū.	51.a
Equitatus domini, uirga Aaron	7.b	Historia uetus de angelis circa Abraham & Loth	17.b
Eua non dei similitudinem, sed pulchrum pomum uidit	11.c	Hortus conclusus quare bis in Canticis dicitur	30.c
Eua Mariæ dissimilis	25.a	Hortus nucum, Christum sub lege factum significat.	52.a
Exemplum quærendi dominum in Maria	19.c	Hostes diuersi filiorum Israel	31.c
Exultabimus & lætābimur in te, quid sit	3.c	Humilitas Abraham & David	9.a
Expositio egressionis filiarum Sion	23.c	Humilitas Mariæ optimi odoris.	60.b
F			
Facies quatuor, quatuor animalium	52.b	Humilitas Mariæ est eius fortitudo	24.b
Facere præcedit docere	41.a	Humilitas turris eburnea	55.a
Fasciculus myrrhæ, commoratio dulcis, sed plena	9.b	Hydræ capita sunt hæretici	43.a
gemitibus	9.b	Hyems peccati, imber iræ dei	15.c
Fagus cum melle in resurrectionis gloria	35.a	I	
Fenestræ in Canticis sunt prophetæ	14.c	Ieiunium tempore Christi non fuit apostolis iniun-	
Festum annuntiationis uerno tempore	15.c	ctum	42.a
Fletus & gemitus apostolorum coram Maria	42.a	Ignis amoris & gladius doloris in uirgine	41.b
Fletus dulcis & lachrymæ dulces	41.b	Incarnatio Christi pulchrior plasmatione hominis	38.c
Flos campi est decus humani generis	10.c	Innixam esse super dilectum, quid sit	59.c
Flores ecclesie dei duplices	15.c	Innocentia uirginis, eius religiositas est	24.b
Fons signatus est aduentus spūs sancti in uirginem	31.a	Inuocatio autoris	in Prolo.
Ferculum Salomonis sunt scriptura	22.b	Ioseph & Maria in Canticis duo lilia	17.c
Ficus synagogam iactabūdā designat	16.a	Iosaphat non connumeratur inter fortes Israel	21.c
Fides iustificat, non lex	53.a	Ire ad montem myrrhæ quid sit	27.b
Fides plantat uineam, non opera legis	62.a	Itriguum superius & inferius quid sit	55.b
Fideles non petunt gloriam miraculorum	63.b	Iustificari uolētes i carne, abeūt post uestigia gregū	7.a
Filius hominis est foris stans & pulsans	59.a	Iustificatio est per fidem & non per legem	53.a
Filius est nomē, per quod ualde nominatus est pater.	2.a	L	
Filiæ, dictio per se posita, malum significat	11.b	Labia uirginis, eius doctrinam significat	24.a
Filiæ Hierusalem sunt animæ fideles	23.a. 42.b	Labia dilecti, doctrinam significant puram	45.b
Filij ante Christum omnes proiecti fuerunt	43.c	Lampades dilectionis	60.c
		Lectulus floridus, est uterus uirginis	10.c
		Lectulus Salomonis, uterus Mariæ	21.a
		Legitime luctari	in Prol.
		Lex non iustificat, sed fides	53.a
		Lex sicut nux sub amaro cortice	52.a
		Leonum cubilia & montes pardorum	27.c
		Læua & dextra in Canticis quid significant	59.a

I N D E X

Libani aquæ fluentes, sunt sacræ literæ	31. c	Numeri quot diatessaron constituant	30. c
Libanus mons Phœnicis abundat cedris	47. b	Numerus senarius reginis, octonarius uero concubinis quare tribuitur	ibidem.
Ligna Libani in Canticis, sunt Christiani potentes	31. b	Nuntium resurrectionis Christi	19. c
Ligna Libani in Canticis, sunt homines sancti	22. c		
Ligna sylvarum sunt sine fructu bono	11. b		
Lilium inter spinas est Christus in Iudæa	60. a	O bedientia Christi secundum legem Moyfi	32. c
Locutio dei patris ad Mariam	1. b	Oculi uirginis, simplicitatem eius significat	24. c
Locus peregrinationis nostræ uallis est lachrymarum & passibilitatis	13. a	Oculi colubæ, septem sunt dona spūs sancti	10. a
Luctari cum uerbo dei	in Prolo.	Oculi Euzæ quales fuerunt	25. b
M alum Punicum quid sit	26. a	Oculi secundum spiritum in Canticis qui sint	44. c
Mala Punica in ueste Aaron	ibi.	Octo moduli in laudem uirginis	49. b
Man ⁹ tornatiles in miraculis	45. c	Odor thuris est bonorum operum	29. c
Manus tornatiles aureæ sunt	60. d	Odor mandragoræ	57. c
Manus plenæ hyacinthis, sunt rationes cœlestes	46. a	Oleum effusum, uerbum incarnatum	2. b
Mariã esse matrẽ miã, Ruperto monstratũ	in Prolog.	Oleo nondum effuso, timebant animæ imperfecte	ibi.
maria prophetissa fuit	2. a	Omnes argentei eius mille, quomodo intelligitur	62. c
Maria quare non interfuit partui Elizabeth	4. b	Operari bene, est stipare uirginem floribus	12. c
Maria sciebat, & tamen absens quærebat	6. c	Opera Christi mira & omnium uelocissima	45. c
Maria assimilatur uirgæ Aaron	7. c	Opera legis nõ plantant uineam, sed fides	62. a
Maria solitudine delectatur	8. a	Osculetur me osculo, & fiat mihi secundum uerbum tuum, unum & idem	In Prolo.
Maria ante constitutionem mundi electa	15. a	Ostij pessulum in Canticis, est silentium	40. c
Maria in omnibus opposita Euzæ	ibid.		
Maria & Ioseph duo lilia	17. c	P almarum elatæ in Canticis quid sint	44. b
Maria suauem odorem spirauit altissimo	20. c	Parabola de agricolis uineæ	52. a
Maria sine felle sicut columba	24. b	Paradisi gratia, aquæ dulces & potabiles facte sunt	32. c
Mariam circumsteterunt angeli obstetricum uice	60. c	Paradisi fluuius in quatuor capita diuiditur	30. c. & 32. b
Maria est rota pulchra & formosa	27. b	Paradisus antiquus differt à nouo & c.	30. b
Maria est regina cœlorum	60. c	Paradisus uirginis, sunt emissiones oim bonorum	31. a
Maria per fidem soror, & per amorem sponsa	28. a	Paries inimicitiarum causa dilationis Christi fuit	14. b
Maria uotum uirginitatis prima emisit	60. d. b	Paries idẽ non ex originali tantũ peccato confiat	ibi.
Maria fortior quàm Iacob	ibid.	Pessulum ostij, oris est silentium	40. c
Maria per humilitatem exaltata	ibid.	Populus gentium, filia uirginis	58. b
Mariæ elemosynæ in Christum	29. b	Præconium pulchritudinis Mariæ	24. a
Mariæ fauus, mel & lac, est Christus	ibid.	Prælati non desunt curæ	39. c
Maria sola est hortus conclusus	30. c	Promissio auctori per uisionem facta	In Prolo.
Maria puteus aquarum uiuentium	32. a	Prophetarum præconia sunt gemmæ pretiosæ	23. c
Maria quare nõ elegit sibi uitã solitariã sicut Helias	38. a	Proprietates columbarum sunt septem	24. b
Maria cur filias Hierusalem adiurauerit	42. c	Pulchritudo Mariæ fides & humilitas	7. a
Maria digna laudari à dilecto	48. c	Pulchritudo Mariæ gemina	10. a
Maria consurgens ut aurora	51. b	Pulchritudo Mariæ dilectæ qualis sit,	24. a
Maria pulchra ut luna	ibi.	Pulchritudo Mariæ cõstat ex septem uirtutibus	ib. b
Mariam honorat filius & omnes sancti	60. c	Purpura regis, passio est Christi	56. b
Mariam decoram esse in delicijs, quid sit	56. c	Puteus aquarum uiuentium est uirgo Maria	32. a
Martha non debet perturbare Mariam	59. b		
Memores uerborum tuorum, quomodo intelligitur	3. c	Q uadrigæ Aminadab	52. b
Metonymia qualis sit figura	29. a	Quo uino potata est Maria	1. c
Mille clypei in Canticis, quid sint	26. c		
Moduli septem beatæ uirginis pulcherrimi	24. a	R aab typus typus ecclesie	26. a
Moduli octo in laudem Mariæ	49. b	Recti diligunt te, quomodo intelligitur	4. a
Moduli laudis tres quare reperantur	ibi.	Redemptor noster humilitate homo, sed diuinitate supra homines fuit	20. a
Montes aromatum sunt sancti	63. b	Reuertit super mōtes Bethel, est Christum apparere matri & apostolis	18. c
Mors animæ præcessit mortem corporis	36. a	Regna mundi nocturnæ auis sunt capita	27. b
Mors quomodo mittatur foras	60. b	Rex in accubitu suo est filius in sinu patris	8. c
Mundicia uirginis, superiorum desiderium est	24. a		
Murenula à murena serpente dicitur	8. b	S agittæ potentis acutæ quæ fuerunt	42. b
Mustum malorum Granatorum	59. a	Salomonis lectulus, uterus Mariæ	21. a
Myrrha non probata quid sit	40. c	Sãctoꝝ cõgratulatio sup bñficijs alicui collatis.	2. c
Mysterium super historiam fundatur	in Prolo.	Salomon erat uerbum domini	22. c
Mysterium de abolendis Iudæorum ceremonijs	6. a	Sapientia dei facit uigilare cor uirginis	38. c
Mysterium uini myrrhati	55. a	Sacramentum corporis & sanguinis Christi quare non prius quàm ultima cœna sit datum	36. c
		Scientia legis & ceremoniarum spiritalis	56. b
N ardo comparatur humilitas Mariæ	8. c	Scripturarum loca duo, eiusdem sunt ponderis	1. b
Nasus ancillæ præcisus ignobili	55. c	Scripturarum cellaria dei sunt	ibid.
Nasus sicut turris Libani	ibi.		
Naturalis Christi natura diuinitas est	44. a		
Nigra sum, sed formosa, quomodo intelligitur	4. c		
Nouorum & ueterum expositio	57. c		

I N D E X

Scripturæ variæ de Christo citantur	9. c	Vbera duo uirginis, uirginitas & fœcunditas	26. c
Scripturæ sacræ sunt ferculum Salomonis	22. b	Vbera uirginis pulchriora uino	28. c
Scripturæ sacræ sunt aquæ fluentes de Libano	31. c	Vbera aliarum mulierum non sunt pulchra	29. a
Scriptores sacrarum literarum potentes fuerunt	32. a	Vbera ancillarum quæ sint	54. c
Scripturarum aquæ amaræ sunt secundum literam. eo. c		Venter Mariæ ut aceruus tritici	60. b
Sensus idem sub diuersis uocibus	1. b	Venter sapphiris distinctus quid designet	46. b
Sexaginta fortes Salomonis regis temporalis	22. a	Verbum domini erat rex Salomon	22. c
Silentium, est pessulum ostij in Canticis	40. c	Verbum dei est causa effectiua beatitudinis	7. a
Silentium Mariæ circa secretum dei	3. a	Verbum domini habet argentum & aurum	22. c
Simplicitas uirginis, prudentia eius est	24. b	Verecundia duplex	26. a
Sodomorum incendium designat uniuersale iudicium		Verecundia Mariæ, religiositas	60. b
18. a		Veritas Christi est opposita mendacijs serpentis	35. c
Somnus Iacob, somnus Mariæ uirginis	38. c	Vigiles ciuitatis sunt discipuli domini	19. b
Soror paruula, ecclesia est primitiua	61. a	Vinum nuptijs deficit, quomodo intelligitur	12. a
Spinæ, blasphemiarum sunt Iudæorum & hæreticorum sectæ	11. b	Vineæ, gentes designant	5. c
Spiritus sanctus & uinum & lac dicitur in Canticis	35. b	Vineæ florentes, sunt gentes neophytæ	16. a
Sterilis peperit filios plurimos	58. c	Vinea nostra Christus est	17. a
		Vinum & lac in ascensionis gaudio	35. a
		Vinea plantata in fide, non in operibus legis	62. a
		Vinculum perfectionis est dilectio	25. c
		Virginitas Mariæ decus est omnium matronarum	24. b
		Visio ipsi Ruperto facta mirabilis	In Prolog. & 30. a
		Visio cuiusdam manus tactusq; suauissimi	40. a. b
		Visio alia crucifixi saluatoris	ibid.
		Vitia septem contraria septem prædicamentis beatæ uirginis	27. a
		Vmbilicus Mariæ crater tornatilis	54. b
		Vox turturis, prædicatio est euangelij	15. c
		Vox tua in auribus meis, pulchre exponitur	16. b
		Vox pulsantis est intus & in interiori homine	39. b
		Vnguenta optima quæ sint	2. a
		Vnguenta elemosynæ dicuntur	29. b. & 31. b
		Vultus animi uoluntatem indicat	45. b

FINIS INDICIS.

R V P E R T I A B B A

TIS TVITIENSIS IN CANTICA CANTICORVM
DE INCARNATIONE DOMINI, PROLOGVS.

VI CONTRA hominem similem sibi luctatur, aut in agone contendit, opus habet fortitudine corporis, ut athleta uictor existens, iusta laurea mereatur coronari. Porro qui cum deo luctari, & regno coelorum uim in ferre praesumit, alia & meliori fortitudine opus habet, scilicet fortitudine mentis; Nam fortitudo corporis quod illic ualet: Spiritus enim est deus, & sicut eum qui adoratur adorare oportet in spiritu & ueritate: ita nihilominus eum qui luctatur, colluctari oportet in spiritu & ueritate. Exemplum laudandum huius fortitudinis habemus in patre nostro Iacob: quem admodum scriptura dicit. Cum mature surrexisset Iacob, traductis omnibus qui ad se pertinebant, remansit solus:

Iohan. 4
Iacob cum deo luctatus.
Gen. 32

Ecce uir luctabatur cum eo usque mane. Qui cum uideret, quod eum superare non posset: dixit ad eum: Dimitte me: iam enim ascendit aurora. Respondit: Non dimittam te nisi benedixeris mihi. Et benedicens illi, si contra deum (inquit) fortis fuisti, quanto magis contra homines preualebis. ¶ Secundum illud exemplum, uir ille adhuc sese a colluctante patitur uinci, quod tamen studiosus & fidelis animus tam diu uersatur circa uerbum dei, donec extorqueat ab illo benedictionem spiritus sancti, quae est uerus & utilis intellectus mysterii uel scripturae: quam deus rationabiliter signauit, ut non facile possit apprehendi: quia margaritae non erant mittendae coram porcis: & nulla difficultate uincitur, ut desistat, donec apprehendatur, quamuis quodammodo fugiat sermo dei, sed iubeat dimitti. Igitur o domina dei genitrix Maria, & incorrupta mater uerbi aeterni dei & hominis Iesu Christi: non meis, sed tuis armatus meritis cum isto uiro, scilicet cum uerbo dei, cupio luctari, ut de Canticis Canticorum opus extorqueam, quod non dedecet uocari de incarnatione domini: ad laudem & gloriam eiusdem domini, ad laudem & honorem tuae beatitudinis. Non noua haec uoluntas nunc incidit. Ante annos aliquot, cum essem iunior, cingere me uolueram, & huius nominis opus aggredi, scilicet de incarnatione domini: per occasionem huiusmodi. Coram regina coelorum loquor, a conseruo meo quolibet irrideri non debeo dicente: ecce somniator. Sedebam quasi solitarius per uisum noctis: & ecce quasi sibilus aurae tenuis per utranque aurem transcurrens, uelocius quam dici possit, istos in me uersiculos deponit:

Luctari cum uerbo dei.

Matth. 7

Inuocatio.

Visio auctori facta.

Gen. 37

3. Reg. 19

Fœmina mente deum concepit corpore Christum:

Integra fudit eum nil operante uiro.

Cum reuersus ad memet, uersiculos taliter acceptos mente pertractarem, & non uulis, unde uel qualiter acceperim secretius non sine admiratione denarrarem, atque ad multorum notitiam uersiculi peruenissent: qui tamen nescirent unde accepissem, ex multis & diuersis quae audiebam, occasio se praebuit, ut scribere aliquid cuperem de incarnatione domini, uersaturus grande onus in ualidis humeris. ¶ Circa idem tempus & hoc aliud accidit. Frater quidam innocentis uitae, & mundae ac simplicis adolescentiae, retulit mihi, se uidisse filium tuum dominum nostrum Iesum Christum, sedentem super altare suum, & circa eum collegium sanctorum, meque assidentem cum quiete, & tenentem Cantica Canticorum. Haec interim transisse uidebantur & inueterata mihi erat memoria horum: cum ecce quidam de amatoribus uerbi dei ex te o beata uirgo incarnati, CVNO pater cenobii Sigebergensis, qui me penè dormire uolentem, nonnunquam excitauit, & multis inuigilare fecit, quam nescio per occasionem opportune importune mihi insistere coepit, ut scriberem aliquid huiusmodi, quale hoc est quod nunc proposui. ¶ Tunc demum recordatus sum eorum, quae nunc dixi, simulque cuiusdam promissi tui, quia per uisum mihi dicere uisa es: pascha cum beata trinitate facies. Loquebar enim tecum, & dulce de beata trinitate habebam colloquium, nesciens quod ipsa esses: sed postquam illud ex te responsum accepi, tum scire uolenti quae nam esset tam sancta mulier, & hoc flagitanti in nomine patris & filii & spiritus sancti, te ipsam esse misericordiae matrem, stellantibus oculis gratanter demostrasti. Sequor diuinum praesagium, si quando merear uidere faciem tuam, & ante Christum tenente cantica canticorum, iuxta quod canimus in Psalmo: Venientes autem uenient cum exultatione

Alia uisio.

Promissio quisionem auctori facta.

Psal. 125

tatione

Sex cantica
in signia.

Exo. 15.
Deu. 32.
1. Reg. 2.

Esa. 12
Esa. 38
Abac. 3.
Septimū
omnia ex
collic.

Rom. 9

Cur Can-
tica Can-
ticorū &
non Can-
ticū Can-
ticorum
dicimus.
Quatuor
decantati-
ones amo-
ris in hoc
canto.
Mysteriū
sup histo-
riā funda-
tur.

Gen. 32
Legitime
luctari.

Olea. 12.

ratione, portantes manipulos suos. Dicendum in primis de isto Salomonis libro tertio, su-
per quem uelut fundamentum ædificari cupio, ædificium huius nominis scilicet de incar-
natione dñi, cur uocet Cantica Canticorū, & deinde cur non singulariter canticū, sed plu-
raliter Cantica Canticorum. Omne quod in scripturis nominatur canticum, propter ali-
quod cantandum est dei beneficium, & gratiarum actione autorem suum probans, ac-
cepti beneficii & gratiæ non immemorem siue ingratum. ¶ Sunt autem in scriptura ue-
teris instrumenti cantica nota uel insignia numero sex, istud autē est septimum, idemq;
nouissimum. Primum est canticum Moyfi serui dei, pro illo beneficio, quod deus popu-
lum suum filios Israël liberauit, submerso Pharaone in mari rubro cum curribus & equi-
tibus suis. Secundum canticum eiusdem Moyfi canticum Deuteronomij, quod scripsit
canendum tam pro illo q̄ pro cæteris eiusdem rei beneficijs. Tertium canticum Annæ
prophetissæ, quæ fuerat sterilis, quod cecinit pro natiuitate Samuelis. Quartum canticū
Esaïæ, quod & scripsit & canendum prophetauit. Confitebor tibi domine quoniam ira-
tus es mihi, pro beneficio quo liberandus erat Iuda ab Assyrjs. Quintum canticum Eze-
chiæ regis, quod cecinit uel scripsit pro beneficio dei, quia de infirmitate sua conualuit.
Sextum canticum Abacuc, quod propheticè cecinit pro futura deiectione diaboli, secun-
dum typum Nabuchodonozor regis Babylonis. Septimum ut iam dixi, idēq; nouissimū
est canticum istud maximi & singularis beneficii dei canticum amoris, quo deus in bea-
tam uirginem descendit, ita ut filium ex ea generaret, qui est Christus Iesus, homo uerus
& deus super omnia benedictus: quantum istud beneficium cætera cuncta dei benefi-
cia, generi humano impensa, superexcellit. Recte igitur dicitur Canticum canticorū, quia
quod in eo canitur, beneficium est omnium dei beneficiorū. ¶ Quare autem non singu-
lariter canticum, sed pluraliter Cantica canticorū. Ad hanc percūctationem, uiam respō-
dendi parat considerata subdistinctio quatuor periocharum, id est recapitulationum
quarum est signum capitulum hoc tertio repetitum. Adiuro uos filiæ Hierusalem per ca-
preas ceruosq; camporum, ne suscitatis neq; euigilare faciatis dilectam, quoad usq; ipsa
uelit. Idem sacramentum per omnes periochas cōtinetur. ¶ Vnius enim eiusdemq; amo-
ris, prima decantatio est, ab eo quod ait: osculetur me osculo oris sui, usq; Adiuro uos fi-
liæ Hierusalem. Secunda ab eo quod dixit. uox dilecti mei. ecce iste ueniet saliens in mō-
tibus, usq; itidem. Adiuro uos filiæ Hierusalem. Tertia, prolixior sic incipit. Quæ est ista
quæ ascendit per desertum, usq; ad tertiam adiurationem. Adiuro uos filiæ Hierusalem.
Quarta, Quæ est ista quæ ascēdit de deserto delicijs affluens, usq; ad finem. ¶ Non igno-
ro quantū uel quale susceperim negotiū, scilicet historiæ siue rei gestæ aliquod
ponere fundamentum, & super illud magnum, quod sub istis uocibus con-
tinetur, superædificare mysterium. Tunc enim expositio mystica fir-
mius stat, neq; fluitare permittitur, si super historiam certi tem-
poris uel rei demonstrabilis rationabiliter superædificata
cōtinet. Labor magnus & difficilis, sed exinde spei
solatium est, quia sermo dei talis est qui se cun-
dum similitudinem uiri supra memorati
qui luctabatur cum Iacob, possit
uinci, si colluctator id est,
inquisitor eius legiti-
me luctari no-
uerit.
¶ Quid est legi-
time luctari? Nimis
fortitudine uti ueræ & san-
ctæ humilitatis in precibus & lachry-
mis. Sic em̄ ille Iacob superauit, teste alia scriptura,
in qua per Oseæ spūs sanctus de illo dicit. In fortitudine sua di-
rectus est cum angelo, & inualuit ad angelum, fleuit & rogauit eum. Igitur
eiusmodi fortitudinē tribuat dñs uirtutū, & uictoria dulcis gratū subsequet duellū.

FINIS PROLOGI.

R V P E R T I A B B A

TIS TVITIENSIS IN CANTICA CANTICORVM,
de incarnatione domini commentariorum
LIBER PRIMVS.

I.

SCVLETVR ME OSCVLO ORIS SVI.]

Quæ est ista exclamatio tam magna, tam repentina. O beata Maria inundatio gaudij, uis amoris, torrens uoluptatis, totam te operuit totamq; obtinuit, penitusq; inebriauit, & sensisti quod oculus non uidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non ascendit, & dixisti: Osculetur me osculo oris sui. Dixisti enim ad angelum: Ecce ancilla domini fiat mihi secundum uerbum tuum. Quod erat illud uerbum? Quid locutus fuerat tecum? Inuenisti gratiã, ait, apud dominum: Ecce concipies & paries filium, & uocabis nomen eius Iesum. Ac deinceps: Spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi: Ideoq; & quod nascetur ex te sanctum, uocabitur filius dei. ¶ Nonne hoc uerbum angeli,

Esaiæ 64

Lucæ 1

Idem sensus sub diuersis uocibus.

Deus pater osculatus Mariam. Iacobi 1

1. Cor 1

Canticor. 5
Locutio dei patris ad Mariã.

Esaiæ 46

Psal. 130
Duo ubera duo data spūs sancti

Quo uino potata est Maria.

Psal. 35

Psal. 50

uerbum & sponso erat iam imminentis osculi oris domini? Igitur prudens ponderator dictum utrunque appendat in statera rationis: & istud: osculetur me osculo oris sui, quod dictum fuit animæ uel cordis iubilantis. Et illud: Ecce ancilla domini fiat mihi secundum uerbum tuum, quod dictum fuit oris exultantis. Nonne sunt eiusdem ponderis? Nonne sensus idem est in uerbis seu uocibus diuersis? Sicut audisti & credidisti, sicut tibi met in precando dixisti, fiat mihi, ita & factum est tibi. ¶ Deus pater te osculatus est osculo oris sui. Quis oculus hoc uidit? Quis auris audiuit? Cuius in cor hominis ascendit? Tibi autem o Maria semetipsum reuelauit, & osculans, & osculum, & os osculantis. Longe minoris gratiæ quælibet anima dum datum optimum, siue donum perfectum concipit, desursum descendens ab eodem patre luminum taliter afflatur, talemq; intus in semetipsa per sentit osculantis attractum, ut dicere non dubitet, nobis autem reuelauit deus per spiritum suum. Quanto magis tu o beata in perceptione doni singularis, dum spiritus sanctus superuenit in te, & uirtus altissimi obumbravit tibi, reuelationem huiusmodi accepisti. Profecto anima tua liquefacta est, ut dilectus locutus est, scilicet deus pater locutione admirabili, locutione ineffabili, dum substantiã uerbi sui, cum illo amore suo spiritu sancto, tuæ menti tuo uentri penitus insereret in quo nec primam similem uisa es, nec habere sequentem. Et ad angelum quidem dixisse suffecerit, fiat mihi secundum uerbum tuum angele dei, ut ille osculetur me osculo oris sui, ad ipsum autem dilectum deum conuersa, loqui & iubilare anima tua non desijt, in ipso experimento suauitatis inenarrabilis, cuius uidelicet iubilationis summa hæc est. ¶ Quia meliora sunt ubera tua uino, fragrantia unguentis optimis. Oleum effusum nomen tuum, ideo adolescentulæ dilexerunt te. ¶ In Esaiã loquitur idem ipse deus: Audite me domus Iacob, & residuum Israël, qui portamini à meo utero, qui gestamini à mea uulua. Usque ad senectam ego ipse, & usque ad canos ego porrabo. Ergo & ubera recte dicitur habere, quæ Psalmista non ignorãs, dicebat: Si exaltau animam meam, sicut ablactatũ super matre sua, ita retributio in anima mea. Quid ergo per ubera eius, nisi dulcedinem eius recte intelligimus? Et quid est dulcedo eius, nisi spūs sanctus? Talis dulcedo pulchre in duo ubera discernitur, quia duo sunt data eiusdem sancti spiritus. Alterum datum est in remissionem peccatorum, cuius uidelicet dati ubere, nullus ante hanc beatam uirginem lactatus est sanctorum antiquorum. Alterum datum est in diuersarũ diuisiones siue distributiones gratiarum, quo uidelicet ubere lactati ueteres sancti & prophetauerunt & multa miracula operati sunt. Vtrorunq; huiuscemodi uberum lætificata dulcedine ineffabili, dum concipis o uirgo beata, dum tibi fit secundum hoc uerbum angeli, spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi: quibus duabus clausulis, iam dicta significabatur duo data eiusdem spiritus sancti, qd aliud diceres, nisi meliora sunt ubera tua uino, fragrantia unguentis optimis? ¶ Non fueras experta uitium huius seculi, uinum uoluptatis carnalis, sine cuius ebrietate nulla unquam mulier, præter te, concipere potuit, aut poterit: & tamen dijudicare nosti, quàm melior aut uehementior, dulcior, atque fortior esset uoluptas siue amor dei: in quo concepisti sine dubio, potata illius torrente uoluptatis. ¶ Et tu quidem ueraciter dicere potueras: Ecce enim in iniquitatibus concepta sum, & in peccatis concepit me mater mea. Cum enim esses de massa, quæ in Adam corrupta est, hæreditaria peccati originalis labe non carebas: sed ante faciem huius amoris, peccatũ, nec illud, nec aliud stare potuit: ante faciem huius ignis stipula omnis interijt, ut totum sanctum fieret habitaculum;

a lum;

II. RVPERT. IN CANT. CANTICOR. CAP. I.

lum: in quo deus totis nouem mensibus habitaret, tota omnino munda materia, de qua sancta dei sapientia, domum æternam sibi met ædificaret. ¶ Et quia cum tanta dulcedine amoris, preciosa plenæ gratiæ simul infusa sunt charismata, quæ cæteris ab eodem spiritu dispartuntur sanctis & electis: recte ubera illa dixeris, fragrantia unguentis optimis. Optima namq; unguenta sunt charismata hæc, sermo sapientiæ, sermo scientiæ, fides, gratia sanctorum, opera uirtutum, prophetia, discretio spirituum: & cætera, quæ qui habent, boni odoris sunt & suauiter fragrant, sicut unguentum optimum. Vnde Apostolus: Deo gratias, inquit, qui semper triumphat per nos in Christo Iesu & odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco, quia Christi bonus odor sumus deo. ¶ Inter cæteros odores unguentorum, quibus perfusa es: prophetia fragruit, etiam longe antequam noscereris. Hoc enim senserat propheticis naribus ille qui dixit: Et accessi ad prophetissam, & cœcepit, & peperit filium. Nunquid ille solus ad te accessit, o prophetissa fidelis: Imò prophetæ omnes ad te accesserunt, quia prophetiæ omnium, & scripturæ omnes in tuum sensum, cum superueniente in te spiritu sancto, cœuenerunt. Vbi enim totum se indidit patris uerbum: quomodo abessent scripturæ quæ de ipso uerbo fonte suo prodierunt? Talia tam bona ubera sunt: Quid deinde? Oleum effusum nomen tuum. Cuius ubera sunt, eius est nomen, id est, cuius est amor uel spiritus, per quem concipitur: eius est uerbum siue filius qui cœcipitur. Nam filius nomen est patris, presertim talis filius, tale uerbum: per quod deus in cælo & in terra ualde nominatus, ualde est inclytus. Nam per uerbum omnia facta sunt quæ fecit deus. Et quis potest æstimare fortitudinem eius? Porro nomen hoc tam forte, tam magnum: ecce est oleum effusum. Mira res. Quid uerbo fortius, & quid oleo suauius? Ergo ne uerbum à sua est natura immutatum? Nō. Sed qualitates creaturarum, cum quibus illi ratio est: hinc pro uirtute, illinc pro uitio, diuersæ: imò contrariæ sunt. Verbi gratia: Diabolus in cælo per uitium superbus fuit: tu uirgo per uirtutem humilis in terra apparuisti. Pro qualitatibus tam diuersis tamq; contrariis, uitium idemq; uerbum, illi ut flumen tibi: ut oleum sese exhibuit, iuxta illud: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. ¶ Quomodo autem uel in quo est effusum hoc oleum? Nimirum in eo quod à deo processit, & de inuisibilibus suis ad nostra uisibilia uenit, quemadmodum ipse dixit Iudæis: Si deus pater uester esset, diligeretis utique me. Ego enim ex deo processi & ueni. Effusum ergo est oleum, id est, nomen tuum, quia processit de secreto substantiæ tuæ, uerbum tuæ fortitudinis cum suauitate miserationis. ¶ Et ideo adolescentulæ dilexerunt te. Nihil uerius. Nisi enim oleum taliter effusum fuisset, nisi uerbum tuum taliter processisset: adolescentulæ, id est, animæ imperfectæ non auscissent diligere te: imò nec auscissent audire te. Exempli gratia: Steterunt procul dicentes Moyse: Loquere tu nobis & audiemus. Non loquatur nobis dominus, ne forte moriamur. Et alibi: Et accessistis ad me, ait Moyses, atque dixistis: Ecce ostendit nobis dominus deus noster maiestatem & magnitudinem suam. Vocem eius audiuius de medio ignis & probauimus hodie, quod loquente deo cum homine uixerit homo, & cætera. A deo tunc timebant adolescentulæ, nondum quippe oleum erat effusum. At nunc, dum illud effundis, sicut tunc promissisti, dicens Moyse: Bene omnia sunt locuti, prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui, & cætera: dum, inquam, taliter effundis, ecce adolescentulæ dilexerunt, id est, certissime diligunt te: perfecta charitate, foris mittente timorem, quia consideratio tanti beneficii fiduciam dabit, & credentium mentes excitabit ad uicissitudinem dilectionis. ¶ Trahe me post te, curremus in odore unguentorum tuorum. ¶ Hac tunc exclamationem tuam, o dilecta domini, imitari conabatur in admiratione, quasi grandior modus elocutionis: deinceps sermo noster remissior in demonstratione fit. Trahe me post te, inquit. Vbi discessit angelus, exurgens autem Maria, inquit Euangelista, abiit in montana cum festinatione, in ciuitatem Iudæ: & intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elizabeth. Dixit enim illi angelus: Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua. Et hic est mensis sextus illi quæ uocatur sterilis, quia impossibile non erit apud deum omne uerbum. ¶ Habent sancti hoc proprium, omnes, qui in ueritate sanctum habent charitatis spiritum, ut ita gratulentur de beneficijs, quæ alijs in pensa perceperunt: quemadmodum & de illis, quæ à deo sibi met collata sunt. Tum properant mutuos sibi præbere conspectus, tum dulcia miscere colloquia: certatimq; opportuna, impropria impendere inuicem deuotæ charitatis obsequia. Quid est hoc, nisi trahere & currere in odore unguentorum domini? Preciosum erat unguentum, magnum erat beneficium, quod dederat dominus sterili conceptu tanti uiri: qui in spiritu & uirtute Helix deberet præire ante dominum, & quo maior non surrexit inter natos mulierum. Tanti ac talis unguenti odorem perceperat: talis ac tanti beneficii famam siue nuntium ab ipso angelo acceperat: & de hoc, sicut de cæteris, quis finis, quæ cōsummatio futura esset spiritu sancto docente, magna prophetissa nō ignorabat: Trahebat ergo post dominum femina desideriorum, trahebat & currebat in odore unguentorum talium: & ipsum currere, id est, in montana cum festinatione abire, erat dicere, trahe

Prouer. 9
Ubera fragrantia unguenti optimi.

1. Cor. 12
2. Cor. 2

Maria prophetissa.

isaia 9

Lucæ 1

Filius est nomen per quod ualde nominatus & inclytus est pater.

Iacobi 4
Oleum effusum uerbum incarnatum.

Iohan. 8
Adolescentulæ animæ imperfectæ

Exodi 20
Deut. 5

Deut. 18

1. Iohan. 4

Lucæ 1

Sanctorum congratulatio super beneficijs aliqui collatis

Lucæ 1
Matth. 11

trahere me post te. Nam qui ueraciter diligit, & trahitur, & trahi cupit. Cum igitur traheretur siue ubi tracta est & cucurrit, quid dixit? *Introduxit me rex in cellaria sua.* Quomodo uel cui hoc dixit? Nimirum per asperationem spiritus sancti in mente eius redundantis, in uentre eius iam operantis, hoc dixit cognatae suae Elizabeth, & infanti qui erat in uentre illius iam mensibus sex. Intrauit enim in domum Zachariae, & salutauit Elizabeth. Et factum est, ut audiuit salutationem Mariae Elizabeth, exultauit infans in gaudio in utero eius. Et repleta est spiritu sancto Elizabeth, & exclamauit uoce magna, & dixit: *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus uentris tui, & caetera.* Ergo uere dixit, & mirabiliter dixit, quae salutando cognatam repente prophetissam efficit, ut confestim sciret illa omnia, quorum ista summa est: *introduxit me rex in cellaria sua.* Vere pulcherrimus & optimus explanationis modus: ubi uerecundae puellae prolocutor sit ipse deus, ipse spiritus sanctus, spiritus propheticus: Qui non tentatus est, ait uir sapiens, quid scit? Vir in multis expertus, cogitabit multae: qui multa didicit, enarrabit intellectum. ¶ Horum iccirco meminerim, quia reuera non nisi qui tentatus est in his quae accepit, & a deo reuelata sunt sibi: digne potest perpendere religiosum silentium uirginis, siue custodiam oris eius, circa secretum dei. Quis enim ab illo, qui somnia primus uidit & enarrauit, quorum utique uisio uisitatio fuit emissae ab altissimo, id est, a puero Ioseph filio Iacob: quis, inquam, usque in praesentem diem, ita nouit uel potuit obseruare tempus tacendi & tempus loquendi, quin aliquando opus haberet increpari & doceri, cauere scandalum inuidientium, sicut illum pater suus increpauit: Ergo quanto quisque amplius tentatus est in eiusmodi, & expertus est inuidiae malum quid sit ipse scit, & enarrare potest intellectum huius rei, quod tu beata uirgo uere fidelis fuisti & ueraciter magnae fidei: non solum quia credidisti angelo euangelizanti, uerum etiam quia secretum istud custodisti, neque properasti aliquando cuiquam tuae admirationem facere felicitatis, ut diceres, quid fecisset tibi deus: nisi ei, cui prior ipse deus uel spiritus sanctus reuelauit. Hoc non leuiter perpendere nos uult euangelista, cum semel & iterum dicit: *Maria autem conseruabat omnia uerba haec conferens in corde suo.* Nunc dicta prosequamur: *Introduxit me rex in cellaria sua.* Hoc ipsa quidem dixit uerbis alijs, scilicet uerbis cantici sui quo anima eius dominum magnificauit, sed, sicut iam dictum est, prior eidem, uidelicet Elizabeth, spiritus sanctus, spiritus propheticus reuelauit. ¶ Et quae sunt illa cellaria regis dei? Nimirum sacra mysteria, quaecumque continentur in scripturis sanctis. Nam ista cellaria preciosa sunt, meliora cellis aromatum, & argenti & auri, & odoramentorum, & unguenti optimi, & omnibus apothecis regiae supellectilis, thesaurorumque uniuersorum, quales habere potuerunt reges terrarum: & ille praecipue temporalis rex Salomon. In cellaria sua, inquit, rex, non qualiscumque, sed rex caeli & terrae, me introduxit: nihil enim a me abscondit: sed omni dulcedine sua me inebriauit. Qui enim uerbum suum, quod erat, & est in corde suo, mihi totum infudit: quomodo non etiam cum illo mihi omnia donauit? Non enim introductio qualiscumque haec debet intelligi, sed introductio cum iure possidendi: sicut ius est sponsam legitimam, cum tabulis matrimonij in dotem suam introduci. Quid ad haec illa Elizabeth, cum istud intus aure cordis percepisset? *Exultabim⁹ & letabimur in te.* Hoc uere dixit, & cum magno clamore dixit. Ait enim uoce magna: *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus uentris tui: Et unde hoc mihi ut ueniat mater domini mei ad me? Ecce enim ut facta est uox salutationis tuae in auribus meis: exultauit infans in gaudio in utero meo. Et beata, quae credidisti, quoniam perficientur, ea quae tibi dicta sunt a domino. Nonne hoc erat dicere exultabimus & letabimur in te? Iam enim incipimus ego & infans in utero meo exultare in gaudio, a uoce salutationis tuae. Ex hoc & nos, & qui uenturi sunt post nos, exultabimus & letabimur in te, & cantabimus dicentes, quia Eua nos fecit plorare, Maria nos fecit exultare. Nam quod illa tristis abstulit, tu reddis almo germine? iccirco exultabimus & letabimur in te. Quomodo in te? Dicam paulo expressius. Memores uerborum tuorum super uinum recti diligunt te. Haec est & erit materia uel causa exultationis uel laetitiae nostrae in te, memoria uerborum tuorum, quia uirgineis uberibus lactasse illum predicaberis qui creauit te: Dicemus enim: *Beatus uenter qui te portauit Christe, & beata ubera quae suxisti.* Et si aliud quid mysticum per ubera recte potest intelligi, attamen causa ista cunctis erit amabilis, quia is, qui angelos suae uisionis dulcedine pascit: tua o felix uirgo ubera suxit. ¶ Huius rei memores super uinum, id est, super omne quod in hoc seculo dulce uideretur aut iucundum, recti diligunt, id est, certissime diligent te. Rectorum illorum primus est & erit infans iste, qui a uoce salutationis tuae, qua salutasti me: iam exultauit in gaudio in utero meo & letatur in te. Iam coepit exultare & letari in te, & exultare non desinet, memor uerborum tuorum super uinum, id est, omne seculum respuens & carnalis uoluptatis commercium, uirum se deo dedicans uirgineum, propter uberum tuorum lac dulcissimum, quae uidelicet ubera tua de caelo plena lacte uirgineo lactauerunt deum. ¶ O quam multi utriusque sexus, propter hoc ita te diligunt & similiter facient. Num paruū est hoc memoriale tuum? Imò inter omnia*

Lucæ 1

Ecclesi. 34
Silentium
Mariæ circa secretum
dei.
Gene. 37

Lucæ 2

Esaia 39
3. Reg. 10

Lucæ 1

Lucæ 11

Super uinum

Memores
uberum
tuorum.

III. RVPERT. IN CANT. CANTICOR. CAP. I.

quæcunq; fecit deus memorabilia, præcipuum & omnis creaturæ expectatione est dignum, quod is, qui angelorum cibus est, homo factus ex te propter homines, tuis uberibus lactari dignatus est. ¶ Recti ergo, hoc ipso, quod recti sunt, quod non inuidi, imò beneuoli sunt, memores uberum tuorum, diligent te. Quis fructus dilectionis huius? Quæ merces aut quod præmium? Abundantia. Dicit enim spiritus sanctus in Psalmo: Rogate quæ ad pacem sunt Hierusalem: & abundantia diligentibus te. Cuius rei abundantia diligentibus te o sancta Hierusalem, nisi eius quæ diligitur in te. Tale est bonum tuum, bonum uidelicet à deo datum, ut quisque diligendo facere possit, & faciat esse suum. Diligendo ergo in te, quod mater es domini, fidelis anima & ipsa mater fit: Ipse enim meus, inquit, & frater & soror & mater est: quicumque fecerit uoluntatem patris mei qui in cælis est. Cuius uidelicet paternæ uoluntatis si summam querimus, credere, sperare, & diligere est. Non ergo paruo pro præmio, habendo fidem recti sumus, habendo spem memores sumus, habendo charitatem te diligimus. Sequitur: **Nigra sum sed formosa, filiæ Hierusalem, sicut tabernacula Cedar: sicut pellis Salomonis: Nolite me considerare, quod fusca sim: quia decolorauit me sol.** Res ipsa exigat ut queramus, quousque uel quàm diu beata uirgo Maria mansit cum illa Elizabeth cognata sua. **Lucæ 1** Vtique mensibus tribus, fere usque dum Elizabeth tempus pariendi impleteretur. Ille namque mensis sextus erat illi, quæ uocabatur sterilis, quando Maria nuntio bono impleta, exurgens, abiit cum festinatione in domum Zachariæ, & salutauit Elizabeth. Maria autem mansit, inquit Euangelista, cum illa quasi mensibus tribus, & reuersa est in domum suam. Statim que subiungit: Elizabeth autem impletum est tempus pariendi, & peperit filium. ¶ Ergo Maria iam non erat illic, quando Elizabeth peperit filium. Cur, quæ so, non interfuit? Cur tanti gaudij, tantæ exultationis festiuitatem non expectauit? Cur discessum suum non distulit, donec uideret infantem quem uidisse gaudium fuit? Non ignorabat angelum dixisse ad Zachariam. Et erit gaudium tibi & exultatio: & multi in natiuitate eius gaudebunt. Item: Et ecce eris tacens, & non poteris loqui usque in diem quo hæc fiant: pro eo quod non credidisti uerbis meis. Cur non expectauit uidere hoc miraculum, scilicet eum, qui mutus fuerat, aperto ore eius & lingua eius, cum nomine Iohannis loquentem & benedicentem deum? Nonne magis ad eam quàm ad quamlibet alium pertinebat congratulari, & audire uerba cantici de ore prophetantis, & tu puer propheta altissimi uocaberis, præbis enim ante faciem domini parare uias eius? Cur igitur quæ & eatenus non uenisse causam habere uideretur, ut saltem illa die ueniret, cognata cum uicinis & alijs cognatis illius, & congratularetur: e contra cum iam dudum uenisset, iccirco discessit ne interesset gaudentibus & congratulantibus. ¶ Causam nesciremus, rem ipsam, id est, discessum eius non animaduertemus, nisi excitasset intellectum uox ista, per spiritum sanctum in personæ eius prolata, nigra sum sed formosa. Quid enim hoc erat? Quid putamus facturos uel dicturos fuisse uicinos & cognatos qui multi conuenerunt, si inter eos inueniretur in utero habens? **Matth. 1** Ipse Ioseph uir eius, cui desponsata erat, quoniam inuenit eam in utero habentem, cum esset iustus, nolebat traducere eam: sed uolebat occulte dimittere eam. Ergo in oculis eius nigra erat, & est adhuc in oculis siue in sensu illorum, qui cum sint filij matris suæ, de quibus postmodum dicendum est: pugnant contra eam, contradicendo nobis credentibus & confitentibus eam de spiritu sancto fuisse imprægnatam. ¶ At illa dicere poterat & ueraciter dicit, nigra sum sed formosa: nigra, inquam, id est, prægnans inuenta sum: sed formosa, id est, salua uirginitate de spiritu sancto imprægnata. Bene actum, optime prouisum est, ut uentura postmodum multitudine ad illud natiuitatis Iohannis gaudium, reuerteretur in domum suam, ne prius ab illis deprehenderetur in utero habens, quàm ab ipso beato Ioseph, qui dignus esset corrigi per angelum dicentem, Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam cõiugem tuam. Quod enim in ea natum est, de spiritu sancto est. ¶ Nec istud suffecisset, nisi etiam priusquam complerentur dies Mariæ ut pareret, locum mutauisset. Poterat namque uicinis & notis fieri occasio loquendi, quod tam cito peperit uix habens menses sex: ex quo monente angelo beatus Ioseph cõiugem suam accepit. Bene igitur, & hoc prouisum est, quod exijt edictum à Cæsare Augusto, ut describeretur uniuersus orbis, quatenus per hanc occasionem, & scriptura impleteretur, quæ Christum de Bethleem nasciturum prædixerat esse, & uirgo ab omni uicinarum quæstione liberaretur: quomodo tam breui tempore exacto, ex quo in coniugium accepta fuerat, peperisset. Dicat igitur: Nigra sum sed formosa, filiæ Hierusalem. Secundum opinionem male uidentium nigra, secundum fidem recte credentium formosa. ¶ Quàm nigra & quàm formosa? Nigra, sicut tabernacula Cedar: formosa, sicut pellis Salomonis. Sicut enim Ismahel, ad quem pertinet Cedar, niger, id est, ferus homo iure fuit eiectus cum matre sua dicente Sara: Ence ancillam & filium eius: non enim erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ, & è regione omnium fratrum suorum in solitudine fixit tabernaculum.

tabernacula, ita & ego iure eijcienda uisa sum, ita ut uir meus Ioseph nollet traducere, sed uel
 let occulte dimittere me. Multum erat miserationis in eo, quod occulte dimittere uoluit, cum
 lex multo asperius censeat de puella eiusmodi: qualis ego, dum pręgnans essem, poteram exi-
 stimari. Ergo nigra ego sicut tabernacula Cedar: quia sicut ille cum matre sua, ita & ego cum
 eo quod conceperam uidebar eijcienda, uiri mei domo & hæreditate indigna. Cedar, ut iam
 dictum est, pertinet ad Ismahel. Quare autem magis hic placuit dicere tabernacula Cedar,
 quàm tabernacula Ismahel? Videlicet quia Cedar tenebræ, Ismahel interpretatur exauditio
 dei, magisq; nomen tenebrarum, quàm exauditionis dei, congruit meæ quæ putabatur inge-
 nij nigredini. ¶ E contra, sicut pellis Salomonis, id est, exterior cultus & omnis dignitas sapien-
 tissimi regis incomparabiliter splenduit, ita ut nullus ei regum potuerit unquam comparari,
 ita & uirginitatis meæ splendor præ omnibus sanctis & filijs regni dei est admirabilis, nec ei
 qui ex me natus est, quisquam sanctorum, nec ipse Isaac, eidem Cedar longe prælatus & præ-
 ferendus, potuit unquam uel poterit comparari. Quare autem non dixi, sicut Salomon, sed
 sicut pellis Salomonis? Videlicet, quia formosa quidē pellis salomonis, sed non ipse salomon
 ualde formosus fuit. Intus enim quandam deformitatem habuit, etiam quando fulgebat for-
 mositas pellis. Dixit enim dominus illi: Quia habuisti apud te hoc, & non custodisti pactum
 meum & præcepta mea quæ mandauit tibi, dirumpens scindam regnum tuum, & cætera.
 Quid nam est dicere, habuisti apud te: nisi ac si diceret, qualem te nunc ostendisti, sequendo
 deos alienos: talis eras etiam, cum de foris me honorares omni adoratione & pulchri templi
 ædificio. Igitur melius dicere fuit, sicut pellis Salomonis, quàm sicut Salomon, ita formosa sum,
 quia non sicut habuit apud se, sed sicut de foris ædificauit templum manufactum, & sicut di-
 xit: sapientia ædificauit sibi domum: ita ex me deus templum sibi non manufactum & non
 manufactam sapientia sibi ædificauit domum. ¶ Nolite filia Hierusalem considerare me,
 quod fusca sim, id est, corrupta, quia quod tumentem uterum habeo, quod inuenta sum in u-
 tero habens, non fecit uir, quia uirum nō cognosco, sed ita decolorauit me sol. Verus sol, & so-
 le deus longe pulchrior, semetipso me impleuit, de semetipso uterum meum tumentem red-
 didit. Hoc cene est decolorari? Non apud uos o filia Hierusalem, quæ habetis oculum simpli-
 cem, sed apud superbiorum cogitationes, quorum nequam est oculus. Non erat nequam ocu-
 lus Ioseph, sed quandam excusabilem ignorantia nebulam habens, cito purgatus est, dicen-
 te sibi angelo domini, quod sana cute decolorata essem, quam non flamma ignis de deorsum,
 sed de super sol decolorauit, quod salua uirginitate grauida essem: quam non uir terrenus, sed
 pater coelestis, de spiritu sancto grauidam fecit. Non ita cæteri omnes cognitam ueritatem se-
 quuntur. Sed quid? Filij matris meæ pugnauerunt contra me, posuerunt me custodem in
 uineis, uineam meam non custodiui. Filij matris meæ, ludæi sunt, filij *synagogæ, imò qui se
 dicunt ludæos esse, & non sunt, sed sunt synagoga satanæ. Isti pugnauerunt, id est, certissime
 pugnant contra me, considerantes & considerare uolentes, quod fusca sim, quod non ue-
 re decolorauerit me sol, sed nigra sim nigredine omnimoda sicut tabernacula Cedar. Hinc ab
 illis passa sum uel patiar pugnas uerborum, pugnas linguarum blasphemantium. Prædica-
 tum est eis, quod non nigra, imò, ut iam dixi, formosa sim sicut pellis Salomonis: sed e contra
 pugnauerunt repleti zelo, & contradixerunt propugnatoribus meis blasphemantes. Dixi-
 mus ergo: Vobis oportebat primum loqui uerbum dei, sed quoniam repellitis illud, & indi-
 gnos uos iudicatis æternæ uitæ, ecce conuertimur ad gentes. Sic enim præcepit nobis domi-
 nus: Posui te in lucem gentibus, ut sis in salutem usque ad extremum terræ. ¶ Hoc modo po-
 suerunt me custodem in uineis, id est, in gentibus, quæ non quidem erant, sed ex mea custo-
 dia factæ sunt uineæ domini. Posuerunt, inquam, id est, ut ego ponerer, effecerunt per incre-
 dulitatē suam. Nō em̄ ego prior illos, sed ipsi priores me repulerunt, & custodia mea sese in-
 dignos iudicauerunt. Igitur iusto iudicio tales matris meæ filios reliqui & uineam meam nō
 custodiui, gentem meam non adiuui, non defendi quin uenirent locumq; & gentē tollerent
 Romani. Putauerunt, quod si me repulissent errare deberem in solitudine, sicut Cedar uel si-
 cut Agar. Verum non ita est. Pro una uinea, quæ debuit esse mea, utpote gens mea, sanguis
 meus, & caro mea, multas uineas acquisiui, multas ecclesias in gentibus dilataui, quæ omnes
 custodiam meam habent, & habere desiderant, de meritis meis præsumentes, de intercessio-
 nibus meis confidentes, & pro huiusmodi custodia clamantes ad me iugiter: Hęc ad filias Hie-
 rusalem elocuta, quales refugit, ut supra iam dictum est, ne consideraretur ab eis, & inuenire-
 tur in utero habens, in illa frequentia uenientium ad Elizabeth, ut congratularentur ei: mox
 ad dilectum cōuersa, dicit: Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in me-
 ridie: ne uagari incipiam per greges sodaliū tuorum? Sensum uocis huius quærenti, nec du-
 bitanti mihi, quin ueraciter congruat tantę tamq; beatę uirgini, magnum & mirum sese inge-
 rit, & aperit sacramentum illius euangelicæ lectionis: Cum factus esset Iesus annorum duo-

Deut. 23

Formosa si-
cut pellis
Salomonis

3. Reg. 11

Proverb. 9

Quod fu-
sca sim.

Apocal. 3
* Alias in sy-
nagoga.

Actoꝝ 13

Esaia 42
Posuerunt
me custo-
dem in ui-
neis.

Gene. 16. 21

Lucæ 2

VI. RVPERT. IN CANT. CANTICOR. CAP. I.

Lucæ 2 omnibus, cum redirent, remansit puer Iesus in Hierusalē, & non cognouerunt parentes eius, & cætera usque, & dixit mater eius ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic: Ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Quid enim? Nunquid casu gestum est, ut puer Iesus remaneret in Hierusalem, & parentes eius illum esse in comitatu existimarent, requirerent inter cognatos & notos, & non inuenirent, regressi in Hierusalem requirentes, post triduum inuenirent, non quomodocunque uel ubicunque, sed in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem? Nunquid hoc Euangelista tam diligenter scriberet, nisi rem sacramenti plenam esse sciret? Sunt & alia multa, inquit, Iohannes, quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos, qui scribendi sunt, libros. Si solam spectes rem gestam: quantum est hoc inter alia tam multa, ut illis omissis ab Euangelista non deberet omitti? ¶ Igitur & in uoce ista, indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie: & in illa re gesta, qua dixit eadē diligens & dilecta: Fili quid fecisti nobis sic: ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te: unum idemq; mysteriū spectare iuuat. Quid enim est comitatus de die festo redeuntium, nisi frequentia uel ritus ceremoniarum Iudaicarum, ceremoniarum carnalium? Istæ nanque, mandata uitæ non præcesserunt, sed comitatae sunt, & si rite consideres legis ordinem, postquam præcepta bona data sunt, quæ faciens homo uiueret in eis, istæ ceremoniæ præceptaq; non bona, in quibus non uiuerent, à reatu uituli sumpserunt initium, & hoc erat iugum grauissimum, quod neque nos, ait Petrus apostolus, neque patres nostri portare potuimus. Super his magna conquisitio futura erat, & facta est: sicut in Actibus Apostolorum legimus: Et quidam descendentes de Iudæa, docebant fratres, quia nisi circumcidamini, non potestis salui fieri, & quia oportet præcipere, seruari legem Moyse. Hoc erat parentes Iesu existimare, Iesum esse in comitatu, sed non erat ibi Iesus. Imò erat, & esse illum oportebat, in medio doctorum, audire & interrogare uerba uitæ. Hinc per Hieremiam prophetam fuerat prædictum: Quia non sum locutus cum patribus uestris, & non præcepi eis in die qua eduxi eos de terra Aegypti, de uerbo holocaustorum & uictimarum: sed hoc uerbum præcepi eis dicens: Audite uocem meam & ero uobis deus, & uoseritis mihi populus: & ambulate in omni uia quam mandauit uobis: subauditur, in monte Oreb, ante reatum uituli, ubi iustificationes & præcepta uitæ dedi, scripta in tabulis digito dei. ¶ Horum discernendorum utique magistram te esse oportebat o beata Maria, & magistram magistrorum, id est, Apostolorum, iuxta illud: Fons horrorum puteus aquarum uiuentium, quæ fluunt impetu de Libano. An quia spiritus sanctus illos docuit, iccirco tuæ uocis magisterio non illis opus fuit? Imò uox tua uox illis fuit spiritus sancti, quicquid supplementi opus erat eisdem mortalibus uel testimoniū, ad confirmandos singulorum sensus, quos acceperant ab eodem spiritu, diuidente singulis, prout uult, ex religioso ore tuo ceperunt, instructo ad loquendum, bene composito ad tacendum, prout tempus erat opportunum. An quia loco supra memorato de Actibus Apostolorum, ubi facta se ditione propter ceremonias Iudaicas conuenerunt apostoli & seniores, uidere de hoc uerbo, nullam tui mentionem scriptura fecit, iccirco putandum est, quòd conuentus ille te omiserit, & sanctum de tuo pectore de tuo ore spiritum non consuluerit? Imò & illic & in cæteris agendis tu princeps, omnem soluisti quæstionem: ita tamen, ut non clamares, neque contenderes, neque audiretur uox tua foris: quia (sicut ante nos dictum est) tu sola es uirgo quæ uniuersam hæreticam prauitatem interemisti. Dixeris ergo: Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie: ne uagari incipiam per greges sodalium tuorum. Indicari tibi flagitabas, ut alijs indicare scires. Sed dico: Nunquid nesciebas? Nunquid quod prophetae scierunt, tu ignorabas? Utique nescires: nisi desuper indicatum tibi fuisset. Et deus tuus filius tuus præsciebat, quòd resurrecturus esset à mortuis: & tamen in persona eius Psalmista dicit: Tu autem domine miserere mei, & resuscita me, & retribuam eis. ¶ Dicat aliquis: Quid ergo est quod in suprascripto loco Euangelij, dum ista significarentur, dixit: Fili quid fecisti nobis sic, ecce ego & pater tuus dolentes quærebamus te, & cætera usque, & ipsi nihil horum intellexerunt? Ad hæc, inquam: Et quid illud est quod Euangelista continuo intulit: mater eius conseruabat omnia uerba hæc, conferens in corde suo? Igitur ecce duo quasi repugnantia. Si enim non nesciebat, quomodo quærens dolebat: dolens quærebat? Si autem nesciebat, quomodo uel quibus in corde suo conferebat? Ergo neque à dextris, neque à sinistris sermo fit, quia ueraciter magna hæc prophetissa, quid ageretur non ignorabat, quoniam gratia plena erat: & tamen dolens quærebat, quoniam dispensationi diuinæ, ipse suo silentio seruiens, quàmuis cum illis quærentibus quæreret, tempus tacendi custodiebat, & dolentibus condolebat. Quomodo autem dicenti, indica mihi, responsum est ex persona dilecti? Nam & percunctatio & causa percunctationis, melius cum responsione explanari poterit. ¶ Si ignoras te o pulchra inter mulieres regredere & abi post uestigia gregum: & pasce hædos tuos iuxta tabernacula pastorum. ¶

Mysteriū de abolen- dis ceremo- nijs Iudæo- rum.

Leuit. 18 Ezech. 20 Exodi 32 Actoꝝ 15

Hiere 7

Exodi 20

Cantico .4

1. Cor. 12

Actoꝝ 15

Esaiæ 42

Psal. 40 Maria non nesciebat, & tamē dolens quærebat.

rum. **O** pulcherrima mulierum, ò benedicta inter mulieres, cuius pulchritudo benedictio est, cuius pulchritudo ipse benedictus fructus uentris tui est, talis ac tanta causa tua est, ut si teipsam non ignores, statim scias illud quod quæris, dicens: Indica mihi, ubi pascas, ubi cubes in meridie, nec uerendum tibi sit, ne uagari incipias per greges sodalium meorum, id est, per cōuenticula quæ fiunt circa cathedras siue doctrinas scribarum & pharisæorum, qui sese mihi sodales siue pares faciunt, qui in ceremonijs suis iustificari uolunt, qui suam quærentes statuere iustitiam, iustitiæ dei quæ Christus est, subiecti non sunt. Quid enim? Vnde pulchritudinem istam acquisisti, ut sis pulcherrima mulierum? ex fide & humilitate, an ex operibus legis? nonne ex fide & humilitate? Nam & beata quæ credidit, ait illa prophetissa, illa cognata tua Elizabeth, repleta gaudio, & exultans in spiritu sancto cū infante in utero suo. Beata (inquit) quæ credidit, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt ei à domino. Non dixit, beata quæ inuenta est in operibus legis. Ecce beatitudo ex fide. Tu quoq; statim cecinisti, Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Et ecce beatitudo ex humilitate. Ergo ex fide & humilitate, imò fides & humilitas tota pulchritudo tua est, & hic est locus requietionis meæ. Locus in quo dilectus tuus pascendo & cubando delicietur in meridie, id est, in hoc tēpore plenæ græ, quādo figura iam præterita, res illuxit: umbra depulsa, sol ueritatis ascendit. ¶ Si hoc ignoras, consequens est quod dixi, egredere & abi post uestigia gregum, uidelicet eorum qui in lege uel in carne iustificari uolunt: & pasce hœdos tuos iuxta tabernacula pastorum, id est, carnales habe alumnos secundū imitationem supradictorum sodalium meorum: quorum omnium cuncti greges, non oues, sed hœdi sunt: utpote à peccato suo non iustificati, imò in peccato suo morituri. ¶ Cui posthac licebit in carne gloriari? Ecce illi, quæ de carne sua uerbum carnem factum peperit, si ignorat se, subauditur, unde altissimo placuerit, dicitur, Egredere & abi. Et in euangelio, quum extolens uocem quædam mulier de turba, dixisset, Beatus uenter qui te portauit, & ubera quæ suxisti, quid responsum est ei? Quinimò, beati qui audiunt uerbum dei, & custodiunt illud. Hæc enim causa principalis est effectiua beatitudinis, & sine hac beata non potuisset esse uel dici. ¶ Attamen perseueranter & irrefragabiliter dicimus, Beatus uenter qui te portauit, & ubera quæ suxisti, & bene dicimus, scientes quia hospitium uentris sui, quod creatori suo præbuit, & alimoniam lactis sui, quod ori eius ministravit, fide pretiosa & humilitate gratiosa cōmuniuit atque perornauit, compleuit & custodiuit, nullam habens unquam ignorantiam sui. Sequitur: **E**quitariui meo in curribus Pharaonis assimilauit te amica mea. Hoc est quod te nolo ignorare, & quod si rite perpendis ò amica mea, non ignoras te. Quisnam fuit ille meus equitatus in curribus Pharaonis, uel quomodo in curribus Pharaonis? Magnum & mirum spectaculum respicienti, inde currus Pharaonis, hinc equitatum meum. Currus nanque Pharaonis ualde multi, ferro armati, pleriq; etiam auro uel argento insigniti fuerunt: equitatus autem meus uirga una fuit, uirga Moyfi & Aaron. Virga illa contra sublimes currus Pharaonis taliter equitauit, hoc modo militauit. Primo, uersa in colubrum deuorauit uirgas magorum: deinde percutiens aquas fluminis uertit in sanguinem, deinde extensa super fluuios & super riuos ac paludes eduxit ranas super terram Aegypti, deinde percussit puluerem terræ, & facti sunt cyniphes in hominibus & in iumentis, denique impleuit domos Aegyptiorum muscis diuersi generis, deinde fecit ut morerentur omnia animantia Aegyptiorum: & deinde facta sunt uulnera uescicarum turgentium, deinde extensa in cœlum fecit tonitrua & grandinem mixtam igni, ac discurrentia fulgura super terram Aegypti: deinde extensa super terram ascendere fecit locustam, & deuorauit omnem herbam quæ residua fuit grandini: deinde extensa in cœlum, fecit ut essent tenebræ horribiles in uniuersa terra Aegypti: nouissime eleuata super mare, uertit illud in siccum, & diuisit aquam, & transierunt filij Israël per medium maris, iterumq; reducta super mare, operuit aquis curus & equites cuncti exercitus Pharaonis. Recte ergo uirga talis dicitur equitatus domini, quæ contra tot currus & equites Pharaonis sola suffecit, & uictoriam peregit. ¶ Quomodo uel in quo tali equitatu meo amica mea assimilauit te? Videlicet in eo, quod ò posita coram domino uirga illa in tabernaculo testimonij, sequenti die inuenta est germinasse, & turgentibus gemmis eruperant flores, qui folijs dilatatis, in amygdala deformati sunt. Erant enim quidam similes istorum sodalium meorum, pro sacerdotio contendentes, & concilia sua trahentes aduersus Moysen & Aaron: sicut isti sodales mei, sacerdotium sibi uendicant, in carnibus taurorum & sanguine hircorum, aduersus sacerdotium meum, sacerdotium æternum secundum ordinem Melchisedech iuramento firmatum. Dixi ergo, Refer uirgam Aaron in tabernaculum testimonij, ut seruetur ibi in signum rebellium filiorum Israël, & quiescant querelæ eorum à me, ne moriantur. Illi signo, illi equitatu meo assimilauit te amica mea. Sicut enim uirga illa, uirgas maleficorum & incantatorum deuorauit, & omnem superbiam Aegyptiacam obtriuuit, ac deinde germinauit, fronduit, floruit & fructum protulit, non plantata, non succo terræ animata, sed uirtu-

Pulchritudo marie, fides & humilitas.

Rom. 10.

Luc. 1.

Colo. 2. Abi post uestigia gregum. Ioh. 8.

Luc. 11. Beatus uenter qui te portauit.

Equitatus domini uirga Aaron.

Exo. 7. &c.

Exo. 14.

Maria assimilatur uirgæ Aaron. Num. 17.

Heb. 9. Psal. 109. Num. 17.

te coelesti supra usum naturæ prouecta, sic tu pulcherrima mulierum, amica mea, cunctâ prauitatem hæreticam interemisti, superbiam diaboli deiecisti, conceptu florida, partu fructifera, uirgo in conceptu, incorrupta in partu, uirgo ante partum, incorrupta post partum. Non ne igitur pulcherrima es mulierum? Vere pulcherrima. **L** Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis, collum tuum sicut monilia. **L** Pulchritudo tua pudicitia est, quæ multum apparet & spectabiliter lucet in genis tuis, quia nō foris uagaris oculis, sed sicut soliuaga & auis castissima turtur, solitudine delectabaris, & solitariā te angelus inuenit atq; salutauit. Non ita pulchræ sunt genæ mulieris, qualem Sapientia denotat, Ornatu, inquit, meretricio præparata ad captandas animas, garrula & uaga, quietis impatiens, nec ualens in domo cōsistere pedibus suis. Verum ut taceam de eiusmodi, pudicarum omnium uirginum, uiduarum atq; continētium, pudor siue pudicitia, religiositas aut uerecundia, tuis genis, tuis oculis comparata, non est uerecundia, non est pudor, non est, aut uix meretur dici pudicitia. **¶** Adde q; collum tuum sic est sicut monilia. Sicut enim monilia muniunt matronarum pectora pudica, unde & dicuntur monilia, eo q; pectus muniunt, ne quis extraneus (id est, impudicus) manum suam inñciat, ita & collum tuum munit uerba tua, nō solum ne quid otiosum aut noxium siue inordinatum per uocem erumpat, uerum etiam ne ipsum bonum tuum, secretum tuum, diuinum mysteriū tibi creditum, leuiter uiam uel uocem inueniat, ut auris aliena, siue filia aliqua, quāuis uideatur esse filia Hierusalem, quæ forte custodire nesciret huiusmodi margaritas, sicut custodiri oportet propter porcos, maximeq; propter Herodē & ei' cōplices, intelligat. Vere igitur pulcherrima mulierū, pulcherrima in genis, pulcherrima in collo, id est, tam oculorum q; uerborum tuorum moderamine decētissimo. Quid ad hæc dicunt amici uel familiares tui, quales primi fuerunt apostoli? **L** Murenulas aureas faciemus tibi, uermiculatas argēto. **L** Murenula quoddam colli ornamentum, uulgo sic uocatum, idcirco q; scilicet auri metallo in uirgulas lentescente, quædam ordinis flexuosi catena contexitur, in similitudinem murenæ serpētis. Hæc & interdum auri atq; argenti textitur uirgulis. Vnde hic dicitur, Murenulas aureas, uermiculatas argēto, faciemus tibi. **¶** Aurum & argentum idem significant hic, quod & in psalmo, cum dicit: Pennæ columbæ de argentea, & posteriora dorsi eius in pallore auri. **Aur** in dorso uel in posterioribus columbæ, interior est sensus sacræ scripturæ, argēto uero sermo exterior, cuius nitore nullo modo comparari possunt lepōres siue exornationes eloquētiæ mundanæ, quantumlibet exquisitæ fuerint siue accuratæ. Ergo p murenulas aureas argēto uermiculatas, recte intelligimus sermocinationes sanctorum, sensibus aureas, elocutionis nitore argenteas siue luculentas. Est igitur sensus: O uirgo uirginum, quomodo factū est istud? Quia nec primam similem uisa es nec habere sequentem. Laxa uocis iter, & collum tuū filētio communitum pande interdum, & tutis auribus amicorum fidelium, uel breuiter eloquēdo committe secretum, ut dicas nobis, quomodo uel per quid altissimo complacueris: qualis ille tibi fuerit, primum in corde siue in utero, deinde in conuictu siue in colloquio, dum lactares uberibus, dum gestares eū ulnis trementibus? Sumus enim fidi artifices, argentarij fideles, & ad laudem illius qui tibi hæc magna fecit, faciemus murenulas ueritatis, ornamenta benedictionis & gratiæ actionis, benedicendo & gratias agendo, q; sic fecit tibi, ita ut non sit locus, ubi uox laudis huius non audiatur, uox sonora, laus altisona, quæ tuum nomen concelebrans, iugiter te ambiat, & quodammodo de collo tuo dependeat. **L** Dū esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea cōmorabitur. Botrus cypri dilectus meus mihi in uineis Engadi. **L** Hoc dico uobis d amici, & hoc aurum uerum est. Si habetis argēto, facite (ut dixistis) murenulas mihi: imò nō mihi, sed domino, memores illius dicti Sapientis: Glorificantes dominum quantumcunq; potueritis, sup ualebit adhuc, & admirabilis magnificentia eius. Benedicentes dominum, & exaltate illum, quantum potestis: maior est enim omni laude. Exaltantes eum replemini uirtute, ne laboratis, nō enim peruenietis. **¶** Quid enim? Cum esset in sinu uel in corde patris, de illis altissimis suis respexit humilitatem meam. Hoc est quod dico. Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Quid enim est uel erat accubitus regis, nisi cor uel sinus patris? Illi supradicti pastores uel sodales eius, qui sese pares ei faciunt, & greges non ouium, sed hœdorum post se trahunt, dixerunt, quòd ante me rex iste non fuerit, quòd ex me initium sumpserit, quòd homo tantum & supra hominem nihil in eo sit. At ipse prius q; ego essem, imò & antequam Abraham fieret, est & erat, & in illo accubitu suo erat. Nam in principio erat uerbū, & uerbū erat apud deum. **¶** Dum ita esset, nardus mea dedit odorem suum: hoc odore delectatus, descendit in uterū meum. Olim in Eua malo superbiæ scetore offensus, & ob hoc ab humano genere auersus fuerat: nunc autem delectatus bono odore, nardo humilitatis meæ, sic ad genus humanum conuersus est. Propterea nardum meam dico humilitatem meam, q; sicut nardus herba aromatica, paruo quidem frutice uel parua spica, nequaquam in altum se subrigit, sed comosa atq; odoratissima, flore optimi odoris atq; radícula suauis, multis usibus pro-

pro-

probatum utilis: sic humilitas nostra, suo quidem arbitrio uel iudicio parua res est, nimirum quae exilis, sed iudicio regis pretiosior est cunctis operibus legis, in quibus homines iusti sibi uidentur atque magnifici: ipsumque regem & patrem eius deum, sanctum quoque spiritum, unice delectat, uelut suauis odor, qualis quantusque de nullo unquam usque ad ipsum spirauit uel spirare potuit sacrificio. O amici, hoc ego experta sum. Humilitatem meam de illo accubitu suo sensit & respexit, & ualde delectatus est, & placuit sibi, quod in isto sexu tantam humilitatem inuenit: in isto (inquam) sexu a quo initium superbiae generi humano superueniens, totam massam corripit. ¶ Prius in uirili quam in isto sexu fidam humilitatem inuenit, & inter ceteros in ista gratia duo uiri ualde nominati sunt, scilicet Abraham & David, qui & ex uerbis suis cognosci possunt, quae humiles fuerint in oculis suis. Abraham quippe, cum tantus esset, ut cum eo deus loqueretur, & amicus illi haberetur, non tamen oblitus sui, Loquar, inquit, ad dominum meum, cum sim puluis & cinis. David quoque cum esset unctus rex, & Saul persequeretur eum, quem persequeris (ait) rex Israel, quem persequeris? Canem mortuum & pulicem unum. Propterea non solum non confunditur deus uocari eorum deus, uerum etiam istis duobus iurare deum altissimum non piguit, facturum se hoc mysterium o amici, quod in me cernitis. In isto sexu tandem gratia eandem, & fortassis abundantiore inuenit. Nolite incubere mihi, ut explicem, quam in me humilitatem mitis & humilis corde inuenerit. Non possum eloqui, non possum uerbis consequi. Res ista non est effabilis. Quid uel quale sit hoc bonum, nemo scit, nisi qui accipit: & cum acceperit, nulli nisi deo potest effari: qui ut uidet, sic intelligit. Hoc tantum dixerim, quia rex es est mentis: & qui hanc inuenit, sine dubio requiem animae suae inuenit. Ego in omnibus requiem istam quae suae, & uidit rex respiciens ubi nardi huius ex me odorem sensit: uidit (inquam) quod requiescere posset hic in suauitate animae quiete, id est, humilis: descenditque de illo accubitu suo, & requieuit in tabernaculo meo. Hic requieuit, hic habitauit totis nouem mensibus: & cuius erat dominus, eiusdem ancillae suae factus est filius. Vultis audire amici, qualis exinde fuerit iste dilectus meus mihi, & ego illi? Ecce dico uobis: Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. Conferte istud illi dicto unius ex uobis, unius ex amicis, iusti Simeonis. Ecce (inquit) hic positus est in ruinam & in resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicetur. Et tua ipsius animam pertransibit gladius. Dico adhuc: Botrus cypri, dilectus meus mihi, in uineis Engadi. Si haec scitis, si ista rite perpeditis, profecto in me inuenietis, & unde mecum compugamini, & unde mecum dulciter consolemini. ¶ Nolite solum attendere horam uel diem illam, in qua uidi tale dilectum, ab impijs comprehensum male tractari, scilicet illudi, spinis coronari, flagellari, crucifigi, felle & aceto potari, lanceari, mori & sepeliri. Nam tunc quidem gladius animam meam pertransiuit: sed antequam sic pertransiret, longum per me transitum fecit. Prophetissa namque eram: & ex quo mater eius facta sum, sciui eum ista passurum. Cum igitur carne mea taliter progenitum, talem filium sinu meo fouerem, ulnis gestarem, uberibus lactarem, & talem eius futuram mortem semper praeculis haberem, & prophetica, imo plus quam prophetica mente praeciderem: qualem, quantum, quam prolixam me putatis materni doloris pertulisse passionem. Hoc est quod dico: Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. O commoratio, dulcis quidem, sed plena gemitibus inenarrabilibus. Ad ubera deforis stringebatur, & eisdem lactabatur uberibus, simulque inter ubera intus in corde futurorum praescio, semper parebat: quali esset morte moriturus. Veruntamen & illud sciebam, quod esset resurrecturus. Huius rei praescientia dulcis erat. ¶ Igitur dilectus meus mihi & fasciculus myrrhae, quia moriturus: & botrus cypri erat, quia resurrecturus, & ultra non moriturus. Botrus (inquam cypri) uidelicet terrae uel insulae, botros praedulces, uinumque optimum afferentis, quia non quaecumque, sed optimum est uinum resurrectionis, & hoc inuenies Engadi, id est, fontis haedi. hoc enim interpretatur Engadi. Cur ergo ita dixerim? Idcirco nimis, quia meus iste dilectus, non iustos, sed peccatores uocare uenit, ut resurgant in resurrectione prima, qui fuerant per peccatum mortui, & hoc in fonte haedi, in fonte baptismi, in lauacro regenerationis: quo regenerati, fiunt oues, qui fuerant haedi: fiunt sancti, qui fuerant peccatis obnoxij. Ad huiusmodi fontem uenientes, iam non uineae sunt, sed uineae fiunt: ab alio translatae, in alio plantatae. Vnde & quilibet eorum dicit: Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus. In istis plantationibus, in istis uineis apparet iste botrus Cypri, sapit dulcedo resurrectionis istius dilecti mei. Desideratis scire, qualis interea mihi in colloquio fuerit? Talis utique, qualis ex uerbis istis debet intelligi. ¶ Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum. ¶ Quid enim erat, illum haec & cetera huiusmodi dicere ad me, meque illi sic & sic respondere, nisi me atque illum de scripturis quae de me & illo erant, quam familiariter tractare? Nam hoc ipsum, ecce pulchra es, nonne de illis scripturis est? Ecce (inquit Esaias) uirgo concipiet & pariet filium. Item: Et egredietur uirga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet: & requiescet super eum spiritus domini, spiritus sapientiae & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiae & pietatis,

Humilitas
Abraham &
David.
Gen. 18.
1. Reg. 14.

Matt. 11.

Ecci. 24.

Luc. 2.

Fasciculus
myrrhae.

Botrus cy-
pri.

Luc. 5.
Apoc. 20.
Tit. 3.

Rom. 6.

Scripturae
de Christo &
Maria.
Esai. 7.
Esai. 11.

&

X. RVPERTI IN CANT. CANTICO. CAP. I.

& replebit eum spūs timoris dñi. Hoc ergo dicebat: Ecce ò amica mea completū est in te, qđ ille prenūciabat. Quādo em̄ nata es de domo David, tunc egressa est uirga de radice Iesse: qñ (inquā) nata es, quę tanto humilior es hominibus huius seculi, quāto uirgula quęuis minor & gracilior est grandibus cedris & quercubus magnis, de quibus idē propheta dicturus, Et egrediet uirga, p̄miserat: Et excelsi statura succidētur, & sublimes humiliabūtur, & subuertentur cōdensa saltus ferro, & Libanus cū excelsis cadet. Quādo autē ego ex te natus sum, tūc de uirga flos ascendit, sup quem req̄scet septiformis spūs dñi. ¶ Ecce ergo tu pulchra es, & iteꝝ dico, ecce tu pulchra es: pulchra decore uirgineo, pulchra unigenito filio. Taliter geminata, nullius unq̄ fuit, nullius unquā erit pulchritudo. ¶ Adhuc addo istud, pulcherrimum oculi tui columbar̄. Quinā sunt oculi columbar̄, nisi dona septem gratiar̄. i. septem spiritu um sup me requiescentiū: Septē nāq; oculi, q̄ iuxta Zachariā prophetā in uno lapide sunt, septem sunt spūs dei, qui iuxta iam dictū Esaiam prophetā super florem requiescunt. Isti oculi mei, sunt oculi tui, oculi columbar̄, oculi omniū gratiar̄. Omnium quippe gratiar̄ uel spirituū tu effecta es particeps, ex quo me castis uisceribus suscepisti, sup quē requiescit & in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Hoc eo dicente mihi, qđ ego illi: **LE** ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus, lectulus noster floridus, tigna domor̄ nostrarū cedrina, laquearia cypressina. **H**æc ego illi. Cōsiderate diligenter ò amici, qualis sit ista ordinatio hui⁹ scripturę, scripturę cātabilis, in qua secretū nostrū, secretum dilecti & dilectę contēplari desideratis. ¶ Et hic & in cæteris quę sequūtur, non ego dilecto & ille mihi, sed dilectus meus mihi & ego illi: nisi qđ semel audistis, ego dilecto meo, & ad me cōuersio eius. Fere in om̄ibus dilectā honore pręuenit dilectus, utpote matrē filius. Ille mihi, ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra: & ego illi, ecce tu pulcher es & decorus dilecte mi. Ille mihi, sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias: & ego illi, sicut malus inter ligna syluar̄, sic dilectus meus inter filios. Quid de hoc censetis? Nōne ille cū deus & homo sit, debuerat ab hoīe modis omnibus honore pręueniri? At ille in hac disciplina totū principatū possidebat. Hinc Apostol⁹ ad Philippenses cū dixisset, nihil per cōtentionem, neq; per inanem gloriā, sed in humilitate superiores sibi inuicē arbitantes, nō quę sua sunt singuli cōsiderantes, sed ea quę alior̄, protinus ait: Hoc sentite in uobis, qđ & in Ch̄o Iesu, qui cū esset in forma dei &c. Ille nanq; sicut in cæteris, ita in cōsideratione mei, semetipsum humiliavit, quodāmodo non cōsiderans qđ ipse esset deus, sed cōsiderans qđ essem ego mater, & ipse filius, superiorem sibi arbitrabatur, quē admodū & Euangelista uult intelligi, cum dicit: Et descendit cū illis, & erat subditus illis. Ita q; cum dilectus meus mihi, ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum: & ego illi, ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus. Scitote amici, quia uerba ista nō à summis labris ueniūt, sed rationis & ueritatis istę uoces habent fundamentū. Ille nanq; ueraciter in me ueneratur, qđ sua mater & uirgo: ego in illo adoro, qđ sit deus & homo. Dico ergo: Ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus. ¶ Dicis mihi, Ecce tu pulchra es: & ego dico tibi, Ecce tu pulcher es. Ex quo ego pulchra facta sum, ex eo tu qui semp pulcher fuisti, pulchrior fact⁹ es. Nam uere in eo pulchritudinē tuā adauxisti, qđ cum deus esses, homo dignatus es fieri. Hinc tu pulcher & decorus, ita pulcher, ut sis ipsa substātia pulchritudinis: ita decorus, ut sis ipsum decus humani generis. Vere ergo dicis mihi, Ecce tu pulchra es: & ego dico tibi, Ecce tu pulcher es, quia tu pulchritudo mea es. Quod ergo pulchra sum, totū tibi attribuendū est. Neq; em̄ uirga floris, sed flos uirgę pulchritudo est. Igitur nō nisi opinione falsor̄ atq; fallentiū nigra sum ego sicut tabernacula Cedar. Nam ecōtra pulchra ego sum, & pulcher es tu, & lectulus noster floridus: lectus in quā. i. uterus meus, in quo tu quieuisti totis nouē mensibus, & saluo uirginitatis meę sigillo, egressus es flos pulcherrim⁹: nec iam in desertū enīciemur sicut tabernacula Cedar, imò in ciuitate nr̄a domos habebimus, & habebimus diuitias multas & preclaras, scilicet ecclesias. Nam tali⁹ domor̄ nostrar̄ tigna cedrina, & laquearia sunt cypressina. Nam sicut cedrus imputribile lignū atq; odorifer̄, & cypressus lignum cedro pene proximum, uirtutis eximie sunt, templor̄ quoq; trabibus apta, impenetrabili soliditate nunq; onerari cedūt, sed ea, quę in principio fuerint, firmitate perseuerāt: ita domestici nostri apostoli atq; apostolici uiri, doctores ecclesiar̄ atq; prælati, perpetuę uirtutis atq; firmitudinis indeficientes erūt, & domus quoq; manufactę nr̄e stabunt, qđ diu durabit seculum, titulum habentes: Locus terribilis, aula dei, porta cœli. Hic fructus, & adhuc locu pletior, te florem non decidentē sequetur. Quid ad hæc dilectus? **LE**GO flos cāpi & liliū cōuallium. ¶ **U**t tu dicis ò amica mea, pulcher ego sum & decorus. nam ego flos cāpi & liliū conualliu. i. decus generis humani, & honor parētum humiliū, patrum spū pauper̄, scilicet Abrahamę, Isaac & Iacob, David quoq; & cæteror̄: qui etsi meritis montes, mente cōualles fuerūt: etsi diuites censu, pauperes spū extiterunt. Illoꝝ ergo decus uel pulchritudo sum, uere flos, uere liliū, quia speciosus forma prę filijs hominū: quam uidelicet formā taliter, ut ego, nullus habet filioꝝ hominū. ¶ **L**iliū q̄ppe lactei floris est herba, cuius dū candor sit in folijs, auri tamē species intus effulget. Ita

Esai. 10.

Gemia pulchritudo Marię. Oculi colūbar̄ septē dona spūs sancti.

Colo. 2.

Dilectus dilectā p̄uenit honore ut fili⁹ matrem.

Phil. 2.

Luc. 2.

Qualis pulchritudo et decor dilecti.

Domus cedring, templa sunt.

CAP. II.

Psal. 44. Ch̄s ut liliū.

Ita

Ita flos campi siue liliū ego sum, flos lacteus, id est, puer mundissimus: flos (inquā) & castitatis liliū, cuius dum caro siue humanitas exterius satis mūda sit, diuinitatis tamen species intus incomparabilis est. ¶ Quid aliud dilectus diceret: Nunquid me dicere, tu pulcher es dilecte mi & decorus, ipse auersaretur, & ita deberet esse humilis & mitis corde, ut ueritatem suimet conaretur abigere: Hoc impossibile est. Imò si nos negauerimus eum (ait quidam uestrū, sci licet amicos) ille fidelis permanet, se negare ipsum non potest. Et illic ubi * quā homo fieret, dixit: Videte q̄ ego sim solus, & nō fit alius deus pr̄ter me. & hic, ubi homo factus, dixit: Ego flos cāpi & liliū conualliū, & ubicunq; siue inimicis Iud̄eis, siue uobis ò amici apostoli eius uel discipuli quippiā locutus est iuxta hunc sensum, profecto pium est, considerare hoc ipsum, quia ille fidelis p̄manet, negare seipsum non potest, pr̄sertim causa poscente tam magna, causa salutis hominum, propter quos uenerat, q̄s in eū credere oportebat, ut diceret ipse quis esset aut unde uenisset. Est aut̄ testis fidelis non soli sibi metip̄si, uer̄ etiam & alijs, ut testificet & dicat de singulis, cuius sint meriti uel nominis. Ait ergo & mihi, quā & suprā semel & iter̄ pulchram esse declamauit: L Sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias. Hoc restabat, quoniā ille mihi dixerat, ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra & ego illi, ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus. Hoc (inquam) restabat dicere, q̄ reuera pulcher ipse, & q̄ ego ad similitudinem eius pulchra sim. Cum ergo dixisset, ego flos cāpi & liliū cōuallium, protinus & mihi fidele perhibens testimonium, sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias. ¶ Vbi iam quando liliū istud, liliū conuallium inter spinas: Nimirum in Iud̄ea, quando tolerauit tot & tantas impiorum blasphemias, sustinuit probra, alapas, flagella, coronatus in super corona spinea. Sic quondam pater Abraham leuans oculos, uidit post tergum arietē inter uepres, herentem cornibus, quem assumēs obtulit holocaustum pro filio. Aries ille, animal innocuum, pr̄figurabat istud innoxij candoris liliū: uepres illæ, blasphemias & maledicta Iud̄eorum: post tergum Abrahæ, quia nondum uenerat, sed uer̄urus erat iste flos campi, siue istud liliū cōuallium suo tempore. ¶ Igitur illic inter detractiones siue accusationes Iudaicas liliū inter spinas, sic & amica mea, inquit, inter filias: filias, inquam, nō Hierusalem, sed absolute filios, id est, hereses uanas & uagas. Filij nanq; cum absolute dicuntur, fere nullam significationem bonam habent, ut illic: Filij discurrerunt super murum, sed exasperauerunt eum, & iurgatae sunt inuiderunt illi habentes iacula. Et alibi: Multae filiae congregauerunt diuitias, tu supergressa es uniuersas. Itaq; & spinæ & filij blasphemiae sunt Iud̄eorū, sectae sunt haereticorum. Quaecunq; huiusmodi spinæ lacerauerunt me, ipsae & amicam meā lacerauerunt: quaecunq; huiusmodi filiae tibi inuiderunt, & mihi detraxerūt. Vbi ego spinis cōpungebar, imò & clavis configebar, tu praesens patiebaris mente conuulnerata: & ubi tuę uirginitati à filiabus derogatur, mihi quoq; inuidiōse detrahitur. Verum sicut ego spinas pertuli quidem, sed exuperauit & de te ueraciter praedicabitur, quia cunctas hereses interemisti. Ad hæc inquam L Sicut malus inter ligna syluarum, sic dilectus meus inter filios. Malus lignum fructiferum, ligna syluarum sine fructu sunt. Sic dilectus meus boni operis facit fructū, filij uero otiosi & inutiles sunt. Dicunt enim, & non faciūt. Solūmodo in hoc importune gloriantur, quia filij sunt. Semen Abrahæ (aiunt) sumus, pater noster Abrahā est, unū patrem habemus deū. Isti sunt filij & quasi sodales dilecti mei. Itaq; suo quidē arbitrio filij sunt dei, filij Abrahæ: sed reuera ligna syluarū, imò ex patre diabolo sunt, & tanquam ligna syluarum, quia non solum nō faciunt fructū bonum, uer̄ etiam fructū faciunt malum, sicutq; cubilia leonū, habitacula draconum, omniumq; latibula ferarū, id est, spirituum malignorū, profecto excidentur & in ignem mittentur. Dilectus autem meus qualem, quā bonū inter eos fecit fructum. Vtiq; fructum uitę æternæ, quia non utcunq; bona arbor ipse, sed lignum uitę est. Hoc ego experta sum. Quomodo? L Sub umbra illius quem desiderabam, sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Ex quo mihi angelus locutus est, spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi, ego sub umbra illius sedi. ¶ Non steti ad horā sub umbra, ut interdū paterer carnis æstus, interdum haberem refrigerium: sed cōtinuo sedi, quia semper pacem habui, iugiter sub umbra illius quiesceui. Et fructus eius dulcis gutturi meo, id est, cordi meo. Quis uestrum nescit, q̄ sit fructus eius dulcis? Expulit enim à nobis amaritudinē mortis, & uitę æternę dulcedinem indidit. Malus fructus, imò malus morsus, q̄ Adam per Euam uitam perdidit, & mortem inuenit: bonus fructus, quo genus humanum per Mariam mortē perdidit, & uitam inuenit. Hic est fructus eius. Ad quid enim uenit, ad quid succreuit inter ligna syluarū, nisi ut faceret huiusmodi fructum, quo euacuaret primę pr̄uaricationis reatū, ligni uetiti morsum? Vbi tempus uenit huiuscemodi fructus edendi, accipiens panem et uinū, et benedicens, Accipite, inquit, et comedite, hoc est corpus meum. Accipite et bibite, hic est sanguis meus. Non uidistis ibi carnes et sanguinis speciem, profecto nec Eua uidebat promissam sibi à serpente dei similitudinem. Non uidistis nisi panem et uinū: profecto nec Eua uidit nisi pomum uisu uel aspectu pulchrum. Attamen illa credidit quod non uidebat, credidit (inquam)

Chrs se pul
chrū eē ne
gare nō po
test.
leg. * anteq̄
Deut. 32.

Liliū inter
spinas chri
stus in Iu
d̄ea.
Gen. 22.

Gen. 49.
Prou. vlti.

Filij inuti
les Iud̄ei.
Matt. 23.
Ioh̄. 8.

Luc. 1.
Sub umbra
illi⁹ sedi.
Fruct⁹ eius
dulcis.

Matt. 26.
Luc. 22.

Gen. 3.

Vera & iu-
sta fides de
sacramēto
eucharistic
Psal. 22.

Johā. 2.
Vinum nō
habent.

Quid mihi
& tibi est
mulier.

Ordinata
charitas.

Matt. 16.

Phil. 1.

Læua eius
sub capite
meo.

Actu. 2.
Marc. ult.
Phil. 2.

dextera ei
amplexa-
bit me.

Aliās * sic.
aliās, * infi-
nuat.
Psal. 15.

quam) serpenti dicēti, Nequaquam morte moriemini, sed eritis sicut dñi: magis quàm deo di-
centi, Morte moriemini, in quacunq; die ex eo comederitis. Plus (inquam) serpenti quàm deo
credidit. ¶ Iusta ergo lege, ut expietur ille reatus malæ credulitatis, exigitur fides, ut creda-
tis id quod non uidetis: credatis (inquam) deo dicenti, Hoc est corpus & hic est sanguis: ma-
gis quàm serpenti, qui per hæreticos dicit, Non est caro, nō est sanguis. & eritis sicut filij dei.
Hæc ubi fecit & dixit, paratam in conspectu uiuentium mensam relinquēs competentem il-
lis, cōfestim ad mortuos siue dormientes ipse obdormiscēs & mortuus profectus, anima de-
scendente ad animas & corpore ad corpora in eundem terre uentrem, quo fuerant recepta,
atq; ita de semetipso cibauit atq; potauit eos, atq; exinde sub umbra illius sedent in perpetu-
um, & fructus eius dulcis gutturi eorum. Mihi potissimum umbra suauis, quam cum amore
spiritus trahit ad illum & natura carnis. Cum esset in uita præsentis, non solum modo supradī-
cto sub umbra illius sedere, uerū etiam faciē eius desiderabam semper uidere, semper q̄ mecum
præsentem habere. Sed quid actum est? ¶ Introduxit me rex in cellam uinariam, & ordinauit
in me charitatem. ¶ Ventum est ad nuptias, ubi & aquas in uinum conuertit. Hoc initiū signo-
rum continuo facturum, dixit mihi: Quid mihi & tibi est mulier? nō dum uenit hora mea. Di-
xeram enim ego illi, Vinum non habent. Et quidem uerum erat, quia uinum non habebant,
non solum sicut litera sonat defecisse uinum, sed quia defecerat in omnibus nuptijs huius se-
culi per peccatum primi hominis uinum uerum, scilicet incorruptio animarum & immorta-
litas corporum. De huiusmodi uino maior illi cura erat, sed nondum (ait) uenit hora mea ho-
ra scilicet propinandi hoc uinum, reparandi per mortem & resurrectionem meam incorru-
ptionem animarum, immortalitatem corporum. ¶ Tantum mihi negotio impēdente, quid mi-
hi & tibi est mulier? Opus dei tuis affectibus præponendum est. Non tuam, imò non meam,
sed patris mei uoluntatem fieri oportet. His & alijs huiusmodi uerbis introduxit me in cel-
lam uinariam, & ordinauit in me charitatē, id est, intelligere me fecit se ad hoc uenisse, ut hu-
mani generis aquaticam infirmitatem in suum uinum, id est, in suæ immortalitatis conuerte-
ret fortitudinem, & quod affectibus meis diuinam uoluntatem præferre deberem. ¶ Hoc est
enim ordinatam habere charitatem, optare quidem ut non moriatur talis dilectus, sed ampli-
us desiderare totius humani generis salutē. Inordinata & adhuc ordinanda erat charitas Pe-
tri, qui assumens illum seorsum, absit (inquit) domine, non erit tibi istud. Dixerat enim, q̄ tra-
dendus esset in manus hominum & occidendus. Iam dudum docuerat me charitatis ordinē,
ut dolorem quidem, & iusti doloris gladium in mente uel anima portare, non tamen auer-
ti propositum dei cuperem, prouenturum ipsi ad gloriam & honorem, & humano generi ad
perpetuam salutem. Quid igitur? ¶ Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore lægueo.
Læua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. ¶ Ecce abiit, ecce recessit. Com-
prehensus ab impijs & occisus, abiit in sepulchrum, descendit ad infernum, resurrexit, & pa-
rumper uisus, recessit in cœlum. Scitis autem, quicumq; amici estis, quicumque illum diligitis:
scitis, quia quisq; uestrum dicit: Cupio dissolui & esse cum Christo. Quanto magis ego, quæ
illum genui, cum illo esse cupio? Reuera non quomodocunq; cupio, sed & amore lægueo. Igi-
tur fulcite me floribus, stipate me malis. Hæc mihi sit consolatio. Amore languens pro absen-
tia dilecti, unde possum consolari, nisi ex eo, ut credatis, & credentes uitam habeatis in nomi-
ne eius ò populi uniuersi? Credendo fulcite me floribus, bene operando & fructum uitæ eter-
næ percipiendo stipate me malis. Ita enim fiet, ut non lassescā fatigatione dilationis. ¶ In hoc
læua eius sub capite meo, quod interim dum differor, floribus uestris fulcior, & malis uestris
stipata sum: quia uester profectus, uestra salus, meum est gaudium: & nihilominus quidem
amore languo, sed in isto consolata sum. Hæc est læua eius sub capite meo, uidere me, imple-
ri ea quæ scripta sunt de eo, quæ q̄ ipse promittit de semetipso, uidere hoc donum quod effu-
dit, scilicet spiritum sanctum, quæ die pentecostes misit, uidere euangelium eius prædicari,
ubi q; sequentibus signis, multiplicari credentes in nomine eius, reflorescere mundum eccle-
siis eius, & fructificare cunctis uirtutibus, curuari in nomine eius omne genu cœlestium, ter-
restrium & infernorum, & omnem linguam cōfiteri, quia ipse dominus Iesus Christus in glo-
ria est dei patris. Læua (inquam) hæc est sub capite meo, id est, consolatio magna qui-
dem, sed minor expectatione uel desiderio meo. Quæ est illa expectatio? Quod
est illud desiderium? ¶ Et dextera eius amplexabitur me, id est, glo-
ria patris, in qua ipse est, totam circundabit & implebit
me, cum de præsentis seculo eduxerit & assumpse-
rit me. Illa uidelicet dextera, qualis * est,
Psalimista breuiter * intimat, dicens:
Et delectationes in dextera tua
usque in finem.

FINIS LIBRI PRIMI.

Ru.

RVPERTI ABBA

XIII.

TIS TVITIENSIS IN CANTICA CANTICORVM, DE INCARNATIONE DOMINI COM- MENTARIORVM LIBER SECVNDVS.

ANTABILES MIHI ERANT (ait Psalmista) iustificatio Psal. 118.

nestuæ domine, in loco peregrinationis meæ. Quis est locus peregrinationis nostræ, nisi præsens deiectio mortalitatis & passibilitatis nostræ, quam & alibi uallem lachrymarum appellat, in qua oportet pati multa, scilicet esuriem, sitim, cæterasq; miseras, & ad ultimū ipsam mortem. Si ergo iam in tali loco, in tali peregrinatione cantabiles sunt iustificationes tuæ, quanto magis in ciuitate tua domine? Quæ uero maiores iustificationes tuæ sunt iustificationibus, quas habemus uel intelligimus in uocibus istis, quæ dicuntur Cantica can-

ticorum? Igitur totis uiribus, cunctis extensis rationalis citharæ (scilicet corporis & animæ) fidibus, istas iustificationes tuas cœpta modulatione decantemus, te adiuuante sancte spiritus, quia nimirum cœleste canticum hic assuescendum est, ut nobiscū scientia uel notitia eius in illo seculo iuste perseueret. Secundę perioches, id est, recapitulationis) initiū hoc est: ¶ Ad iuro uos filia Hierusalem per capreas ceruosq; camporum, ne suscitatis, neque euigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa uelit. ¶ Quid (rogo) necesse fuit dilectam dormire? Neque enim parum necessaria fuit eius dormitio, quum tanta sit pro ea dilecti adiuratio. Quid ergo necesse fuit eam dormire? aut certe quid fuit illi dormire? Hoc enim perspecto, melius clarebit, quàm necessaria eius dormitio fuit. Quid ergo illi dormire fuit? Profecto illud quod euangelista uult insinuare, quum dicit: Maria autem conseruabat omnia uerba hæc, conferens in corde suo. Iterumq; repetens alio loco, dicit: Et mater eius conseruabat omnia uerba hæc in corde suo. Hoc erat dormire, scilicet oris custodiam habere, & secretum sibi commissum, propter tempus quod malum erat, non propalare, ne perciperet Herodes de rege Iudæorū, qui natus erat, ubinam esset? Itaque necessarium ualde fuit dilectam dormire, & inter uerbo-
sas filias Hierusalem nolle uigilare. Neq; enim deerant eiusmodi filie Hierusalem, quæ quum uis beneuolę essent, non tamen scirent usquequaque opportunam habere taciturnitatem: & idcirco non expediebat, ut dilecta hæc de sanctæ contemplationis somno suscitata, communem se illis faceret, & ad respondendum eis euigilaret, etsi alij quippiam loquebantur. Verbi gratia: Pastores, quos aliqua dixisse certum est. Ait enim euangelista: Et omnes qui audierūt, mirati sunt, & de his quæ dicta erant à pastoribus ad ipsos: & si (inquam) uel tunc, uel deinceps, propter multa mira quæ facta sunt, alij loquebantur, ipsam tacere & non inquietari condecebat, ne res nimis manifesta fieret, maioremq; persecutionis ipsa laborem sustinere, quàm fuit illa fuga, qua in Aegyptum fugere oportuerat. Igitur adiuro uos filie Hierusalem, ne suscitatis neque euigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa uelit, id est, fortiter obfirmo mentem dilectæ, ne ante tempus loquendi denarret uobis, quid uel quomodo sibi factum sit, etiam si uos multū instanter inquiratis. ¶ Per quid adiuro uos? Per capreas ceruosq; camporū. Vere magnum adiuramentum. Nam & ego iuravi ceruis & capreis, scilicet patribus uestris, regibus & patriarchis, maximeq; Abraham & David facere uerbum istud quod nūc feci, cum quo uidelicet uerbo dilecta dormitio silentij cōpetentis. Si nunc sciscitantibus uobis, & illa omnibus respondente, fama nimis crebresceret, & Herodes puerum inueniret atq; occideret, euangelio nondum condito: quomodo iusiurandum meum ratum permaneret, quod iuravi ad Abraham patrem uestrum, in isto semine eius benedicendas fore omnes gentes. Idcirco per illos patres uestros, uobis reuerendos, adiuro uos. Unde patres illi capreæ siue cerui? Nimirum ex eo, quòd sicut capreæ ad instar auium ardua & excelsa tenent, in sublimi habitant, & in petris altissimis commorantur: sic illi manentem non quęsierunt ciuitatem, sed meliorem appetierunt, hoc est, cœlestem, in casulis habitantes & confitētes, quia peregrini & hospites sunt super terrā: & sicut cerui, cum aliqd serpētini generis comederint, summa agilitate desiderant uenire ad fontes aquarum: ita illi scientes se à primis parentibus per serpentem contraxisse originale peccatum, desiderabāt nasci sibi iam dictæ benedictionis promissum fontem, in quo est remissio peccatorum. Inde est illud: Quęadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te deus. ¶ Vox dilecti mei: Ecce ueniet saliens in montibus, transiliens colles. Similis est dilectus meus capreæ hinnuloq; ceruorum. ¶ Dilecta quando uult, non suscitata, neque euigilare coacta: sed quādo uult, & ubi uult, & quibus uult, scripturarum mysteria pandit, & loquitur, & dicit: Vox dilecti mei, subauditur, talis

Dormire hic ē, secretum nō reuelare. Luc. 2. Eod. cap. in fine.

Luc. 2.

Adiuro uos p capreas & ceruos.

Gen. 22.

Heb. 11. & 13

Psal. 41.

b lis

Quæstio
 cur Christi
 aduentus tā
 diu dilatus
 fuit.
 Matt. 1.

Chrs non
 tardus, sed
 uelocissi-
 mus est.
 Esai. 5. 5.

Psalm. 118.

Paries ini-
 micitiarū,
 dilationis
 causa fuit.
 notatu digna
 13

Gene. 37.
 Gen. 41.
 Num. 14.
 Cōnatio p
 uno anno
 cōputat.

Matt. 1.
 Num. 14.
 Psal. 88.
 3. Reg. 11.

4. Reg. 21.
 3. Par. 33.

Fenestræ
 sunt pro-
 phete.

Cancelli
 sunt patri-
 archæ.

Luc. 1.
 Desideriū fi-
 lij dei p sa-
 lute gñis
 hūani acce-
 leranda.

lis est, qualem dictura sum: & uocis eius, id est, scripturæ, quæ ad ipsum & ad me pertinet, sen-
 sus hic est, quem expositura sum. ¶ Vocem ipsam, uerba ipsa dilectæ quæ loquitur mihi, iam
 dicerem: sed uos forte prius aliud audire uultis, cur tam diu dilatum fuerit hoc negotium, &
 prius quàm mecum conueniret, tot generationes præterierunt, uidelicet ab Abraham usq;
 ad Dauid generationes quatuordecim, & à Dauid usque ad transmigrationem Babylonis ge-
 nerationes quatuordecim, & à transmigratione Babylonis usq; ad ipsum generationes qua-
 tuordecim, sicut euangelista diligēter distinguit. Cur aduentum suum tam diu distulit: num
 tardus est aut segnis? ¶ Imò uelocissimus in opere suo est secundum testimonium scriptura-
 rum, cuius uidelicet testimoni summa hæc est: Ecce iste ueniet saliens in montibus, transili-
 ens colles. Similis est dilectus meus capræ hinnuloq; ceruorum. Dicunt enim scripturæ pro-
 pheticæ, uelocitatem eius attestantes: Voca nomen eius, accelera spolia detrahere, festina præ-
 dari. Item: Et ecce festinus uelociter ueniet, non est deficiens, neque laborans in eo. Et mul-
 ta his similia. Vnde ergo dilatio? Dicam: ¶ En ipse stat post parietem nostrum, respiciens per
 fenestras, prospiciens per cancellos. ¶ Diligenter animaduertite, ut sciatis rem. Non enim res
 parua est, quam dico parietem nostrum, propter quem tam morose uenit iste, qui & antequā
 ueniret, festinus & celer uocatus est, & quum uenisset, illud propter quod uenerat, tam cito,
 tam uelociter operatus est. Quid enim? ¶ Quàm longum expendit tempus in faciendo id
 quod de ipso scriptum est, A summo cælo egressio eius, & occursum eius usque ad summum
 eius: Spatio annorum plus quàm triginta duorum, tantam exultando cucurrit uiam, saliens
 atque transiliens, tanquam caprea siue hinnulus ceruorum, de cælo in iaterum meum, de ute-
 ro meo in cruce[m], de cruce in sepulchrum, de sepulchro rursus in cæli[m]. ¶ Propter quem
 ergo parietem nostrum tam diu morat' est, qui tam uelox in opere est? ¶ Nimirum propter pa-
 rietem inimicitiarum, qui non de uno tantum originali peccato, uerum etiam de multis actu-
 alibus peccatis congestus est. Eorum, uidelicet actualium peccatorum, primum illud fuit,
 quod filij Iacob filij Isaac filij Abrahæ, ad quem primum repromissio facta fuerat, fratrem su-
 um Ioseph per inuidiam in seruum uendiderunt, & ille quatuordecim annis seruiuit. Quum
 enim sedecim esset annorum, tunc uenditus est: & quando eductus de carcere, stetit in con-
 spectu regis Pharaonis, triginta annorum erat. Itaque sicut quodam loco iudex iustus, id
 est, dominus dicit, Iuxta numerum dierum, quibus considerastis terram, annus pro die im-
 putabitur, & quadraginta annis recipietis iniquitates uestras: ita & illi iustum esse arbitre-
 mur iudicium, ut diceret, Iuxta numerum quatuordecim annorum, quibus seruiuit ueditus
 Ioseph, generatio pro anno imputabitur, & quatuordecim generationibus semen quod pro-
 misi patribus uestris, differetur, quod est Christus. Igitur ab Abraham, inquit, usque ad Da-
 uid generationes quatuordecim, subauditur, & Christus non uenit, & eo usque distulit eum
 iratus dominus: unde & Moyses loco supra dicto congemuit. Porro David, in quem genera-
 tiones quatuordecim terminatæ sunt, quum iam & ipse promissionem accepisset eadem cum
 iuramento domini, peccauit & ipse nō minus quàm priores illi. Vria: in Etheum percussit gla-
 dio, & uxorem eius tulit, & interfecit eum gladio filiorum Ammon. Itaque non minus super
 hoc irasci debuit dominus, quàm dudum fuerat iratus: & idcirco à Dauid usque ad transmi-
 grationem Babylonis, ait, generationes quatuordecim, subauditur, & Christus non uenit. Por-
 ro in transmigratione Babylonis, quæ pœna fuit transmigratis illis, non minoris erat peccati
 uel criminis, quod reges Iuda, maximeq; Manasses, sanguinem innoxium fuderant multum,
 donec implerent Hierusalem usque ad os, absque peccatis suis quibus peccare fecerunt Iu-
 dam, ut facerent malum coram domino. Igitur & à transmigratione Babylonis usq; ad Chri-
 stum generationes quatuordecim, subauditur, & non nisi post tot generationes idem Chri-
 stus uenit. ¶ Post huiusmodi parietem nostrum en ipse stat, id est, propter hæc & alia peccata
 generis nostri, cui repromissus fuerat, ipse iustas fecit moras: Stat (inquam) respiciens per fe-
 nestras, prospiciens per cancellos, id est, uisitās nos per prophetas, memor nostri propter pa-
 tres nostros. Nam fenestræ in hoc pariete fuerunt Moyses & prophete, suo quique tempo-
 re intra multitudinem peccantium, in ipsa congerie peccatorum claruerunt, parietem nō ita
 contiguum esse sinentes, quin dilectus haberet aditum, quo huc introrsus respiceret, & uocē
 audibilem daret, locutionem intelligibile[m] faceret. ¶ Porro cancelli, scilicet anterior pars ædi-
 ficii, fuerunt Abraham, Isaac & Iacob, primi patres generis nostri, per quos in eo prospexit,
 quod propter eos misertus est nostri, recordatus est quod eis promiserit, quid iurauerit, hoc
 est quod ipsa cecini: Suscepit Israël puerum suum, recordatus misericordiæ suæ. Sicut loquu-
 tus est ad patres nostros, Abraham & semini eius in secula. ¶ Et dilectus meus loquitur mi-
 hi: Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & ueni. Iam etiam hyems transit,
 imber abiit & recessit, flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis aduenit, uox
 turturis audita est in terra nostra, ficus protulit grossos suos, uinæ florentes odorem de-
 derunt. ¶ Verba ista profecto desiderantis uerba sunt. Quid autem est desiderium dile-
 cti,

cti, uel quid amor eius, nisi charitas, nisi spiritus sanctus: Tali utique desiderio desiderare, cum amore recte dicitur amare, dicitur etiam lætari, ut illic: Lætabitur dominus in operibus suis. Quinetiam petere dicitur, nimirum eodem desiderio, iuxta illud in Deuteronomio: Et nūc Israel, inquit Moyses, quid dominus deus tuus petit à te, nisi ut timeas dominum deum tuum, & ambules in uis eius, & diligas eum: Amplius autem non solum petentis, uerum etiam ualde optantis animo loquitur, cum item in Deuteronomio dicit, Bene omnia sunt locuti. Quis det talem eos habere mentem, ut timeant me, & custodiāt uniuersa mandata mea in omni tempore, ut bene sit eis & filijs eorum in sempiternum. Et in Esaia dicit: Vtinam attendisses mandata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua, & iustitia tua sicut gurgites maris. Hæc & his similia multa scripta sunt, testantia quietum dilecti desiderium, charitatem impassibilis, non passionem, sed delectationem, qua semper optauit, semper cupiuit id, quod utile esset creature sue humano generi. Quod si unquam aliquid recte dicitur optasse uel desiderare, quanto magis istud, in quo est summa salutis, istam plenitudinem temporis, in quo fieret, ex muliere fieret sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperent: Igitur hæc uerba dilecti, loquentis mihi, Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & ueni, &c. sic accipite, quasi uerba desiderantis, tanquam festinantis & optantis iam adesse materiam tantæ salutis, scilicet me, cuius caro illi materia foret assumendæ carnis. Tanquam præsentem loquebatur mihi, meque iubebat surgere & properare, id est, nasci & hospitium uetris mei sibi cito præparare. ¶ Et reuera priusquam nascerer, illi præsens aderam: ante quam fierem, bene illi cognita fueram. Si enim dicitis & uere dicitis, quia elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate, nonne & de me recte sentitis, & recte sentiendo dicitis, quia elegit me ante mundi constitutionem, ut essem sancta & immaculata in conspectu eius in charitate: Et si sapiam, ut ipsa testatur, iam ante quam fieret, ludens erat coram eo in orbe terrarum, & deliciæ eius cum filijs hominum: quanto magis ludens erat, & deliciabatur cum ista ancilla domini, miraculo cūctorum filiorum uel filiarum hominum. ¶ Surge, inquit, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & in his omnibus Euxæ opposita. Eua namque quasi inimica, Eua quasi uipera, Eua quasi deformis & ignominiosa. Mihi inimica, uiro suo uipera, sibimet confusa ignominia. Inimica per supbiam, qua intus tumuit: uipera per malitiam, quam ex serpente concipiens, foris tentata, facile cessit: ignominiosa per prurium libidinis, qua statim scaturire cœpit. unde & nudam se cognoscens, folio pudenda contexit. Tu autem amica mea per humilitatem, columba mea per charitatem, formosa mea per castitatem. Tu contra deum non tumuisti, imò mente humili altissimo complacuisti, & ecce amica es. Tu serpenti aurem non præbuiisti, imò inimicitias inter te & serpentem ego posui, & ecce columba es. Tu nuditatem libidinis non incurristi, imò spiritus sanctus obūbrabit tibi, & ecce formosa es. Veni ergo Maria, ueni. nā Eua ad latebras fugit. Veni, & crede angelo euangelizanti, nam Eua credidit serpenti susurranti. Veni & contere caput serpentis, nā Eua & capite illecta, & uentre oblectata, & cauda est obligata serpentis. Veni & dic, Ecce ancilla domini. nam Eua se abscondens pariter & defendens, Serpens, ait, decepit me, & comedi. Hæc est uox dilecti mei, & hæc loquitur mihi: Surge, propera & ueni. Surge per fidem, propera per spem, ueni per charitatem. Iam enim hyems transiit, imber abiit & recessit, flores apparuerunt in terra nostra, tēpus putationis aduenit. Vox turturis audita est in terra nostra, si cus protulit grossos suos, uineæ florentes odorem dederunt. ¶ Ecce enim æquinoctium uerum iam præterijt, & adest festiuitas Paschalis, dum hæc loquor tibi, dum foris angelus annuntiat, & ego intus uocem sequor annuntiantis: quo tempore sine dubio, secū dum cursum solis & naturam aeris, hyems iam trāsiit, imber abiit & recessit. Ex ipsa ergo qualitate temporis auspiciū cape magnæ felicitatis, quia per istud quod dicitur tibi, qd agitur tecum, transiit, id est, certissime pertransibit hyems peccati, abiit & recessit, id est, certissime abibit & recedet imber iræ cœlestis, quæ uidelicet hyems ex eo uenit, quod Eua iam dicta, fugiens abscondit se à facie dei, & qui imber idcirco terram, id est, omne genus humanum, uerberauit, quia peccauit. Hic est imber, hæc est ira cœlestis: Multiplicabo ærumnas tuas et conceptus tuos &c. usque, Quia puluis es, & in puluerem reuerteris. Hic talis imber abiit & recessit, certissime abibit & recedet per me fructum uentris tui. Tunc apparuerunt, id est, certissime apparebunt flores multi, flores sancti ac diuersi, alij uidelicet martyrio rubicundi siue purpurei, alij confessione siue ad imitationem nostri, uirginitatis incorruptione candidi. ¶ Tunc & tempus putationis aduenit, & mox aderit, ut amputentur ea, quæ superflua sunt legis, dicaturque floribus siue florētibus campis & arboribus nostris: Visum est enim spiritui sancto & nobis, nihil ultra imponere uobis oneris, quàm hæc necessaria, ut abstineatis uos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione: & ea quæ uobis non uultis, alijs ne feceritis. A quibus custodientes uos, bene agetis. ¶ Tūc & uox turturis audita est, id est, certissime audietur in terra nostra, Vox (inquam) turturis, nimirum paruulæ quidem, sed castissimæ auis, scilicet

Psal. 103.

Deut. 10.

Deut. 5.

Esaia. 48.

Gala. 4.

Maria ante constitutionem mundi electa.

Ephe. 1.

Nota. p. Concep. v. m.

Prou. 8.

Maria in omnibus opposita Euxæ.

Gene. 3.

Luc. 1.

Gene. 3.

Festū annūtiatiōis uerū no tēpore.

hyems peccati, imber iræ dei.

Gene. 3.

Duplices flores.

Tēpus putationis.

Actu. 15.

Vox turturis.

prædicatio euangelij, cuius initiū est pulchritudo nostra castitatis & uirginei conceptus tui audita est, id est, audietur, in terra nostra, in ecclesia nostra, in uniuersa terra. ¶ Tunc ad uocē huiuscemodi turturis ficus protulit, id est, certissime proferet grossos suos: uineæ florētes dederunt, id est, certissime dabunt odorem. Ficus inquam, id est, synagoga, proferet & iactabit opera uel iustitias suas, sed cadentibus huiusmodi ficis, ipsa remanebit effoeta, & ego ueniens ad eam, & quærens fructum, non inueniam. ¶ Vineæ autem florētes, id est, gentes credere incipientes, dabunt odorem, id est, bonam opinionem, ita ut amici gratulentur & dicant: Primum gratias agimus deo nostro per iesum Christum pro omnibus uobis, quia fides uestra annuntiatur in uniuerso mūdo. L. Surge amica mea, speciosa mea, & ueni columba mea, in foraminibus petrae, in cauerna maceriae. Ostēde mihi faciem tuam, sonet uox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Iterum uox dilecti mei, iterum loquitur mihi, & ad surgendum inuitat, eisdem nominibus me compellat: Surge, inquit, amica mea, speciosa mea, & ueni columba mea. Et protinus ac si quærerem, quo ego surgā, ubi uel in quo ero columba gemituosa, in foraminibus (inquit) petrae, in cauerna maceriae. ¶ Scit enim situm uel habitum mentis meae, quia clauis eius, quos, antequam fierent, mente prophetica præuidebā, & in propheta legebam, dicente: Foderūt manus meas & pedes meos. & lancea lateris eius, quam similiter præuidebam, & in propheta legebam: Videbunt enim, ait Zacharias, in quem transfixerunt. Clauis (inquam) eius & lancea iam essent animæ meae uulnera, & in ipsis gemitum sicut columba. Dicebat ergo: Columba mea, in foraminibus petrae, in cauerna maceriae, id est, anima gemituosa propter fixurā clauorum, qui sum petra: propter uulnus lateris mei, qui sum maceria. ¶ Nam ego unus idēq; aliās petra & aliās maceria. Videlicet ubi adhuc mortalis & passibilis eram, ibi ego maceria: ubi autem iam resurrexi à mortuis, ibi uel extrūc petra solidissima: sed non disparuerūt in petra iam impassibili cauernæ siue foramina, quæ facta fuerant in maceria adhuc passibili, imò apparebunt eadem in die iudicij. ¶ Age quod agis, contemplare quod contemplaris, atq; hoc modo semper ostende mihi faciem tuam, & ostendendo corrige quod Eua peccauit, & abscondit à me faciem suam. Vbi abscondit? In medio ligni paradisi, uidelicet in eodem, in quo peccauit. Nā de ligno quod est in medio paradisi, ait, præcepit nobis dominus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur. Comedit, & cum audisset uocem domini dei, abscondit se (ait scriptura) à facie domini dei in medio ligni paradisi. Ergo in quo peccauit, in eodem se abscondit, utpote quæ in peccato suo sibi complacuit, & peccatum suum defendit. Non ostendit mihi faciem suam, cum dicerem, Vbi es? nō sonuit uox eius in auribus meis, uox confessionis, quæ sonare debuisset, saltem, cum dicerē, quare hoc fecisti, sicut & quando benedixi ei, & uiro eius, dicens: Crescite & multiplicamini, nō sonuit uox in auribus meis, nullum enim cantauit canticum gratiarum actionis pro tam magno beneficio, quo illam constituebam matrem tantæ generationis, possessuræ tantam hereditatem regni dei. ¶ Tu autem ostende mihi, sicut & ostendis, faciem tuam: sonet uox tua in auribus meis, & audiam ego, audiant & amici, quorum unus uel primus audiuit, cum adhuc esset clausus in utero matris suæ, & exultauit ad uocem tuam, quæ hoc modo sonuit in auribus meis: Magnificat anima mea dominū, & exultauit spiritus meus in deo salutari meo. Ibi ad uocem meam & uocem tuam audire atq; exultare cœpit. Vnde & quodā loco dixit: Qui habet sponsam, sponsus est. Amicus autem sponsi, qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter uocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletū est. Igitur quia & amici auscultant, & me delectat audire faciem fidei, & audire uocem confessionis atq; gratiarum actionis, ostēde mihi faciem tuā, sonet uox tua in auribus meis. ¶ Vox em̄ tua dulcis, & facies tua decora. In quo uox tua dulcis? in eo uidelicet, q̄ columba mea es, & intēta in foraminibus iam dictis, ita sicut colūba gemitū pro cantu habes. Canendo gemis, gemendo canis: & ipsa exultatio, qua exultauit spūs tuus in deo salutari tuo, plena est gemitib⁹, plena lachrymis. In q̄ facies tua decora? In eo uidelicet, q̄ magna est fides, magna est humilitas. Iste est decor, quem concupiuit rex, quē admodum Psalmus dicit: Audi filia & uide, & inclina aurē tuam, & obliuiscere populum tuum, & domū patris tui, & concupiscet rex decorē tuum. L. Capite nobis uulpes paruulas, q̄ demoliuntur uineas. Nam uinea nostra floruit. ¶ Uulpes Herodes, uulpeculæ siue uulpes paruulæ illius temporis, omnes qui quærebant animam pueri. Vnde & de quodam ex posteris eiusdem nominis, cum nuntiatum fuisset à phariseis dicentibus, Exi & uade hinc, quia Herodes uult te occidere: Ite, inquit, dicite uulpi illi: Ecce enīcio dæmonia, & sanitates perficio hodie & cras, & tertia die consumor. Ergo uulpes Herodes, maxime quia nō solum crudelis, uerum etiam dolosus ille, qui dixit: Ite & interrogate diligenter de puero, & tū inueneritis, renuntiate mihi, ut & ego ueniens adorē eum. Fuisse tunc iam cū eo etiam alios eiusdē dolositatis, uel ex eo constat, q̄ angelus ad Ioseph ita dixit: Surge & accipe puerum & matrem eius, & uade in terram Israël, defuncti sunt em̄ qui quærebant animam pueri. Igitur uulpes paruulas, quæ demoliuntur uineas, capite nobis, inquit, id est, occidantur cito, moriantur & disperant.

Fic⁹ protulit grossos suos.

Matt. 21. Vineæ florētes. Rom. 1.

Psal. 21. Zac. 12.

Chrs & petra ē & maceria. Ostēde mihi faciē tuā

Gen. 3.

Sonet uox tua in auribus meis. Luc. 1.

Iohā. 3.

Psal. 44.

Matt. 2.

Luc. 13.

Matt. 8.

Ibidem.

Psal. 39.

ant

ant qui quærent animam pueri. Nonne uidetis paruulas uulpes istas, quomodo demoliuntur uineas: Herodes enim non cessat occidere fere omnes, qui erant regie stirpis, non cessat per-
 scrutari, ut funditus deleat domum David, de qua regem Christum nasciturum fore audiuit. Nonne uidetis ad ultimum, quod teneros palmites fera ista momordit, quod infantes bestia
 crudelis occidit in Bethleem Iude, ciuitate David: Capite capite, nã uinea nostra floruit. ¶ *Vinea nra Chrs est.*
 Vinea illa quæ nostra est, uinea uel uitis, uinea propter quam cæteras demoliuntur uineas, inter
 quas ista sic latuit, quemadmodum uirga una gracilis in magna sylua latere solet ob paruita-
 tem sui, uinea (inquam) nostra hæc floruit. Fructus eius adhuc flos, & non botrus est, nondum
 maturuit, & idcirco damnosum nimis est, huiusmodi uineam uel florem ei⁹ succidi uel demo-
 liri. Crescat prius, & de flore proueniat fructus. condatur euangelium, & cognoscatur de si-
 gnis & uirtutibus, uenisse sanctum sanctorum, atq; hoc erit, florem uenisse in fructum, & ma-
 turuisse botrum. ¶ Tunc, si fuerit succisus huiusmodi botrus, custodiatur, atque in uecte cru-
 cis portetur, ut experimento resurrectionis & dulcedinis eius cognoscatur, qualis terra, qua
 le sit regnum eius, ad quod non pertinet uulpeculæ istæ quæ uineas demoliuntur. Sicut olim
 duo uiri de exploratoribus, quos misit Moyse ad explorandam terram promissionis, palmi-
 tem cum uua sua deportauerunt in uecte cum cæteris frugibus terræ, dicentes: Venimus in *Num. 12.*
 terram, ad quam misisti nos, quæ reuera fluit lacte & melle, ut ex his frugib⁹ cognosci potest.
 Illius rei gestæ mysterium obseruetur, & tam diu uinea nostra defendatur à uulpibus, donec
 flos eius botrus fiat præmaturus, ex suo sapore cognoscendus, & terræ uiuentium experimē-
 tum mundo præbiturus. ¶ Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia, donec aspi-
 ret dies & inclinentur umbræ. ¶ Hoc est unde beatam me dicent omnes generationes, quæ di-
 lectus meus mihi, & ego illi. Quomodo enim ille mihi, & ego illi, nisi sicut per prophetam di- *Luc. 1.*
 ctum est, Ecce uirgo concipiet, & pariet filium, & uocabitur nomen eius Emmanuel; butyrū *Esai. 7.*
 & mel comedet, ut sciat reprobare malum & eligere bonum: ita enim ille mihi, & ego illi, nec
 opus est dicere uerbis, quia mente melius potest percipi, imò nec uerbis exprimi, nec mente
 potest comprehendi siue æstimari, quale uel quantum hoc sit. ¶ Recordemur hic etiam uete-
 ris historię, per quam colligi potest, quàm sit terribile id quod sub uerbis continetur tam iu-
 cundis, qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies & inclinentur umbræ, simulq; quàm serio de
 Emmanuel fit dictum, Butyrū & mel comedet, ut sciat reprobare malū & eligere bonū. Quæ *Historia ue-*
 est illa uetushistoria: Clamor Sodomorum & Gomorrhæ (ait dominus ad Abraham) multi- *t⁹ de ange-*
 plicatus est, & peccatum eorum aggrauatum est nimis. Descendam, & uidebo, utrum clamo- *lis circa Ab-*
 rem qui uenit ad me, opere compleuerint, an nō est ita, ut sciam. Venerūtq; duo angeli Sodo- *raham &*
 mam, sedente Loth in foribus ciuitatis. Compulit illos oppido, ut diuerterent ad eum. Ingres- *Loth.*
 sisq; domum illius, fecit conuiuium, coxit azyma, & comederunt. prius autem quàm irent cu- *Gen. 18.*
 bitum, uiri ciuitatis uallauerunt domum illius, à puero usq; ad senem omnis populus simul, *Ibid. 19.*
 uocaueruntq; Loth & dixerunt ei: Vbi sunt uiri, qui ad te introierūt nocte? Educ eos huc, ut
 cognoscamus eos. Et quidem duo angeli uenerant, sed diligenter animaduertendum, quia sic
 deinde scriptū est: Dixit quoq; Loth ad eos: Quæso domine mi, quia inuenit seruus tuus gra-
 tiam coram te, & magnificasti misericordiam tuam, quam fecisti mecum, ut saluares animam
 meam &c. ¶ Ergo & in tribus angelis, qui uenerant ad Abraham meridie, & in duobus que- *Deus in an-*
 nerunt Sodomam uespere, unus idemq; agnoscendus est deus, qui & per ipsos operabatur, & *gelis illis.*
 in ipsis loquebatur: Descendam, inquit, & uidebo, utrum clamorem qui uenit ad me, ope-
 re compleuerint, an non est ita, ut sciam. Igitur & de illo tempore iam præterito recte dicas,
 butyrum & mel comedit, ut sciat reprobare malum & eligere bonum, quoniã & apud Abra-
 ham & apud Loth habuit conuiuium, ut tanti illius mali caperet experimentum, & pasceba-
 tur apud illos tam diu, donec aspiraret dies & inclinarentur umbræ, id est, usq; mane. Sic em̄
 scriptum est: Cumq; esset mane, cogebant eum angeli, dicentes: Surge, tolle uxorem tuam &
 duas filias quas habes, ne & tu pariter pereas in scelere ciuitatis. O quàm terribile impijs, &
 quàm uenerabile est pijs id, quod secundum similitudinem illius rei gestæ intelligitur in uer-
 bis istis. Pascitur (inquit) inter lilia, donec aspiret dies & inclinentur umbræ. ¶ Quænã sunt *Ioseph &*
 lilia, nisi amic⁹ dilecti Ioseph, & ego dilecta, cui dicit, Sicut liliū inter spinas, sic amica mea in- *Maria duo*
 ter filias. Vere ambo lilia, uidelicet pro uirginalib⁹ nuptijs & cohabitatione castissima. Inter *lilia.*
 huiusmodi lilia pascitur dilectus, donec aspiret dies & inclinentur umbræ, comedit Emma-
 nuel butyrum & mel. i. qualemcunq; uictum necessarium corpori, ut sciat reprobare malum
 & eligere bonum. Dixit enim ipse olim, Clamor Sodomorum & Gomorrhæ uenit ad me, de *Gene. 18.*
 scendam, & uidebo, utrum opere compleuerint, an non est ita, ut sciam. Dicit & nunc, quæ cla-
 mor sanguinis sanctorum prophetarum, quem effuderunt Iudei, uenit ad me, descendam ut
 uideam, utrum tales sint, an non est ita, ut sciam. ¶ Facturus quippe sum uniuersale iudicium,
 cuius exemplum fuit illud Sodomorum incendium sulphureum, iuxta illud, & ciuitates So- *2. Petri. 2.*
 domorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens, euerfione damnauit, exemplum eorum,

qui impie acturi sunt, ponens. Quod si illud in Sodomis non feci iudicium, nisi prius experimento scirem, utrum ita esset an non, quanto magis antequam faciam illud uniuersale iudicium, debeo experiri, ut sciam reprobare malum & eligere bonum, sic incipiens, Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum: Cum istud in me accepero experimētum, cū impleuerint mensuram patrum suorum, occidendo me dominum prophetarum, sicut prophetas occiderunt patres eorum, tunc incipiet iudicium fieri à cœcitate ipsorum, secundum similitudinem Sodomorum. Sic enim dictum, & sic factum est. Et ecce miserunt manum uiri, & introduxerunt ad se Loth, clauseruntq; ostium, & eos qui foris erant, percusserunt cœcitate, à minimo usq; ad ultimum, ita ut ostium inuenire non possent. Ita cœcitas continget in Israël, in his qui non tam Israëlitz q̄ Sodomitez sunt, iuxta illud Esaiæ: Audite uerbum domini, principes Sodomorum, auribus percipite legem dei mei populus Gomorrhæ. ¶ Cumq; aspirauerit dies, subauditur resurrectionis meæ, & inclinata fuerint umbræ peccatorum & ignorantia, in ihs uidelicet, qui pœnitentiam egerint, tunc subuertam illos, sicut mane illo subuertit Sodomam & Gomorrhā, non q̄ reliquæ non remanebunt, iuxta illud propheticū, Subuertit uos sicut subuertit deus Sodomam & Gomorrhā, & facti estis quasi torris raptus de incendio. Item: Nisi dominus exercitū reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuisset, & quasi Gomorrha similes essemus. Hæc dilectus mihi. Et quid ego illi? Reuertere, similis esto dilecte mi capreae aut hinnulo ceruorum super montes Bethel. ¶ Quid erat hoc dicere, nisi orare pro salute reliquiarum gentis meæ? Nunquid em̄ ego erga gentem meam minorem cōpassionem haberem uel charitatem amicorum, scilicet prophetarum & apostolorum? Exēpli gratia: Quare (inquit Esaias) errare nos fecisti domine de uis tuis, indurasti cor nostrū, ne timeamus te? Conuertere propter seruos tuos tribus hæreditatis tuæ. Apostolus autem: Veritatem, inquit, dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente consciētia mea in spiritu sancto, quoniam tristitia est mihi magna & continuus dolor cordi meo & cę. Igitur & me non dubiteris postulasse pro salute reliquiarū gentis meæ, cuius uidelicet postulationis summa hæc est: Reuertere, similis esto dilecte mi capreae aut hinnulo ceruorum super montes Bethel, id est, propter patres domus dei, hoc enim interpretatur Bethel. Cœcitas quidem continget in Israël, ita ut te inuenire non possint, qui dicis, ego sum ostium, secundum supradictā similitudinem Sodomitarum, quos percussisti cœcitate, ita ut non possent inuenire ostium, sed reuertere super montes Bethel, id est, sicut Esaias dixit, Conuertere propter seruos tuos, recorde misericordiae tuæ, sicut locutus es ad patres nostros, ut saltem, quum plenitudo gentiū subintrauerit, tunc omnis Israël salu⁹ fiat, Aliter: Reuertere, similis esto dilecte mi capreae aut hinnulo ceruorum super montes Bethel. Qui pasceris inter lilia, donec aspiret dies, & inclinetur umbræ, qui, ut scias reprobare malum & eligere bonum, butyrum & mel comedis, & hoc inter lilia castitatis, quæ sunt optima, pater & ego uirgo mater, cum aspirauerit dies & inclinata fuerint umbræ, reuertere, id est, diluculo resurge, ualde mane, orto iam sole, plena luce reparationis nostræ, inclinatis atq; destructis umbris mortalitatis nostræ. Cito reuertere, noli moras facere, quia anima mea desyderat te. Scio quidē quia cito reuersurus es, iuxta illud propheticū. Viuificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, & niuemus in conspectu eius, & iuxta quod ipse dixisti, sicut fuit Ionas in uentre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ita erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. ¶ Tridui quidem tēpus breue est, sed dilectæ & colubæ tuę desideranti & gementi uulnerata mente, non satis dilecte mi festinatum est. Abbreuiā hoc ipsum triduum, & similis esto in reuertendo capreae aut hinnulo ceruorum, id est, uelocissimus esto ad peragendum cursum tuum. In corde terræ, id est, in sepulchro tuo non totū expendas triduum. Sufficit ad complendam ueritatē scripturæ, si partem exiguam primi diei, id est, tres horas nouissimas, & partem aliquā diei tertij, scilicet sex horas, quod est dimidium noctis cum die secundo, id est, cū sabbatho iacens in sepulchro transegeris. Nam tres integri dies, horæ septuagintaduę sunt. Hoc esset nimis longum. ¶ Sufficiūt horæ trigintatres, qui numerus ex duobus ternarijs, deceno & singulari, cōpositus est. Beatam trinitatē, cui primus homo peccauit, in te & per te & de te ipso, dilecte mi, caro mea & sanguis meus, deus meus & dominus me⁹, placari oportet, sed hoc fiat celerrime & multum festinanter, sicut caprea siue hinnulus ceruorū in montibus celerrimus est: secundum nomē tuum, quo per prophetam iussus es uocari, accelera spolia detrahere, festina prædari. ¶ Vix igitur expectatis trigintatribus horis, reuertere sup mōtes Bethel. i. resurge & appare principibus domus dei, scilicet apostolis tuis & mihi, cuius maxime, sicut & illorū, imò et multo plus q̄ illorū, tu es grande desiderium, iuxta illud patriarchæ Iacob dictum ad Ioseph filiū decorū: Benedictiones patris tui confortatae sunt benedictionibus patrū eius, donec ueniret desiderium colliū æternorū. Quam ueraciter ille te appellauerit desiderium, ego maxime in uisceribus meis expta sum, & hoc amicis est intimandū. ¶ In lectulo meo per noctes quæsi ui quē diligit aia mea, Quæsiui illum, & non inueni. Surgā & circuibo ciuitatem per uicos &

pla

plateas, quæram quem diligit anima mea. Quæsiui illum & non inueni. Inuenerunt me uigiles qui custodiunt ciuitatem. Num quem dilexit anima mea uidistis? Paululum cum pertransissem eos, inueni quem diligit anima mea. Tenui eum, nec dimittā, donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ. Hoc sentitis o amici in uobismet ipsis, quicumque habetis sanctum dilectionis spiritum, quicumque diligitis dominum deum ex toto corde, ex tota mente & ex tota anima. Hoc, inquam sentitis uos amici, & uos filie Hierusalem, quia magnum in ista dilectione est desiderium. Quanto uicinior iste dilectus habetur, tanto uehementius desideratur. Qui habent, habere desiderant: qui uident, uidere desiderant. Nam angeli uident, & tamen, scriptura teste, desiderant in eum prospicere. ¶ Ego autem, non utcunque habui aut uidi eum, sed in utero gestauit, & genui eum, & ei mater lac præbuit, & diligenter contemplata sum. Quid putatis, quot noctes duxi peruigiles uidendo & audiendo eum? Non enim sufficebat dies ad tantum desiderium, sed totis noctibus in lectulo meo, in cubiculo meo peruigil fouebam & adorabam paruulum, audiebam & adorabam iam adultum, cum intra dulcia colloquia per oculos suos oculos corporis, transfunderet mihi suæ diuinitatis aspectum, ita tamen temperans, ut tolerare possem, quem tremunt angeli & uirtutes cœlorum, iuxta illud quod auditis eum dicentem in hoc ipso libro Canticorum: Averte oculos tuos à me quia ipsi me auolare fecerunt. ¶ Ita in lectulo meo habui eum, sed deinde contigit mihi, ut ibi nō inuenirem eum. Dixit enim: Quid mihi & tibi est mulier? Iam ex quo baptizatus est à Iohāne, fieri cœperat, in lectulo siue in cubiculo meo in illo habitationis meæ secreto ut non inuenirem eum. Nam statim ductus est in desertum à spiritu, & deinde regressus, Euangelium meis præposuit affectibus, ita ut diceret: Quid mihi & tibi est mulier? Sed & alios docuit, ut similiter facerent, ut scilicet patrem & matrem propter Euangelium relinquerent. ¶ Itaque desiderio quærebam & non inueniebam eum, ut solitaria possiderem solitariū. ¶ Dixi ergo: Surgam & circuibo ciuitatem per uicos & plateas, quæram quem diligit anima mea. Dixi & feci sic. Cum enim circuiret per ciuitates & castella, prædicans Euangelium regni dei, ego sequebar & quærebam eum. Quæsiui illum & non inueni. Ille enim tanto intentus negotio, me matrem suam agnoscere quodammodo dissimulauit. Denique & quadā die, cum loquente eo ad turbas, dixisset ei quidam, ecce mater tua & fratres tui foris stant quærentes te, ipse respondens dicenti sibi ait: Quæ est mater mea & qui sunt fratres mei. Et extendens manum in discipulos suos dixit: Ecce mater mea & fratres mei. Quicumque enim fecerit uoluntatem patris mei qui in cœlis est, ipse meus & frater & soror & mater est. Hoc modo me matrem suam agnoscere dissimulauit. Hoc est quod dico, quæsiui illum & non inueni. Post hæc iuxta crucem eius steti. Sed nunquid hoc mihi fuit inuenisse dilectum? Imò fuit mihi inuenisse gladium, qui & pertransiuit animam meam. Sepultus est, clausum & signatū fuit monumentum. Et ego quali mente quærebam eum? Quali desiderio desiderabam eum, sciens eum esse à mortuis resurrecturum? Inde non inueni illum. ¶ Inuenerunt me uigiles, qui custodiunt ciuitatem. Qui uigiles, uel quam custodientes ciuitatem? Discipuli eius quia ad hoc erāt dispositi, ut custodiret imò ut ædificarent ciuitatem ueram Hierusalem: de qua uel ad quam ipse dilectus, per Esaiam dixit: Super muros tuos Hierusalem constitui custodes, tora die & tora nocte nō tacebunt laudare nomen domini. Isti uigiles iam tunc uigilabant, quia lugentes & fletus somnum non capiebant. Isti uigiles me inuenerunt, & mulieres, quæ tota nocte uigilantes uenerunt ad monumentum, quæ & emerant aromata ut uenientes ungerent eum, inuenerunt me bonum certatim afferendo nuntium, quod resurrexisset, & quod uidissent eum. ¶ Et ego, inquam: Num quem dilexit anima mea uidistis? Vidimus aiunt, uidimus dominum: Surrexit uere & apparuit Simoni. Visus est & duobus euntibus Emaus: & deinde stetit in medio nostrum & dixit, pax uobis & ostendit nobis manus & latus: & obtulimus ei partem piscis assi & fauum mellis: & manducat coram nobis & dixit: Hæc sunt uerba quæ locutus sum ad uos: cum adhuc essem uobiscum, & cætera. His atque alijs modis uidimus eum ipsa tertia die qua resurrexit. Hæc mihi dixerūt uigiles illi. Ego autem sic illum inuenire cupiebam, ut iam nemo despiceret me dicentem inueni illum, uidi illum, & ita factum est. ¶ Nam paululum cum pertransissem eos, inueni quem diligit anima mea, & nō quocunque, sed in cœlum uidi ascendentem, & apostolos eius misso de cœlis spiritu sancto uidi prædicantes gloriam domini. Hæc mihi fuit inuentione eius quæ diligit anima mea & ex illa inuentione tenui eum, ut introducerem in domū matris meæ, & in cubiculū genitricis meæ scilicet synagoga. Hoc ex parte iam factum est, quia multi Iudæorū crediderūt in eum: Alij quidē obclusis cordibus, me & ipsum repulerūt, sed non dimittā donec illuc introducā eū. Si enim, ait scriptura, fuerit populus filiorum Israël quasi arena maris: reliquæ conuertentur ex eis. ¶ Dilectā, & dilectarum dilectissima, cæterarum exemplum est animarum: ut similiter & ipsæ pro modulo suo dilectum quærant, & inuenire cupiāt. Dilectū namq; in lectulo quærimus, quādo in presentis uitæ aliquātu la requie, redemptoris nostri desiderio suspiramus. Per noctē quærimus, quia & si iam mens

Desideriū
sanctorū &
angelorū ui
dēdi Chrm
1. Petri 1
Desideriū
Mariæ.

Canticor. 6

Iohan. 2

Matt. 10. 19
Quæsiui il
lum & nō
inueni.

Lucæ 9

Matth. 12

Iohan. 19

Lucæ 2

Matth. 27

Inuenerūt
me uigiles
apostoli.

Esaiæ 62

Matth. 28

Marci 16

Lucæ 24

Iohan. 20
Nuntiū de
resurrectio
ne Christi.

Actor. 1

Acto. 2. 3. 21

Esaiæ 10

Exēplum

quærendi

dominū in

Mariæ.

in illa uigilat, tamen adhuc oculus caligat. Sed qui dilectum suum non inuenit, restat, ut surgat, ciuitatem circumeat: id est, sanctam ecclesiam electorum mēte & inquisitione percurrat, per uicos & plateas quærat, id est, per angusta & lata gradiēs, aspiciat, ut si qua inuenire in eis ualeat eius uestigia exquirat: quia sunt nonnulli etiam uitæ secularis qui imitandum aliquid habent de actione uirtutis. Querentes autē nos uigiles inueniunt, qui custodiunt ciuitatem: quia sancti patres, qui ecclesiæ statum custodiunt, bonis nostris studijs occurrunt, ut suo uerbo uel scripto nos doceant. ¶ Quos cum paululum pertransimus inuenimus quomodo diligimus, quia redemptor noster, & si humilitate homo inter homines, diuinitate tamen supra homines fuit. Cum ergo transeuntur uigiles, dilectus inuenitur: quia cum prophetas & apostolos infra ipsum esse conspiciamus illum, qui natura deus est, esse supra homines consideramus. Prius ergo non inueniendus quæritur, ut post inuentus, strictius teneatur. Sancta omniū desideria ut prædiximus, dilatione crescunt, si autē dilatione deficiunt desideria non fuerunt.

Pertransire
uigiles.

FINIS LIBRI SECVNDI.

RVPERTI ABBA

TVITIENSIS IN CANTICA CANTICORVM,
de incarnatione domini commentariorum
LIBER TERTIVS.

ERTIA RECAPITVLATIO SONORVM VALDE habet principium, scilicet tātā in admiratione exclamationem, ut auditorem etiam dormitantem excitare & reddere possit attentum. Præmissa nanque admiratione, adiuro uos filiæ Hierusalē per capreas ceruosq; camporum, ne suscitatis, neq; euigilare faciatis dilectam, donec ipsa uelit, de qua iam supra tractatum est, cōtinua sic exclamat diuina uox. ¶ Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut uirgula fumi: ex aromatibus myrrhæ & thuris & uniuersi pulueris pigmentarij. ¶ Cuius rei quæso est hæc admiratio? Nimirum

admiratione est huius dilecti singularis, huius sanctissimæ uirginis. Et quid admiramur? Vel qd nobis admirandum insinuat spiritus sanctus per uerba huiuscemodi: ascendit per desertum sicut uirgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris & uniuersi pulueris pigmentarij. O felicem mentis habitum, qui tam magnum habet præconium. Humilitas tua est o ancilla domini, beata Maria, quam tali admiratione spiritus sanctus collaudat: Odor tuus odor humilitatis tuæ præcipuus ascendit ad deum, ut uere sacrificium contribulati spiritus. Quid enim est fumus & quid puluis, nisi spiritus lachrymosus & conscientia ualde humilis? Et sua quidem æstimatione uera humilitas est fumus innoxius, quasi cremi siue torris obusti, & puluis terre sine aqua & sitientis iuxta illud: Quia defecerunt sicut fumus dies mei, & ossa mea sicut cremium aruerunt, & sicut Abraham dixit loquar ad dominum meum cum sim puluis & cinis sed non ita æstimatione dei. Aliter & melius ille te discernit. Tu dicis, puluis sum terræ qualē uentus dispergit, aura tollit, & ille dicit, non, sed puluis pigmentarius siue puluis pigmentarij, puluis myrrhæ & thuris: qualem pigmentarius spiritus sanctus conficit ex optimo thure, qd est suauitas mentis, & ex myrrha probatissima, quod est mortificatio siue incorruptio carnis. Tu dicis fumus ego sum teter coram diuinis oculis, qualis de camino siue de fumario deficiens ascendit, ascendens deficit, & ille dicit, non, sed fumus ex aromatibus myrrhæ & thuris, qualem decet ascendere de aureo thuribulo ante altare aureum usque ad oculos & olfactum domini. Talis fumus, imò talis fumi uirgula, tu o beata Maria, suauem odorem spirasti altissimo, cælestibus disciplinis erudita atq; extenuata. Talis ascendisti per desertum, id est, animū habens ualde solitarium. ¶ Enim uera cuiusq; anima humilitas etiam inter turbas potest esse solitaria, ita uidelicet, ut in nullo alio præter quā in deo spem habeat, quemadmodum Hester, cum esset regina, ueraciter tum dicebat: Domine mi, qui rex noster es solus adiuua me solitariam, & cuius præter te nullus auxiliator est alius, quāto magis tu uera aut solitaria & quasi in deserto eras, quæ uirum non cognoscebas, nec cognoscere cupiebas, & ab illo, cui de spō sata fueras, pene fuisti deserta, non quia sanctus angelus, qui te solitariam inuenerat, solitariā salutauerat, te commendat & filium tuum, qui quasi pupillus in hoc seculo nasciturus erat. Digna ergo exclamatio, digna admiratio. Quæ est ista, quæ talis ascendit per desertum siue de deserto: Vere mirabilis, & illi multum dissimilis, quæ descendit per Paradisum, cecidit de Paradiso: non gracilis per humilitatem, sed nimis grossa & rigida per mentis tumorem. Propterea uultis scire, quā magna fuerit cura altissimo de ista, quæ de superbis non curat? ¶ En lectu-

Humilitas
Marię opti
mi odoris.

Psal. 101
Gene. 18

Apocal. 8

Ascendit p
desertum.

Hester 14

Matth. 1

lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israël: Vniuscuiusque ensis super scemur suum propter timores nocturnos. Quis enim est lectus uere & ueri pacifici regis Salomonis, qui inter nos & dominum pacem composuit: nisi illa in quo diuina natura humanam sibi naturam coniunxit. Et quis ille est, nisi uterus tuus dilecta dilecti, uterus uirginalis: Ibi nanque diuinitas uerbi dei, uerbum deus sese cōclufit, & humanā naturam, de tua carne formatam, sibimet in unitate personæ inseparabiliter coniunxit, & ecce sponsus, id est, carnem nostram, cum anima rationali habens deus, sponsus, inquam, deus & homo Christus, sicut canimus in Psalmo, & ipse tanquam spōsus procedens de thalamo suo. Quomodo talem tanti Salomonis lectulum sexaginta fortes ambiūt. Vel qui illi sexaginta fortes sunt? Magnū & mirum mysterium, audituq; & scitu dignum: sed prius est aliquid querendum. ¶ Cur sancti patres gladios habuerunt, aut cur gladijs licito usi sunt? Hodie uel hoc tēporē ex quo Euāgelium effulfit, ex quo ille sponsus de thalamo suo processit, sanctis ad perfectionem tendentibus non conceditur usus gladij. Conuerte gladium tuum in locum suum, ait idem sponsus Petro qui fortiter ac fideliter pro illo zelabatur, & quod uni dixit, omnibus dixit: ut post tēpus belli, tempus pacis nunc esse sciamus. Quare istud? Quam ob causam tunc fuit tēpus belli, & nūc est tempus pacis? Videlicet quia radicē siue arborem bonam, quod erat genus Abrahæ ad quem primum beati seminis repromissio facta fuerat, diabolus per barbaricos gētium uel regum impiorum, gladios excidere atque extirpare uolebat, unde sacræ historiæ plenæ sunt. Iccirco tempus belli, tunc erat, iccirco materialibus gladijs tunc opus erat ut defensaretur genus Abrahæ, ut defensaretur radix Iesse, defensaretur, inquam, atque protegeretur genus & radix Dauid, donec tu beata uirgo nascereris, lectulus, ut iam dictum est, ueri Salomonis. Oigitur uerum & bonum consilium, quod lectum Salomonis sexaginta fortes ex fortissimis Israël ambierūt. Et qui fortes uel fortissimi illi sunt uel fuerūt? Numeremus illos omnes, qui pro defensione spei uel expectationis Abrahæ gladijs laudabiliter usi sunt cum prophetis, quorum libri extant, quicq; contra gladios materiales regum impiorum, gladium spiritualem, gladium uerbi dei, non solum loquendo, uerum etiam scribendo euaginauerunt, & sexaginta fortes sunt. Primus Abraham fortissimus, gladio accinctus, sicut probatū est in illis de quibus prædam reduxit, & Loth filium fratris sui liberauit de quatuor regibus. Secundus Isaac paterno gladio sacratus, & deinde potentia plus quàm regia clarus, ita ut diceret ei rex Abimelech, recede à nobis quia potentior nostri factus es ualde. Tertius Iacob, & ipse fortis in gladio, sicut testatur ipse Ioseph, loquens filio suo: Do tibi partem extra fratres tuos quam acquisiui in gladio & arcu meo. Quartus idem Ioseph, potentia regis potens, quasi rex uel regis pater. Quintus Moyses, sextus Aaron, septimus Phinees, octauus Iosue, nonus Caleph filius Iephonne: Deinde duodecim iudices, qui iudicauerunt & liberauerunt Israël, & sunt uiginti & unus. Vicefimus secundus Samuel, uicesimus tertius Dauid, uicesimus quartus Helias, uicesimus quintus Helizæus, uicesimus sextus Ioiada pontifex clarissimus & domini benedictus, uicesimus septimus, Zacharius filius eius, qui cultum Baal, quem Helias & Helizæus exterminauerunt de Samaria per manū Iehu, Iezabel interfecta, deleuerūt de Iuda & Hierusalem, occisa Athalia filia eius impijssima. Vicefimus octauus rex Ezechias, uicesimus nonus rex Iosias, tricesimus propheta nobilissimus Esaias. Post istos duodecim propheta, quorum libri extant, qui & minores dicuntur, & fiunt quadraginta duo. Quadragimus tertius Hieremias, quadragimus quartus Ezechiel, quadragimus quintus Daniel & cum eo tres socij eius Ananias, Azarias, & Misahel: & fiunt quadraginta octo. Quadragimus nonus Esdras, quinquagesimus Neemias, quinquagesimus primus Zorobabel, quinquagesimus secundus Ihesus sacerdos magnus filius Iosedech in reuersione captiuitatis & reedificatione ciuitatis uel templi. Quinquagesimus tertius cum regina Hester Mardocheus, qui ambo in re, pro uno reputantur quia regalis dignitas siue sublimitas Hester, fuit Mardochei gladius. Quinquagesimus quartus Mathathias, quinquagesimus quintus Iudas Machabæus. Post illum Ionathas & Simon duces alter post alterum successerunt, & deinde Iudas & Iohannes, qui & Hircanus filij Simonis, nouissimi contra Pardum, id est, regem Grecorum præliati sunt & fiunt quinquaginta nouem. Quibus adde hunc ipsum, per quem spiritus sanctus hæc locutus est regem Salomonem, & fiunt sexaginta. Nam Iosaphat rex fuerat quidem de fortibus, sed non de fortissimis Israël, quia impio præbuit auxilium, & his qui oderunt dominum amicitia iunctus est per Athaliam filiam Iezabel uxorem filij Ioram, quæ cultum Baal introduxit in Hierusalem, & omnem impietatem, propter quam necessarij fuerunt gladij fortissimorum Israel. Omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi. Vere tenentes & iure tenentes gladios, tam sacerdotes, quàm reges, tam patriarchæ, quàm duces, tam propheta, quàm iudices, si rationem temporis supradictam rite consideres. Nondum enim processerat sponsus de thalamo suo, & adhuc laborabat diabolus per satellites & ministros suos, reges Aegyptios, reges quoque Israeliticos scissos à domo Dauid, reges Assyrios

Lectul^o Salomonis, uer^o Marig.

Psal. 18

Cur nunc non est usus gladij ut antiquis. Match. 26 Marci 13

Gene. 12. 22

Catalogus LX fortium in Isracl. Ephe. 6

Gene. 14

Gene. 26

Gene. 18

Gene. 41

Iudi. 3

1. Reg. 7

2. Paral. 23

4. Reg. 9

Danielis 3

Cur Iosaphat rex non connumeratur. 3. Reg. ult. 2. Paral. 20

Diuersi hostes filiorum Israel.

Assyrios

XXII. RVPERT. IN CANT. CANTICOR. CAP. III.

Assyrios siue Babylonios, reges Persicos siue Mædos, reges Græcos siue Macedonicos, laborabat, inquam, & laborauerat atq; contenderat diabolus serpens antiquus obsistere uolens dei proposito, ne impleretur promissio, ne collocaretur hic lectus siue thalamus, ne esset unde nasceretur hæc beata & dilecta uirgo, de cuius utero procedere oportebat dilectum tanquam sponsum de thalamo suo. Isti erant timores nocturni, q̄s dicit hoc modo, uniuscuiusq; ensis super scœmur suū propter timores nocturnos. ¶ Hinc uere ad bella doctissimi, quia cur bellarent causam præ oculis habebant huiusmodi. Et reuera pro causæ huius consideratione, percutiēdo & occidendo impios, iuuat & delectat siue Heliam siue quemlibet alium prophetam aut sacerdotem audire dicētem: Maledictus qui retrahit gladium suum à sanguine, quia uidelicet ille erat sine zelo iustitiæ. Mirum spectaculum, quia cum hæc diceret ille realis siue temporalis rex Salomon, habebat & ipse sexaginta fortes ambientes lectum suum, id est, pacatissimum & quietissimum regnum suum. Nam de patre suo David sibi relictos habebat fortes triginta & septem, quorum primus Eleazar filius patris David Ahoi, nouissimus scribitur Vria Ethæus. Et quidem mystica litera sic se habet Eleazar inter tres fortes, & Absai frater Ioab, filius Saruix, princeps erat de tribus, & hæc fecit Banaias filius Ioiaðæ, & ipse nominatus inter tres robustos, qui erant inter triginta nobiliores, tanquam ad mysterium intendens eorum, qui propter fidem trinitatis agonizaturi erant, quasi distinctis ordinibus secundum triginta & tres, qui uterq; numerus ternarius est, alter singularis, alter decenus, sed in summa omnes triginta septem sunt. Quibus adde principes undecim, quos habebat rex Salomon, regnans super omnem Israël, & duodecim præfectos qui præbebant annonam regi & domui eius: quos omnes, uidelicet & principes & præfectos, suis ex nominibus scriptura commemorat, & fiunt sexaginta, excepto quod Banaias filius Ioiaðæ, uir fortissimus & magnorum operum, hoc pacto bis nominatur. Illi sexaginta fortes ex fortissimis Israël, tam uirtute animi quam corporis fortitudine, tunc temporaliter ambierunt lectum, id est, tutati sunt quietissimum regnum Salomonis temporalis, & sicut in ceteris laudabilibus atq; memorabilibus, quæ gessit idem Salomon, ita & isto numero fortium magnum sacramentum, perpulchrum rex sapiētissimus prospexit mysterium, de quo iam pro posse dictum est. Et tunc quidem gladij, sicut iam dictum est, necessarij fuerunt: nunc autem sola necessaria sunt testimonia scripturarum, & ipsæ inter eosdem gladios diuinitus prouisæ sunt, ut tunc conderentur, quæ nunc in suo tempore legerentur, quas legentes atq; credentes uitam in ipsis haberemus. Vnde protinus sequitur. L. Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani. Columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureū, ascensum purpureum. Media charitate constrauit propter filias Hierusalem. ¶ Ferculum nanque regis Salomonis, scripturæ sunt ueritatis, omnes una mensa domini cuncta regētis, & omnibus prouidentis, quemadmodum Psalmista dicit: Dominus regit me & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocauit. Quid enim est, in loco pascuæ ibi me collocauit, nisi fecit me studere in scripturis: ibi regit me, scilicet ne quid prauè intelligam, & nihil mihi deerit, uidelicet quod ad intelligendum mihi necessarium sit. Altissimum est huiusmodi ferculum & habet ascensum. ¶ Qualem ascensum? Purpureum. Quid est ascensus purpureus? Deus & homo Christus pro salute hominum passus & sanguine suo purpuratus. Istud credere, ascendere est: Qui sic ascendit, illum ad refectionem uitæ, quæ est in scripturis diuinis admittit. Nam qui sic non ascendit, qui non credit, nunquam scripturas intelligit. Iccirco Iudæi non intelligunt, & cæcisunt, quia non ascendunt per hunc ascensum purpureum: non credunt Christum de Maria uirgine natum, & eum qui à patribus ipsorum crucifixus est, deum esse ac dominum, regem, Salomonem uerum, regem æternum. Exempli gratia: Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis, & cetera. Quomodo hæc & horum similia intelligit, qui alium Salomonem, alium regem siue filium regis non recipit, nisi illum hominem, qui suo tempore regnauit, & mortuus est, sicut cæteri homines? Nimis arduum est illi ferculum hoc regis, nec attingere potest quicquam de uitalibus cibis, quos ibi sapientia præparauit. ¶ Vnde rex salomon hoc ferculum fecit? De lignis Libani, id est, de hominibus sanctis hominibus si dei imputribilibus, quorum quandam similitudinem habent ligna Libani, id est, Cedri, per id quod sunt naturæ imputribilis. Quomodo fecit? Eo uidelicet modo, quo ad illos factum est uerbum domini. Ipse enim rex salomon erat uerbum domini, & per spiritum sanctum corda illorum impleuit, & linguas disertas fecit, ut de cœlestibus scirent eloqui, qui non ab hominibus neq; per homines fuerāt docti, atq; ita locuti sunt & scripserunt, quæ pascua uitæ, in quibus homo uiuit, quemadmodum ipse dicit: Nō in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo quod procedit de ore dei. Ibi est argentum, ibi est aurum, nam columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum. Quod est illud argentum, & quod illud aurum? ¶ Argētum illud est exterius eloquium ualde nitidum: aurum uero interior maiestas sensuum: Aurum, inquam, imò desiderabiliora sunt super aurum & lapidem pretiosum multum, quæ intrinsecus latent: nitidiora uero super argentum, quæ extrinsecus patent.

Ad bella doctissimi.

LX. fortes Salomonis regis temporalis. 2. Reg. 23

Iohan. 5

Ferculū Salomonis, sunt scripturæ. Psal. 22

Ascensus purpureus Christus ē

Psal. 71

Ferculū de lignis Libani.

Deut. 8 Matth. 4 Quid aurum & argentum in scripturis. Psal. 18 Psal. 11

patent. Eloquia domini, inquit Psalmista, eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum terre, purgatum septuplum. Quod dicit casta, quod dicit argentum: ad hanc similitudinem dicit, quia sicut casta mulier à labe corruptionis est immunis, & sicut argētum bene excoctum à cunctis sordibus redditur uacuum: sic uerbis siue eloquijs domini nihil falsitatis, nihil superfluitatis potest esse admixtum. Cunctam hominum sapientiam, cunctam rhetorum seculi huius eloquētiā exuperat hoc regis Salomonis ferculum, scilicet omne canonicarum corpus scripturarū, unde hic animæ uiuere incipiunt & in æternum uiuunt. Media charitate constrauit propter filias Hierusalem. Quomodo constrauit ipse dicat rex Salomon: Audiui-
 mus, quia dicit ipse: In his duobus mandatis uniuersa lex pendet & prophetę. Dixerat enim, interrogatus à Phariseis, quod esset mandatum magnū in lege: Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Hoc est maximum & primū mandatum: Secūdam autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum. statimq; intulit: In his duobus mandatis, uniuersa lex pendet & prophetę. Vere dixit, & antiquam ueritatem dixit. Quid enim aliud ab antiquo dominus petit? Et nūc Israel, inquit Moyles, quid dominus deus tuus petit à te, nisi ut timeas & diligas eum in toto corde tuo, & in tota anima tua? Ergo media ferculi rex Salomon charitate constrauit, id est, in medio scripturarum principatum charitatis posuit, quia reuera de quo pendent cætera omnia, illud recte medium ac principale dicitur & est. ¶ Ut quid media taliter charitate constrauit? Propter filias Hierusalem. Quas propter filias Hierusalem? Quæ sunt illæ filię Hierusalem? Animæ fideles, amantes quidem Hierusalem ueluti matrem, sed uirilem, id est, perfectam: nec dum habentes in operibus iustitię uirtutem, scilicet in hoc ut omnia relinquere propter regem salomonem, & suum quoque pro illo ualeat erogare sanguinem, aut in uirgineo proposito sacram & beatam sponsi & sponsæ, dilecti & dilectæ, de quibus hic sermo est, iugem celebrare festiuitatem. ¶ Quomodo uel in quo filiabus huiusmodi proficit, quod media ferculi rex Salomon charitate constrauit? Nimirum in eo quod facere possunt, & suum faciunt illud quod est aliorum, quod est uirorum siue fortium. Verbi gratia: Non sunt carne uirgines, sed bonum uirginitatis in te, o beata Maria, diligendo, suum faciunt. Non alia præter te genuit regem Salomonem, regem tam magnum, tam magnificum: sed illæ, diligendo in te hoc tam grande priuilegium, regis eiusdem matres fiunt. Item. Non sunt martyres, neque sufficiunt inter fortes præliari, & pro amore regis Salomonis fundere sanguinem suum: sed martyres diligunt, & diligendo illos, gloriam eorum suam faciunt. Amplius dicam: Non sunt dñi, sed sed diligendo deum, dñi uel filij dei sunt, sicut scriptum est: Ego dixi dñi estis, & filij excelsi omnes. Proinde quid sequitur? ¶ Egredimini & uidete filię Sion regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua, in die desponsionis illius, & in die lætitię cordis eius. ¶ O igitur filię Sion, siue filię Hierusalem, quoniam ferculum eiusmodi fecit sibi rex Salomon, & quoniam propter uos media charitate constrauit, uenite ad nuptias: Venite & aspiciate, egredimini & uidete hunc regem, hunc Salomonem pacificum, & pacis principem, in diademate regali, in charitate nuptiali: qualis, quantus, quàm gloriosus sit. Nolite hoc solum considerare, qualis sit in carne mea, qualis natus in diuersorio, qualis collocatus in præsepio. ¶ Egredimini ex istis angustijs, & uidete illum in diademate suo, quo coronauit eum mater sua, scilicet antiqua patriarcharum, & prophetarum ecclesia, cuius fidei promissus est, cuius de carne progenitus est. Antequam nasceretur, fecit ei mater sua illa pretiosum diadema, quo coronari deberet, & unde cognoscendus foret magnus & spectabilis rex. Quod est illud diadema? Nimirum clarissima propheticę ueritatis autoritas: cuius quot sunt præconia, tot gemmarum, tot pretiosorum lapidum, est huius Salomonis diadema: in die desponsionis illius, quo de utero meo, tanquam sponsus processit de thalamo suo, & in die lætitię cordis eius, quo spinea coronatus corona, laborem consummauit, & subsequenti lætificatus resurrectionis triumpho. Et in die lætitię illius, & in die desponsionis illius, in illo diademate uidendus, & ex illo est diademate quantus sit agnoscendus. Exempli gratia: Paruulus natus est nobis: filius datus est nobis, & cætera usque, amodo & usque in sempiternum. Et alibi: Catulus leonis Iuda, ad prædam filii mi ascendisti. Quiescens accubisti ut leo & quasi leona. Quis suscitabit eum? Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de fœmoribus eius, & cætera. Ex huiusmodi sententijs & dictis propheticis, ex huiusmodi auro & lapidibus, quàm multis, quàm pretiosis, fabricatum uel compositum est diadema regis ueri SALOMONIS. ¶ Nolite ergo eam solummodo in præsepio considerare, sed egredimini mente ex isto, in quo natus est, diuersorio: & ex illo, in quo iudicatus est, Pilati prætorio siue auditorio: & uidete eum in præsepio simul & in diademate, in cruce simul & in ea qua coronauit eum deus pater gloria & honore. Et quis fructus uisionis eius? Ille nimirum, qui in propheta promittitur, regem in decore suo uidebunt oculi eius. Qui enim hic, ubi ambulamus per fidem & nondum per speciem, uiderit &

Charitas, si
nis præce-
pti.
1. Tim. 1
Matth. 23

Deut. 10

Filię ieru-
salem.

Charitas al-
teri bonū
suū facit.

Psal. 81

Quo coro-
nauit eum
mater sua
scilicet anti-
qua eccle-
sia prophe-
tarum.

Psal. 18

Esai. 9
Gen. 49

Egredimi-
ni filię Siō.

1. Cor. 13

uidere

XXIII. RVPERT. IN CANT. CANTICOR. CAP. III.

uidere uoluerit per speculum & in ænigmate regem Salomonem, in tali diademate: uidebit eundem in decore suo regem, uidebit eum facie ad faciem, quando, ueniente eo quod perfectum est, euacuatum fuerit quod ex parte est. Sequitur. **L** Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es: Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet. Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad. Dentes tui, sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro: omnes gemellis foetibus, & sterilis non est inter eas. Sicut uitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce. Sicut fragmen mali Punici, ita genæ tuæ, absque eo quod intrinsecus latet. Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis. Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Duo ubera tua, sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in lilijis, donec aspiret dies, & inclinentur umbræ. **O** pulchritudo admirabilis, quam sic admiratur & collaudat pulcherrimus author ipse pulchritudinis septem præconijs. Considerauit oculos, capillos, dentes, labia, genas, collum, & ubera, & pro singulis dilectus singula decantauit dignæ collaudationis capitula. Audiant hæc pueri, & sic se habeant ad cantationem huiusmodi, sicut filij nuptiarum læti, & iucundi, longe dissimiles illis, quibus ipse quodam loco dicit. Cantauimus uobis, & non saltastis, id est, monstrauimus uobis ea quibus delectatur deus, & ad illa uosmetipsos aptare neglexistis. **¶** Quid enim septem istis modulis decantatur? Quid in te, o dilectissima dilectarum, uirgo uirginum, laudatur à dilecto laudabili, quem laudat omnis chorus angelorum? Laudatur simplicitas, munditia, innocētia, doctrina, uerecundia, humilitas, mentis & carnis integritas, siue incorrupta uirginitas. In oculis simplicitas, in capillis cogitationum tuarum munditia, in dentibus innocētia, in labijs doctrina, in genis uerecundia, in collo humilitas, in uberibus tuis admiranda & spectabilis est cum fecunditate uirginitas. Simplicitas tua, prudentia tua est: munditia tua, supernorum desiderium est: innocētia tua, religiositas est: humilitas tua, uera cōtra diabolum fortitudo est: uirginitas tua, matrum siue matronarum decus est. Hi sunt dulces moduli musicę cœlestis, quos libenter audimus & intelligimus in uerbis istis iam diligentius pertractandis: Primum hoc est pulchritudinis tuæ prædicamentum. **L** Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet. **O**culi columbarum & oculi coruorum, hoc differunt: quo dulcedo simpliciter diligentium, & multiplex amaritudo inuidentium. **¶** Simplicitas columbarum septem habet insignia uirtutum naturalium. Hæc nanq; auicula, primum sine felle est, deinde nihil uiuum comedit, pullos alienos nutrit, grana semper candidiora colligit, in petris nidificat, gemitum pro cantu habet, libenter iuxta fluenta residet, ut uenientem accipitrem ex umbra præcognitum effugiat perneciter. **¶** Tu maxime, o misericordiæ mater, sine felle es: nihil enim unquam habuisti inuidiæ, nihil odij, quod familiare est rapacibus coruis. Nihil uiuum columba comedit, & tu longe ab illis es, de quibus scriptum est, qui deuorant plebem meam sicut escā panis. Pullos alienos columba nutrit, & nos qui eramus alieni secundum carnem à genere tuo, ecce uiuimus tuis meritis. Grana candidiora columba colligit, & tu conferens in corde tuo testimonia de scripturis, creditum tibi conseruabas secretum dei. Columba in petris nidificat, & tu in solitudine fidei permanens, euasisti serpentis antiqui uenena. Columba gemitum pro cantu habet, & tibi gemere dulce fuit, eo quod præ cunctis mortalibus mēte uulnerata esses. Columba iuxta fluenta residet: tibi autem uel tuo pectori omne fluentum scripturarū, quam contiguum est? Nunquam aduentus spiritalis accipitris tibi esse improuisus, aut te consequi, imò nec tibi appropinquare potuit. **¶** Igitur oculi tui columbarum, & hæc uera pulchritudo est, absque eo quod intrinsecus latet, quod solus in te deus uidet: nobis autem quia in expertum, iccirco ineffabile, imò & incogitabile est. Si enim quispiam dixit, & teste deo uel conscio, non mentiens, dixit, raptum se fuisse in Paradisum, siue usq; ad tertium cœlum, ita ut nesciat, siue in corpore, siue extra corpus raptus fuerit, & audisse arcana uerba, quæ non licet homini loqui: quanto magis tu regina cœlorū persæpe cœlestibus interfuisti: quippe quam & circumsteterunt obstetricum uice, gloriam deo cōcinentes, angeli: & inter hæc didicisti uel assecuta es aliquid, quod later & latere nos debet? **L** Capilli tui, sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad. **¶** Qui greges caprarum, uel quando greges caprarum apparuerūt de monte Galaad? Vtiq; greges rationales, greges caprarum rationalium tunc apparuerunt, quando cœperunt homines eiusmodi esse, de qualibus Apostolus dicit: Circuierūt in melotis, in pellibus caprinis, & cætera usq; & in cauernis terræ. Quando cœperunt esse homines eiusmodi, uel unde apparuerunt homines huiuscemodi conuersationis? Nimirum quando Iezabel interficiebat prophetas domini, tunc apparuerunt de monte Galaad, id est, de ciuitate eiusdem nominis Galaad, sita ad radices montis Galaad. Sic enim scriptum est: Et dixit Helias Thesbytes, de habitatoribus Galaad ad Achab. Viuit dominus deus Israel, in cuius cōspectu sto, si erit annis his ros & pluuia, nisi iuxta oris mei uerba. Et factum est uerbū domini ad eum dicens: Recede hinc, & uade contra orientem, & abscondere, & cætera. **¶** Hæc dixit, & hæc fecit ille primus author, & institutor eorum, qui dicti sunt filij prophetarum, quos fuisse monachos

CAP. III.

Præconiū pulchritudinis.

Matth. 11 Pulchritudo ista ex septē uirtutibus.

Septē proprietates columbarum.

Quō Maria sicut columba.

Psal. 113. 52

Lucæ 2

Absque eo quod intrinsecus latet.

2. Cor. 12

Lucæ 2

Greges caprarum, prophetæ sunt & filij eorum.

Hebræo. 11

3. Reg. 17

Helias primus monachorum institutor.

chos in ueteri testamento, consentit autoritas patrum uenerabilium. Et recte dicuntur appa-
 ruisse, quia iam dictus institutor illoꝝ, Helias, sic repente illic introducit, ut antea nusquam
 scriptura meminerit, quis uel unde fuerit progenitus. ¶ Qui capilli tui uel unde capilli tui, si-
 miles gregibus illis? Nimirum cogitatus tui subtilissimi in eo fuerunt, ut fugeres ad desertum
 gentium, propter sanguinem quem synagoga multum effudit: sicut illi in similitudines fuge-
 runt, propter sanguinem quem Iezabel primum fudit: secundum nomen suum, quod inter-
 pretatur, fluxus sanguinis, interficiens prophetas domini. In hoc similes illis gregibus capil-
 li tui, id est, sicut illi, imò plus quàm illi, omnes cogitatus tui, omnis meditatio tua, solitudine
 & requiem in omnibus quæ fuit, procul à tempestatibus Iudaicis, qui suam iustitiam statue-
 re uolentes, iustitiæ dei subiecti non sunt: synagoga peccatrix, & per omnia Iezabeli similis,
 quam Helias (quod interpretatur dominus deus) & post eum filij prophetarū, non sine causa
 fugerunt, iuxta illud: Et dixi, quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & uolabo, & requiescā:
 Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine, & expectabam eum qui saluum me fecit, à pu-
 fillanimitate spiritus & tempestate. Et tu columba illis similis, & quis illorum tibi columbæ si-
 milis, & hæc similitudo in capillis, non solū propter illa, quæ iam dicta sunt, uerumetiam, quia
 tu quoq; longum in cogitationibus tuis, præscia futuræ passionis filij tui, pertulisti martyriū:
 sicut illi diu egentes, angustiati, afflicti, omnes testimonio fidei probati inuenti sunt. ¶ Dentes
 tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro. Omnes gemellis foetibus, & sterilis
 non est inter eas. ¶ Quàm pulcher ordo? Primū oculi, & post oculos capilli, post capillos den-
 tes lauātur innocui. ¶ Respicite amici ad sinistrā, considerate Euam, mulierem odiosam, huic
 dilectæ oppositam, & oculis, & capillis, & dentibus, & labijs, & genis, & collo, & uberibus in-
 faustis. Oculi eius non sicut columbarum, imò sicut oculi cornuorum rapacium. Scriptum est
 enim: Vidit igitur mulier lignum, quod bonum esset ad uescēdam, & pulchrum oculis, aspe-
 ctuq; delectabile, & tulit de fructibus eius & comedit. Habet autem ambitionē huiusmodi,
 comedite & eritis sicut dii. Ergo capilli eius, id est, ambitio eius, non sicut supradictarum gre-
 ges caprarum, qualium est cœleste desiderium, sed sicut ille princeps super omnes filios super-
 bia, qui dixit in corde suo, ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo. ¶ Den-
 tes uero eius quales fuerunt? Nimirum sicut dentes leonum, qui momorderunt, & morden-
 do uetitum, uenturæ posteritatis suæ animas interfecerunt. Si enim de filijs eius ueraciter di-
 ctum uel scriptum est, Filij hominum, dentes eorum arma & sagittæ, & illud: Deus conteret
 dentes eorum in ore ipsorum, molas leonum cōfringet dominus: quanto magis de illa, quæ
 tali consilio momordit, cuius morsus tam malus proventus extitit, recte quis dicat, quia den-
 tes eius arma ferrea fuerunt, dentes eius molæ siue molaes fuerunt? ¶ At tui dentes o amica
 mea, sicut grex tonsarum, quæ ascenderunt, id est, certissime ascendent de lauacro. Cum enim
 posuero, siue de memetipso, de latere meo lauacrū regenerationis, lauacrū sanguinis & aquæ
 profudero, sanctiq; spiritus inuocationem dederō, tunc lauabuntur oues, pro quibus animam
 meam pono, & mundabuntur eodem lauacro, nec emundatione simplici contentæ, uellera
 sua deponent: uellera rerum, uellera facultatum suarum, ut nihil habeant proprium, sed sint
 illis omnia communia. Huiusmodi tonsæ omnes sunt gemellis foetibus, & sterilis non est in-
 ter eas. In quo gemellis foetibus? In eo uidelicet, quod & præceptum impleuerunt uel custo-
 dierunt, & cōsiliū suo addiderūt. Quod est præceptū, aut quod consiliū? Utiq; præceptū
 est, nō rapere aliena: consiliū, relinquere etiam sua. Cōsiliū istud cum præcepto sibi met cō-
 posuerunt, & hoc est bonum geminum, hæc est fecunditas foetuum gemellorum. Sic sunt o
 amica mea dentes tui, id est, talium innocentiam tibi proponis, cum eiusdem innocentia ma-
 gistra sis, multo excellentior qualibet ouium siue arietum talium: quoz utiq; non est, denti-
 bus male uti, scilicet inuicem mordere, uel detrahere, & ab inuicem consumi. Et quidem grex
 ille, quicumq; talis est, sibi magistratū scit, tu autem cunctis humilior, de omnibus pene altio-
 ra sentis, & uideris tibi capras & oues meas imitari quas longe præcedis. ¶ Sicut uitta cocci-
 nea labia tua & eloquium tuum dulce. ¶ In quo sicut uitta coccinea labia tua: Nimirum in eo,
 quod sermo tuus à ueritate non discordat, imò cum ueritate multum concordat. Principi-
 um ueritatis hoc est, ut non defendat se contra deum, imò accuset ante deum quispiam filio-
 rum uel filiarum Eue, quæ dissoluit amicitiam inter se & deum proterua defensione. Si uittam
 huiusmodi habuisset, si uinulo perfectiōis, quod est dilectio, sese creatori astrinxisset, paries
 inimiciarum in medio non surrexisset. In labijs tuis confessio & pulchritudo est, labijs tuis
 sanctitas & magnificentia est. Illa deo fuit muta, tu autem magnificasti dominum mente ar-
 dentissima, uoce suauissima, & hæc est uitta coccinea, quia charitas est ignea, qua bene cum eo
 ligata, sic deo adhæfisti, ut unus cum eo spiritus sis. Hinc eloquium tuum dulce, quia uideli-
 cet ex abundantia cordis os loquitur, & dulcedinem, quæ abundat interius, sapit sermo, qui
 redundat exterius. ¶ Ecce Rhaab meretrix dulcis eloquij tui uittam coccineam, siue funicu-
 lum coccineum, in fenestra sua ligauit, signum suæ fidei, quod nuntios Iosue siue Iesu susce-
 perit

Capilli si-
miles gre-
gibus ca-
prarum.
3. Reg. 18

Ecci. 24
Roma. 10

Psal. 54

Hebræo 11

Eua in ijs lō-
ge dissimi-
lis Mariæ.
Oculi Eue.
Gene. 3

Capilli Eue
Iob 41
Esa. 14
Dentes Eue.
Psal. 56
Psal. 57

Dentes Ma-
riæ.
Iohan. 19

Titi 3
Actoꝝ 2. 4

Oēs gemel-
lis foetibus.
Matth. 5

Galat. 5

Coloss. 3
Eph. 2
Psal. 95

1. Cor. 6
Matth. 12

Rhaab ty-

c perit

perit atq; saluauerit: dum ecclesia quondā peccatrix, & idololatrię meretricio sordida, & dulce eloquium tuum, quo magnificauit anima tua dominū, pignus suę salutis iugiter personat, & omnem doctrinā euangelicam, in qua ipsos apostolos tua sine dubio labia cōfirmauerunt, integra semper fide prædicat. ¶ Et de omni quidē anima, quęcunq; diuersa sentientes ad unitatem sua prædicatione constringit, ut id ipsum dicant omnes, & hoc agit in charitate & fide non ficta: uerum est dicere: quia labia eius sicut uitta coccinea: sed in ista gratia tu cæteris omnibus es incomparabilis post me dilectum tuum, cui specialiter spiritus in Psalmo dicit: Diffusa est gratia in labijs tuis. ¶ Sicut fragmen mali Punici, ita genę tuę, absque eo quod intrinsecus latet. ¶ Malum Punicum dicitur, eo quod ex Punica regione sit genuse eius translatum. Idem & malum Granatum, eo quod intra corticis rotunditatem granorum contineat multitudinem. Negant medici mali huius cibo corpora nutriri, sed eo sic utendū opinantur, ut medicari potius nō alere uideatur. Ita, inquit, genę tuę sicut fragmen mali Punici, id est, uerecūda es sicut decet uirginē, longe dissimilē filiabus illis, quarū cuilibet dicendū fuit, frons mulieris meretricis facta est tibi, & erubescere noluisti. ¶ Fragmen mali Punici & rubet, & amplius q̄ integrum malū redolet. Sic tu & singulariter uerecūda es, & multis per bonā opinionem in bono exemplo proficies. Quid autē est dicere, absq; eo quod intrinsecus latet, nisi ac si diceret, & illud, quod intus in cōscientia latet, amplius laudabile est: O uere laudabilis uerecundia, ubi & intus cōscientia munda, & foris facies uerecunda est. Nam ubi est aliquid, quo mēs erubescat, nō a deo laudabile est, si cōspectā faciem rubor perfundat. Igitur tua uerecundia quid est, nisi religiositas summa: Et hæc uirtus, sine dubio, malo Punico debuit assimilari, quia gratiosa est intuentiū oculis, & interdū suo silentio nō minus ædificat q̄ sermo prædicationis. Vnde in tunica pōtificis deorsum ad pedes eiusdem tunicę: Facies, inquit dñs ad Moysen) per circuitū, quasi mala Punica ex hyacinto purpura & cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis, ita ut tintinnabulū sit aureū & malum Punicū rursusq; tintinnabulū aureum aliud & malum Punicū: & uestietur ea Aaron, in officio ministerij, ut audiat sonitus, quando ingreditur & egreditur sanctuariū, in cōspectu dñi, & nō moriatur. Malum quippe Punicū in medio tintinnabulorū, religiosum atq; operosum est silētium, maxime sexus fœminei, in societate fidei uel doctrinę prædicatorum: qualis tu præcipue fuisti uirgo uirginum, in adiutorio uel etiam regimine prædicantium apostolorū, cuius & si uerba non leguntur uel audiuntur, ubi prædicauerunt: opera tamen uel merita non ignorantur, nō minora, imō maiora tintinnitu prædicantium. ¶ Illud quoq; factitium malum Punicum rubicundum erat, ut pote non ex solo hyacinto, qui color ærius uitam significat cœlestem, uerum etiam & ex purpura & cocco bis tincto factum. Et ita genę tuę, o dilecta uerecunda, & magistra cōpetentis uerecundia siue religionis necessaria: cuius uerecundia tanto est laudabilior, quāto conscientia gloriosior tutior atq; securior. ¶ Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis. ¶ Quid erat turris David? Putas 'ne illa turris manufacta, de qua legitur, cæpitq; David Sion, hæc est ciuitas David. Imō turris David nō manufacta fuit, cui tuum o dilecta collum debeat assimilari, & hæc est humilitas David. Atq; hic sensus placet magis. Filia Sion, ait dominus deus apud Esaiam, eleuata sunt & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorū ibant & plaudebant. Hæc fuit superbia illarum. Propterea expugnari potuerunt. Tuum autem collum nequaquā extentū fuit, sed est sicut turris David, id est, sicut humilitas David, per quam ille coram deo fortis, & cōtra homines stetit inexpugnabilis. Ipse em̄ quasi tenerrimus ligni uermiculus, qui & cum esset rex unctus, dixit ad Saul, cum eum ille persequeretur. Quē persequeris rex Israël, quem persequeris? Canem mortuū, & pulicem unum. Turris ista ædificata est cum propugnaculis, & mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortiū, id est, hæc eius tantā humilitatem cæteræ uirtutes cōsecutæ sunt, maximeq; fortitudo & sapientia sicut scriptum est: David sedens in cathedra, sapientissimus ipse est, quasi tenerrimus ligni uermiculus, qui octingētos interfecit impetu uno. O qualis hæc turris, qualia propugnacula: Ex ea mille clypei pendēt, omnis armatura fortiū, quia propter humilitatē accepit, ut caneret & scriberet uerba fortitudinis, uerba sapientiæ & ueritaris, tam multa, ut millenarius numerus uult intelligi: tam fortia, ut omnibus exinde armatis fortibus nihil falsitatis obfistere possit. ¶ Ita collum tuū, imō & ultra q̄ turris illa, collū tuū, id est, humilitas tua, quæ sedet uel paret in collo tuo nō extento, ædificata est cum propugnaculis, & mille clypei pendēt ex ea omnis armatura fortiū. Nihil em̄ deest illic omniū quæ cōtinentur in scripturis ueritatis, & neq; inuisibilis diabolus, neq; uisibilis homo hæreticus, ecōtra potuit unq̄ uel poterit. Adde illud, quod maximū est, quia uerbi, cuius mysterij cōsecuta est ut caneret humilitas patris tui David, uerbi in quā eiusdem substantiā cōcepit, & incarnatā peperit humilitas tua, o filia David. ¶ Duo ubera tua, sicut duo hinnuli caprę gemelli q̄ pascūt in lilijs, donec aspiret dies & inclinē in umbra. ¶ O ubera uere gratissima atq; pulcherrima, duo ubera manu altissimi formata. Hęc sunt uirginitas & fœcunditas quæ pulchritudo o in tuis dilecta uberib' castis, uberibus fœmineis quæ

pus eccle-
 siæ.

Iosue 2

Lucæ 1

1. Cor. 2

1. Tim. 1

Psal. 44

Quid sit ma-
 lū Punicū.

Hiere. 3

Yerecūdia

dia duplex

Yerecūdia

Mariæ reli-

giositas.

Exodi. 28

Mala Puni-

ca in ueste

Aaron.

1. Paral. 11

Turris Da-

uid humili-

tas est.

Esaiæ 3

1. Reg. 24

Mille cly-

pei, reliquę

uirtutes.

2. Reg. 33

Collū Ma-

riæ.

Duo ubera

uirginitas

& fœcun-

ditas.

quæ me lactauerunt, maxime spectanda est. Spectate amici ubera hæc, imò in uberibus istis duo hæc uirginitatem atque fecunditatem. Nonne sunt hæc, sicut duo hinnuli capræ gemelli? Nunquam uisum est simile huic in montibus siue collibus nostris, sed neque uidebitur in seculis superuenturis, ut uni capræ fiant duo tales hinnuli gemelli, ut uni fœminæ contingat quatenus eiusdem uberibus & filium lactet & uirgo sit. Aspicite hoc & admiramini, uide te & cõgratulamini, quia caprea hæc talis hinnulos ita geminos edidit, quia fœmina hæc, dum quasi caprea per montes exiit, dum cœlestibus uel supernis animo intendit, gemella hæc ple-næ gratiæ dona feliciter apprehēdit, ut & mater & uirgo sit. ¶ Quid faciemus gemellis istis? Pascuntur, & pascantur in liliis donec aspiret dies, inclinentur umbræ, id est, secreto custodiā-tur, in silentio habeantur, nec publice prædicentur, quod ita sint gemelli, donec resurgam à mortuis, quod est aspirare diem, & inclinari umbras mortalitatis. Omnino secreta sunt in li-lijs hæc, id est, in illis siue penes illos, quibus sine st & candor & suauis odor castitatis, qualium prima fuit, cuius in utero infans ad odorem nostrum exultauit longe à filiabus illis, quarum sunt quasi septem dæmonia, septem istis prædicamentis tuæ pulchritudinis, quæ nunc edi-xi, contraria: scilicet altitudo oculorū, compositio capillorum, uoracitas dentium, incontinen-tia labiorum, inreuerentia genarum, colli erectio nimia, subactionis atque contractionis fre-quens iniuria. Tempus erit, quādo hæc tua quæ nunc secreta sunt, oporteat prædicari ad glo-riam dei. Prius hoc fiet. ¶ Vadam ad mōtem myrrhæ & ad collē thuris. Quomodo uadam? Ascendam Hierosolymam, & cõsummabuntur omnia quæ scripta sunt de me: Tradar enim gentibus ad illudendum & flagellandum, & postq̃ flagellauerint crucifigēt & occident me. ¶ Hoc erit ire ad montem myrrhæ, scilicet mortificari uel occidi, sicut à patribus istorum mor-tificati sunt propheta. Tertia die resurgam à mortuis, & deinde ascendam in cœlum & sede-bo ad dexteram patris, iuxta illud: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis. Hoc erit ire ad collem thuris. Exinde nanque cognoscetur & prædicabitur, quia sum deus iuxta illud: Et uocabitur nomen eius, admirabilis, consiliarius, deus. Hoc prædicabitur, & sequentibus si-gnis confirmabitur, atque ita fiet, ut mihi thus offeratur tãquam deo uero, destructis simula-cris gentium & aris dæmonū, quibus hæcenus ab ignorātibz & errantibus incensum offer-tur & sacrificium. Quid deinde? ¶ Tota pulchra es amica mea, & macula nō est in te. Veni de Libano sponsa mea, ueni de Libano, ueni. Coronaberis de capite amana, de uertice sanj̃r & hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. ¶ Cum pertransiero montem myr-rhæ & peruenero ad collem thuris: id est, cum resurrexero à mortuis atque coronatus glo-ria & honore resurrectionis & immortalitatis, sedensq; ad dexteram patris adorari, & thure, id est, omni diuina religione honorari cœpero deus unus cum patre & spiritu sancto: tunc demum & tu coronaberis: tunc demum hæc loquar ad te: Tota pulchra es amica mea & ma-cula non est in te. Quomodo hæc loquar ad te? Nimirum magna & manifesta Euangelij præ-dicatione. ¶ Et nunc quidē pulchra es, sed nondū apparuit quod tota pulchra sis, & quod ma-cula non sit in te, quod scilicet uirgo cõceperis uel genueris, & uirgineis uberibus lactaueris me. Hoc prædicabitur gentibus, quod a deo macula nō sit in te. Tunc demū loquar tibi: Veni de Libano spōsa mea, ueni de Libano, ueni coronaberis. ¶ Vnde coronaberis? De capite ama-na quod interpretatur nocturna auis, de uertice sanj̃r quod interpretatur dens uigiliarum, & hermon quod interpretatur anathema. Venies de Libano, quod interpretatur candidatio, id est, migrabis de corpore isto, corpore candido, corpore uirgineo, & coronaberis de omni-bus his, id est, de corpore uel mēbris illius, qui nominibus istis recte denotatur, de regnis mū-di huius. ¶ Regna nanq; mūdi huius quædā capita uel quidā uertices recte dicunt nocturnæ auis, & dentis uigiliarū, & uere anathematizati diaboli, à deo separati, qui cum sit princeps te-nebrarum, & tanq; leo rugiēs circumeat, quærēs quem deuoret, recte & nocturna auis & dēs dicitur uigiliarū. Ipsa eadē regna & cubilia leonum, & mōtes dico pardorū: quia uidelicet re-ges regnorū, reges Babyloniorū & Persarum atq; Mædorū, reges Græcorū, reges & consules siue imperatores Romanorū, quid nisi leones & pardi dicendi sunt, qui tot bellis, tot cēdibus orbem terrarū lacerauerunt? De cubilibz leonū cubilibz taliumq; pardorū montibus tu ami-ca mea coronaberis. Quomodo? Videlicet credent in me fructum uentris tui, & eorum cre-dentium salus corona tua erit. Ita coronaberis, ut & in cœlis regina sanctorū, & in terris regi-na sis regnorū. Vbicunq; enim prædicatum fuerit illud de dilecto dictum, minuiisti eum pau-lo minus ab angelis, gloria & honore coronasti eum, & cõstituisti eum super opera manuum tuarum: prædicabitur & de te quod sis o dilecta & mater huius coronati, ac proinde regina cœlorum, totum iure possidens filij regnum, atq; hoc intuitu reges atq; imperatores coronis suis te coronabunt, palatia sua nomini meo sacrabunt, honori tuo dedicabūt, ut desinant esse quod fuerant, montes pardorū cubilia leonum. ¶ Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, uul-nerasti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui. ¶ Etenim quis unquam ita habuit, ut tu habes, soror mea sponsa, unum oculorum? De quadam muliere sacra & ueri-

Qui pascūt
in lilijs.

Luce 1
Luce 8
Septē uitia

Matt. 16. 20

Quid ē ire
ad montē
myrrhæ &
ad collem
thuris.

Psal. 109
Esaïæ 9
Marci ult.

Tota pul-
chra es.

Veni coro-
naberis.
Regna mū-
di capita
auis no-
cturnæ.
i. Petri 5

Leonum
cubilia.

Psal. 8
Regina cœ-
lorum.

Anna ma-
ter Samue-
lis.

i. Reg. 1
In uno oculo
lorū tuorū.

XXVIII. RVPERTI IN CANT. CANTICOR. CAP. III.

Hebræo. 4 dica narrat scriptura, quia cum esset sterilis & ob hoc amaro animo orauit dominum flens lagiter, & multiplicauit preces coram dño, & post hæc ita subiunctū est: Et abiit mulier in domum suam, uultusq; illius nō sunt amplius in diuersa mutati. Quid erat illa uniformitas uultuum, nō se amplius in diuersa mutantū? Nimirū identitas cogitationū, & ualde intenta earundem perseuerātia precum quas profecto quis discernat, uos scitis o amici qui dicitis: Uiuus est em̄ sermo dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingēs usq; ad diuisionem animæ & spiritus, compagū quoq; ac medullarū, & discretor cogitationū & intentionum cordis, & nō est ulla creatura inuisibilis in cōspectu eius. Hoc est unum oculorū, hæc uniformitas uultuū, oculorum spiritualiū, uultuum internoꝝ indefessa charitate iustam precem perseuerāter, uti coeptum est, dirigere ad dominū, ac semper cogitare id ipsum. Et quis in hac re talis, ut tu, o dilecta singularis, quam solam præ cunctis amātibus totam occupauit totamq; possidet amor dilecti. ¶ In hoc uno soror mea spōsa, per fidē soror mea, per spiritū sanctum amorē uerum sponsa mea: in hoc uno oculorū tuoꝝ uulnerasti cor meum, unde & uiscera mea super te continere se nōn potuerunt. ¶ Nec uero solummodo in hoc uno oculorū tuorum uulnerasti cor meum, sed & in uno crine colli tui, id est, in nimia humilitate cordis tui, quem uidelicet crinem semper unum uidi, quam humilitatem semper uniformem & indeficientem esse conspexi. Quid uno crine gracilioris, & quid humilitate subtilius? Quid crine flexibilius, & quid humilitate confractius? Crinis unus uix comparet, humilitas tua uix consentit, quod computari possis inter homines. Iste est crinis colli, humilis cogitatio mulieris, caput non habentis: caput, inquam, id est, uirum, neque habentis, neque habere uolētis. Nam caput mulieris uir. Tu capite isto te indignam iudicasti, tu uiro & omni seculo te indignā existimasti. ¶ Hoc scientes dicunt & uere dicunt amici, quia uotum egregium deo prima uouisti, uotum uirginitatis. Attamen sponsi nomen admisisti, desponsari uiro non renuisti, & inter hæc unum oculorum tuorum & illum crinem iam dictum colli tui, magis ac magis in me fixisti, si de fortis, spe stabilis, charitate immobilis. Si em̄ Abrahā & Sara fideles sperare potuerunt, qd coniugium eorum non deberem negligere, quin custodirem illud in domo Pharaonis incōtaminatum, & iccirco Saram tolli in domū illam, nec Abraham renuit, nec ipsa Sara refugit: quanto magis tu fidelissima me fidelem fore sperasti, quod uirginitatem tuam custodire possem aut non negligere in domo sponsi, præsertim fidelis & iusti, & iccirco desponsionis solennitatem non refugisti? Itaq; semper & ubiq; unum siue unitatem habens oculorū, id est, uultum in diuersa non mutatum uulnerasti cor meum: unum illum crinē tuum, scilicet spiritum humilem, & contribulatū in me iecisti, ueluti spiculum præacutū, & uulnerasti cor meum. ¶ Alij quondā fortes & ualidi me tenuerunt, & dicentē dimittite me non dimiserunt, & luctando fortiter cōtra deum fortes fuerunt: tu autē & uulnerasti cor meum. Et illi quidē luctando atq; uincendo, æternam sibi met benedictionē & necessariam peccatori populo suo indulgentiam obtinuerunt, tu autem quid inuenisti, quid accepisti uulnerando cor meum? ¶ Quam pulchræ sunt māmæ tuæ soror mea sponsa. Pulchriora sunt ubera tua uino, & odor unguentorum tuorum super omnia aromata. ¶ Amici auscultant hæc, & intelligunt me hoc dicere, hoc admirari, quia mater & uirgo es, & hunc esse fructum unius oculorum tuorum, & unius crinis colli tui: quod cum te reputares indignam uiro, facta es digna deo: cum te indignam iudicares facere semen in Israël, facta es digna facere salutem in Israël: cum indignam te reputares lactare filium hominem, digna habita es mammis pulchris, uberibus pulcherimis, mammis uirgineis, uberibus intactis, lactare filium deum & hominem. ¶ Hæc auscultantes, toties de mammis & uberibus tuis & de cæteris instrumentis tuæ pulchritudinis, de oculis, de capillis, de dentibus & labijs, tot uoces dilecti gratulantis non fastidiunt, quoniam amici sunt, imò gaudio gaudent propter uocem sponsi lætantis, iuxta illud: Lætabitur dominus in operibus suis. Voces istæ, uoces lætitiæ nostræ sunt, lætitiæ patris & filij & spiritus sancti in istis operibus nostris, in mammis siue uberibus tuis, semel duo ubera tua, sicut duo hinnuli capræ gemelli, quod iam supra dictum est: & nunc iterum quam pulchræ sunt māmæ tuæ soror mea sponsa, ac tertio, pulchriora sunt ubera tua uino. ¶ Hæc enim egregia sunt opera trinitatis, hæc gratiora ualdeq; pulchriora primis operibus illius dicentis: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, plasmantis de terra Adam & fabricantis de costâ eius Euam. Nunquid enim non ualde pulchrius est, sicut nunc, de utero mulieris absq; uiro uirum facere, quam tunc de costâ uiri mulierem fecisse? Illic nanque de uiro mulier facta est, quæ perdat: hic de muliere uir factus est, qui perdita saluet propter quod & factus est. Pulchritudo eius operis iucundius spectatur in mammis siue uberibus tuis, quando iam peracta est species tantæ pulchritudinis, quando iam natus lactor mammis tuis, mammis femineis, uberibus uirgineis. ¶ Qualis tandem est ista comparatio, pulchriora sunt ubera tua uino? Aut quid magnū est dicere, pulchriora sunt ubera tua uino? Nam in uino luxuria est. Nolite (ait quidam amicorum, ad nostras adolescētulas scribens) nolite inebriari uino, in quo est luxuria,

Soror mea sponsa.

Gene. 43
In uno crine colli tui.

1. Cor. 11

Maria uotū uirginitatis prima emisit.

Gene. 12

Maria fortior q̄ labiob.

Gene. 32

Maria per humilitatē exaltata.

Congratulatio amicorum.

Iohan. 3
Psal. 103

Incarnatio Chri pulchrior plasmatione hominis.

Gene. 1. 2

Ubera tua pulchriora uino.

Ephe. 5

luxuria,

luxuria. Quid ergo magnum est, dicere, quod ubera tua pulchriora sunt eo quod non est pulchrum. Vinum nanque siue hoc præsens uini significatum non est pulchrum, cum sit luxuria, siue carnis uoluptas: siue cuius ebrietate præeunte nulla unquam ubera præter ubera tua filium lactauerunt. Est igitur illud, quod apud hominum scholas dicitur tapinosus, id est, humilitas, statum rei magnæ dictis infirmans. Magna quippe res est uirginitas siue integritas uberum me filium lactantium, nec satis laudatur hæc tam pulchra res, dum re maritali siue coniugali pulchrior esse prædicatur, scilicet lactatione filiorum quorum initium uinum est, id est, luxuria quæ in uino est: itidem secundum tropum, qui apud homines metonymia dicitur, per id quod continet, ostendens id quod continetur. ¶ Poteram sic dicere, quia sola ubera tua me lactantia pulchra sunt, cæterarum cuncta ubera sceminarum, ex quo id acceperunt ut filios suos lactare possent, etiam si quid pulchritudinis prius habuerunt, pulchra esse desierunt, ita ut re ipsa quisque lactentium ueraciter dicat: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea, scilicet in iniquitatibus Adæ, in peccatis Euæ. Nam ex illis iniquitatibus, ex illis peccatis, cum cæteris malis istud quoque uinum uenit, scilicet luxuriæ nimietas, per quam conceptus mulieris à deo super numerum multiplicentur, ut in comparatione reproborum electi pauci æstimentur. Quæ autem sunt unguenta tua? Dico, enim & odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Quæ ergo sunt unguenta tua, soror mea sponsa? Eleemosynæ tuæ, quas expendisti in me. Audiunt & audituri sunt amici de quadam muliere effundente oleum super caput & super pedes dilecti tui recumbentis, & dicunt quia domus impleta est ex odore unguenti, & intelligunt in illa muliere ecclesiam nostram, quæ quoties impendit eleemosynam pauperibus nostris, toties unguenta sua pedibus meis superfundit, & aromata distribuit. Hæc enim sunt aromata uera, unguenta pretiosa, esurienti cuilibet ex inimicis meis cibum dare, sitienti potum præbere, hospite siue peregrinantem colligere, nudum uestire, infirmum uisitare, & si in carcere est ad eum uenire. Super omnia hæc aromata est odor unguentorum tuorum, id est, suauitas eleemosynarum tuarum, quia non ut cæteri in membris meis, sed in memetipso tu mihi munificentissima extitisti. Et quidem iure materno & naturali affectu tu mihi cuncta debuisti: ueruntamen fidem & humilitatem siue charitatem tuam plusquam maternam respiciēti mihi, cuncta pro optimis unguentis, cuncta pro suauissimis fuere eleemosynis, ita ut nulla eleemosynarum aromata, quæcunque mihi in meis expenduntur minimis unguentis illis ualeant aliquatenus comparari. ¶ Fauus distillas labia tua sponsa mel & lac sub lingua tua, & odor uestimentorum tuorum sicut odor thuris. ¶ Parum erat quod dixi supra, & eloquium tuum dulcet: quia nimis parum est, dulcedinem esse in eloquio, nisi dulce sic etiam cor. Tu dulcis in ore, dulcis & in corde. Hoc est quod nunc dico, fauus distillans labia tua subiungens, mel & lac sub lingua tua, id est, in anima tua. Ibi tibi metipso dulciter sapit fauus eloquii tui, fauus distillans à labijs tuis, labijs gratiosis. Fauus tuus ego sum, mel tuum & lac tuum ego sum: quia deus tuus & filius tuus ego sum. Hoc tua sentit anima, hoc tua sonant labia. Aliud loqui non potes, quàm id quod in pectore habes. Ex abundantia cordis labia tua loquuntur. Et si alijs pro tempore tacuisti, mihi tacere non potuisti. Ex quo me natum uidisti, mecum delicata es fauo dulcis eloquii, simulque osculo oris mei, osculo oris tui, & satisfactum est etiam sic fidei tuæ, spei & dilectioni tuæ: fidei per dilectionem dicentis, osculetur me osculo oris sui. Quid de pannis dicam, quibus me inuoluisti, & in præsepio reclinasti? Nimirum id quod uerum est, quia odor uestimentorum tuorum sicut odor thuris. ¶ Omnium nanque uestimentorum, scilicet bonorum operum tuorum, quæ in me materna & plus quam materna charitate operata es, panni illi primitiæ fuerunt. Et quia cuncta, quæ tunc in me uel tunc propter me operata es, de magno & ualido charitatis igne cum suauitate humilitatis uenerunt, recte dixerim ego, recte consenserunt amici, quia odor uestimentorum tuorum sicut odor thuris. Sic enim in omnibus famulata es mihi, mater & uirgo fidelis, tanquam deo, cui soli debetur odor thuris in sacrificio suo quàm uis essem ego paruulus tuus paruulus homo.

Tapinosus.

Metonymia.
Aliarum multorum ubera non sunt pulchra.
Psal. 50

Unguenta, eleemosynæ dicunt, Iohan. 12

Matth. 25
Eleemosynæ Mariæ in Christum maxime pretiosæ.

Christus fauus Mariæ.

Lucæ 6

Canticor. 1

Sicut odor thuris.

Finis libri
tertij.

6 ; RYPER

RVPERTI ABBA

TIS TVITIENSIS IN CANTICA CANTICORVM,

de incarnatione domini commentariorum

LIBER QVARTVS.

Nuptiæ.
Psal. 41

Matth. 22

Autori re-
uelatio per
uisionē fa-
cta.

Psal. 41

Gene. 2

Paradisus
terrenus.

Fluuius pa-
radisi.

Psal. 45

Iohan. 6

Cur bis di-
cit hortus
conclusus.

Sola Maria
est hortus
conclusus.

VID AGIMVS ANIMA? QVARE TRISTIS ES,
& quare conturbas me? Ecce in medio nuptiarum sumus, nuptia-
rum hominis regis, quas fecit filio suo, quē de uirgine incarnari uo-
luit. Et dicis mihi illud terrificum, illud ualde pauendum. Intrauit
autem rex, ut uideret discumbētes & uidit ibi hominem non uesti-
tum ueste nuptiali, & ait illi: Amice, quomodo huc intrasti, non ha-
bens uestem nuptialem? At ille obmutuit. Tūc dixit rex ministris
Ligatis manibus eius & pedibus, mittite eū in tenebras exteriores.

¶ Quorsum tendis? Cur mihi hæc ingeris? Times'ne quod uestem
non habeas nuptialem? Et quidem si de charitate agitur, quod ipsa sit uestis nuptialis, tu ad
istas nuptias, ad istarum nuptiarū laudes decantandas, sine charitate non intrasti. Ipsa mater
nuptiarum, cōscia sibi sit & testis, quod sine huiusmodi ueste non accesseris, cui quondā tecū,
ut uidebatur, colloquēti, dum sermonē cum illa cōferens de sacris mysterijs, de gloria sanctę
& indiuiduę trinitatis, & dicenti: quomodo tu audes loqui de huiusmodi? erat autē hæc eius
percunctatio facie serena & uultu hilari, ita respōdisti: Ego beatam trinitatem diligo, & inde
certissime scio, quod de illa loquens, nunq̄ extra ueritatē aberrabo. Ne igitur tristeris anima
mea, neq̄ cōturbes me, sed spera in deo quoniā adhuc cōfitebor illi, nō aberrando quod esset
pene in tenebras exteriores mitti, & sequentē uocem sponfi cum gaudio audi. Hortus con-
clusus soror mea spōsa es, dei genitrix, hortus cōclusus, fons signatus. Emissiones tuę paradi-
sus malorū Punicorū cum pomorū fructibus. Cyprus cum nardo, nardus & crocus, fistula &
cinamomum, cum uniuersis lignis Libani, myrrha & aloē cum omnibus primis unguentis.
Fons hortorū, puteus aquarū uiuentium, quæ fluunt impetu de Libano. Ecce nouus paradi-
sus, nouę plantationes, quas plantauit unus idemq̄ antiqui paradii, plantator, dominus de-
us. Plātauerat autē dominus deus, ait scriptura, paradysum uoluptatis à principio, in quo po-
suit hominē quem formauerat. Produxitq̄ dominus deus de humo omne lignum pulchrū
uisu, & ad uescendū suauē lignum etiā uitę in medio paradii, lignumq̄ scientiæ boni & ma-
li. Et fluuius egrediebatur de loco uoluptatis, ad irrigandū paradysum, qui inde diuiditur in
quatuor capita. Ille est paradysus antiquus, paradysus terrenus. Iste est paradysus nouus, pa-
radysus cœlestis. Vtriusq̄ plantator & unus idemq̄ dominus deus. In illo posuit hominē quē
formauerat: in isto formauit hominem, qui apud ipsum in principio erat. ¶ De ista humo pro-
duxit omne lignum pulchrum uisu, & ad uescendum suauē. Lignum etiā uitę in medio pa-
radisi, istam humū, istam terram suam benedixit, & ex ea cunctarum germina gratiarū, &
cunctarum exemplaria uirtutum produxit: ipsum quoq̄ lignum uitę Christum, deum, & ho-
minem dominum paradii cœlestis. De illo uoluptatis loco egrediebatur fluuius ad irrigan-
dum paradysum, qui inde diuiditur in quatuor capita. ¶ De isto paradiiso ille fluuius, siue illud
flumen egressum est, de quo Psalmista dicit: Fluminis impetus lætificat ciuitatem dei, qui in-
de diuiditur in quatuor Euāgelia. Nec paradysus ille hominem custodire potuit, nec paradi-
sum illum homo custodire uoluit. Quoniam ergo non profuit illis parētibus primis, nec no-
bis in illis introductio illa in illum talem paradysum, terrenum paradysum, non obseruato
præcepto quod acceperunt: iterum plantatur alius paradysus, quem ingredientes, lignum
uitę æternæ comedamus, & non moriamur, & istæ sunt emissiones dilectæ, siue per quibus præ-
senti loco gratulatur dilectus, & ita loquitur: Hortus conclusus soror mea spōsa es, dei ge-
nitrix, hortus conclusus, fons signatus. Emissiones tuę paradysus malorū Punicorum,
cum pomorum fructibus. ¶ Dicitur emissiones tuę paradysus, præmisit, hortus conclu-
sus, soror mea spōsa: & iterum, hortus conclusus, ac deinde, fons signatus. Porro emis-
sionum horti huius illud fuit principium, quod sicut illi nuntiavit angelus, concepit & pe-
perit filium. Quid igitur uerbis istis, nisi & concipientis uirginitas, & parientis prædicatur
integritas? Proinde dicamus & nos feliciter cum dilecto, dicamus omnes corde credulo &
ore consono: Hortus conclusus es, o dei genitrix, hortus conclusus, fons signatus. Vnde hor-
tus? Nam inde nominat hortus q̄ semper ibi aliquis oriat, quia cū alia terra semel in anno ali-
quid creet, hortus nunq̄ sine fructu est. Vnde ergo hortus es tu o dilecta dilecti, nisi quia in te
natum est aliquid, quod nunq̄ deficit, & fructus tuus nunq̄ marcescit, aut deficit. ¶ Maxime
autem hoc mirum est, imò uerum atque iucundum, quia de hortu prædicatur q̄ sit cōclusus.

Quomo-

Quomodo enim hortus, si conclusus? Nunquā simile huic auditum est de omni nostrorū multitudi-
 tudine hortorum, nec potuit dici uel esse hortus non habens aditū, per quē saltē unus intra-
 ret uel exiret hortulanus. Hic hortus unus uel solus est, & clausus uel cōclusus: hic uter⁹ un⁹
 est & fœcundus & incorruptus. O igitur soror & sponsa mea, quomodo gaudent amici, quia
 talis es hortus, talis fons: Corpore hortus conclusus, mente uel anima fons signatus. Et quare
 bis diceris hortus cōclusus? Videlicet propter conceptū et propter partum, quia in utroq; mi-
 rabile est, & fidelium mentibus amabile miraculū, q̄ neq; corrupta es conceptu, neq; uiolata
 partu. In utroq; & amici & omnes adolescentulę nostrę gratulantur, & utrunq; libenter con-
 fitētur. ¶ Vnde autē fons signatus, & quo uel quali signaculo signatus? Nimirum ex eo, q̄ spi-
 ritus sanctus superuenit in te, & uirtus altissimi obumbravit tibi. Ipse spūs sanctus signaculum
 est huius fontis nostri, signaculū pectoris tui. Et hoc est geminum nostrę custodię munimen-
 tum, geminum nostrorū amicorum gaudium: quia & uterus tuus nulli uiro, nulli carnali cō-
 mercio accessibilis: & mens tua nulli uitio, nulli spūali nequitie fuit unquā penetrabilis. ¶ Mi-
 rum, q̄ cum ita sis hortus conclusus, ita fons signatus, nihilominus, imō & eo amplius, emittis
 omnia bona, quibus mundus impleatur, & emissiones tuę paradisi malorum puniceorū cum
 pomorum fructibus: paradisi scripturę uel doctrine cum bonis & sanctis operibus. Emis-
 siones tuę uel paradisi tuus, cyprus cum nardo, nardus & crocus, fistula & cinamomū cū
 uniuersis lignis Libani, myrrha & aloē cum omnibus primis unguentis. Herbarū aromatica-
 rum iste numerus, scilicet numerus septenarius, amicis nostris bene est cognit⁹, quōd uniuersa
 sitatem significet, maximeq; ex spiritu sancto sit sacratus, spiritu septiformi q̄ hoc ipsum ope-
 ratur, requiescendo super me florem primitiuum horti huius. Operatur (inquā) hoc ipsum, q̄
 hortus conclusus es, quōd emissiones tuę paradisi talis & tam pulcher, sicut ex istis aroma-
 tum septem speciebus animaduerti potest: inter quas principalis est nardus. unde & bis præ-
 dicari uel numerari meretur, quū dico, cyprus cum nardo, nardus & crocus. Nam ipsa est hu-
 militas tua, quę ualde oblectauit altissimum, oblectauit me regem dilectū tuum, sicut ipsa di-
 cis: quia dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Quicquid gratiarū,
 quicquid uirtutum, quicquid operationum cœlestium mundus accepit, emissiones tuę sunt:
 ut ubi erant prius spina & uepres, uepres & carduus, lappa & tribulus, urtica & paliurus, uni-
 uersitas nequitiarum, ibi sit cyprus cum nardo, nardus & crocus, fistula & cinamomū, myr-
 rha & aloē, uniuersitas gratiarum, iuxta numeri huius, numeri septenarij, sacramentum, cum
 uniuersis lignis Libani, cum omnibus primis unguentis. Quid ibi uniuersa ligna Libani? Et
 prima unguenta quid sunt uel faciunt illic? ¶ Nimirum ligna Libani sunt quidā amici nostri,
 amici illi, q̄ sunt nuptiarū nostrarū filij siue domestici, nihilominus sunt potentia seculi grades
 & excelsi, atq; facultatibus dilatati: ita ut ex elemosynis eorum sustententur paruuli nostri,
 paruuli spūalis propositi, quemadmodum in ramis lignorū Libani nidificāt passeris exigui.
 Vnde est illud in Psalmo præscriptum: Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plan-
 tauit, illic passeris nidificabunt. ¶ Tales niduli passerum nostrorum, & cunctę elemosynę,
 quas faciunt uel facturi sunt potentes ac diuites amici uel filij nuptiarum nostrarū, prima un-
 guenta sunt, unguenta miri odoris, sicut significatur ex me dilecto tuo, ubi mulier peccatrix
 pretiosum unguentum emit, & effudit super caput uel pedes meos recumbētis, & domus re-
 pletur ex odore unguenti. ¶ Pulchra ualde uarietas siue diuersitas harum emissionum tuarū
 huius paradisi nostri, ubi & altitudo lignorū Libani, & humilitas omnis aromati germinis,
 quaecunq; decet intelligi, per iam dicta uirgulta numeri septenarij spectaculum commune
 præbebit, spirantibus in medio primis unguētis, id est, cunctis opibus pietatis, maximeq; ele-
 mosynis, quibus suppleri poterit, quicquid minus spūalis uite habuerint tales (ut iam dictū
 est) nuptiarum nostrarum domestici, quāuis seculi curis impliciti, nostri tamen per fidē ami-
 ci. Sic quondā in tabernaculo domini saga cilicina byssum & purpurā amica extensione tege-
 bant: sic semper qui spūalibus minus abundāt, carnalia suas spūalibus cōmunicant, ut iure spi-
 ritualiū illos participes fiant. Hęc sunt emissiones tuę soror mea sponsa, emissiones horti cō-
 clusi, emissiones fontis signati, paradisi dei patris. ¶ Hęc eras mea dilecti tui, filij dei, filij
 tui, opus spūs sancti, ecclesia una de multis emissionibus tuis, quę per orbem terrarū diffusa,
 semper in te respiciet, & ad nos clamabit de nobis ipis, uocem extollens mulier de turba fide-
 lis, dicens mihi: Beatus uenter qui te portauit, & ubera quę suxisti. Tu fons hortorum, puteus
 aquarū uiuentium: fons (inquam) hortorū, id est, mater ecclesiarū: puteus aquarū uiuentiū. i. se-
 cretarū omniū scripturarum sanctarū. Quę, uidelicet aquę uiuentes, fluunt impetu de Liba-
 no, id est, sanctę omnes scripturę, quę solę dicuntur & sunt canonicę, manauerunt de populo
 antiquo, populo Iudaico. Nobilitas q̄ppe illi⁹ populi, per Libanū solet mystice designari: de
 quo populo ego & tu soror mea sponsa secundū carnem sumus progeniti, cuius terrę termi-
 nus ex uno latere est mons huius nois. Cunctę uiuentes aquę de isto Libano fluunt, cuncta
 eloquia dei huic populo nostro, nō quōcunq; sed cum impetu cucurrerūt, Oportebat enim

Fons signatus.

Luc. 11.

Emissiones tuę paradisi &c.

Numero septenario designatur uniuersitas.

Cant. 1.

Ligna Libani, Chřiani potentes,

Psal. 103.

Prima unguenta.

Iohā. 12. Eleemosynarū cōmendatio.

Exo. 26. 36.

Extollēs uocē mulier de turba, ecclesia est. Luc. 11.

Aquę de Libano fluentes, scripturę sacrę. Rom. 3.

XXXII. RVPERT. IN CANT. CANTICOR. CAP. III.

huiusmodi aquas cum impetu fluere, oportebat eloquia domini fortiter currere, quia multi nimis erant qui conabantur obsistere, multi nimis adhuc sunt, qui obnituntur & audent contra dicere. ¶ Idcirco amici nostri, per quos administrata sunt eloquia dei, oportuit, ut essent non solum autoritate diuina præditi, uerum etiam potestate mundana præcelsi. Qui fere primus uocibus manifestis canturus erat mysteria regni nostri & uirtutes seculi uenturi, oportuit eum regem fieri, regem Dauid, potentem & secundum nomen suum bellatorem manufortem, ut pueros siue pueriles populi animos, qui nescirent sponte curam habere de futuris & inuisibilibus, nimis inhiando præsentibus istis uisibilibus, autoritate frangeret regie potestatis, admixta terroribus blandimento, scilicet suauitate musici modulaminis. Similiter cæteri amicorum nostrorum, per quos eloquia dei manauerunt, fere omnes fortitudine & terrore armati fuerunt, & omnes gladijs usi sunt, gladijs (inquam) materialibus necessario armatae huiusmodi aquæ uiuentes, reuera cum impetu per eos cucurrerunt. Primus uel mitissimus eorum Moyses, cum de nostra plenitudine accipiens, uiuentes aquas fundere, id est, legem sanctam & mysticam scribere inciperet, gladium arripuit atque arripit iussit, & uno die uiginti tria milia hominum fabricatorum mendacij, impetu primo aquæ uiuentis, id est, acceptæ legis, interfecit. Et illi quidem postquam temporaliter administrauerunt, suo quique tempore decesserunt sed perseverat impetus aquarum uiuentium, in ore & manibus etiam illorum, qui non scripserunt, quorum notissimus Helias extitit, qui uno die quadringentos uiros magno impetu interfecit. Aquarum igitur uiuentium puteus, id est, sanctarum scripturarum sacrarium, soror mea sponsa tu es, & hinc est quod dico, quia emissiones tuæ paradus malorum punitorum cum pomorum fructibus. Sicut enim in initio fons ascendebat e terra, irrigans uniuersam superficiem terræ, sicut (inquam) fluuius egrediebatur de loco uoluptatis ad irrigandum paradusum, qui inde diuiditur in quatuor capita: sic ex te o amica o terra benedicta, fons ille ascendit, qui apud deum erat, & uera lux erat, sicut scriptum est, Quoniam apud te est fons uitæ, & in lumine tuo uidebimus lumen. Fons (inquam) ille ascendit ex te, non principium siue initium habens ex te, sed de corde patris per occultas uias cum omnibus aquis uiuentibus, id est, cum omnibus scripturis ueritatis ueniens in te, & æternum sapientiæ fontem siue puteum faciens in te, atque hoc modo ascendit ex te. Ad quid ascendit? Vtque ad irrigandam superficiem terræ, ad instruendam siue excolendam ecclesiam per uniuersum orbem terræ. Ad hoc egreditur fluuius de loco uoluptatis, scilicet ad irrigandum paradusum, ad hoc (inquam) ex te o uoluptas siue locus uoluptatis dei, initium accipiet sanctum euangelium, ut per uniuersum mundum spirituales irriget paradusum: & diuidetur in quatuor capita, id est, in quatuor necessariae salutis sacramenta, quæ uidelicet sunt hæc, incarnatio, passio, resurrectio, atque ascensio mea. Hæc enim necessario prædicabuntur, & necessario scientur, quia sine istorum confessione non fit nofter paradus, sine istorum fide non saluatur mundus. Diuidentur (inquam) uiuentes aquæ in ista quatuor capita, id est, principalia sacramenta: quia uidelicet omnes scripturæ in ista quatuor subtiliter intendunt, appellando hæc, faciem hominis, faciem uituli, faciem leonis, & faciem aquilæ uolantis. Tunc cognoscent amici, quid etiam ante scripturas uoluerit scriptura legis, dicendo: Catulus leonis Iuda, ad prædam fili mi ascendisti. quid uoluerit, ordinando talem ritum uituli sacrificandi: quid uoluerit, dicendo Moysi, Prophetam suscitabo eis de fratribus suis similem tui. quid uoluerit, canendo, Sicut aquila prouocans ad uolandum pullos suos, & super eos uolans, expandit alas suas, & assumpsit eos, atque portauit in humeris suis. Et de duabus quidem faciebus, de facie hominis & facie uituli, omnes in me consentiunt, scilicet quod & humanatus sim, & mortalis mortem sustinuerim: sed de facie leonis, & de facie aquilæ uolantis, non omnes similiter consentiunt, uidelicet quod & resurrexerim, & in cælum ascenderim. ¶ Sic & de duobus capitibus fluuii, de loco uoluptatis egredientis, & in quatuor capita diuisi, scilicet de fluuio Gyon, qui apud Aegyptios Nilus uocatur, & de fluuio Phison, qui & Ganges dicitur, negari non potest, quin exeant de illo paradiso terrestri: de duobus uero cæteris, scriptores mundani scripturam nostram redarguere conantur, dicendo quod non ita fit, ut ipsa dicit, eo quod illi, scilicet Tigris et Euphrates in Armenia manare uideant, uno fonte exorti: non intelligentes neque animaduertentes, quia scriptura non dixit, quod fluuius ille paradisi in ipso paradiso incipiat in quatuor capita diuidi: sed fluuius, inquit, egrediebatur de loco uoluptatis ad irrigandum paradusum, qui inde diuiditur in quatuor capita, id est, in omnes fluuiales atque dulces & potabiles aquas, quarum capita sunt ista flumina principalia. ¶ Aquæ etenim suapte natura falsæ erant & amaræ: ascendendo autem per illam quasi terræ mammam, scilicet paradisiacam terram, uersæ sunt in dulcedinem, ut irrigarent uniuersam terræ superficiem, ipseque dulces atque potabiles captiuo (quod futurum erat) generi humano, terram extra paradusum facerent habitabilem, scilicet herbarum, lignorum, seminumque feracem: & inter aquas cæteras, quæ ex illa mamma dulcorem acceperunt, illa flumina Gyon & Phison, Tigris & Euphrates, præcipua sunt. ¶ Similiter aquæ scripturarum ex te soror mea sponsa dulcescunt, ex uere

ro tuo, siue per uterum tuum uiuentes factæ sunt. Aliàs autem ualde amaræ, imò & mortuæ atque mortificantes, sunt. Litera enim occidit, ait quidam amicorum nostrorum. Etenim quod aliud est quicquid Moyses loquitur, quicquid de prophetis legitur apud filios matris nostræ, qui pugnant contra te, nisi litera sine spiritu, sine anima corpus? Idcirco bibentes aquas mortuas, moriuntur: legentes & sequentes solam occidentem literam, occiduntur. Quomodo tandem fiet istud? Quomodo plantabitur siue dilatabitur talis emissionum tuarum paradysus? Surge aquilo & ueni auster, perfla hortum meum, & fluent aromata illius. Surge aquilone, & flante austro, fiet istud. Quis ille est aquilo? Ille nimirum qui dixit: Sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis. Ille, de quo dictum est per prophetam: Ab aquilone pandetur malum super omnem terram. Ipse est serpens antiquus, qui uocatur diabolus & saranas. Vnde iste talis aquilo surget? Quomodo surget? Surget de occultis insidijs, ubi iacebat olim, & serpebat lubricus anguis, quando primam mulierem decepit, quemadmodum illa dixit: Serpens decepit me, & comedi. Non ibi surrexit ut impugnaret, sed serpendo sibilauit ut deciperet. Vires quippe non habebat prius quam consensum uoluntarium præberet ei mulier, quam deus innocentem fecerat. Inter te & illum, soror mea sponsa, deus inimicitias posuit, & idcirco de te omnino desperauit, imò de fraude sua, de dolo siue artibus suis aduersum te nihil habet spei ut decipere possit. Dico ergo illi: Surge aquilo. Quid iaces in terra? Quid insidiaris calcaneo nostro? Nihil proficis insidiando. Potius surge, uiribus utere, & toto malignitatis impetu debacchare. Egisti olim ut serpens, age nunc ut draco magnus, draco rufus habens capita septem. Non quasi imperans dico, sed permittentis animo loquor. Tu enim iam dudum surgere cœpisti, nec aliud est nisi ac si dicam: Age quod agis, surge qui surgis, debacchare qui debaccharis. Quando enim surgere cœpisti? Nimirum antequam fieret hæc altera mulier, contra quam decipiendo nihil poteris. Vbi uerbum promissionis, quæ nunc impletur, audisti, quod ad Abraham dictum est, In semine tuo benedicentur omnes gentes, statim surrexisti, quia prædictas inter te & mulierem, inter semē tuum & semen illius inimicitias adesse persensisti. Surrexisti, caput erexisti, caput primum regnorum Aegyptiorum. Dixisti enim loquens in Pharaone: Quicquid masculini sexus natum fuerit, occidite, & in flumē proijcite: quicquid foeminei, reseruate. Et cætera his similia, usque dum diceret: Persequens abeuntes, euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. Ita qui serpens deceptor fueras, draco persecutor factus es, draco magnus, draco rufus, id est, sanguineus. Post illud primum caput tuū, secundū caput erexisti, occidendo per manus Iezabel & stirpis eius, præcones mysterij huius, prænuntios huius sacramenti, prophetas domini. Deinde tertium caput in Nabuchodonosor rege Babylonis, deinde quartum in regno Persarum & Medorum per Aman, qui genus nostrum delere uoluit, ne esset unde possem ego nasci. Deinde quintum in regno Græcorum per Antiochum Epiphanem caput erexisti, & ita iam quinque uicibus ò aquilo surrexisti. Sextum caput nunc est, scilicet regnum Romanorum: septimum nõdum uenit, uidelicet regnum Antichristi. Surge igitur aquilo, id est, age quod agis, non enim præcipio ut agas malum, quod nõquam egeris: sed permitto surgere, quia uis. Excute hoc sextum caput tuum, effice ut tradatur hoc semen mulieris in manus Romanorum. Ita surge aquilo, & ueni auster, ueni sancte spiritus, cui diabolus aquilo contrarius est, perfla hortum meum, & fluent aromata illius, fietque quod ante dixi, emissiones tuæ paradysus, quod nõquam ita factum est. Nunquam enim ò auster ita contra aquilonem uenisti, ut perflando hortum meum, nouum faceres fluere paradysum, id est, nouam propagari ecclesiam de multitudine gentium. Veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum. Vt dilectus meus mihi loquitur, ita est. Ego hortus, ego fons hortorum, ego fons signatus, ego gratia eius puteus aquarum uiuentium, & emissiones meæ paradysus malorum Punicorum. Veniat ergo ipse in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum. Non, quomodo Eua inuitauit uirum suum, ego inuito dilectum meum. Illa inuitauit uirum suum ad comedendum pomum, non suum, pomum alienum, pomum interdictum: ego inuito dilectum meum ad hortum suum, ad comedendum fructum pomorum, non alienorum, sed fructum pomorum suorum, quemadmodum dicit: Meus cibus est, ut faciam uoluntatem patris mei, quæ uidelicet uoluntas patris, salus & uita est generis humani, quod ipse plasmauit, quod benedixit, quod perditū reparauit. Et quid tam proprie suū inter omnes fructus pomorum suorum, quæ ego quæ sum prima de primitijs pomorum, imò etiam fons hortorum? Veniat igitur in hunc hortum suum, & me transferendo in illud tertium cælum, in illum tertium paradysum, quod abijt, quod me uidente, ascendit, comedat fructum pomorum suorum: perficiat, usque in finem perducatur gratia eorum, quæ in me celebrata sunt, operum suorum. Ex quo in cælum abijisti, crebro reuerteris in illud, quæ dicis, paradysum emissionum mearum, & comedis de pomis punicis, quæ optima sunt inter primitias earumdem emissionum mearum. Tot enim iam comedis fragmina malorum punicorum, quot beatas animas martyrum confessorumque tuorum hinc assumis, & transfers in illud uitæ sem-

2. Cor. 3.

Aqlo diabolus est.

Esa. 14.

Hiere. 1.

Apo. 12.

Serpens.

Gene. 3.

draco.

Apo. 12.

Surge, non

impatie,

sed pmissi-

ue dicis.

Gene. 22.

Exod. 1.

Exo. 15.

3. Reg. 18.

4. Reg. ult.

Hester. 7.

1. Mac. 1.

Auster est spūs sanctus.

CAP. V.

Aliter Eua,

aliter inui-

tauit maria

Iohā. 4.

2. Cor. 12.

Actu. 1.

sem-

sempiternæ secretum. Quando ita uenies in hunc hortum tuum, ad istum quem dicis fontem hortorum: Quando ita uenies ad me, ut ubi tu es, illic ego tecum sim: *L* Veni in hortum meum, soror mea sponsa, messui myrrham meam cum aromatibus meis. Comedi fauum cum melle meo, bibi uinum meum cum lacte meo. Comedite amici & bibite, & inebriamini charissimi. *I* Omnia quæ generi humano ad salutem siue refectionem ipsius erant necessaria, ego te silente perfeci, soror mea sponsa: nunc me quiescente, tibi debetur aliqua eiusdem operis portio tua. Quid tantum ad requiem tuam festinas? Ego nascendo, moriendo, resurgendo, & in cœlum ascendendo, salutem mundo operatus sum: nunc cum amicis & testibus meis te superesse oportet, & omnium quæ facta sunt, idoneum perhibere testimonium, cum necessaria operatione signorum atq; uirtutum. ¶ Diligenter auscultent amici, & enarrent omnibus nuptiarum nostrarum filijs, quatuor ista quæ facta sunt, quia ueni in hortum meum, & quia messui myrrham meam cum aromatibus meis, & quia comedi fauum cum melle meo, & quia bibi uinum meum cum lacte meo. Descendendo quippe in uterum tuum, & assumendo carnem ut uerus homo nascerer, qui uerus deus eram, ueni in hortum meum: moriendo atq; ad infernū descendendo, reuersurus cum omnibus sanctis & electis meis, qui me expectabant ab origine mundi, messui myrrham meam cum aromatibus meis: resurgendo, comedi fauum cum melle meo: ascendendo in cœlum, bibi uinum meum cum lacte meo. ¶ Descendendo (inquam) in uterum tuum, homo factus ego, ueni in hortum meum. Quid enim non meum? Ego quippe, ego ipse sum uerbum, per quod omnia facta sunt, & sine quo factum est nihil. Et ille paradysus, de quo scriptura dicit, Plantauerat autem dominus deus paradysum uoluptatis à principio, per me plantatus est: & tu hortus alius, hortus conclusus, per me factus est: & uniuersus emissionum tuarum paradysus, per me plantatus siue plantandus est, propterea dixi hortum meum. At non sic ille primus homo, de quo sic scriptum est: Tulit ergo dominus hominem, & posuit eum in paradysum uoluptatis, ut operaretur & custodiret illum: non (inquam) sic ille dicere potuit, Veni in hortum meum. Non enim paradysum ipse fecerat siue plantauerat, sed nec in paradiso ipse formatus fuerat. Ego & hortum feci, & in hortu natus sum, & ut alijs uerbis utar, ego & ciuitatem condidi, & in ciuitate natus sum, sicut scriptum est: Homo natus est in ea, & ipse fundauit eam altissimus. Non suus paradysus erat, atq; eo magis operari, & cōmissum custodire illum condecebat. Quod quia non fecit, necessarium erat ut uenire ego in hortum meum, & ultra debitum operando ac seruiendo, corrigerem illius peccatum, quod nec operatus est debitum. Quomodo correxi? *L* Messui myrrham meam cum aromatibus meis. *I* Id est, expandi manus meas in cruce, hoc fructu, ut saluarent omnes mei, quos ille, metēdo mortem animæ suæ, perdidit. ¶ Dictum quippe fuerat illi, De ligno autem sciētiae boni & mali ne comedas, in quacunq; enim die ex eo comederis, morte morieris. Non obediuit, imō inobediens manus incontinentes ad uetitum extēdit. Hoc illi metere fuit, seminauerat enim impiam cogitationem, tumens intus, & cogitans esse sicut deus. Hoc illi, inquā, illi metere fuit, nō myrrham, sed gehennam, non mortem corporis, quæ nunc interdum pretiosa est, sicut dicit Psalmus: Pretiosa in conspectu domini mors sanctorum eius, sed mortem animæ quæ mors mala est, sicut item dicit Psalmista, Mors peccatorum pessima. Mortē illam messuit, morte illa statim mortuus fuit, ubi pomum de arbore rupit & momordit, iuxta ueritatem dicētis, In quocunq; enim die comederis ex eo, morte morieris. Ego autem messui myrrham meam, scilicet corporis solam mortem, mortem pretiosam. Seminaueram ante iustitiam, seminauerā humilitatem & obedientiam spontaneam, cum esser ego non, ut ille, tātum homo, sed & deus & homo. Cōsiderabam illud unde patre minor essem, scilicet natura carnis, sicut scriptum est: Minuisti eum paulominus ab angelis. & secundum illam naturam ita iustitiæ ordinē tenui, ut in omnibus subditus essem & obediens patri, tanquam minor maiori, homo deo, creatura creatori, secundum legem Moyfi. Exempli gratia: Ter in anno apparebit (inquit) omne masculinum tuum coram domino deo tuo, scilicet in solennitate azymorum, in solennitate primitiuorum mensis, & in solennitate exitus anni, quæ est solennitas tabernaculorum. Hęc enim pars iustitiæ siue obedientiæ, maxime mihi seminarium myrrhæ fuit: quia exinde inimicis meis oportunitas uenit me interficiendi, dum sciens eos tractare mortem meam, nihilominus propter præceptum legis ascendi Hierosolymam. Ita factum est, ut meterem myrrham meam cum aromatibus meis, id est, ut per obedientiam peruenirem usq; ad mortem, mortem autem crucis, cum qua & per quam omnia traxi ad me, & acquisiui omnes electos meos à constitutione mundi. Quid deinde? *L* Comedi fauum cum melle meo. *I* Id est, surrexi à mortuis, recepi carnem meam non ultra morituram, semperq; uicturam cum uerbo sibi unito, uerbo deo, quod sum & eram ego. ¶ Miranda oppositio, mirabilis correctio. Ille primus homo requisitus siue redargutus de peccato suo, quoniam semetipsum defendit, non solum mortē animæ, quam incurrerat, non euasit, uerum etiam mortem corporis insuper acquisiuit, dicente deo, Quia puluis es & in puluerem reuerteris. Ego autem, quoniam tradidi pro peccato, non meo, sed alie,

no

Iohan. 14.

Quatuor fecit ꝑcipua Chrs.

Gen. 2.

ibidem.

Psal. 96.

Gene. 2.

Psal. 115.

Psal. 33.

Psal. 9.
Obediētia
Chri scdm
legem Mo-
ysi.
Exod. 3.Phili. 2.
Iohā. 12.
Ephe. 1.Adā utrāq;
mortem in
currit, chrs
utrāq; uitā
recupauit.

no, memetipsum, obediens patri, non solum uitam animæ non amisi, quasi propter maledictū legis dicentis, quia maledictus à deo est, qui pendet in ligno: uerum etiā uitam carnis cito recuperavi, & ecce sum homo in utroq; scilicet in corpore & in anima uiuus, contra quod ille fuit in utroque mortuus. Itaq; & mel meum cum fauo meo, & fauum meum cum melle meo comedit quia mel meum fauum suum recognouit, & fauus meus melle meo respirauit, ita ut nulla unquam myrrha interfluere possit, id est, uitæ & uerbi, quod ego sum sempiterna dulcedo carnem meam rursus decorauit, & caro in diuinitatis gloriam transiuit, ita ut ipsa iam mori, uel mors ei dominari ultra non possit. Hoc sacramentum nesciebāt adhuc amici nostri, quando rediuius apparens eis, dixi: Habetis hic aliquid quod manducetur? & tunc obtulerunt mihi partem piscis assi & fauum mellis. Comedi coram eis non prius fauū mellis, & deinde partem piscis assi, sed prius partem piscis assi, & deinde fauum mellis, & sumens reliquias, dedi eis. Hoc signo edocens, quod & ipsi exemplo meo prius passionibus atque pressuris desiccandi, ac deinde fauo confurgendi mecum forent satiandi. ¶ Similiter & inimici mei nesciebant sacramentum dicti huius, quod dixi, & nunc dico, Messui myrrham meam cum aromatis meis, & nihilominus dabant mihi bibere uinum myrrhatum, uinū cum felle mixtū. Post illum resurrectionis fauum ista est gloriæ & honoris consummatio, quia bibi uinū meum cum lacte meo, id est, lætificatus sum ascensionis gaudio, completa scriptura, quæ dicit: Lætificabis eum in gaudio cum uultu tuo. Nam ego sum ille rex, de quo dicebat: Domine, in uirtute tua lætabitur rex, & super salutare tuum exultabit uehementer. ¶ Illa lætitia, illa uehemens exultatio, ista est, quam nunc dico, Bibi uinum meum cum lacte meo. Ascēdi enim in iubilo, & inde non solum lætatur cor, uerum etiam exultat caro: & idcirco dixi, Bibi uinū meum cum lacte meo. Hoc uinum meum, obliuionem mihi fecit laborum præteritorum, iuxta illud: Da siceram moerentibus ò Lamuel, & uinum his qui amaro sunt animo. Bibant & obliuiscantur egestatis suæ, & doloris non recordentur amplius. Bibi, & bibendum dedi his, qui amaro mecum fuerunt animo, uinū cum lacte meo. Biberunt & obliui sunt egestatis atq; doloris egestatis, qua prius egestes fuerāt, utpote homines sine literis & idiotæ: doloris, quo propter passionem meam doluerant, sicut prædixerā eis iam hora passionis imminente: Sed quia hæc locutus sum uobis, tristitia impleuit cor uestrum. Item: Et uos igitur nunc quidem tristitiam habetis: iterum autem uidebo uos, & gaudebit cor uestrum, & gaudium uestrum nemo tollet à uobis. Hoc sacramentū nescientes, qui uidebant & audiebant eos, scilicet quòd bibissem ego & gustandum præbuissem illis uinum meum cum lacte meo: dicebant, nescientes quòd loquerentur, quia musto pleni sunt isti. ¶ Deniq; spiritum sanctum dederam illis, spiritum paracletum, qui unus idemq; est, & uinum meum, & lac meum: uinum meum, quia gaudiū de præsentibus bonis: lac meum, quia consolatio de præteritis malis: uinum meum, quia dilectio deis: lac meum, quia dilectio proximi. Et dicebam eis: Comedite amici & bibite, & inebriamini charissimi. ¶ Quid comedetis, & quid bibetis? Nimirum reliquias, quas ego sumens dedi uobis, reliquias faui mei & mellis mei, reliquias uini mei & lactis mei, non sine reliquijs myrrhæ meæ, uel piscis assi mei. ¶ Non quomodo serpens mulierem Euam, & mulier uirum suum inuitauit ad comedendum, ego inuito uos ad comedendum & bibendum, imò contra illud quòd illi comederunt, ego necessariæ comestionis atque bibitionis appono uobis antidotum. Serpens nō dabat illis de suo, sed suadebat rapere de alieno: ego do uobis de proprio, de fauo & melle meo, de uino meo & lacte meo, imò & de corpore meo, de sanguine meo, simul & de spiritu meo. Spiritus hic ueritatem loquitur uobis contra mendacium quod serpens loquebatur illis. Quid enim locutus est illis? Scit enim deus, quia quocūque die comederitis de ligno illo, aperientur oculi uestri, & eritis sicut dñ, & idcirco prohibuit ne comederetis. Hoc dicēs ille spiritus blasphemix, magnam deum asseruit contra hominem habere inuidiam. Iste autē spiritus ueritatis, quid dicit uobis? Scit enim dei filius, quia si māsueritis in illo, & ipse in uobis, eritis sicut filij dei, eritis dñ, eritis omnes filij excelsi, quia aperientur oculi uestri, aperietur uobis sensus, ut scripturas intelligatis, & idcirco dixit uobis: Accipite & comedite, hoc est corpus meum. Accipite & bibite, hic est sanguis meus. Hoc dicens istus spiritus gratiæ, magnam circa nos insinuat dei beneuolentiam. Comedite igitur amici & bibite, & inebriamini charissimi. Hoc unum de similibus loquor uobis, de similibus serpentis. Non enim sine causa dixi, Et sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in ipso, non pereat, sed habeat uitam æternam. Non (inquam) sine causa dixi, quia uidelicet ecce loquor uobis unum de similibus serpentis. ¶ Quid est illud unum de similibus? Comedite (inquit ille) & eritis sicut dñ, comedite & bibite (ego dico) & eritis uos gratia, quod sum ego natura, scilicet filij dei. Neq; illi, uidelicet primi homines, in fructu ligni ueritatis uidebant hoc quod audiebant, scilicet diuinitatis effectum, neq; uos uidetis in pane & uino corporalibus oculis, sic esse ut dico, corpus & sanguinem meū. Illi uidebant solummodo arboris pomū, uos uidetis solummodo panē & uinum. Plus ille serpens, quàm uideretur, credi

Gene. 3.
Deu. 21.
Fauus cum melle in resurrectionis gloria.

Luc. 24.

Mysterium uini myrrhati.
Marc. 15.
Iohā. 9.
Psal. 20.
Ibidem.
Vinū & lac in ascensionis gaudio
Psal. 46.

Prou. 31.

Actu. 4.

Iohā. 19.

Actu. 2.
Spūs sanctus & uinū & lac dicitur.

Aliter christus, aliter serpens inuitauit ad comedendum.

Veritas Christi opposita mendacijs serpentis
Gen. 3.
Iohā. 17.
Psal. 81.
Luc. 24.
Matt. 26.

Iohā. 8.

Varia similitudo inter dicta utriusq;.

Mors aīę p̄
cessit mor-
tem corpo-
ris.
1. Cor. 15.
Esai. 51.

Gen. 3.

Esai. 51.

Inebriamini
charissimi.
Iohā. 15.
Ordo mit-
tendi foras
mortē.

Iohā. 6.

Ibidem.
Quæstio.

Exo. 16.
1. Cor. 10.
Responſio.

nota. p̄res de test. pro mo-
dulo suo qualis facit
ristic sumptis. Et vide
sily modus de redi ad dōm
lib. 6. f. 2. Joā. fol. 179.

1. Cor. 15.
Cur in ulti-
ma cœna,
& nō prius
dedit Chr̄s
corp̄is &
sanguinis
sui sac̄m.

Iohā. 15.

Luc. 22.

di sibi met uoluit, & creditum est illi: plus & ego mihi ut credatis exigo, q̄ uidere possitis cor-
poreis oculis, & credendum est mihi, ut quo ordine mors introiuit, eodē foras mittatur, & ui-
ta sublata male credulus, bene credentibus recuperetur. ¶ Quo enim ordine uita sublata est
& mors introiuit? Eo uidelicet, ut morte animę p̄cedente, mors carnis subsequeretur. Nam
quo die comederūt primi homines uetitū, eodem morte animę, morte peccati mortui sunt
& deinde morte carnis, suo quoq; die uel tēpore in puluerem reuerſi sunt. Ibi uos quoq; ami-
ci, & secundum animā mortui, & secundum carnē mortales facti estis. In Adam quippe om̄es
moriuntur, & hoc scienter unusquisq; uestrū confitetur. Nunc autem quid spiritus dicit? Ele-
uate eleuare, consurge Hierusalem, quæ bibisti de manu domini calicē irę eius, & usq; ad fun-
dum calicē soporis bibisti, & potasti usq; ad feces. Duo sunt quæ occurrerunt tibi: uastitas &
contritio, & fames & gladius. Filij tui proiecti sunt, dormierunt in capite om̄ium platearum,
sicut bestia illaqueata: pleni indignatione domini, increpatione dei tui. Quam dicit indigna-
tionē domini, ipsa est mors animę: & quam dicit increpationem dei tui, ipsa est mors corpo-
ris, & ipsa est calix, quem bibisti (inquit) de manu domini, subauditur, increpantis atq; dicen-
tis: In sudore uultus tui uesceris pane tuo, donec uertaris in terrā, de qua sumptus es, quia pul-
uis es, & in puluerē reuerteris. Nam calicem mortis aīę bibisti, non de manu domini dei tui,
sed de manu serpentis antiqui inimici tui. Mortis corporeæ calicem idcirco bibisti de manu
domini, quia sublata uita animę, uita corporis si perpetua fuisset, nimis esset inutilis. Hęc duo
ocurrerunt tibi, inquit. Ac deinde subiungit: Idcirco audi hęc paupercula, & ebria non à ui-
no. Ecce tuli de manu tua calicē soporis, fundum calicis indignationis meæ. Nō adncies ut bi-
bas illum ultra. ¶ Hoc agitur nunc d̄ charissimi, dum dico uobis: Comedite amici & bibite, &
inebriamini. Amici, in quā, & charissimi. Iam enim non dico uos seruos, sed amicos meos: quia
om̄ia quæcunq; audiui à patre meo, nota feci uobis. Idcirco non dico chari, sed dico charissi-
mi, quia charitas ergo uos maxima mihi est, qua maior esse non potest. Maiorem enim hac di-
lectionem nemo habet, quā ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Hoc ego facio. Nā
ecce dum morior, dum ad mortem trador, iam q; uenditus in morte agonizor, corpus quoq;
meum comedendum, & sanguinē meum bibendum uobis appono, ut sicut iam dixi, quo or-
dine mors introiuit, eodem foras mittatur de animabus et corporibus uestris. Primo quippe
foras mittitur mors animę, dum comeditis & bibitis sacramentū mortis uel passionis meæ:
quia sicut quodā loco dixi, Qui manducat me, ipse uiuet propter me. Post hoc foras mittetur
mors corporis, scilicet quando om̄es resurgetis: qd & uos me primo resurgente fideliter cre-
ditis, sicut uidē ego dixi de illo, qui manducans me, uiuit propter me, & ego resuscitabo eum
in nouissimo die. Dicit aliquis: Sancti itaq; patres uestri quomodo uiuent, q̄ non comederunt
neq; biberunt hoc uitæ sacramentum, nisi tantū in figura & in generatione una, quādo man-
na in deserto comederunt, & aquam de conſequentē eos petra, biberunt: ¶ Ad hęc, inquam,
sicut uiuentibus uobis pro modo uestro, ita & defunctis illis pro modo ipsorum, sapiētia dei
prouidit, eandemq; mentiam parauit. Siquidē dissipati sunt illi, quoniam animę quidem apud
inferos sunt in requie spei, corpora uero requiescunt in sepulchris, dissipabor & ego panis ui-
uus qui de cœlo descendi: & anima quidē ad animas illorum, corpus uero descendit ad cor-
pora ipsorum, scilicet in eius terræ uentrem, quo illa recepta sunt. Mox animę illorum reuiui-
ſcunt in uita plena atq; perfecta, cuius in spe aliquatenus uixerunt: in nouissima autem die uo-
biscum resurgent resurrectione corpore. Atq; ita fiet quod dicit aliquis uestrum, quodq; fir-
miter tenet fides om̄ium uestrum, quia sicut in Adam om̄es moriūtur, ita & in Christo om̄es
uiuificabuntur. ¶ Hoc tantæ salutis sacramentū ab initio non feci uobis, hūc cibum potumq;
uitæ æternæ hactenus non porrexi uobis, cum ambularetis mecum ad prædicandum euan-
gelium regn̄i dei. Non em̄ tempus erat, neq; ocor poscebat, ut uobis cibus aut potus daretur
nouæ salutis, priusquam mundaremini, priusquā deleretur macula uestra, macula reatus an-
ticipi, quam contraxerunt comedendo uetitū, uobisq; omnibus nascituris intulerunt iam di-
cti homines, primi parentes uestri. Mundari autē aliter neq; uos potuistis, neq; potuerunt ue-
teres amici nostri, sancti antiqui ab origine mūdi, nisi per effusionem sanguinis mei, per lāua-
crū regenerationis, scilicet sanguinis & aquæ de latere meo decurrentis. Non igitur ante uo-
bis facere aut dicere debui, accipite & comedite amici, accipite & bibite charissimi: nō in quā,
ante, sed in ipso articulo passionis meæ uel mortis, qua emundati estis, unde & dico uobis, qd
& uos mūdi estis propter sermonem quem locutus sum uobis. Nam quia credidistis, & quia
permanistis mecum in tentationibus meis, idcirco ex quo ego cœpi agonizari, uos cœpistis
emundari: ac proinde, sicut iam mundis, sicut emūdati à peccato originali, quod primus ho-
mo per cibum contraxit, hunc cibum & hunc potum feci uobis, apponendum ceteris amicis
& filiis nostris post uos nascituris, hoc ordine, ut & ipsi prius lauentur aqua baptismatis, quę
post sanctificationem uerbi cum signaculo crucis siue exorcismo passionis meæ uel mortis,
non erit alia, sed eadem, quam cum sanguine meo de latere meo iam mortuus profundā, per
cul-

cussus lancea militis, & tunc demum particeps fiat cibi huius ac potus eo modo quo tradidi uobis. Inebriamini igitur charissimi, inebriamini inquam, ita ut egestatis uestræ obliuiscamini, & doloris amplius non recordemini. Nam corpus quidem mortuum, id est, certissime mortuum est propter peccatum: spiritus uero uiuit propter iustificationem. Et ipsam mortem & omnes modos siue species mortis atque pœnarum, quicquid doloris & quicquid gaudij, quicquid timoris & quicquid spei, mundus habere siue inferre potest aut potuit, obliuiscimini charissimi præ ebrietate uini uestri, præ abundantia spiritus sancti, præ dulcedine nuptiarum nostrarum, nuptiarum præsentium, quibus interesse meruistis, quarum festiuitatem uidere primi meruerunt beati oculi uestri. Vos enim estis conuiuæ nuptiarum præcipui, qui primi omnium aquam uinum factum gustare meruistis. Si quidem iam hoc ipsum, quod non habetis trititiam siue dolorem seculi, quod contemnitis gaudium mundi, quod timorem hominis non timetis, quod non in homine speratis: quæ uidelicet quatuor passiones aque mortuæ, imò & aquarum mortuarum quædam capita sunt: sed solummodo secundum deum contristamini, solummodo in spiritu sancto gaudetis, solum deum timetis, & in solo deo speratis: iam inquam, hoc ipsum est prægustare factum ex aqua uinum, & ebrietatis initium: ueniet autem satietas, perficietur ebrietas post hoc, iuxta illud in Psalmo: Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrête uoluptatis tuæ potabis eos. Ecce hæc sunt soror mea sponsa, quæ feci, quæ quæ dixi amicis & charissimis meis, ueniens in hortum meum, metens (ut iam dixi) myrrham meam cum aromatibus meis, comedens fauum meum cum melle meo, & bibens uinum meum cum lacte meo. Cæterum quod optas & dicis post hæc omnia, Veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum, hoc desiderans, ut te, quam dixi hortum conclusum, cuius emissiones sunt uel esse incipiunt per mundum uniuersum paradisi malorum punitorum, te inquam hortum conclusum, fontemque hortorum, mox accipiam ad me ipsum: ut ubi ego sum, illic & tu sis necum: hoc nimirum ratio differre postulat, uidelicet in primis, ne uacet huic mundo dicere, quod nunquam mulierem uiderit, de qua nouum hoc audit ex euangelij nostri prædicatione, quia misit deus filiū suum, factum ex muliere, factum sub lege. ¶ Pulcherrimum atque ordinatissimum est, quod dum aduersarij nostri libros baiulāt secum, dicentes siue scriptum habentes, Ecce uirgo concipiet & pariet filium, & uocabitur nomen eius Emmanuel: & amici nostri prædicant in ista plenitudine temporis hoc esse perfectum, sequentibus signis ad confirmationem dictorum: tu quoque ades media librorum præcedentium atque prædicatorum signorumque subsequentium: tu inquam uirtutum operatrix, ac totius sanctæ magistra religionis, qualem nunquam oculus uidit, qualis ab initio, quando Eua facta est, non fuit, nec est, nec erit, in cogitationibus suis, in uerbis suis, in factis suis, in omni odore suauitatis, in omni flore & fructu honoris & honestatis. ¶ Ecce uenturi sunt homines spiritus contrarij, spiritus contra semetipsum diuisi, & contra conclusionem horti mei, contra uirginitatem uteri mei, contra paradisiacas emissiones tuas, multa ac diuersa, imò & contraria dicturi, uidelicet Carpocratiani, Valentiniani, Apollinaristæ, Pauliani, Louinianistæ, & alij spiritu erroris seducti siue seducendi, per quos serpens antiquus sibilabit, ut dicant, alij me hominem fuisse tantum, & utroque sexu progenitum: alij me nihil corporis assumpsisse ex te, sed transisse per te quasi per fistulam: alij non me hominem uerum, sed in phantasia apparuisse hominem phantasticum: alij non semper me fuisse, sed ex te sumpsisse initium: alij filios te ex Ioseph suscepisse post me natum. Tam diu igitur differri te oportet & detineri in peregrinatione ista, donec interimas & istas & cæteras hæreses uniuersas, narrando fideliter, quod prædicetur & scribatur ueraciter: narrando inquam, prout tempus & causa postulauerit, quod non me ex uiro, sed ex superueniente spiritu sancto conceperis, quod non ita per te, quasi per fistulam transferim, sed de ipsa carnis tuæ substantia ueram carnis substantiam suscepim: quod non phantasticum, sed uerum & uere humanum corpus acceperim & in cœlum leuauerim: quod non ex te initium sumpsim, sed ante te, imò & in principio ante te omnia secula deus dei uerbum ego exiterim, & quod post me natum, semper uirgo sis, iuxta quod Ezechieli prophetæ dictum fuit, quia porta hæc semper clausa erit. Portas istas & omnes eiusmodi emissiones tuas, tempus tuum erit, ut cum anima tua faciam id quod summopere desiderans dicis,
 Ut ueniat dilectus meus in hortum
 suum, ut comedat fructum
 pomorum suorum.

LIBRI QVARTI FINIS.

RVPER.

Rom. 8.
Qualis ebri-
eras apo-
stolorum.

Iohā. 4.

2. Cor. 7.

Psal. 35.

Iohā. 14.

Gal. 4.

Esaï. 7.

Marc. ult.

Eccī. 24.

* tui.

Ezec. 44.

R V P E R T I A B B A

TIS TVITIENSIS IN CANTICA CANTICORVM,

de incarnatione domini commentariorum

LIBER QVINTVS.

Alia dicitur.

Cur Maria
nō elegit si-
bi vitā soli-
tariā sicut
Helias.
Psal. 54.
2. Reg. 18. 19
1. Cor. 13.

BEATA MARIA, uocem sponsi iam dudum audierunt non solum amici, uerum etiam adolescentulæ quàm plurimæ, pulchritudinem tuam laudantis & dicentis, quia tota pulchra es: & adhuc & adijcientis, absq; eo quod intrinsecus latet. Quid est illud quod intrinsecus latet, nisi optimus intentionis siue consciētiz thesaurus: Hoc enim fere omnes nos latet, dum legimus, quia tu religionis & fidei magistra cum beatis apostolis conuersata es, cum hominibus & fere inter turbas uisa es. Cur non potius in abscondito te continuisti: Cur non confirmasti tibi secretum cōtemplationis: Cur unquam aliquis mortalium uisus est magis te assumpfisse pennas sicut columbæ, ut uolaret & requiesceret, ut elōgaret fugiens, & maneret in solitudine: Hoc enim multi fecerunt, nō solus Helias siue Heliseus, uerum etiam quàm plures filij prophetarum. Quid igitur: Quam ob causam non & tu similiter siue amplius eo modo pretiosam abscondisti hominibus pulchritudinis tuæ margaritā: Quærimus hoc & est scitu dignum, & ecce iam inuenimus & uidemus, non quidem omnino sicut est, sed quasi per speculum. Nam speculi uice ad causam istam considerandam habemus maxime hunc scripturæ locum, hæc pulcherrima dicta Canticorū, quæ sic incipiūt:

LEgo dormio, & cor meū uigilat. Vox dilecti mei p̄santis: aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis notitiū. Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illa: Laui pedes meos, quō inq̄nabo illos: Dilectus meus misit manū suam per foramen, & ueter meus intremuit ad tactū eius. Surrexi ut aperire dilecto meo. Manus meæ distillauerūt myrrhā primā, & digiti mei pleni myrrha probatissima. Pessulū ostij mei aperui dilecto meo. At ille declinauerat atq; transierat. Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Quæsiui illū, & non inueni. Vocauī, & non respondit mihi. Inuenerunt me custodes, qui circūeunt ciuitatē. Percusserunt me & uulnerauerūt me, tulerunt mihi palliū meū custodes murorū. Adiuro uos filia Hierusalē, si inueneritis dilectum meū, ut annūtiētis ei, quia amore languet. ¶ Ecce hic d̄ Maria beatissima, ecce hic nobis quasi

Supra nos.

per speculū in enigmate subluet uita tua, uita inclyta, q̄ (ut dicere uel canere iam consueuimus) cunctas illustrat ecclesias. Totus fere huius capituli sensus ad illud p̄tinet, qd̄ in te latet, & supra nos est: quæ admodum supra dicebat dilectus, oculi tui columbarū, absq; eo qd̄ intrinsecus latet: sicut fragmē mali panici, ita genæ tuæ absq; eo qd̄ intrinsecus latet. Admoueamus igitur hoc speculū, & diligēter oculis cordis exinde contēplemur, ut saltem aliqua ex parte cognoscamus sanctissimā cōuersationē tuam. LEgo dormio, & cor meū uigilat. ¶ Quid hoc est aliud, nisi illud ipsum, quod alibi dicit habitatrix pectoris tui sapientia dei, In omnibus requiē quæsiui: Et quid hæc sunt, Ego dormio, & In omnibus requiē quæsiui, nisi optimā partem elegi, relictis cunctis solitudinibus uel curis seculi: Et quidē multæ filia siue multæ animæ taliter dormierūt, uel dormire cupierūt: sed tu dormitionis huius totū obtines magisteriū, & uigiliarū cordis totū tenes principatū. Quid aliud nobis in Psal. loquitur idē dilectus dicēs, Vacate & uidete quoniam ego sum deus: Hoc nāq; idē est, ac si diceret, Vos dormite, & cor ur̄m uigilet. Intelligimus igitur qd̄ dicas, Ego dormio, & cor meū uigilat, scilicet quæ rale nobis ut sequamur uitā tuā esse in inuas, qualis in p̄re tuo Iacob quasi per umbrā significata est, q̄ & ipse q̄ dormiuit, tunc cor eius uigilauit, sicut scriptum est: Cumq; uenisset ad quendam locum & uellet in eo requiescere, tulit de lapidibus qui iacebant, & supponens capiti suo, dormiuit in eodem loco. Viditq; in somnis scalam stantem super terram, & cacumen eius tangens cælum: angelos quoque dei ascendentes & descendentes per eam, & dominum innixum scalæ &c. Multarum quoque (sicut iam dictum est) animarum fuit & est, non solum secundum illam similitudinem otio sancto dormire, id est, à terrenis curis uacare, & in cœlestibus per cōtemplationem corde uigilare: uerum etiam eodem modo, quo & Iacob tunc dormiuit, secundū corpus dormire, & secundum animam per somnium cœlestia uidere, iuxta illud: Senes uestri somnia somniabunt, & iuuenes uestri uisiones uidebunt. ¶ Sed tu o cælum dei, unica sedes domini, in utroque uigilantiæ modo, cunctis mortalibus siue terrenis hominibus longe eminentior extitisti, longe studiosior ad cōtemplandum eum, in quo desiderant angeli prospicere, atque aptior fuisti. Quid ergo tu cum hominibus quamuis sanctis: Quid tu loqui uel conuersari cum mortalibus quamuis apostolis: Cur non potius tanquam turtur castissima, turtur soliuaga, solitudinem expetisti remotior quàm Iohannes Baptista, secretior quàm He-

Ecc. 24.

Luc. 10.

Ego dor-
mio, & cor
meū uigi-
lat.

Psal. 43.

Somnus Iacob.

Gen. 28.

Iohel. 2.

Cōtemplatio
Mariæ cun-
ctis excellē-
tior.

li.

lias, ut soli te scirent, tibi q̄ famularentur angeli sancti, non ad horam sicut angelus Heliam semel & iterum pauit, neq; ad tempus, sicut eundem corui pauerunt ministri, sed iugiter, donec tuis completis diebus, ad transferendam te in cœlum æthereū non unus tantum currus igneus, sed totus cum rege suo filio tuo ueniret atque occurreret angelorum exercitus. Hæc nobis quasi percontantibus tu respondens, dicit: **L** Vox dilecti mei pulsantis, aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium. Hoc est dicere: Dilectus meus foris est, quasi sub diuo est, tectum nō habet, domum non habet. Vulpes (inquit) foueas habent, & uolucres cœli nidos, filius autem hominis non habet, ubi caput suum reclinet. Quid enim? Nunquid domum uel suam habet? Imò reliqui (ait) domum meam, diuisi hæreditatem meam, facta est mihi habitatio mea quasi spelunca hyenæ. Domum ergo iam non habens suam, & nondum adeptus aliam, id est, à ludæis iam repulsus, & gentibus nōdum cognitus, quodammodo stans foris & pulsans, rogat intus suscipi, & hæc uox dilecti mei pulsantis: Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea. Soror mea per fidem, amica mea per spem, columba mea per charitatem, immaculata mea per omnimodam mentis & corporis incorruptionem: q̄d in matre quæ concepit & peperit, ualde laudabile est. Aperi mihi, scilicet os tuum, loquere, prout ad confirmandum pertinet euangelium, & in hoc optatę tibi quietis patere suspendium, ut gratum singulari pudicitie tuæ propter me rumpas silentium. Quam ob causam? Videlicet, quia caput meum plenum est rore, & cincinnati mei guttis noctium. Extraneus factus sum quippe fratribus meis, & peregrinus filius matris meæ, & sicut eius qui foris est, & tectum nō habet, caput plenum est rore, & cincinnati siue supremi capilli pleni sunt guttis noctium: ita opprobria exprobrantium ceciderunt super me, & ab ipsis sacræ sensibus prauis inficiuntur scripturæ, quæ oēs ita mihi, scilicet uerbo dei, sicut cincinnati inhærent capiti. Sicut me extra portas suas, ut crucifigerent, eiecerunt: ita de cordibus suis longe fecerunt, odientes & me & patrem meum: & sicut illa nocte sua faciem meam cōspuerant, ita pertinaciter blasphemias in caput meum iactitant, & cincinnos meos commaculant, similes ipsi rori cadenti siue caducis guttis noctium, quia de gratia dei ceciderunt: dum me deum dei filium esse blasphemantes negant, & scripturas, quæ testimonium perhibent de me, sensu contrario conturbant. Aperi igitur cum alijs testibus meis os tuum, & facito, ut in quibuscunque locum habeam, ubi reclinem caput meum. Vbi & quando ista uox dilecti pulsantis? Intus & interiori homine, ubi uobis quoque amicis dilectus idem solitus est loqui, sicut & de quodam uerū scriptura dicit: Dixit autem spiritus Philippo: Accede & adiunge te ad currum istum. Si enim spiritus dilecti habitat in uobis, & intus loquitur uobis, non necesse habetis doceri quid de me ipsa dixerim, uox dilecti mei pulsantis. Si queritur quando, nimirū postquam ascendit in cœlum, dum hic quoque sexus tenderet ad eum, sicut legitur in Actibus apostolorum: Hi omnes erant perseverantes unanimes cum mulieribus & Maria matre Iesu & fratribus eius. Sicut uiri, ita & scemine iam communiter uiuere incipiebant, non solum Iudæorum, uerum etiam Græcorum, quum dato spiritu sancto, prædicaretur euangelium. Hinc est illud: In diebus autem illis crescente numero discipulorum, factus est murmur Græcorum aduersus Hebræos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano uiduæ eorum. Propter huiusmodi maxime fiebat uox dilecti pulsantis & dicentis: Aperi mihi soror mea, uidelicet ne uel infirmiori sexui deesset salutaris doctrina, ministeriumq; & norma uite, uel morum disciplina. Ego autem inquam: **L** Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illa? laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? Nam dudum quippe dilecte mi uitam perfecte solitariam concupiui, in qua sic uiuitur, ac si quis tunica uel omni ueste nudus quiescat sibi in secreto lectuli lotis pedibus, & expers totius pulueris. Quomodo rursus implicabor curis, quæ non desunt prælati in conuersatione communi, quamuis uita communiter uiuentium propriumq; nihil habentium, religiosa sit uel esse possit? Hæc nanq; uita sine uictu uel ministerio quotidiano non potest deduci, & non nihil habet pulueris, imò & nimis sepe puluerulenta est, & in primis murmuriosa, sicut initio iam audistis à amici, quia factus est murmur Græcorum aduersus Hebræos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano uiduæ eorum. Nec mirum quod in sexu isto, sexu fragili, confugiēte ad nos de luto seculi, subest aliquid pulueris huiusmodi, quū & in uestro, scilicet sexu uirili, non nulla reprehensibilia sint, & multa pristinæ conuersationis uestigia supersint. Ego autem dilecto meo pulsanti loquor, ei q̄ nota replico, quia singularis ego præ omnibus exui me tunica mea, mente & actu uel habitu reliqui omnia, & ita laui pedes meos, conscientiam siue intentionem meam emundante spiritu sancto, ut iam dicti pulueris nihil omnino residuum sit. Quomodo nunc induar tunica, ut quum mea reliquerim omnia, curem aliena, pro alijs sollicita, & earum quæ quotidie ueniunt uiduarum, uel quæ uenturæ sunt uirginum, materfamilias effecta? Quomodo inquinabo q̄s laui pedes meos, id est, ad aliqua terrena inclinabo oculos uel cæteros, quos omnes tibi soli dilecte mi dedicaui, sensus uel cogitatus meos? Nam etsi

3. Reg. 19.

Dilectus foris stans & pulsans. Matt. 8. hier. 12.

Soror mea &c.

Caput meum plenum est rore. Psal. 68.

Ibidem.

Vbi uox pulsantis. Act. 5.

Quæ scemine quæ coiter uiuere coeperunt.

Actu. 1.

Actu. 6.

Maria p̄ cæteris contemplatiua.

custodia tua semper mecum est, uera tamen humilitas semper sollicita est, & mea potissimum anima, quæ amore tuo singulariter plena est, pro puluere æstimat, pro sordibus reputat, quicquid unquam præter te per aliquam necessitatem dicit uel cogitat, quamuis licitum sit, quamuis non otiosum, imò & aliquatenus utile uideri possit. Hæc uel his similia dicenti & uigilanti corde dormire uolenti mihi quid obuenit? **L** Dilectus meus misit manū suam per foramen, & uenter meus intremuit ad tactum eius. **I** Quomodo o dilecta misit dilectus tuus manum suam per foramē? Quæ est illa manus? Quod est illud foramen? Quis ille tactus? Quis ille tremor? Quomodo intremuit uenter meus? aut quid uenter tuus? Mirantes ista querimus, quia talium in experti sumus. Dicit quidam ueterum amicorum: Et misit dominus manum suam, & tetigit os meum, & dixit ad me: Ecce dedi uerba mea in ore tuo, ecce constitui te hodie super gentes & regna. Item alius dicit: Ego sedebam in domo mea, & senes Iuda sedebant corā me, & cecidit super me ibi manus domini dei. Et emissa similitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei. **¶** Nostra ætate referebat quædam adolescentularum familiaribus suis, quibus propter compertam beneuolentiam secreta sua committere nō dubitabat, nocte quadam similitudinem manus à capite lectuli fuisse immissam super pectus suum pene uigilantis, imò nullatenus dormientis, non nihil tamen de excessu tenuiter patientis. Erat autem tactus suauissimus quasi dexteræ manus. Et apprehendens illam suis utrisque manibus, demulcebat signaculo crucis, peragrans intus & exterius, quibus delinimentis ualde manus eadem delectari uidebatur. Cumque post illas signaculi sancti delicias, quibus manum demulcebat, brachium quoque contingere, ipsamque personam, cuius manum tenebat, assequi conaretur, uelociter ueluti increpitans mouit & excussit se manus illa, oleo suauior, penna uolucris agilior, motuque suo dedit intelligi, quod ipse cuius erat manus, nollet se apprehēdi. **¶** Memorabat etiam eadem adolescentula, scilicet anima nuptiis istis dedita, canticisque nuptialibus intēta, quoniam dilectus in uisu noctis conspicuus, manum suam miro modo pectori eius quasi per foramen iniicit, & cor eius intrinsecus apprehendit, tenuitque aliquandiu suauissime stringens, & gaudebat ineffabili gaudio cor illud intra manum illam subsiliens atque tripudians. **¶** Porro de tremore illo, tremore sancto & diuino, tale experimentum sibi euenisse fidei narratione referebat. Aspiciebat per uisum in quadam ecclesia saluatoris imaginem cruci confixam in loco sublimi, scilicet ubi de more consistebat, orantibus scæ adorantibus proposita populis. Cumque in eam intenderet, uiuens imago uisa est uultu quasi regio, radiantibus oculis, aspectuque prorsus reuerendo: manumque suam dexteram de patibulo adducere, signaculum crucis super aspicientem edere magna expressione dilectus ille dignatus est. Nō uana uisio, imò magnæ uirtutis sensum uidenti intulit cōtinuo. Denique sicut tremit folium arboris, ubi uentus uehementis illud concusserit, ita cum repente in hoc uisu euigilasset, in lectulo aliquandiu tremuit, uerū tamen tremore dulci, tremore blando, nimiumque suaui. Et antequam euigilaret, in ipso uisu iam dicti uirtus signaculi uidentem sursum rapuit, uelocius atque facilius quæ dici possit, manibus expansis ad manus illius confixas cruci, ita ut os quoque ori, totumque corpus ad motum uideretur eius corpori, & ubi somno erupit, aliquandiu (sicut iam dictum est) tremore illo diuino multum delectabiliter uigilans tremuit. Hæc pro experimento manus uel tactus atque tremoris diuini paucis dicta sint. Verum cum de tua persona agitur, o dilecta dilecti singularis, qualia uel quanta sunt ista, ut ea quæ circa te fecisse credenda est manus dñi, possint aliquatenus ex istorum similitudine colligi? Magna sunt ista, nostrosque longe cogitatus excedunt: te potius audiamus, cætera tam sancta, tamque mystica narrantem, tam longe supra literam spiritum uitæ in sensu habentem: **L** Surrexi ut aperirem dilecto meo. Manus meæ stillauerunt myrrham optimam, & digiti mei pleni myrrha probatissima. **I** Surrexi inquam. Quomodo enim diutius dormire aut post obdormiscere potuissem? Quomodo tunica indui fastidiosum, aut puluerem pati in pedibus mihi esset pigrum, ubi post uocem dilecti mei pulsantis, manus quoque accessit, & tactu suo illum ineffabilem uetri meo timorem incussit? Surrexi igitur, ut aperirem dilecto meo, operam dedi ut cum apostolis Christi, utique dilecti mei, dictis & factis proficerem currenti euangelio. Nam hoc est quod dico, Manus meæ stillauerunt myrrham primam, & digiti mei pleni myrrha probatissima. **¶** Oportebat namque, ut maxime relictis credentium atque apostolicam uitam imitantium uiduis manifestum darem exemplum omnis mortificationis uitiorum, normamque in propatulo sacrarem mox uenturis, nouumque & eatenus inauditum exemplum eo suscepturis sanctæ uirginitatis propositum. Hæc myrrha utique probatissima, id est, pretiosissima est. **¶** Cæterum carnem mortificare, non propter deum, neque propter ædificationem uidentium, sed propter gloriam propriam capiendam ex ore laudantium, hoc quidem est manibus stillare myrrham, sed non probatam, imò nec ibi sunt digiti, qui dicantur myrrha pleni, quia non est in tali opere uirtus discretionis, quæ per digitorum distinctionem solet intelligi. **L** Pessulum ostij mei aperui dilecto meo. **I** Pessulum (inquam) ostij mei, id est, clausuram oris mei. Quid namque per pessulum, nisi silentij signatur firmamentum? Pessulum ergo ostij dilecto meo aperitur,

Miere. 1.

EZEC. 10.
Misit manū
suā per fo-
ramen.Sanctus &
dulcis tre-
mor.Myrrha nō
probata
qd sit.Pessulum
ostij, oris ē
silentium.

tur,

tur, quum indictum ori silentium propter Christū resoluitur, ut audientes ædificentur. ¶ Et quam pulcher, quam rationabilis & disciplinatus ordo loquendi: Prius myrrha stillat de manibus, & digiti myrrha probatissima pleni monstrantur, ac deinde pessulus ostij dilecto aperitur, id est, prius uita laudabilis in exemplum præparatur, & deinde doctrina fidem querens audientium palam profertur. Hinc de ipso dilecto scriptum est, quia cœpit facere & docere. Non dictum est prius docere, & deinde facere: sed prius facere, & deinde docere. ¶ Et ille declinauerat atque transferat. ¶ Ego (inquit) pessulum ostij mei dilecto meo aperui, & ille declinauerat atque transferat, id est, ego os meum aperui in doctrina, ut audientibus facerem notitiam dilecti: sed ille iam nobiscum non erat, iam cœlo receptus, huc redire ulterius non habebat. Ergo 'ne ò dilecta tu istud nesciebas? Nonne prius quam modo iam dicto pessulum ostij tui aperuisses, uideras, quòd in cœlum ascendisset: & sciebas, quòd ultra ad commanendum mortalibus rediturus non esset? Sciebam, ait, & bene sciebam. Sed quid? Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. ¶ Quando uel ubi locutus est? Nimirum, quando uel ubi ego pessulum ostij mei dilecto aperui, loquendo scilicet pro utilitate audientium ea quæ sunt dilecti, tunc & ibi dilectus est locutus. Non enim ego eram quæ loquebar, sed ipse loquebatur in me. Si enim quilibet uestrum amicorum dicit, & uere dicit, An experimentū quæritis eius qui in me loquitur, Christi, nō dubium quin & in me dilectus idem locutus sit, quoties ei pessulum ostij mei aperui, quoties linguam moui, & uerbo dei (quod ipse est) uocem meam accommodaui. ¶ Vt ergo dilectus locutus est, anima mea liquefacta est. Flebam quippe, & præsingultibus uehementer erumpentibus non poteram uerba nisi concussa, uel uoces nisi intercisas, euoluere. Nunquid enim poteram absq; fletu de illo uerba facere? Verum fletus ipse cōsolatio mihi erat, delectatio quædam mihi erat: sicut & cuique uestrum lachrymæ suæ dulces sunt, fluentes in eiusdem recordatione dilecti, iuxta illud: Fuerūt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Quanto magis mihi, dum diceretur mihi quotidie, Vbi est deus tuus, filius tuus: siue dum dicerem ego, Mō dimisit in hoc exilio deus meus, filius meus, de me taliter incarnatus uel natus, propter me & me uidente, taliter agonizatus, talia passus? Quale mihi erat, commemorare siue narrare uerba eius, uerba morientis siue continuo morituri dilecti, maxime commendantis præceptum charitatis, mandatum dilectionis, ab illa cœna sacrosancta, quando tradebatur, usque ad hæc uerba nouissima: Mulier, ecce filius tuus ad discipulum autem, Ecce mater tua: ¶ Ibi ignis, ibi gladius: ignis amoris, gladius doloris: & anima mea uictima erat holocausti. Hanc enim & ignis incendit, & gladius pertransiuit. Vnde sicut adeps sacrificij liquefcit ab igne, & sicut fluit sanguis de gladij uulnere: sic anima mea liquefacta est, cō ibi semel tantum ubi moriebatur ipse, uerum etiam quoties me aperiente pessulum ostij mei, locutus est in me. Toties quippe sensi profundo corde, uulnerata mente, istud quod nunc dico, quia declinauerat atque transferat, ipsa commemoratione horum sensum mihi renouante, ut magis ac magis sentirem eum hic iam non esse, uisibiliter non comparere. ¶ Quæsiui illum, & non inueni: uocaui, & non respondit mihi. ¶ Quæsiui, scilicet iugiter meditando: uocaui, semper orando: sed sic querens non inueni, sic uocanti non respondit mihi. Dulce lumē, & delectabile est oculis uidere solem: sed mihi dulce sentiebam uidere carnem meam in ipso uiuentem: delectabile habebam, quem genueram, uidere facie ad faciem, ad dexteram patris super omnia fulgentem. Non sic statim inueni, non quam cito uolui, super hoc respondit mihi. ¶ Inuenerunt me custodes qui circumeunt ciuitatem, Percusserunt me & uulnerauerunt me, tulerunt mihi pallium meum custodes murorum. ¶ Qui sunt uel erant illi uigiles, illi custodes murorum, qui circumeunt ciuitatem? Nimirum amici & primi amicorum nostrorum, qui dicunt in libro suo, libro Actuum apostolorum: Non æquum est nos derelinquere uerbum dei & ministrare mēsis. Cōsiderate ergo fratres, uiros ex uobis boni testimonij septem, plenos spiritu sancto & sapientia, quos constituamus super hoc opus. Nos uero orationi, ministerio uerbi instantes erimus. Isti erant uigiles, & hoc illis erat uigilare, & ciuitatem circuire, & muros custodire, scilicet orationi & ministerio uerbi iugiter instare, iuxta illud propheticum: Super muros tuos Hierusalem constitui custodes, tota die et tota nocte non tacebunt laudare nomen domini. Qui reminiscimini domini, ne taceatis, & ne detis silentium ei, donec stabiliat, & donec ponat Hierusalem laudem in terra, illam Hierusalem nimirum, de qua & in Psalmo dictum est: Hierusalem quæ ædificatur ut ciuitas. Hoc ita uigiles illi faciebāt, ut omni die in templo & circa domos non cessarent docentes & euangelizantes Iesum Christum. Isti inuenerunt, quærebant enim me. ¶ Quomodo quærebant, & quomodo inuenerūt me? Quærebant me utique omnes pia sollicitudine, & ille præcipue, cui à dilecto fueram commissa, dicente, Ecce mater tua: & recepit me in sua. Quærebant isti multum sperantes de me, quod in esset mihi aliquid dignum sua inquisitione: quippe qui nouerant, quod in me uel de me fuisset factum, qualis mater qualem genuissem filium. Non nihil in me superesse arbitrabatur de thesauris altissimi, quos superueniens in me spiritus sanctus thesaurizauit in conceptione tan

Oportet prius facere, postea docere.

Actu 1.

Matt. 10.

2. Cor. 13. Anima mea liquefacta. Fletus dulcis

Psal. 41.

Iohā 13.

Iohā 19. Mariæ gnis & gladius.

Custodes murorum apłi sunt. Actu 6.

Esai. 72.

Psal 121.

Iohā. 19.

ri filij. Verum quippe hoc erat, quia filius quidem de utero meo per natiuitatem carnis, tanquam sponsus de thalamo suo processit: sed nihilominus tota plenitudo gratiæ, quam acceperam, extunc & usque in seculum in corde & in sensibus meis perseverauit ac perseverabit. Quærebant igitur & inuenerunt me plenam esse gemitibus inenarrabilibus. Et hoc unde illis ut sic inueniret me? Nimirum ex aliqua suimet similitudine. Nam quod gemebam, similiter & ipsi gemebant, eandemque in gemitibus nostris habebamus causam, taliter ab ipso dilecto ueraciter prænuntiatam. Filioli, adhuc modicum uobiscum sum. Quæretis me, & sicut dixi uobis, quod ego uado, uos non potestis uenire, & uobis dico modo. Hæc nobis erat communis causa gemituum atque fletuum, quod quod ipse abierat, nos non poteramus ire. Non quidem reliquerat nos orphanos, quia reliquerat nos cum sua promissione & suæ promissionis spe, secundum uerba hæc: Et si abiero & præparauero uobis locum, iterum uenio & accipiam uos ad memet ipsum, ut ubi sum ego, & uos sitis: ueruntamen interim, dum differebamur, sic erat nobis, quæ admodum ipse alibi dixit: Nunquid possunt filij sponsi ieiunare, quàm diu cum illis est sponsus? Venient autem dies, quando auferetur sponsus ab eis, & tunc ieiunabunt. Quod si filij sponsi erat ieiunandum, quanto magis mihi matri eiusdem sponsi ieiunandum erat & flendum? In hoc ipsi inuenerunt me, nec enim quid animi gererem posset illos latere. Quid deinde? Per cusserunt me & uulnerauerunt me. Quomodo, uel quibus armis percusserunt me? Conferendo & colloquendo, & gemitus suos nimis ultroneos, imò & nimis uiolentos, in mediū iaciendo, percusserunt me: quos uidelicet gemitus & fletus suos, & si uellent, retinere non poterant. & idcirco solutis habenis, lachrymas suas currere dimittebant, quantum ipsæ lachrymæ uolebant. Tunc unusquisque portionem suam afferebat in medium, memores uerborum patris sui, filij mei, sponsi iam dicti, dilecti nostri, uerborum nouissimorum patris eiusmodi, quæ moriens & quasi ultimum trahens spiritum dixit, memores quale testamentum scripserit eisdem filijs suis, qualem hæreditatem dimisisset eis, & de ipsorum heredum pace & concordia moriens quàm pie sollicitus testator ipse fuisset, & quomodo cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Hæc erant iacula ipsorum, & istis percusserunt me, & uulnerauerunt me, percussi ipsi & uulnerati à me uicissim sagittis acutis, quæ erant sagittæ loquentis in me dilecti, quemadmodum Psalmista dicit: Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatorijs, atque ita mutuis percussionibus mutuisque uulneribus percutiebamus inuicem & percutiebamur, uulnerabamus & uulnerabamur, percussionebus suauissimis, uulneribus dulcissimis: qualia qui expertus non est, profecto sanitatem cordis non habet. Inter ista tulerunt mihi pallium meum illi custodes murorum, ita uidelicet, ut totum quod erat in me secretum, facerem, quantum opus erat, illis manifestum. Nam eatenus omnia quæ erant de illo dilecto uerba conseruaueram conferens in corde meo, & ita contegens quasi sub pallio: tunc autem de prompsi in aperto, uidelicet necessaria multumque profutura prædicando uel etiã cõscribendo dilecti euangelio. His alijsque modis defessa, & omnino huic mundo præmortua, conuerto me ad filias sororesque nostras, euangelij nostri uiduas, siue qualescunque sexus nostri personas mihi creditas, & aio ad eas: A diuro uos filia Hierusalem, si inueneritis dilectum meum, ut annuntietis ei, quia amore languedo. O filia Hierusalem, quæ uere estis filia Abraham, semen Iuda, filia quoque David secundum fidem, credendo in eum, qui cum esset filius dei secundum diuinitatem, & rex superne Hierusalem, factus est filius meus, siue filius hominis ex semine David secundum carnem, a diuro uos, uidelicet per hoc ipsum unde estis filia Hierusalem, si inueneritis dilectum meum, si ante me, ut sepe fit, discipulæ ante magistram, exeuntes de corpore, ueneritis ante dilecti mei conspectum, ut annuntietis ei, quia amore languedo, quia præ amore eius, præ magno uidentæ faciei eius desiderio, nimirum uitæ huius tædium patior, & animo gemituoso lachrymosis oculis suspiciosas præsentis exilij moras sustineo. Quid erat uel quid efficiebat hæc talis adiuratio? Nunquid ille dilectus nesciret amorem languentis siue languorem amantis, nisi annuntietur ei? Domine (inquit Petrus) tu omnia scis: tu scis quia amo te. Quanto magis ò tu dilecta, tam prudens tamque fidelis, per temetipsam absque interuicij dicere poteras dilecto, & frequenter dixisti sine dubio, dilecte mi, nullum tibi est absconditum cor, nullius occultus amor, tu scis quia amore languedo. Quorsum ergo tedit, uel quid efficit hæc adiuratio? Eo nimirum, ut percussa percutiat, uulnerata uulneret, mater filias, salubriumque uulnerum suorum aliquod & si non statim omnibus, at saltem iam aliquibus earum experimentum efficiat, ut audientes filia uel sentientes in matre tantum uitæ futuræ, quæ non uidetur, desiderium, in mente persentiant & ipsæ talem illum esse dilectum, ut iure propter eum fastidiat quiuis uel quæuis hoc præsens seculum, iamque interuenas præsentis uitæ magis ac magis cupiant eum agnoscere, saltem per speculum, saltem in aenigmate. Vnde & protinus dicunt: Quis est dilectus tuus ex dilecto ò pulcherrima mulierum? Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos? Opportuna ualde percontatio, si respiciamus ad illa tempora, de quibus nunc agimus, quando tu ò dilecta propter euangelium dilecti præsens aderas, & in

& in

in corpore detinebaris, magistra necessaria, testis ualde idonea. ¶ Tam tunc enim audiri incipiebant non solum Iudæi aperta fronte blasphemantes, uerum etiam multi ac diuersi heretici, sub nomine Christiano Christianam ueritatem corrumpere laborantes, & exinde pullulare habebant, eodem quidem malignitatis spiritu, sed diuersis sibiq; contrarijs erroribus, quàm plura uiperarum genimina, uelut antiquæ hydræ capita, quæ, ut fertur, sectis prioribus plura renascebantur. ¶ Pulsandum igitur erat ad ostium ueritatis, & consulendum oraculum spiritus sancti, scilicet sacrarium pectoris tui, ut uiua uoce omnem necessario tenendam demonstrares regulam fidei, cum testimonio scripturarum, quas memoriter tenebas prophetisamagna, & capax omnium prophetarum siue prophetiarum. Qualis est, aiunt, dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima mulierum, idem filius tuus deus ex patre deo qualis est o uirgo uirginum o sancta sanctarum? Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sicut adiurasti nos? Neque enim nos, quæ iam sumus filiæ Hierusalem, dubium habemus, quin ipse sit dilectus ex dilecto, id est, deus ex deo: sed non nobis solis, quæ nunc sumus in hoc tēpore tuo, uerum etiam & omnibus alijs prouidendum est filiabus Hierusalem, quæ futuræ sunt post nos, ut ex te certo instructæ uel cōfirmatæ spiritus sancti testimonio, sciant cōtemnere hereticos & solius dilecti sancto flagrare desiderio. ¶ Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex milibus. Caput eius aurum optimum, comæ eius sicut elatæ palmarum, nigra quasi coruus. Oculus eius sicut columbæ super riuulos aquarum, quæ lacte lotæ sunt, & resident iuxta fluentia plenissima. Genæ illius sicut areolæ aromatum, confitæ à pigmentarijs. Labia eius lilia distillantia myrrhā primam. Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis. Venter eius eburneus, distinctus saphyris. Crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt super bases aureas. Species eius ut Libani, electus, ut Cedri. Guttur illius suauissimum, & torus desiderabilis. Talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filiæ Hierusalem. ¶

Heretici ut hydræ capita.

Dilectus ex dilecto.

Tale tuum nobis carmen diuina prophetes,
Quale sopor fessis in gramine, quale per æstum,
Dulcis aquæ saliente sitim restringere riuo.

Hoc tuum carmen uere pulcherrimum, & sicut dicitur, ita est Canticum Canticorum. Nihil amici libentius audierint, nihil adolescentulæ delectabilius acceperint, quæcunque habent aures audiendi sensumq; promptum, quo legitimum carmen discernere possint. Dixisti qualis dilectus sit, & miras qualitates eius, breuiter quidem, sed delectabiliter exposuisti, sicut habet se ipsa ueritas rei, sicut omnes consonanter prædicant scripturæ ueritatis. ¶ Dilectus meus candidus, & rubicundus. ¶ Unde candidus, & unde rubicundus? Nimirum candidus sanctitate, rubicundus passione. Dicat aliquis: Si ergo candidus, quare rubicundus? Si sanctus, quare passus? Hoc enim admirans spiritus sanctus in Dauid, cum dixisset: Beatus uir qui non abiit in consilio impiorum, & in uia peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentia non sedit, & cetera quibus utique uerbis designauit, eum fore candidum, scilicet immunem ab omni nigredine eius in quo omnes peccauerunt: erant enim in lumbis eius, quando abiit in consilio impiorum, & stetit in uia peccatorum, & sedit in cathedra pestilentia, cogitando malum, & transgrediendo mandatum, & defendendo siue in posteros suos transfundendo hæreditariū peccatum suum, subiunxit atq; ait: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania: Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in unum, aduersus dominum & aduersus Christum eius: Et est sensus: Cum ita fuerit candidus & omnino immaculatus: quare ita conuenerunt & suo illum sanguine rubicundum fecerunt: Et in Esaiæ: Quare ergo rubrum est indumentum tuum, & uestimentum tuum sicut calcantium in torculari: Premiserat enim, ego qui loquor iustitiam, & propugnator sum ad saluandum, quod est uere esse candidum, uere immaculatum. Statimq; & quod hic dicitur electus ex milibus: ibidem subiungitur, torcular calcavi solus. ¶ Igitur quærimus & nos, siue adolescentulæ, quæ nondum ad plenum didicerunt, sed adhuc discunt tantum sacramentum: Si ergo candidus, quare rubicundus? Si sanctus, quare passus? & respondent nobis amici ueteres ac noui: Quia uulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, & proprio filio suo non pepercit deus: sed pro nobis omnibus tradidit illum, & ipse dilecti dilectus propter peccata, inquit, populi mei percussit eum. ¶ Quibus autem ex milibus est dilectus, nisi ex sanctis omnibus? Et in quo electus, nisi in eo, ut illud faceret solus, ad quod faciendum nullus illorum fuit idoneus? Hinc enim apud Esaiam cum de uniuersitate sanctorum, quæ una ciuitas est, quæq; in Adam cecidit, premissum fuisset: Eleuare eleuare cōsurge Hierusalem, quæ bibisti de manu dñi calicē ire eius, & usq; ad fundum calicē soporis bibisti: protinus infirmitas cunctorū milium quanta fuerit his uerbis quæ subiūcta sunt, demonstratur. Nō est qui sustentet eam ex omnibus filijs q̄s genuit, & nō est qui apprehēdat manū eius ex omnibus filijs q̄s enutriuit. ¶ Amplius aut ad ipsam cōuersus dicit: Filij tui proiecti sunt, dormierunt in capite omniū uiaꝝ, sicut bestia illaqueata, pleni indignatione dñi, & increpatione dei tui. Vere magna infirmitas cunctorum milium. Non

Canticum Canticorū.

Candidus sanctitate, rubicundus passione. Psal. 1

Roma, 5

Psal. 2

Esaiæ 63

Rubicundus propter peccata nostra.

Esaiæ 55

Roma, 8

Esaiæ 53

electus ex milibus.

Esaiæ 51

Oēs filij ante Christū, proiecti erant & infirmi.

solum non potuerunt sustentare Hierusalem, siue apprehendere manum eius: uerum etiam ipsi proiecti fuerunt & dormierunt in capite omnium uiarum, sicut bestia illa quiescens, uidelicet peccato illaqueati, peccato originali, & ob hoc pleni indignatione domini, pleni increpatione dei, id est, & secundum animam mortui, & secundum corpus mortales effecti, nisi quod in isto electo spes omnibus illis una residua fuit, quemadmodum sequens littera continuo repromittit. Hec dicit dominator tuus, dominus & deus tuus, qui pro populo suo pugnavit. Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meae. Non adicies, ut bibas illum ultra, & ponam illum in manu eorum qui te humiliauerunt. Hoc est opus electi, potuisse facere & fecisse, quod nullus alius fecit aut facere potuit, quod est abstulisse de manu generis humani, scilicet omnium qui ad uitam erant praedeterminati, qui omnes dicuntur & sunt una Hierusalem, calicem irae & fundum calicis, id est, sententiam utriusque mortis animae & corporis. Unde hoc illi, ut talis uel tantus deberet esse electus? In quo discernitur? Quo differt a cunctis? **Caput eius aurum optimum.** Hoc est eius proprium, & hinc est illud, quod ueraciter esse dicitur, speciosus forma patris filii hominum: quia caput eius aurum est optimum, id est, principalis eius natura uera diuinitas est, ipse est enim deus, dei uerbum, quod erat in principio apud deum. Nam deus erat uerbum. Ex duabus unus idemque subsistit naturis, diuina scilicet & humana, & ob hoc diuina eius natura recte dicitur caput, quia principium est, quemadmodum quodam loco dicit: Ego principium qui & loquor uobis. Quid tanti ponderis ut hoc aurum? Quid tam pulchrum, ut hoc caput aureum? Quid tam pretiosum ut hoc uerbum? Ego dilecta pondus auri huius ineffabiliter in memetipsa per sensi, quando de caelo in uterum meum descendit. Sed habet quaedam de semetipso mirabile atque inestimabile efficaciam, quo mortalis conditionis uterum fragilemque hunc sexum ita dulciter solidare nouit ac potuit, ut non solum non frangeretur, uerum etiam delectaretur pondere eius paruitas uteri mei, cum sit ipse quem tremunt angeli, quem totus non capit orbis, sub quo curuantur, ait scriptura, qui portant orbem. Efficacia haec gratia eius est: sine qua nulla sub eo creatura subsistere potest. Hoc habet praecunctis milibus, scilicet tale, tantumque pondus caput, & hinc est dilectus ex milibus. **Comae eius, sicut elatae palmarum, nigrae quasi coruus.** Comae huius capitis sunt omnes scripturae ueritatis. Sicut enim comae de capite prodeunt, & capitis quoddam sunt ornamentum, ita omnes scripturae diuinitus inspiratae, de plenitudine huius uerbi siue electi acceptae sunt, & omnes huic electo perhibent testimonium. **Haec comae sicut elatae palmarum, id est, sicut folia palmarum, quae uidelicet folia iccirco dicuntur elatae, quod eleuentur sursum, quia non pendunt deorsum, sicut aliarum arborum. Est autem palma arbor, insignis uictoriae ramis oppositis in modum palmae hominis, proceris ac decoro uirgulto, diuturnisque uestita frondibus, & folia sua sine ulla successione conseruans. Vere ergo comae eius uidelicet, electi siue auri capitis dilecti sicut elatae palmarum, quia uidelicet scripturae ueritatis, quarum utique principium est caput illud, scilicet deus uerbum: non sicut scripturae hominum, terram aspiciunt, sed sursum tendunt, & quae sursum sunt quaerunt: siquidem non occidentem litteram sed uiuificantem sequaris spiritum, & ualde diuturnae sunt, sicut imò plusquam elatae siue folia palmarum. Quia caelum, inquit, & terra transibunt, uerba autem mea non transibunt, & iota unum aut unus apex non praeteribit a lege donec omnia fiant. Sunt autem nigrae quasi coruus, quia, sicut alibi dictum est, tenebrosa aqua in nubibus aeris, id est, occulta scientia in prophetis atque legalibus scripturis, ita ueraciter dicas, nigredo magna in comis capitis dilecti, ut sensus siue intellectus idem sit. Sed uide quid sequitur. **Oculi eius, sicut columbae super riuulos aquarum, quae lacte lotae sunt, & resident iuxta fluentia plenissima.** Oculi eius septem sunt spiritus eius: septem dona siue septem gratiae sunt unius eiusdemque spiritus eius. Confer opposita haec: comae eius nigrae quasi coruus, & oculi eius sicut columbae quae lacte sunt lotae, & uide quid conficitur. Istud nimirum, quia scripturae sanctae, sunt quidem sanctum & uiuificantem non habentibus spiritum nigrae quasi coruus, quia obscurae eis & truces uidentur: sed habentibus gratiam spiritualem, quae per oculos intelligitur, candidae, imò & lucidae sunt, sicut oculi columbae mansuetae, columbae lacteae. Exempli gratia: Scriptum est, quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, & unum de libera. Et lex dicit: Animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, & caetera. In prophetis autem, uade, inquit dominus, sume tibi uxorem fornicationis & fac filios fornicationum, & caetera. In his namque & caeteris huiusmodi, comae iam dictae nigrae sunt, non quomodo cūque, sed sicut coruus: quia non solum obscura sunt haec, uerum etiam nociua uidentur secundum literalem sensum. Adhibitis autem oculis iam dictis, oculis spiritualibus, apparet quia lucida sunt, columbina sunt, honesta & sancta sunt, uidelicet secundum sensum mysticum, & quantum distat inter nigredinem coruorum nitoremque columbarum lactearum, tantum, imò & amplius, distat inter occidentem litteram & uiuificantem spiritum. Igitur oculi eius, id est, gratiae sancti spiritus in eo manentis sicut columbae quae lacte sunt lotae: columbae ualde candidae, quae resident super riuulos aquarum**

Psal. 44
Caput eius
aurum opti-
mum scilicet
diuinitas.

Iohan. 8

Iob 9

Comae eius
scripturae
ueritatis.

Sicut elatae
palmarum.

2. Cor. 3

Lucae 21

Matth. 5

Psal. 17

Gene. 21

Deut. 19

Osee 1

Secundum
spiritum sunt
ut columbae
lacteae.

aquarum

aquarum & iuxta fluēta plenissima, id est, omnino intendūt scripturis prophetarū & oēs inspicunt scripturas sanctas, sacramentorum coelestium plenissimas, iuxta illud Psalmistę: Sed in lege dñi uolūtas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. ¶ Quid em̄ fecit aut docuit absq; autoritate scripturarum? Primū ubi egressus est à deserto, post ieiuniū ac tentationē, traditū sibi librum Esaiaę prophetę reuoluens, & inueniens locū ubi scriptum erat: Spiritus dñi super me propter quod unxit me, &c. Hodie, inquit, impleta est hęc scriptura in aurib; uestris. Ita incipiens, cūcta sine dubio cum autoritate scripturarum & dixit & fecit, semper intendēs scripturis. Et ut aliquid pro exemplo dictū sit, nūquid in ipso initio suę prædicationis sine inspectione scripturarū, absq; meditatione legis dñi in montē ascendit, sicut narrat Euangeliū, quia uidentur turbas plurimas ascēdit in montē, & cū sedisset, accesserūt ad eum discipuli eius, & aperies os suū, docebat eos, uidelicet hoc præcipue, qđ nō uenisset legē soluere, sed adimplere? Nō utiq; sed hoc inspiciebat, hoc meditabat, unū & alterū, uidelicet & qđ olim fecerat, & qđ postmodū erat factururus: quia nimis & olim in monte legē dederat eandē, & postmodū ascensurus erat in montē, id est, in ipsam cœli altitudinē, & aperto ore suo, aperto nihilominus sensu discipulorum suorum, ut intelligerēt scripturas, docere habebat eos omnē ueritatē. Recte igitur sicut colūbæ, non qualiscūq; sed colūbæ residentes super riuulos aquarum, & iuxta fluēta plenissima, ita oculi eius, uidelicet dilecti sunt: quia sensus siue cogitationes eius nusq; à sanctarum inspectione scripturarum sese aliquādo auerterūt. ¶ Genę illius sicut areolę aromatū cōstita à pigmētarijs. ¶ Genę sunt inferiores oculorum partes, unde barbæ inchoant. Nam barba Græce dicitur *γένιον*. Quid ergo per genas dilecti, nisi exterior eius habitus intelligit? Genę namq; hominis enuntiāt de illo, unde & dicit uultus idem locus, eo qđ per eum animi uoluntas ostendit. Ergo genę eius, inquit, sicut areolę aromatū: quia nimis latentium in eo indices sunt gratiarum uirtutumq; omnium, quę ita intuitibus gratę sunt, habētibus dūtaxat simplicē oculū atq; beneuolū, sicut areolę aromatū, cōstita à pigmētarijs, id est, nō casu cōplantata, sed bene disposita cura diligenti delectabiles sunt, & aspicientium letificāt uisum pariter & olfactū. ¶ Labia eius lilia distillantia myrrhā primam. ¶ Euangelij prædicationis mūda est, & omnis doctrina dilecti sancta & uera est, qđ & ipsi aduersarij cōfessi sunt, quibus nō simpliciter, dicētes: Magister scimus quia uerax es, & uia dei in ueritate doces. ¶ Fuit autē initium prædicationis eius pœnitentię, præcurrente in hoc ipsum Iohanne, sicut ipsa manifeste scriptura euangelica demonstrat. In diebus autē illis, inquit, uenit Iohānes Baptista, prædicās in deserto Iudæę & dicēs: Pœnitentiā agite, appropinquabit em̄ regnū cœlorum. Itē: Cum audisset Iesus qđ Iohānes tradit⁹ esset, secessit in Galileam, & exinde cœpit prædicare & dicere: Pœnitentiā agite, appropinquabit em̄ regnū cœlorum. Sed & aliās ubicūq; occasio se præbuit, illā ostēdit fuisse aduersus sui causam, uocare scilicet peccatores ad pœnitentiā, & hęc est amicorum quoq; eius doctrina circa oēs homines, ut mortificent mēbra sua super terrā. Ergo ueraciter labia eius lilia distillantia myrrhā primam, quia docet munditiā, uocat ad pœnitentiā. Nō qualemcūq; myrrhā, sed myrrhā, inquit, primā, id est, uerā & optimā, scilicet nequaquā cupiditate uanę glorię adulteratā. Cum, inquit, ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritę tristes. Tu autē cum ieiunas, unge caput tuū & faciē tuam laua, ne uidearis hominibus ieiunās, sed patri tuo, qui est in abscondito, & pater tuus qui uidet in abscondito, reddet tibi. ¶ Manus eius tornatiles, aureę, plenę hyacinthis. ¶ In quo manus eius tornatiles & aureę? Nimirū in faciendo miracula, ut constanter dicere posset, Si nō facio opera patris mei, nolite credere mihi. Si autē facio, & si nō uultis mihi credere, operibus credite, uidelicet quę feci in uobis, qualia uel quomodo nemo alius fecit. Nemo quippe alius manus in faciendis signis uel prodigijs ita tornatiles & ita aureas habuit, id est, nemo ita uelox & potēs extitit in huiusmodi, ex omnibus, quicūq; mira in hoc mundo sunt operati. Qui torno operatur, facilius, citius, atq; perfectius operatur. ¶ Sic iste dilectus nimirū longe facilius, multo citius, ualde perfectius, mira quę uoluit operatus est, qđ aliquis ex cunctis operarijs uirtutum quicūq; à seculo fuerunt. Illi namq; multo sudore, multis orationū atq; ieiuniorum impendijs, multo clamore cordis & oris, auidē, scilicet ex deo, acquirere siue obtinere meruerūt cuiuslibet (quam utiq; in semetipsis uel ex semetipsis non habebant) uirtutis effectum: hic autē solo nutu, sola uoluntate, solo imperio, interdum & taciturnus quod uoluit operatus est. Exempli gratia: Cum dixisset in nuptijs, implete hydrias aqua, non solum non clamauit aut orauit, sed nec uoce sua siue labiorum motu iussit saltem aut dixit, conuertantur uel conuertimini aquę in uinum: sed de hoc omnino tacitus, haurite nunc, inquit, & ferte architriclino, sciens & certus, quod satis sensisset natura taciturni conditoris sui nutum. Nec mirum. Ipse enim erat & est antiquus tornator, qui tornauit cœlum & terram, & spherica solis & lunę cunctarumq; corpora stellarum torno suo, id est, imperio uelocissimo. ¶ Unde manus eius adeo tornatiles? Nimirum ex eo quod sunt aureę. Quid est aureę, nisi diuinę? Substantia namque uerbi incarnati uerum aurum est, uera diuinitas est: & unde qđ ita uelociter currunt manus eius: quia quis infirmitate carnis oblecta fuerint, nihilominus tamen tornatiles, ut erant, perseuerauerunt,

Psal. 1

Lucę 4

Esaia 61

Sermo Christi in monte.

Matth. 6

Exodi 20

Lucę 24

Iohan. 16

Genę, exterior cōuersatio.

Labia eius doctrina munda & uera.

Matth. 23

Matth. 3

Matth. 4

Lucę 3
Coloss. 3

Matth. 6

Manus tornatiles i miraculis.

Iohan. 10

Nemo citius aut uelocius est qđ Christus.

Iohan. 2

Manus aureę à diuinitate.

Plenæ hyacinthis, ratioibus scilicet celestibus.

Iohan. 9

Lucæ 18

Caro Chri reliquis longe mundior

Pfal. 50

Venter saphyris distinctus.

Matth. 2

Philip. 2

Iohan. 19

Matth. 27

Exodi 24

Pfal. 24

Pfal. 18

Lucæ 23

Bases aureæ, cõsilia diuina & immobilia

Iohan. 15

Lucæ 19

runt, & in nullo infirmitate siue tardiores effectæ sunt. ¶ Adde & hanc sapientiæ laudem, tanto præconio fortitudinis siue uelocitatis, quia plenæ hyacinthis, lapidibus utiq; pretiosis. Qui nam sunt illi hyacinthi? Nimirū cœlestes causæ mirabiliū ipsoꝝ quæ fecit, quas intendit, quas internis præ oculis habuit sensus interni, sensus pulcherrimi, quos tu, dum cum exteriori opere cõiūgis, dum clare intelligis, dum opportune eloqueris, nimirū hyacinthos pulcherrimos auro optimo superadditos ostēdis. Exempli gratia: Vt illuminaret cecū à natiuitate, expuit in terram, & fecit lutū ex sputo, & liuiuit super oculos eius & dixit ei: Vade, & laua in natatoria Siloë, & cetera. In hoc nimirū manus eius tornatiles & aureæ claruerūt, quia & uelociter operatus est, & sicut deus in potestate opus fecit diuinū. Adde nūc causas quare taliter operatus sit, cum dicere posset, sicut alij dixit: Respice, fides tua te saluū fecit, & ecce manus eedem plenæ hyacinthis. Quæ nam illæ causæ sunt? Ille profecto, quas usq; in hanc diem sancta ecclesia diligenter obseruat in catechuminis suis, prius liniēdo oculos eorū fide uel doctrina incarnationis eiusdē dilecti filij dei: in qua uidelicet incarnatione, quasi sputū oris dei, pulueri terræ sese indidit & unus idemq; deus & homo ad illuminandū genus humanū processit de utero uirginis, & deinde mittendo eos in fontē baptismi, quo per spiritū sanctū totus homo illuminat & uiuit. ¶ Venter eius eburneus, distinctus saphyris. ¶ Qualis uenter, q̄ pulcher, & q̄ decorus: ueruntamē & caput pulchrius & pulchriores manus. ¶ Nam caput aurum optimū, & aureæ sunt manus, uenter autē eburneus. Pulchrū quidem & pretiosum est ebur, sed aurum longe pulchrius, longe pretiosus. Sic nimirū humana dilecti huius natura siue substantia, passibilis quondā & tenera, pulchra quidē & pretiosa, sed diuina longe pulchrior, lōge pretiosior, in una eademq; dilecti persona, nunq̄ passibilis, semper immortalis, ut erat ante omnia secula. Vere pulcher & decorus uenter eburneus, quia sicut ebur magni corporis, scilicet elephātis, tota pulchritudo, totumq; pretium est: sic iste ueter, uidelicet humanitas siue caro, quam ex genere humano assumpsit, totius mundi maximeq; generis Abrahamæ, de cuius semine nasci uoluit decus & gloria est. ¶ Pulchrius nimirum atq; pretiosius est ebur carne uel corpore reliquo, de quo sumptū est: & nihilominus caro dilecti huius pulchrior, mundior & incõparabiliter sanctior est omni massa, cuius ex semine sumpta est. Nam uniuersitatis hominū ista conditio est, ut nullus sit qui non ueraciter dicat: Ecce em̄ in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea: Præter hunc uerum & unicum, singularē & solum, quem sine ulla iniquitate, absq; ullis peccatis concepi ego mater sua, nunc incorrupta, mater in conceptu intacta, in partu & post partum illæsa & integra. Ita uenter eius eburneus, id est, homo ipse est castissimus, ab omni uitio frigidus, cõtra omnia quæ sunt carnis & sanguinis ualde solidus, impassibilis & mundus, sanctus, innocens & impollutus, & omnino à peccatoribus segregatus. ¶ Huiusmodi uenter, & si non est aurum, siue aureus, ut caput est aurum, & ut sunt aureæ manus: attamen distinctus est saphyris, id est, humanitas eius, & si non est id ipsum qd diuinitas eius, attamen splenduit rebus diuinis, glorificata est omnimodis priuilegijs diuinitatis ab ipso initio, quo cum uagiret in cunis, famulante cœlo, & indice stella, adoratus est à Magis usq; ad consummationē, id est, usq; ad mortē, mortem autē crucis: ubi dum cõpunge retur hic uenter clauis & lancea militis, cœlum obscuratū est, & tenebræ factæ sunt, & uelum templi scissum est, & terra mota est, & petra scissæ sunt, & monumenta aperta sunt, & cetera deinde facta sunt, quæ tu cõsiderans recte dicas, quia sub pedibus eius quasi opus lapidis saphyri, & quasi cœlū cum serenū est. ¶ Crura illius, columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt super bases aureas. ¶ Crura illius, uic̄ sunt illius, scilicet misericordia, & iudiciū, siue misericordia & ueritas, sicut ait Psalmista: Vniuersæ uic̄ dñi misericordia & ueritas. Nam ueritas ipsa est iudiciū uerum. Crura ista, uic̄ istæ, colūna marmoreæ, id est, rectissime sunt atq; firmissimæ, nec est qui posset eas infirmare, aut iuste reprehēdere. Nam iudicia dñi uera, iustificata in semetipsa. Exempli gratia: Loco uel tēpore supradictō, cum penderet dilectus iste crucifixus, latronū duorū medius, alterū ex eis pœnitentē misericorditer suscepit, secūq; in paradysum assumpsit: alterū blasphemantē iusto iudicio reprobauit: Cum similiter populū quondā non suū populū gentile, credentem atq; confitentē assumit: & populū quondam suū, populū Iudaicum, non credentē, imò contradicentē atq; blasphemantē dereliquit, quis iuste reprehēdere, quis immutare possit? Nemo utiq; quia rectæ sunt istæ uic̄ eius uniuersæ. Ergo crura illius colūnae sunt marmoreæ. Quid eo quoq; uerius, q̄ ait, quæ fundatæ sunt super bases aureas? Bases nāque aureæ cõsilia sunt sapientiæ diuinæ. Deniq; super huiusmodi bases ita fundatæ sunt illæ mirabiles colūnae, ut in iudicādo siue misericordiā faciēdo dilectus iste nihil possit à semetipso facere. Flere potuit super ciuitatē Hierusalē, subuersionē & damnationē suæ gentis præuidens & tamē anī suū inducere nō potuit, ut auerteret ab eis iram imminentē. Stabāt quippe inflexibilia crura eius tanq̄ columnæ marmoreæ super bases aureas, id est, nō qualis esset humanitatis suæ uoluntas, sed diuinæ iustitiæ rationes attendebat. ¶ Species eius ut Libani electus ut Cedri. ¶ Species eius: pulchritudo eius talis est ut Libani, Cuius Libani? Illius nimirū, cui

cui

cui per prophetā Zachariam spiritus sanctus, spiritus propheticus dixit: *Aperi Libane portas tuas, & comedat ignis Cedros tuas.* Iste Libanus fuit templum dñi, templum qđ Salomon dño ædificauit, cuius trabes & tabulata fere oia fecit de lignis Libani, lignis Cedrinis auroq; uestiuit. ¶ In quo species dilecti similis speciei talis Libani: Primū in eo quod sicut Libanus ille, templū illud, caput & decus extitit, sanctumq; sanctorū Hierusalē illi terrenæ ciuitatis sic iste dilectus & caput & decus & sanctus sanctorū est supernæ Hierusalē ciuitati cœlesti, ciuitati dei uiuentis, secundū mysteria tēpli huius nō manufacti, cūcta facta sunt ædificia tēpli illius manufacti, sicut & tabernaculū qđ Moyse in eremo iubente dño perfecit. Sicut em̄ de tabernaculo faciendo dixit dñs Moyse: *Inspice & fac secundū exemplar, qđ tibi in mōte mōstrauit ita & Dauid spiritū sanctū, spiritū propheticū habenti, nō dubiū quin demonstratū fuerit cœlitus exēplar cœlestis ædificiū, ut describeret qualiter deberet fieri, sicut scriptura libri Paralipomenon dicit: Dedit autē Dauid salomoni filio descriptionē porticus & tēpli, & cellariorum, & coenaculi, & cubiculorū, in adytis, & domus propitiationis, nec nō & omniū quę cogitauerat atriorū, & cætera usq; ad id: Omnia, inquit Dauid, uenerūt scripta manu dñi ad me, ut intelligerē uniuersa opera exēplaris.* Profecto propheta cum esset Dauid, qui & dicebat: *Super senes & super oēs docētes me intellexi, nō dubiū quin & ipse oculis eisdem, quibus Moyse uiderat exēplar tabernaculi faciendi, uiderit exēplar, iuxta qđ descriptiones tēpli faciēdi dedit filio suo Salomoni: Exēplar, inquam, cœlestē, scilicet magnū sacramentū tēpli, nō manufacti, per spiritū sanctū de utero uirginis cōstruendi, id est, corporis sancti, sicut & ipse dilectus testat, dicendo Iudæis: Soluite templū hoc, & post tridū excitabo illud.* Hoc autē, inquit Euāgelista, dicebat de tēplo corporis sui. Igitur species eius ut Libani, id est, decus ipse est, sup̄ sempiternæ ciuitatis, & sanctū sanctorū in Hierusalē cœlesti, sicut præfiguratū est in illo templo manufacto, in illa Hierusalē terrena constructa de lignis imputribilibus atq; auro tectis. ¶ Non solū autem, sed & in hoc species eius ut Libani, & ipse electus ut Cedri: quia sicut Libanus mōs Phœnicis qui ex uno latere terminus est terræ Iudææ, maximis abundat Cedris in semetipso radicatis & in altū subrectis: Sic iste mons dei, mons pinguis, uere cādidus & mundus secundū hoc ipsum nomen, qđ est Libanus, magnos & ualde nominatos & ipsos patres suos secundū fidem & de semetipso radicatos protulit, quemadmodū de Dauid, utiq; patre suæ carnis, ipse dicit: *ego Iesus misi angelū meū testificari uobis hæc in ecclesijs, ego sum radix & genus Dauid.* Igitur isto quoq; modo species eius ut Libani, & electus ut Cedri, scilicet sancti uel patres antiqui, id est, assimilatus est illis, quemadmodū in Osee propheta dicit: *Et locutus sum per prophetas, & ego uisiones multiplicauit, & in manu prophetarū assumptus sum.* Exēpli gratia: Sicut Isaac ad immolandū ductus, nō reluctatus est ipse, tamen uiuus holocausto suo superfuit: & sicut Ioseph inuidia fratrū superata de carcere trāsiuit ad currū dominationis, & Aegyptū de periculo famis eripuit: & sicut Dauid, cum esset minim⁹ de medio fratrum inuidentiū assumptus, & rex unctus superbū Goliath strauit, & post multas persecutiones Saul, tandē sedit in throno regni: sic iste dilect⁹ inter aduersa gloriosus claruit, omniq; inuidia & ipsa morte superata, in cœlū ascendit, & sedet à dextris dei, iuxta illud: *De torrente in uia bibet, propterea exaltabit caput.* Similiter de alijs quā plurimis experimenta capere copiosa promptum est, ut scienter noueris ita esse, ut dilecta dicit, electus ut Cedri. Finis descriptionis hic est. ¶ *Guttur illius suauissimum, & totus desiderabilis.* ¶ Guttur dilecti experimentum est diuinæ eius dulcedinis, quæ nondum apparuit, sed in futuro reseruat in remunerationem præsentis fidei ac dilectionis, quemadmodum ipse dilectus dicit. *Qui autem diligit me, diligetur à patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.* ¶ Guttur illud suauissimū, inquit: & nō dicit, q̄ suaue uel cui simile sit. Ceterorū singulis quędā similia dedit siue apposuit, uidelicet capiti aurū optimū, comis elatas palmarū, oculis columbas super riuulos aquarū, genis areolas aromata, labijs lilia, manibus iornū, & aurū cum hyacinthis, uē triebur distinctū saphyris, cruribus colūnas marmoreas cum basibus aureis. Porro guttur, ut iam dictum est, nulli rei simile, sed tantūmodo suauissimum dixit: ut per hoc recogites ineffabilem atque inæstimabilem esse internam dulcedinem diuinitatis, ut merito dictum sit illud, quod deus diligentibus se præparauit, quale nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Sed nec cæterorum, de quibus iam dictum est, similitudines sufficientes sunt. ¶ Vno autē dicto supplere cōtendit defectum totius sermonis, dicendo, & totus desiderabilis. Vere totus desiderabilis, & semper desiderabilis, quia cum habetur, tūc magis desiderat, est que uisio eius in desiderio, desiderium in uisione, sicut scriptum est, in quem desiderant angeli prospicere. ¶ *Talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filij Hierusalem.* ¶ Quomodo potuit, sermo descripsit uirum amabilem, dilectum, desiderabilem. Non talis pictura hæc, qualē aspexit illa non mater nostra, illa Hierusalem terrena, imò non Hierusalem, sed Ooliba soror eius, quæ dicebat Oolla, de qua & sic scriptū est in propheta Ezechiele: *Cumq; uidisset uiros depictos in pariete, imagines expressas coloribus & accinctos baltheis renes, & thiaras tin-*

Zacharie 11
3. Reg. 7Species ei⁹
ut Libani.

Exodias

1. Paral. 28

Psal. 118

Iohan. 2

Electus ut
Cedri.

Psal. 67

Apocal. 22

Osee 12

Gene. 22

Gene. 41

1. Reg. 15

Psal. 109

Iohan. 14

Ezech. 64

1. Cor. 2

Totus desu-
derabilis.

1. Petri 8

Hierusalē
nō uera sed
terrena.
Ezech. 29

Etas in

XLVIII. RVPERT. IN CANT. CANTICOR. CAP. V.

ctas in capitibus eorum, formam ducū omnium similitudinē filiorum Babylonis terræq; Chal-

Roma. 6 in Chaldecā. Non, inquā, talis pictura hæc: ueruntamen æmulamini in melius uisum illū & cō-

Talis est di-lectus me⁹ mēbra uestra seruire iustitiæ in sanctificationē. Et ego uobis dico. Sicut illa uidelicet nō Hie-
rusalem, sed Ooliba exhibuit oculos suos uidere uiros depictos in pariete, uidere imagines
Chaldeorum expressas coloribus, uidere baltheos eorum, thyaras eorum, & formā eorum: ita nūc exhi-
bete oculos uestros, oculos interiores, uidere dilectū hunc, uidere aureū caput eius, nitentes
oculos eius, reuerēdas genas eius, cādida & gratiosa labia eius, tornatiles & aureas man⁹ eius,
eburneū & saphyris distinctū uentrē eius, rectissima crura eius, & tangite suauissimū guttur

Psal. 33 eius, iuxta illud: Gustate & uidete quoniā suauis est dñs. ¶ De omnibus iustum iudiciū iudica-
Iohan. 7 te, uidelicet qđ iste multo melior sit Moysi. Hoc enim postulabat ipse, cum diceret Iudæis: Si
circumcisionem accipit homo in sabbatho, ut nō soluatur lex Moysi, mihi indignamini: quia

Exodi. 34 totum hominē sanū feci in sabbatho: Nolite iudicare secundū faciem, sed iustū iudicium iudi-
cate. Nam illi quidē locutus est deus, & ex colloquutione dei facies eius splēdit: sed nō caput
aureum, nō manus tornatiles & aureas habuit, id est, nō deus & homo, sed tantūmodo homo
fuit: & hoc ipsum, qđ splēdida facta est facies eius, quod aliqua operatus est qualibuscūq; ma-

Iohan. 1 nibus, de plenitudine huius accepit, sicut & omnes alij. Talis, inquam, est dilectus meus, &
Lucæ 1 ipse est amicus meus, & prius amicus qđ dilectus meus. Prior em̄ ille me amauit: & respexit hu-

militatē ancillę suæ amicis oculis, & hinc illū ego dilexi, quia magna fecit mihi, magna, inquā,
quæ uere sunt amici. Hoc autē nūc agitur, ut uester quoq; dilectus sit, & ut sciatis uel cogno-

CAP. VI. scatis iam ex parte, qđ uere diligēdus & totus desiderabilis sit, quia dixistis, qualis est dilectus
tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos. ¶ Quo abiit dilect⁹ tuus o pulcherrima mulierū? Quo
declinavit dilectus tuus & quærimus eum tecum? Dilectus meus descendit in hortū suū ad a-
reolam aromatis, ut pascat in hortis & lilia colligat. ¶ Ergo o dilecta & dilectæ dilectissima,
nō quasi ignorās, quo abisset dilectus tuus dixisti filiabus Hierusalē, adiuro uos, si inueneritis
dilectū meum, nam ipsæ potius ex te discendū existimauerūt, & tu doces eas, ubinam inue-

Dilectus nire deberēt illū. Quare autē non dixisti, dilectus meus ascendit in cœlū: sed dixisti, dilectus
meus ascē-dit in hortū suū. Videlicet qui nō adhuc infidelibus, sed iam fidelibus loqueris, sci-
dit in hor-licet filiabus Hierusalē, quippe quæ nec ueraciter dici possent filia Hierusalē, si nō haberent
tum suum. fidem: nisi dilectū surrexisse atq; in cœlū iam ascēdisse credidissent. Hoc autē scire illas oport-

tebat ad perfectionē fidei, quod licet ascēdisset in cœlum, & sederet ad dexterā patris: nihilo-
Matth. ult. minus tamen hic remāisset præsentia maiestatis, præsentia uel gratia siue operatione diuini-

tatis inuisibili, quemadmodū dicit: Ecce ego uobiscū sum omnibus diebus usq; ad cōsumma-
Iohan. 4 tionem seculi. Igitur dilectus meus descēdit in hortū suum ad areolā aromatis, ut pascat in
hortis, & lilia colligat, id est, hic perseuerat nobiscū, quo semel descēdit, ut faceret uoluntatē

patris sui, qđ est pasci in hortis, quemadmodū dicit: meus cibus est, ut faciā uolūtatem patris
Iohan. 11 mei: & ut electos suos cōgregaret ad se, qđ est lilia colligere, quemadmodū quidam de præci-
Christ⁹, ut puis amicorum dicit de hoc ipso dilecto, quia moriturus erat pro gēte, & nō tantum pro gente,
deus, ubiq; sed ut filios dei, qui erāt dispersi, congregaret in unū. ¶ Cum hæc ita sint, nō ita uobis dictum
est. arbitremini filia Hierusalē, adiuro uos, si inueneritis dilectū meum, ut annūtiatis ei, quia amo-

re languedo, tanq; hinc abierit, & hic nullo modo inueniri possit, quia deus & dñs est, qui ubiq;
est, & oīa implet, quemadmodū sapiens cognitor eius dicit: Ergo ne putandū est, qđ deus ha-

3. Reg. 8 bitet super terrā? Si em̄ cœlum, & cœli cœlorum capere te nō possunt, quāto magis domus hæc
Actoꝝ 1 quam ædificari. Quāuis secundū uisibilem præsentia hic nō sit, quāuis humanam formam in

cœlum leuauerit, eamq; nubes susceperit ab oculis nostris, tamen hic intra uos est, & uos illi
estis areola aromatis, & ipse pascat in uobis, & uos estis lilia quæ colligit. Finis libri quinti.

RVPERTI ABBATIS

TIS TVITIENSIS IN CANTICA CANTICORVM,

de incarnatione domini commentariorum

LIBER SEXTVS.

NTEQVAM FIERENT EMISSIONES TVAE PA-
radisus maiorum Punicorum cum pomorum fructibus, laudabilise-
ras & pulcherrima mulierum, & dilecti tui uoce laudabaris, dicētist
Quā pulchra es amica mea, quā pulchra es, oculi tui columbarū,
absq; eo qđ intrinsecus latet, & cætera. Quāto magis postq; ad uocē
eius pulsantis, & propter manum eius te tangentis, surrexisti, ut ape-
rires ei, & aperuisti pessulum ostij tui, factusq; est ille emissionum tuarum

rum

Digna lau-
dari à dile-
cto Maria.
Cantico. 4

rum paradisus, uerbis atq; exemplis tuis complantatur, laudari debuisti ampliori laude pulchritudinis, q̄ esses pulchra non soli tibi, sed pulchritudinis tuæ facti essent participes pluri-
mi. Repetit iterum dilectus canticum laudationis, & modulos multiplicat pulcherrimæ can-
tionis in memoriã tui, talibus uerbis te præmittente. ¶ Ego dilecto meo, & dilectus meus mi-
hi, qui pascitur inter lilia. Pulchra es amica mea, suauis & decora sicut Hierusalem, terribilis ut
castrorum acies ordinata. Auerte oculos tuos à me, quia ipsi me auolare fecerunt. Capilli tui
sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad. Dentes tui sicut grex ouium, quæ descen-
derunt de lauacro. Omnes gemellis foetibus, & sterilis non est in eis. Sicut cortex mali Puni-
ci, sic genæ tuæ, absq; occultis tuis. Sexaginta sunt reginæ, & octoginta cōcubinæ, & adole-
scentularum nō est numerus. Vna est columba mea, perfecta mea, una est matri suæ, electa ge-
nitrici suæ. Viderunt illam filia, & beatissimã prædicauerunt reginæ, & cōcubinæ laudaue-
runt eam. Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra, ut luna, electa, ut
sol, terribilis, ut castrorū acies ordinata? ¶ Ego, inquis, dilecto meo, subauditur pessulum ostij
mei aperui, uocis meæ obsequium præbui, ut audirent, & non nescirent filia Hierusalē qua-
lis ipse sit: dilecto, inquam, meo, qui pascitur inter lilia, id est, qui corda munda, & casta diligit
corpora, & dilectus meus, subauditur, uicem reddit mihi laudationis ac beatificationis, canti-
co suauis, ac perfectione cantici ueluti octo chordis. Ipse est enim & psalterium & cithara dei
patris, cui pater in Psalmo dicit: Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara. Fiebant au-
tem antiquitus citharæ octo chordis, ea lege, ut octaua eadem esset quæ prima, quam sympho-
niam maximam musici nominant dyapason. Considerate igitur canticū istud, quomodo cur-
rit modulis octo bene sonantibus, ita ut sonus octauus idem sit qui primus, terribilis, ut castro-
rū acies ordinata. Nam primus modulus est, pulchra es amica mea, suauis & decora, sicut Hie-
rusalem, terribilis, ut castrorū acies ordinata. Secundus, auerte oculos tuos à me, quia ipsi me
auolare fecerunt. Tertius, capilli tui, sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad. Quar-
tus, dentes tui sicut grex ouium, quæ ascenderunt de lauacro. Quintus, sicut cortex mali Puni-
ci, sic genæ tuæ absq; occultis tuis. Sextus, sexaginta sunt reginæ, & octoginta cōcubinæ, &
adolescentularum nō est numerus, una est columba mea, perfecta mea, una est matri suæ, ele-
cta genitrici suæ. Septimus, uiderunt illam filia, & beatissimã prædicauerunt reginæ, & con-
cubinæ laudauerunt eam. Octauus, quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens,
pulchra, ut luna, electa, ut sol, terribilis, ut castrorū acies ordinata? ¶ Igitur perfecta cantio maxi-
maq; hæc symphonia dilectionis est, & modulus octauus idem sonat quod primus, pro eo qd
non cōtenta ego propria felicitate, studui chorum filiarum Hierusalē docere & ordinare, ita
ut unus idemq; cœtus & chorus esset & castrorū acies, chorus laudantium dilectum, acies pu-
gnantium cōtra diabolum propter dilectum. Nunc singula hæc modulamina studiosius ad-
discenda sunt. ¶ Pulchra es, inquit, amica mea, suauis & decora sicut Hierusalem, terribilis, ut
castrorum acies ordinata. ¶ In hoc est perfectio pulchritudinis, quod nō solum suauis, nec so-
lum terribilis, sed utrunq; es & suauis & terribilis: suauis sicut Hierusalem, terribilis, ut acies
castrorum quæ bene ordinata est. In quo suauis & decora sicut Hierusalem? In eo uidelicet,
quod & anima tua semper supernam uidet pacem, & ex uisitatione tui discit anime plurimæ
cœlestem ducere cōuersationem, unde & dicuntur uel sunt filia Hierusalem, quia optimam
eligunt partē, iuxta illud: Vacate & uidete, quoniã ego sum deus. ¶ Quid uero est, ut castrorū
acies ordinata? Non em̄ à magno intellectu uacat ista cōparatio, & iccirco subtiliter est intuē-
da. Scimus & cōstat, quia castrorū acies tunc hostibus terribilis ostenditur, quando ita fuerit
constipata atq; densata, ut in nullo loco interrupta uideat. Nam si ita disponitur, ut locus ua-
cuus, per quem hostis possit ingredi, dimittatur, profecto iam suis hostibus terribilis non est.
Et nos ergo cum cōtra malignos spiritus spiritualis certaminis aciem ponimus, summopere
necesse est, ut per charitatē semper uniti atque constricti & nunq̄ interrupti per discordiã in-
ueniamur: quia quælibet bona in nobis fuerint, si charitas desit, per malum discordiæ lo-
cus aperitur in acie, unde ad feriendos nos ualeat hostis intrare. Huius partis optime tu totam
hæreditatem possides, & in ea princeps tu es: partis, inquam, optime, cuius est & in suauitate
uidere iam uel contemplari supernam pacem, secundum nomen Hierusalem, & contra mali-
gnos spiritus in procinctu esse secundū castrorum similitudinem. Veruntamē o dilecta, o ue-
ra Hierusalem fac quod dico. ¶ Auerte oculos tuos à me, quia ipsi me auolare fecerunt. ¶ Et tūc
quando me præsentem habuisti præsentia corporali, oculos tuos, oculos tam mentis q̄ corpo-
ris semper in me fixos habuisti: & nunc, quando secundū corpus absens tibi sum, me spiritua-
libus oculis iugiter cōtemplaris. Auerte oculos tuos, auerte, inquam, uidelicet ita, ut prudēs
& discreta sit cōtemplatio, sciendo quod sim incomprehensibilis ego dilectus tuus, ex eo qd
sum deus, cuius substantiam uel naturam quanto quis contemplatur subtilius, tanto ad com-
prehendendum insufficiens inuenitur, ut de isto quoq; recte dicas: Accedet homo ad cor al-
tum, & exaltabitur deus. Ergo ne bonum est hoc placitumq; dilecto, propter causam hanc
e auertere

Psal. 56. 107
Canticū p-
fectum in
octauis.
Octo mo-
duli huius
cantici.

Chorus &
acies castro-
rum.

Suauis &
terribilis.

Psal. 45
Ut castrorū
acies ordi-
nata.

Per discor-
diã dat ho-
sti locus.

Prudēs &
discreta cō-
templatio.

Psal. 63

L. RVPERTI IN CANT. CANTICOR. CAP. VI.

auertere oculos: Est plane bonū aliquo modo, scilicet dum sic à me auertis, ut in temetipsam conuertas oculos tuos, id est, dum sic altissimā diuinitatem contueris, ut reuoces ad memoriam infirmitatem tuam infirmæ conditionis, & optime scias, quia hoc ipsum, quod deum uides: non tuæ potentia, sed diuinæ gratiæ est. ¶ Capilli tui sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad. Dentes tui sicut grex ouium, quæ ascenderunt de lauacro. Omnes gemellis foetibus & sterilis non est in eis. Sicut cortex mali Punici, sic genæ tuæ absq; occultis tuis. ¶

Cur repetit tres modulos laudis.

¶ Ut quid ista dilectus laudationis modulamina repetit, cum inter cætera superius eadem eodem modo cecinerit: nisi quia duplici honorificentia dignum est, eandem munditiam cogitationum, eandem uitæ innocentiam, eandemq; pudicitie uerecundiam, quam prius habuisti in solitudine silentij, custodisse ad integrum in illa frequentia, cui te interesse poscebat utilitas Euangelij, secundum uoluntatem dilecti pulsantis & dicentis: aperi mihi soror mea, quia caput meum plenum est rore, & cincinnati mei guttis noctium: Et de istis quidem uidelicet de capillis, dentibus atq; genis, iam illic dictum est: ueruntamen de genis adhuc aliquid dicendum, quod libenter audiant amici, quo ædificentur adolescentulæ, quo delectentur filiæ Hierusalem.

Genæ & genua in utero matris coniueta sunt.

¶ In utero nos ita natura formauit, ut genua genis opposita sint. Vnde & à genis genua dicuntur. Ibi enim cohærent sibi, & cognata sunt oculis, lachrymarum indicibus & misericordiam. Deniq; cōplicatum aiunt gigni formariq; hominē, ita, ut genua sursum sint, quibus oculi formantur, ut caui fiant ac reconditi. Inde est quod homines, dum se ad genua prosternunt, statim lachrymantur. Voluit enim nos natura maternum rememorare uterum, ubi con-

Offerenda sunt deo & genua curuata & genæ lachrymosæ.

sedebamus in tenebris, anteq̄ ueniremus ad lucem. ¶ Profecto qui causam istam diligēter attendit, ille scienter atq; rationabiliter laudat & approbat, sanctis & eruditis cogitationibus familiare esse, genua frequētius excelsio deo curuare, & genas lachrymosas genibus curuis applicare, ut respiciat ac recogitet creator habitās in excelsis, qualiter nos in utero formauerit. Vnde & illud sanctus Iob cōmonefacit his uerbis: Memento quæso, inquit, quod sicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me, &c. usq; licet hæc celes in corde tuo, tamen scio quod uniuersos memineris. Non paruum inuentum reperit qui istud cōsecutus est, ut sciēter sic exhibeat creatori, sicut reperit propheta Micheas, cum dixit: Quid dignum offeram domino? Curuem genu deo excelsio. Nec uero soli deo, uerum etiam hominibus dulcis uisu & amabilis est huiusmodi compositio siue appositio, tantoq; quisq; magis reuerēdus existit, quanto frequentius atq; affectuosius genua curuās, genas suas uel oculos aut totum caput demiserit.

Iohan. 10

¶ Contra capitis oculorumq; ac genarum erectio nimia, multum deo & hominibus odibilis est, magnamq; sonat uituperationem talium reprehensio, maxime ex ore dei. Exempli gratia, cum dicit: Pro eo quod eleuatae sunt filiæ Sion, & ambulauerunt extēto collo, & nutibus oculorum ibant & plaudebāt, &c. Item: Generatio cuius excelsi sunt oculi, & palpebræ in altum subrectæ. Tu o dilecta naturam condecorasti, quæ genas tuas ad nullius uiri aspectum suble-

mich. 6

uare prima proposuisti, soli q; creatori mente & corpore humilis sapienter inclinasti, duce & magistro spiritu sancto, in quo dicit pater tuus fidelis David: Venite adoremus & procidamus, & ploremus ante dominum qui fecit nos. Sequuntur autē te utriusq; sexus plurimi, quibus optime placet id quod audiunt, sicut cortex mali Punici, ita genæ tuæ absq; occultis tuis. ¶ Sexaginta sunt reginæ & octoginta concubinæ, & adolescentularum non est numerus. Vna est columba mea, perfecta mea, una est matri suæ, electa genitrici suæ. ¶ Quid est hoc diceret nisi quod & si multæ sunt fideles, & propter fidem, quæ per dilectionem in eis operatur, laudabiles: nulla tamen earum tibi similis est, sicut ueraciter prædicamus, quia nec primam simi-

Genæ & oculi alti, deo hominibusq; odibiles.

lem uisa es, nec habere sequentem. ¶ Nam reginæ recte dicuntur illæ animæ, quæ perfectæ charitatis sunt, in eo uidelicet quod eundem dilectum tuum sequentes, nihil terrenum sed ipsum solum quærunt, nec propter metum gehennæ, sed propter amorem uitæ tuæ æternæ peccatum fugient, uirtutemq; amando, iniquitatem oderunt: concubinæ uero sunt illæ, quæ sub timore seruiunt, nec eius perfectionis, ut super præceptum uelint addere consilium, scilicet hoc, ut relictis omnibus solum sequantur hunc dilectum, habentes quidem in fundamento Christum, sed nihilominus amantes aliqua quæ huius mundi sunt. Quod porro uolunt sibi numeri isti decem senarius atq; octonarius: Valet re aliquod nomen scripturæ huius, quod est, **שיר השירים** hoc est, Cantica Canticorum. Valet utique, quia primam symphoniam efficiunt, quam musici nomināt diatessaron. Est enim in eis habitudo, quam Epitriton, id est, sequitertiam dicunt, quia maior numerus, uidelicet octoginta, minorem numerum, scilicet sexaginta, totum in se cōtinet, & eius insuper tertiā partem, id est, uiginti. Et hæc proportio numerorum in musica sex reddit diatessaron, qd interpretatur de quatuor, & iccirco sic uocat sym-

Esaia 3
Proverb. 30
Psal. 40

phonia hæc, quia de quatuor chordis siue uocibus constat, cum duobus tonis habēs semitonium. Igitur sexaginta reginæ & octoginta concubinæ, id est, animæ quæ uerbo dei insunt & uerbi dei ita participes factæ sunt, ut facere possint doctrinæ fructū: meritis quidē, secundum quod supra dictū est, differūt sed fidei cōsonantiam per unitatē confessionis in auribus dile-

Galat 5

cti sua.

Perfectio res aia reginæ, imperfectiores, cōcubinæ dicuntur.

¶

Mat. 19

Nūeri sexaginta & octoginta faciūt diatessaron in musica.

¶

Cur nūerus senarius reginæ, octonarius con-

¶

¶

cti suauiter resonant. ¶ Quomodo autē numeri isti octonarius & senarius, qui hic multiplicauerunt denarium, ab inuicem differunt: ut merito per senarium reginas, & per octonariū uoluerit designare cōcubinas: Videlicet eò differūt, quod senarius numerus perfectus, octonarius uero imperfectus ac diminutus, atq; usq; ad extremas unitates secabilis est. Perfectus quippe est, & perfectorū primus numerorū senarius, quia suis ex partibus cōstruitur. Habet em̄ dimidiam, id est, tres: tertiā, id est, duo: sextā, id est, unū: quæ partes simul collectæ senarij summam restituūt. Porro octonarius in suis partibus seipso minor est. Habet em̄ dimidiam, id est, quatuor: quartā, id est, duo: octauā, id est, unū: quæ partes simul collectæ, septenariū faciunt, minore uidelicet summā ipso octonario, cuius partes sunt. Claret igitur & ista causa, cur senarius reginis, & octonarius cōcubinis, magisq; octonarius reginis, & senarius cōgruat cōcubinis. ¶ Adolescentularū nō est numerus, id est, abundāt in Euāgelio plures q̄ ad cœlestes pertineant thalamos, iuxta illud: Annuntiaui & locutus sum, multiplicati sunt super numere. Adolescentulæ nanq; recte dicūtur, quæ nondū saltem ad timorē dei profecerūt, & propter hoc custodia indigēt uel magisterio hominū, qui necdum intus diuini timoris seu amoris habent magisteriū, & multæ ex huiusmodi (qd̄ ualde pauendū est) inueniūtur extra numere, quia de adoleſcētia nunq; ad perfectā ætatē perueniunt, ætatē interioris hominis, quam quidā amicorum insinuās, occurramus, ait, in uirum perfectū, in mensurā ætatis plenitudinis Iesu Christi. ¶ Vna est colūba mea, perfecta mea, una est matri suæ, electa genitrici suæ. Vna, in quā, est, & si milem nō habet: Omnino nec inter reginas ulla similis huic est. Cui matri suæ una, cui genitrici suæ est electa? Nimirū matri suæ Hierusalē una est, illi Hierusalē, quæ sursum est, quæ est mater omniū nostrū, & genitrici suæ, scilicet antiquæ ecclesiæ electa est, ecclesiæ patriarcharum & prophetarū ac regum iustorū, quorū de carne progenita est, quorū secundū fidem benedictionis, quæ ad illos repromissa erat, ianua uel materia est. Et illi matri, & huic genitrici una & electa est: quia nec inter angelos, nec inter homines simile uel primā habet, uel sequentē habitura est: uere colūba, quia gratia plena, uere electa, quæ nō solum salua existeret, uerumetiam ipsam salutē pareret. ¶ Viderūt illam filiā, & beatissimā prædicauerūt reginæ, & concubinæ laudauerūt eam. ¶ Hoc ipsamet præuidēs ac prænosces, cum dixisset: quia respexit humilitatem ancillæ suæ, subiunxit atq; ait: Ecce em̄ ex hoc beatā me dicēt oēs generationes. Nonne ut secundū præsentem literā hoc dictū sit, & generatio reginarū, & generatio concubinarum, & generatio adolescentularū: nonne, inquam, oēs istæ generationes beatā dicent illam? Reuera, & si impares meritis, attamē fide cōsimiles: ecce uidēt illam, ecce cōtemplantur illam unā, illam electā, & cum admiratione ineffabili uoces extollūt iugiter ex omnibus locis suis, talem laudantes, talem beatissimā prædicantes, nō solum hic in isto exilio mortalitatis, uerumetiam & multo amplius in illa prima uitæ & immortalitatis, ubi uidēt eā dominantē, & dominando possidentē regnum dilecti, eo uidelicet iure, quo decet matrē possidere regnū filij sui. Et quid dixerunt laudātes, & beatissimā prædicantes? ¶ Quæ est ista, quæ progredit, quasi aurora cōsurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorū acies ordinata? ¶ Quam pulcher ordo in ista laudatione, in ista tuæ pulchritudinis o beatissima prædicatione. Primū cōsurgens ut aurora, deinde pulchra ut luna, deinde electa ut sol. Quādo nata es o uirgo beata, tūc uera nobis aurora surrexit, aurora prænuntia diei sempiterni: quæ sicut aurora quotidiana finis præteritæ noctis, & initiū diei sequentis: sic natiuitas tua, natiuitas ex semine Abrahæ, clara ex stirpe David, ad quos cum iuramento dei facta est repromissio benedictionis: finis doloris, & cōsolationis fuit initium: finis tristitiæ, & letitiæ nobis extitit principium. ¶ Quando autē spiritus sanctus in te superuenit, & filium uirgo concepisti, uirgo peperisti, tunc tu & extunc pulchra pulchritudine diuina: pulchra, inquam, non quomodocunq; sed ut luna. Sicut em̄ luna lucet, & illuminat luce nō sua, sed ex sole cōcepta: sic tu o beatissima, hoc ipsum quod tam lucida es, nō ex te habes, sed ex gratia diuina, gratia plena. Quādo autē de hoc mundo assumpta atq; ad æthereum thalamū translata es, tunc tu & extūc electa ut sol, electa, inquam, nobis, quia sicut ex te natum dei filium solem uerum, solem eternū adoramus & colimus ut deū uerum: sic & te honoramus atq; ueneramur, ut ueri dei genitricem, scientes quia totus honor impensus matri, sine dubio redundat in gloriam filij. ¶ Et quidē natura non tu idem es quod ille sol, sed nihilominus tanta es, ut te honoret ipse sol, honore, quo decet filios honorare parentes suos. Qui em̄ dixit: Honora patrem tuum & matrem, non dubium, quin & ipse honoret, & ab omnibus amicis suis suam uelit honorari matrē. Finis cantici idem sonat quod principium, terribilis ut castrorū acies ordinata, sicut superius iam dictū est. ¶ Protinus uero, quod dixeras o dilecta filiabus Hierusalē, percōtantibus quo abiisset dilectus tuus, dilectus meus descendit ad areolam aromatis, ut pascatur in hortis, ipse gratanter acceptū, confirmat his uerbis. ¶ Descendi in hortum nucum, ut uiderem poma cōuallis, & inspicerem si floruiſset uinea, & germinassent mala Punica. ¶ Ita soror mea ut nouissime dixisti: Ego descendi, uidelicet de cœlis in hortum meum, hortum nucum, factus sum enim ex te muliere, factus sub lege, quæ ni

cubinis attribuitur.

Adoleſcētularū nō est numerus. Psal. 39

Ephe. 4. Mater, supra hierusalē genitrix, uetus ecclesia patrum Galat. 4.

Lucæ 1. Beatā me dicent oēs generationes.

Quasi aurora cōsurgēs Maria.

Pulchra ut luna.

Electa ut sol.

Mariā honorat filius & omnes sancti. Exodi 20

Galat. 4

Lex, sicut mirum lex sic mihi est tanq̄ hortus nucum. ¶ Deniq; sicut nux sub amaro cortice, intra testā
 nux est. duram, dulcem & ad uescendū suauem continet nucleum, ita sub amara uoce uel occidēte li-
 2. Cor. 3 tera, & durissimo iugo ceremoniarū, suauem atq; uiuificantē continet spiritum. Ad quid huc
 descendi? Ut uiderē poma cōuallis, & inspicere si florisset uinea, & germinassent mala Pu-
 nica. Verū quod ecōtra euenit, illud cantabile nō est, ad Cantica Canticoꝝ nō pertinet: si qui-
 dem respicias causam illoꝝ, qui illi descensui meo nimis ingrati fuerūt. Amici nostri & filia
 Hierusalem adolescētula nostrā iam dudū rem gestā bene nouerunt, secundū illam parabo-
 lam quam dixi, quæ est huiusmodi: Homo erat paterfamilias, qui plantauit uineā & sepē cir-
 cundedit ei, et fodit in ea torcular, &c. usq; nouissime aut̄ misit ad eos filiū suū, dicēs: Verebun-
 tur filiū meum. Agricola autē uidentes filiū, dixerunt intra se: Hic est hæres. Venite, occida-
 mus eum, & habebimus hæreditatē eius. Et apprehensum eiecerunt eum extra uineam, & oc-
 ciderunt eum. ¶ Secundū, inquam, parabolā illam, ego descendi in hortū nucum, id est, sub le-
 ge factus sum, ut uiderē poma conuallis, id est, ut cōsolarer eos qui me expectabant in spiri-
 tu humilitatis. Iuxta illud: Spiritus dñi super me, eò quòd unxerit me dñs. Ad annuntiandū
 mansuetis misit me, ut mederer cōtritis corde, & prædicarē captiuis indulgentiam, & clausis
 apertionem, &c. Nō solum autē, sed & ut inspicerem, si florisset uinea: illa nimirum uinea, de
 qua scriptura prophetica dicit: Uinea facta est dilecto in cornu filio olei &c. usq; uinea enim
 domini exercituū, domus Israël est. At illi agricolæ eiecerunt & occiderunt me. Veruntamen
 licet hæc mihi fecerint, aliqua pars eorū tandem pœnitens istud cantabile dixit. ¶ Nesciui, ani-
 ma mea conturbauit me, propter quadrigas Aminadab. ¶ Vbinam hoc dictum fuit? Cum di-
 cerent eis amici nostri, certissime ergo sciat omnis domus Israël, quia dominum eum & Chri-
 stum deus fecit hunc Iesum, quem uos crucifixistis: His auditis compuncti sunt corde & di-
 xerunt ad eos: Quid faciemus uiri fratres? Et quidam talium notissimus ita dicit: ¶ Eui blasphe-
 mus & persecutor & contumeliosus, sed misericordiā consecutus sum, quia ignorās feci in in-
 credulitate. His atq; alijs modis dixit pœnitens synagoga siue aliqua synagogæ pars. Nesciui,
 anima mea cōturbauit me, propter quadrigas Aminadab. Quare autem sic dixit: anima mea
 conturbauit me propter quadrigas Aminadab, & non dixit, conturbauerunt me quadrigæ
 Aminadab? Considerate amici prius ipsas quadrigas Aminadab, & uidebitis multum perti-
 nere ad rem, quod dicit, anima mea conturbauit me, & non dicit, quadrigæ conturbauerunt
 me. ¶ Quadrigæ Aminadab quatuor sunt euangelico sacramenta dilecti, uidelicet incarnatio
 uel diuinitas eius, passio eius, resurrectio eius, & ascensio eius. ¶ Propter huiusmodi quadri-
 gas anima mea, inquit, conturbauit, id est, cœtus pharisaicus in seditiones excitauit me, ut ta-
 lium quadrigarum cursum non possem discernere, uidelicet præuenta quadrigarū earundē
 non bona æstimatione, secundum suasiones & iniqua consilia illius talis animæ meæ. Cœtus
 namq; pharisaicus erat uel esse cœbebat anima mea, id est, ita plebē uiuificare uel regere, sicut
 corpus uel omnia membra corporis uiuificat uel uegetat anima: utpote magistri uel sapiētes,
 legem & prophetas scientes, imò & totam clauim scientiæ tollentes. Talis anima mea contur-
 bauit, ut ad scientiā non possem introire, & intelligere quadrigas Aminadab, quod testimo-
 nium eis perhiberent lex & prophete. ¶ In quo uel unde dilectus Aminadab? Quo pertinuit
 ut tali in re uocaretur Aminadab? In eo nimirum, quod unus idemq; dilectus, rex est & pon-
 tifex magnus, & in se uno personam utranq; coniunxit, uidelicet sacerdotis & regis: secundū
 typum uel similitudinē illius uiri Aminadab, qui cum esset de tribu regia, scilicet de tribu Iu-
 da, dedit filiam suam in cōiugium homini sacerdoti Aaron de tribu Leui, sicut in Exodo scri-
 ptum est: Accepit autē Aaron uxorem Elizabeth, filiam Aminadab, sororem Naason, quæ pe-
 perit ei Nadab & Abiu & Eleazar & Ithamar. ¶ Et ille quidem Aminadab, filiam suam semel
 datam illi Aaron, ad semetipsum non reduxit at̄ reducere debuit: iste autē Aminadab, iste
 dilectus & primogenitus, sacerdotium suum quod semper ante Moysen & Aaron primoge-
 nitorum fuit, pro tempore autem & propter quandam dispensationē, de qua multa essent di-
 cenda, præstitum est tribui Leui: sacerdotium, inquam, suum exultando, & quadrigis iam di-
 ctis uiam suam currendo, repetijt & ad se reduxit, in omnibus spontaneus, sponte incarnatus
 & natus, sponte passus, & in ipsa passione sua ipse sacerdos & ipse hostia sponte factus, secun-
 dum hoc ipsum nomen Aminadab, interpretatur em̄ populi mei spontaneus: Non solum au-
 tem sacerdotium suum ita repetijt & ad se reduxit, uerum etiam ad antiquā speciē formamq;
 pristinā reuocauit sicut in spiritu prædixerat Dauid: Iurauit dominus & non pœnitebit eum,
 tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Igitur anima mea conturbauit
 me, ait, propter quadrigas Aminadab: uidelicet malo zelo ipsa turbata & confusa præ inui-
 dia, causam suam quasi dolendam declamans, eò quòd cursores siue aurigas quadrigarum
 istarum audisset, dicentes, quoniam Iesus Nazareus hic destruet locum istum & mutabit
 traditiones, quas tradidit nobis Moyses. Et multa his simili, seu ante seu postquam cursum
 suum perfecit iste Aminadab, Voces autem eiusdem Aminadab currentis in quadrigis suis
 erant

erant huiusmodi. **L** Reuertere reuertere Sunamitis reuertere reuertere, ut intueamur te. **I** Tu, inquit, o Sunamitis, id est, captiua uel despecta, tu o fides, ueri sacerdotij dignitas, propter carnales ceremonias pene obliuioni tradita, ita ut nesciat neque recogitet synagoga, quia non per legem, sed per te, scilicet per fidem, iustificatus est pater eius Abraham, sicut scriptum est: **C**redidit Abraham deo & reputatum est ei ad iustitiam: reuertere & iterum dico reuertere, & tertio dico reuertere, & quarto dico reuertere, uidelicet secundum istas quadrigas meas. Nam & ad hoc natus, & ad hoc passus sum, ut tu reuertaris, & resurgens, atque ascendens in coelum, reuersionem tui inclamare non destiti. Cumque reuerteris, tu mihi es Sunamitis, quae uel me uel patrem meum antiquum dierum calefacias secundum similitudinem hanc: Et rex David senuerat, habebatque aetatis plurimos dies. Cumque operiretur uestibus, non calefiebat. Dixerunt ergo ei serui sui: **Q**uæramus domino nostro regi adolescentulam uirginem, & stet coram rege, & foueat eum, dormiatque in sinu eius, & calefaciat dominum nostrum regem. Quæsierunt igitur adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israel, & inuenerunt Aysach Sunamitem, & adduxerunt eam ad regem, &c. **H**æc denique, sicut & alia sunt per allegoriam dicta, & inter omnia, quæ in figura contingebant, sunt æstimanda. Vestimenta enim, quibus cum operiretur, rex David senex, non caleiebat, carnales ceremoniæ sunt, quas ille antiquus dierum deus cum sibi offerrentur, non delectabiliter accipiebat, imò dicebat: **N**unquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? Et multa his similia. Porro Sunamitis, puella speciosa, sola digna est stare coram deo rege, & in sinu eius dormire, ipsumque calefacere, id est, bene calentem charitatis eius gloriam, scilicet remissionem peccatorum obtinere. Tu ergo Sunamitis reuertere, ut intueamur te, id est, unde iustificatus est Abraham, inde iustificari sperent omnes qui uolunt esse ueraciter dici filij Abraham, scilicet non ex lege, sed ex fide: & nos intuebimur te, nos gaudebimus super te. Notum hoc debet esse amicis, imò adolescentularum multitudini, & ideo dico eis. **L** Quid uidebitis in Sunamite, nisi choros castrorum? **Q**uid, inquam, aliud? Nunquid sanguinem uictimarum? Nunquid circumcisionis cauterium? Nihil omnino nisi choros castrorum, id est, laudes siue cantiones præliantium, prælia laudantium siue cantantium, quod suauissimum, quod uere est pulcherrimum. Immola deo sacrificium laudis, ait ipse in Psalmista, & redde altissimo uota tua. Laudando chori præliantur, præliando castra laudant, & omnino est iustitiæ dei subiecti, non suam uelle statuere iustitiam. Nihil aliud uidebitis, aut uidere desiderabitis: sed & si quis uestris o amici auditoribus ostendere uoluerit, uos cum spiritu sancto, spiritu consilij econtra dicetis. **V**isum est enim spiritui sancto & nobis, nihil ultra imponere uobis oneris, quam hæc necessaria, ut abstinere uos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione, & ea quæ uobis fieri non uultis, alijs ne feceritis. **A** quibus custodientes uos, bene ageris. Igitur hoc solum in Euangelio uidendum atque prouidendum est secundum fidem patrum, ut sint chori castrorum, chori in una fide, dicendo id ipsum, castra resistendo usque ad sanguinem contra peccatum. **Q**uam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis. **T**ibi dico o Sunamitis, cui dixi reuertere, & quæ iam reuerteris, te appello filiam principis, & hæc dico tibi, quia pulchri sunt pedes tui in calceamentis. **Q**uæritis ne adolescentule, cur Sunamitem iam dictam nominem filiam principis, uel cuius dicam filiam principis? **D**iscite hoc ex amicis, & ex illo præcipue, cuius in anima ualde claruit illa reuersio, quam inclinans dixi, reuertere reuertere Sunamitis. **I**nsigniter quippe reuersa est anima illius de lege factorum ad legem fidei. Ille nos filiam principis cognoscere docet his uerbis: **S**criptum est, inquit, quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, & unum de libera. Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est: qui autem de libera, per repromissionem. **Q**uæ sunt per allegoriam dicta. **H**æc enim sunt duo testamenta, & cætera usque. **I**taque fratres iam non sumus ancillæ filij, sed liberæ, qua libertate Christi nos liberauit, state & nolite iterum iugo seruitutis contineri. **L**ibera illa, cuius secundum scripturam meminit, Sara dicta est. Sara autem interpretatur princeps, & secundum hoc ipsum nomen, & secundum suæ generationis modum, allegorice designat illam, quæ sursum est Hierusalem liberam, quæ est mater omnium secundum fidem, neque enim generat secundum carnem, sed secundum fidem: sicut econtra ancilla Agar, secundum nomen suum, quod interpretatur aliena, & secundum suæ uel generationis uel conditionis modum illam designat Hierusalem, quæ nunc est & seruit cum filiis suis. **I**gitur filia principis, pulchra & speciosa Sunamitis, ipsa est fides uel generatio fidei, cui nunc dico, quæ pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia principis. **A**nnon ancilla siue ancillæ filia discalceatis pedibus incedit? **P**lane discalceatis, & propter hoc ipsum seruilis arguitur conditionis, quia nuditas pedum seruitutis est argumentum, excepto si fiat propter deum, iuxta illud: **S**olue calceamentum de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est. **V**erum de calceamentis hic agitur non corporis, sed spiritus, in quo discalceatum esse uel discalcatam, summa est ignobilitas, & plusquam seruilis egestas. **I**ccirco ancillæ calcaneum serpens momordit, tu autem o filia principis bene calceata, caput serpentis contriuisi, tu maxime, o princeps & domina, singularis dilecta, & sicut iam dixi, una coluba mea,

Nō p̄ legē,
sed per fidē
iustificatio
est.

Roma. 4
Gene. 15
3. Reg. 1

Galat. 4

1. Cor. 10

Psal. 49

Chori ca-
strorum.

Ibidem.
Roma. 10

Actoꝝ 15

1. Cor. 1

Aīa Pauli,
ut Sunami-
tis reuersa,

Galat. 4

Filia princi-
pis cur dici-
tur.

Ancilla discal-
ceata.
Exodi 3

Gene. 3

una genitrici sue, uidelicet generationi liberæ, generationi nō carnis, sed fidei, quæ me uirum non de carne uiri, sed de spiritu dei concepisti & peperisti patrem uel principem filiorum, nō carnis, sed fidei uel repromissionis. ¶ Iuncturæ sceminum tuorum, sicut monilia quæ fabricata sunt manu artificis. ¶ Laus ista, laus magna, uituperationi illi opposita est, imò & acerbissimæ exprobrationi illius ancillæ iam dictæ apud Ezechielem prophetam, dicentē ex ore dñi: Et diuisti pedes tuos omni transeunti, & multiplicasti fornicationes tuas. Diuisio uel diuariatio pedum ipsa est diuisio sceminum, ualde uituperabilis, nimirum propter illud quod subintelligitur: uidelicet propter multitudinē fornicationum. ¶ Et e contra iunctura sceminum, ipsa est cōpositio uel cōtinuatio pedum, laudabilis, itemq; propter illud quod subintelligitur, scilicet propter pudicitia pulchritudinem, saluumq; ac bene custoditum castitatis sigillum maxime in te, o singularis & unica uel nobilissima Sunamitis, in te o dilecta & dilectarum dilectissima, quæ prima sine exemplo iuncturam sceminum tuorū ita custodire proposuisti, ut uirgo nulli unq; cognita uel cognoscēda uisiro, digna fieres coniungi tuæ integritatis auctori deo. Quātum est hoc decus: Quanta honestas: Igitur iuncturæ sceminum tuorū sicut monilia, id est, uirginitatis tuæ integritas per pesq; pudicitia custodia, celestibus præsidijs communita, Cuius est hoc opus: Cuius uirtus: Nimirum dei altissimi. Et hoc ipsum, ait quidam sapiens, sapientia est, scire, quod cōtinuitas donum dei sit. Dico igitur nō qualiacunq; monilia, sed monilia quæ fabricata sunt manu artificis, id est, quæ solus deus facere & dare potest uel potuit. ¶ Umbilic⁹ tuus sicut crater tornatilis, nunq; indigēs poculis. ¶ Et ista laus tua, o libera Sunamitis, opposita est ancillæ uituperationi, quam apud iam dictum prophetam habemus his uerbis: Et quando nata es, nō est præcisus umbilicus tuus, & aqua nō es lota in salutē. Quibus utiq; uerbis luxuriæ superfluitatē uituperat, quia uiris quidē in lumbis, sceminis autē in umbilico luxuria est, testante dño, qui de diabolo loquitur ad beatum Iob: Virtus eius in lumbis eius, & potestas eius in umbilico uentris eius. Igitur umbilicus tuus crater tornatilis quid est nisi ac si diceret: Perfecta est in te uirtus castitatis, & liberata ea ab omni carnalis appetitu uoluptatis: ¶ Parum quippe fuisset ad laudem ueræ uirtutis, dixisse, iuncturæ sceminum tuorum, sicut monilia quæ fabricata sunt manu artificis: nisi & istud adderet, umbilicus tuus crater tornatilis, nunq; indigens poculis, quia uidelicet illo præcedenti uersiculo solum denegatur opus siue affectus carnalis commercij: isto autem sequenti appetitus quoq; cogitationis, qui si inesset, nunq; ueraciter diceretur umbilicus sic præcisus, imò & circumcisus, ut crater tornatilis, neq; adderetur adhuc, nunq; indigens poculis. Quidnam est umbilico nō indigere poculis, nisi non uri uel sitire per appetitum libidinis: Hinc enim per quendā sapiētem dicitur in mulierem malam: Sicut uiator sitiens ad fontē os suum aperiet, & ab omni aqua proxima bibet. Ergo tu o Sunamitis, o filia principis, corde & corpore es casta, mēte & carne integra & incorrupta, cogitatione & opere munda. Ut autē perficiatur ista laus, dicendū, quia locutione quoq; utilis es atq; pudica. Hoc est, quod nūc dico, ego dilectus tuus. ¶ Venter tuus sicut aceruus tritici uallatus lilijs. ¶ Venter tuus, uēter interioris hominis, iuxta quod quodā loco dixi, qui credit in me, sicut dicit scriptura: flumina de uentre eius fluent aquæ uiuæ, ipse est sicut aceruus tritici, id est, nunq; indiget pane uerbi dei, imò abundat omni tritico quodcunq; seminauerunt alij. Illuc illatum est omne, quod prophetarū fides elaborauit. Exempli gratia, ut Esaias qui dixit: Et accessi ad prophetissam, & concepit & peperit filium. Tu em̄ o dilecta, tu es illa prophetissa, ad quam accessit omnis sanctus & fidelis propheta, ad quam tēdebat, & in qua cōpleta est omnis sancta & fidelis prophētia. Hinc uēter tuus sicut aceruus tritici, quod uidelicet triticū prudenter congregasti, meditādo in scripturis, sicut dictum est quodā loco: Maria autē conseruabat omnia uerba hæc, conferens in corde suo. ¶ Huiusmodi aceruus bene est uallatus lilijs, quia profecto pulchritudo castitatis, sicut claritudinē sensus ad intelligendū scripturas efficit, ita & autoritatē parat omni homini ut dignus sit foris eloqui ea, quæ intus reposuit uel contulit, uerba dei, triticum dñi. ¶ Duo ubera tua sicut duo hinnuli capræ gemelli. Collum tuum sicut turris eburnea. ¶ Et ista laus liberæ, opposita est uituperationi ancillæ, imò & ancillæ, quæ ex una factæ sunt duæ. Fili hominū, ait dñs ad prophetā Ezechiele, duæ mulieres filia matris unius fuerūt, & fornicatæ sunt in Aegypto, in adolescētia sua fornicatæ sunt ibi, ibi subactæ sunt ubera earū, & fractæ sunt māmæ pubertatis earū. Quāta iniuria seruitutis, in illa tali subactione uberū, talisq; fractura mammarū. Et quantū decus libertatis hic secundū similitudines istas, uidelicet hinnulorū gemellorū capræ atq; turris eburnæ. Ergo tu o libera Sunamitis, tu maxime cui⁹ duo ubera sunt gemella, seculis omnib⁹ inaudita, uirginitas atq; fecunditas: tu, inquā, o dilecta singularis, libera es ab omni iugo pcti, scdm̄ istas similitudines hinnulorū capræ atq; eburnæ turris. ¶ Quid est collū tuū, uel quale est collū tuū? Utiq; nō extētū, imò amabiliter demissum, & hæc est humilitas tua, fortitudo magna, fortitudo pulcherrima: uere sicut turris eburnea, q̄ & aspectu amabilis, & statura sit fortis. Cui fortis, cui amabilis: Deo fortis, deo amabilis: diabolo autē terribilis, inaccessibleis, Quō ipsi deo fortis: Nimirum

Diuisio
sceminū in
ancilla.

Ezech. 16
Iunctura sceminū in libera,

Sapient. 8

Ezech. 16
Gregorius

Iob 40

Umbilicus
Mariæ crater
tornatilis, &c.

Ecci. 25

Iohan. 7
Venter Mariæ
ut aceruus
tritici.
Esaias 8

Lucæ 2
Vallatus
lilijs.

Ubera ancillarum.
Ezech. 23

Duo ubera
Mariæ.
Eius collū.

Gene. 32

Nimirum

Nimirum sicut ex istis comprobatur exemplis: Quia si cōtra deum fortis fuisti, ait ipse ad patrem tuum fidelem Jacob, quanto magis contra homines praeualebis. Ad Moysen autē: Ceruo, inquit, q̄ populus iste duræ ceruicis sit, dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamq̄ te in gentem magnā. Et non dimisit eum, imò tam diu luctatus est, ut uidentens deus q̄ eum superare nō posset, diceret illi: dimisi iuxta uerbū tuum. Quali fortitudine luctabat iste uel ille? ¶ Profecto humilitate sicut & de isto Psalmista dicit: Si non Moyses electus eius steteret in cōfractione, id est, in nimia mētis humilitate in cōspectu eius: de illo autē propheta Osee, cum dixisset: In fortitudine sua directus est cum angelo, & inualuit ad angelum, & cōfortatus est: cōfestim, fortitudinis eius exprimēs modū, subiunxit: Fleuit & rogauit eum. Igitur o dilecta collū tuū, quod est humilitas tua, turris eburnea, id est, fortissima est atque pulcherrima: quam respiciēs altissimus dedit tibi gemellos istos dulces hinnulos, duo ubera hęc, uirginitatē atq̄ fecunditatē, & ecce habes tria insignia hęc: tertiū quippe humilitas tua est. L Oculi tui sicut piscinæ in Esebon, quæ sunt in porta filiaē multitudinis. ¶ In quo oculi tui sicut piscinæ: Nimirū in eo, q̄ nō deficiunt eis aquæ, & tu maxime præ cūctis mortali- libus, semper cōpuncta corde, dicere potes: Fuerūt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Propterea dixi, sicut piscinæ nō qualescūq̄, sed piscinæ in Esebon, id est, in maxima cōpunctio- ne. Esebon quippe interpretat̄, cingulū mœroris, unde & cōgrue nomē hoc magnitudinē si- gnificat cōpunctionis. Quæ sunt in porta filiaē multitudinis, id est, in prima portioē terrę pro- missionis. Esebon quippe ciuitas fuit Seon regis Amorræi, qui regnauit in Esebon, & ipsa da- ta est filijs Ruben in possessionē trans Iordanē. Filij autē Ruben, ait scriptura, & Gad uenerūt ad Moysen & Eleazarū sacerdotē, & petierūt terrā illam, præcepitq̄ Moyses Eleazaro sacer- doti, & Iosue filio Nun, & principibus familiarū dicēs: Si trāsierint filij Gad & filij Ruben uo- biscum Iordanē oēs armati ad bellū, date eis terrā Galaad in possessionē. Recte ergo dicit, quæ sunt in porta filiaē multitudinis, quia prima fuit possessio gentis, quæ in Aegypto multiplica- ta, ingrediebat̄ terrā promissionis. Hoc ad mysterium ualde pertinuit, scilicet piscinas taliter designare quæ sunt in porta multitudinis, sunt em̄ prima experimēta superne dulcedinis bea- tæ possessionis, ita ut iam ueraciter dici possint terra promissionis, secundū magnum sacramē- tum scripturæ dicētis: Cumq̄ cepisset eam, uidelicet Cariathsepher, q̄d interpretatur ciui- tas literarū, Othoniel filius Ceuez, frater Caleph minor, dedit ei Caleph Axam filiā suā cōiu- gem, quā pergentē in itinere monuit uir suus ut peteret à patre suo agrū. Quæ cum suspiras- set, sedēs in asino, dicit ei Caleph: Quid habes? At illa respōdit: Da mihi benedictionē. Quia terrā arrentē dedisti mihi, da & irriguā aquis. Dedit ergo ei Caleph irriguū superius, & irrigu- um inferius. ¶ Secundū facti huius similitudinē, irriguū superius accipit anima, cum se in la- chrymis coelestis regni desiderio affligit: irriguū uero inferius accipit, cum inferni supplicia flendo pertimescit. Igitur in his uerbis, oculi tui sicut piscinæ in Esebon, quæ sunt in porta fi- liaē multitudinis, hic sensus est mysticus, ac si diceret: Oculi tui præ amore uel desiderio dilecti, q̄ langues & cōpungeris, fluūt lachrymis, & istę lachrymæ piscinæ sunt in Esebon. i. aquę ma- nātes cingulo mœroris, ista cōpunctio terra est irrigua aq̄s, principiū quoddā superne dulce- dinis & æternæ hæreditatis, sicut illa Esebon & terra trans Iordanē, prima fuit possessio ter- ræ promissionis, illi filiaē multitudinis, scilicet Israëliticæ plebi: cuius multitudine nō paucio- res sunt qui ascenderunt uel ascendūt, ut repromissionē accipiant æternæ hæreditatis. L Na- sus tuus sicut turris Libani, quæ respicit cōtra Damascū. ¶ Vere ingenua, uere libera Sunami- tis, nasum habēs egregiū, at illa ignobilis ancilla nasum habet præcisum, sed & aures eius præ- cise sunt, sicut dictū est per prophetā superius memoratū. Propterea & Ooliba hęc dicit dñs deus: Ecce ego suscitabo oēs amatores tuos cōtra te, & c. usq̄, Nasum tuū & aures tuas præci- dent, & qui remāserint, gladio cōcident. Vt dictū ita & factū est. Nunquid em̄ illa talis ancilla nasum habet aut aures? Si nasum haberet, aliquid de longinquo sentiret, aliquid de futuro se- culo cogitaret aut desideraret. Si aures haberet, nō solum literā attenderet, sed & uiuificātem in litera spiritū audiret. Nunc autē solis præsentibus delectatur, neq̄ audit eum qui toties ad audiendū inuitat, dicendo, qui habet aures audiendū, audiat. Igitur neq̄ aures neq̄ nasum ha- bet. ¶ Tu autē o libera, nasum integrum, nasum, ut iam dictū est, habes egregiū, quę sano odo- ratu sentis & appetitu trāheris, nō eorum quæ uidentur, sed quę nō uidentur, secundū illud: Est em̄ fides sperandæ substantia rerum, argumentū non apparentium. Quomodo tibi est nasus eiusmodi? Sicut turris Libani, quæ respicit cōtra Damascum, id est, contra cruentum su- pradictæ ancillæ filium. Damascus nanq̄ interpretatur bibens sanguinē & illum significat, de quo Apostolus loquitur, dicēs: Sed quomodo tūc is qui secundū carnem natus est, perse- quebatur eum, qui secundū spiritū, ita & nunc. Fortissimo spei ac discretionis nasus opus erat contra omnem eiusmodi falsum fratrem, ludendo persequentem, persequendo ludētem, ne usquequaq̄ illudat: & si corpus lædit, saltem animā non decipiat. Et fortis utiq̄ est nasus iste discretionis, sicut turris Libani, dum rite spernēdo uisibilia, & sperando inuisibilia, fortiter re-

Exodi 32

Humilitas
turris ebur-
nea.

Psal. 105

Osee 12

Psal. 41

Esebon.

Numeri 32

Iosue 15
Iud. 1Irriguū su-
perius & in-
ferius.Nasus ancil-
lę præcisus.
Ezech. 23

Matth. 13

2. Cor. 4

Hebręo. 11

Damascus.
Galat. 4Gene. 21
Nasus sicut
turris Li-
bani.

LVI. RVPERTI IN CANT. CANTICOR. CAP. VII.

Psal. 60 ficit, neq; frangitur uisibilium incommodis, iuxta illud: Deduxisti me, quia factus es spes mea, turrifortitudinis a facie inimici. Quomodo turris ista respicit contra Damascum? Nimirum sensui eius sensum habendo contrarium, iuxta illud: Qui enim secundum carnem sunt, quæ carnis sunt, sapiunt: qui uero secundum spiritum, quæ sunt spiritus, sentiunt. Est autem in respectu isto etiam manifestum Damasci, idem filii ancillæ, opprobrium. ¶ Sicut enim in interiori homine Damascus ille perdidit omnem discretionis & spiritualis intelligentiæ nasum sic & exercitus quoque quendam perdidit nasum suum, nasum magnum, scilicet ciuitatem Hierosolymam, & nobile templum, & cætera insignia quæ destructa sunt: quibus ablatis, ita ignominiosa facta est circumcisio carnalis, sicut naso præciso deformis efficitur facies cuiusque hominis, & iccirco quæ respicit, ipsa etiam talem Damascum contemnit & dicit: Tu ancilla superba cum filio tuo Damasco, quid faceres si uel tu nasuta, uel si ille nasus tuus esset: cum nec saltem exterius nasum habens, pulchram te existimes? Quid, inquam, faceres, si templum tuum & ciuitas tua permanisset? Bene igitur o libera Sunamitis nasus tuus contra Damascum respicit firmiter stans sicut turris Libani. ¶ Caput tuum ut Carmelus, & comæ capitis tui sicut purpura regis iuncta canalibus. ¶ Carmelus scientia circumcisionis interpretatur. Caput uero principale est corporis, & pro corde accipitur, quod principale est interioris hominis, iuxta illud: His ergo fieri incipientibus, leuate capita uestra, id est, exhilarate corda uestra, quonia appropinquat redemptio uestra. Igitur caput tuum ut Carmelus, id est cor tuum scientiam circumcisionis habet, ut legitime & sicut necessarium est circumcidatur, quisquis secundum deum & secundum fidem quæ in te est iustificari uult. ¶ An non & Moyses circumcisionem istam præscripsit, circumcisionem cordis? Circumcidite igitur, ait ipse in Deuteronomio, præputium cordis uestri, & ceruicem uestram ne induretis amplius. Quid est ista circumcisio, nisi perfecta dei dilectio? Nam & in alio loco, cum dixisset: Circumcidet dominus deus tuus cor tuum, & cor feminis tui, ita subiunxit: Ut diligas dominum deum in toto corde tuo, & in tota anima tua. ¶ Porro circumcisionis carnis scientiam ueram in hoc habes, ut non dubites illam cessare debuisse, ex quo uenit, & manifestatum est semen, cuius ueteri fidem habens Abraham, signum accepit circumcisionis, signaculum iustitiæ fidei. ¶ Dixi de scientia circumcisionis, quid dicam de scientia legis? Hoc nimirum quod omnem illam, scilicet ceremoniarum legem, spiritualiter intelligis. Hoc est, quod dico, & comæ capitis tui sicut purpura regis, iuncta canalibus. Comæ capitis, id est, sensus cordis tui in meditando uel cogitando mysteria legis dei: Exempli gratia, quid mysterii contineat uitylus immaculatus, iussus offerri pro peccato sacerdotis, qui peccauerit & populum derelinquere fecerit, quid hircus de capris, quid capra, & quid ouis, quid turtur, & quid pullus colubæ, cunctus ritus sacrificii: meditando, inquam, in his, & in cæteris huiusmodi, comæ capitis tui, id est, sensus cordis tui sunt, sicut purpura regis, uidelicet cuncta referendo ad sacramentum passionis dilecti tui, qui propter ipsum, quod passus est, rex constitutus & gloria & honore coronatus, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis. ¶ Et recte passio regis, dicitur purpura regis non solum propter purpureum colorem sanguinis, quem in passione effudit: uerum etiam propter purpuram derisoriam: quam circumdederunt ei: proptinus tribus poenis passionum consummandum, scilicet flagellandum, crucifigendum, lancea percutiendum. Nam illi quidem iridentes purpuram circumdederunt ei, tanquam regi, sed ille serio & purpuram admisit, & calamum pro sceptro suscepit in dextera quia certissime per hæc fiebat, ut & in cælo & in terra purpuram regni, & sceptrum acciperet imperii. Proinde purpura illa recte dicitur iuncta canalibus, quia sicut purpura magis tingit, & pretiosior fit, quo uicinius atque diutius iuncta fuerit tincturæ canalibus, ita passio dilecti eo gloriosior est, quam amplius præcunctis sacrificiis processit secundum consilium diuinitatis, cuius uidelicet consilii arcana, quasi quidam canales sunt per quos cucurrit pretiosissima hæc tinctura purpurea, qua dilectus iste, qui erat uirginitate candidus, factus est morte uel passione sua, & permanet in æternum rubicundus, deus uere gloriosus, & homo ualde speciosus, & in utraque substantia rex unus semper & ubique uictoriosus. ¶ Quam pulchra es, & quam decora charissima in deliciis. Statura tua assimilata est palmæ, & ubera tua botris. ¶ Quid est in deliciis pulchra & decora esse, nisi in abundantia gratiæ mansuetudinem summam & humilitatem cordis habere? Denique dona gratiæ & intelligentia scripturarum siue sacramentorum celestium uere sunt deliciæ, & humilitas cordis uera pulchritudo est, res decora, & deo amabilis uirtus est. Hæc in te coniuncta sunt o charissima, tales deliciæ, talisque pulchritudo. Quod enim dixi: Statura tua assimilata est palmæ, & ubera tua botris. Et ne dubium sit, cui palmæ dicam adhuc. ¶ Dixi ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Et erunt ubera tua sicut botri uinæ, & odores tui, sicut malorum: gratatur tuum, sicut uinum optimum. ¶ Magna igitur humilitas, quam ista pulchritudo sonat: statura tua assimilata est palmæ, quia tale est, ac si dicam, mihi assimilata es omni habitu mentis tuæ, mihi, inquam, assimilata es, in eo quod in crucem ascendi mitis & humilis corde. Hunc ergo ascensum meum futurum dixi, nec quisquam amicorum dubitauerit quin dixerim tibi. Si enim ipsis amicis dixi: Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur ad crucifigendum, & alia

Matt. 16, 29

& alia

& alia multa ad hunc sensum pertinentia, imò si & inimicis dixi: Et ego si exaltat⁹ fuero à terra, oia trahã ad me ipsum, quanto magis o charissima dixi, aut dicere debui, Ascendã in palmã, & apprehẽdam fruct⁹ eius. & erũt ubera tua sicut botri uinee, & odores tui sicut malor⁹: guttur tuũ, sicut uinũ optimũ? Hoc erat dicere, exaltabor in crucem uictoriosam, & moriẽdo morte fructuosa, opabor uelociter salutẽ oim credẽtium, & deinde doctrina tua, doctrina legalis atq; euãgelica, tẽpore opportuno palã prædicabit, sicut in autũno dulces botri comeduntur, & bonus ubiq; diffundit odor bonor⁹ oper⁹ tuor⁹, & dulcissimum atq; delectabile mihi erit eloquiũ tuum sic uinũ optimum. Tu autẽ ad hæc: **L** Dignũ dilecto meo ad potandum, labijsq; & dentibus eius ad ruminandũ. **E**t reuera, ut dicis, ita est. Sicut em̃ uinum optimũ dignum regibus est ad potãdum, labijs & dentibus eor⁹ ad ruminandum, sic eloquiũ tuum dignũ mihi est ad audiendũ, cunctisq; amicis & testibus meis ad p̃dicandum. Quid faciemus, uel q̃ ibim⁹ cũ tãtis istis dilectis delicijs? Nri em̃, q̃ primi ad istas delicias uocati sunt, uenire nolũt, sed abierunt negligẽtes, alius in uillã suã, alius uero ad negotiationẽ suã, reliqui uero tenuerunt amicos nros, & cõtumelia affectos occiderunt. Quid igit faciemus? **L** Ego dilecto meo, & ad me cõuersio eius. Veni dilecte mi, egrediamur in agrũ, cõmoremur in uillis. Mane surgam⁹ ad uineas, uideamus si floruit uinea, si flores fructus parturiũt, si floruerũt mala punica. Ibi dabo tibi ubera mea. Mandragorã dederunt odorẽ in portis nris. Oia poma noua & uetera, dilecte mi, seruaui tibi. **H**ęc ego dilecto meo locuta sum, & ad me cõuersio eius, uidelicet nõ improbando, imò propositum hoc habẽdo, ut egrederemur, q̃ppe qui iam dudum dixerat ad ciues suos: Amẽ dico uobis, q̃a nemo propheta acceptus est in patria sua. & hoc dicto, pauca interlocutus, ipse trãsiens, p̃ medium illoꝝ ibat, significãs utiq; transiturẽ se à suis ciuibus, & egresus in agrum, & cõmoraturum in uillis. Itaq; cõcordans proposito dei, ueni, inquam, dilecte mi, egrediamur in agrũ, cõmoremur in uillis, ut uidelicet, qui erãt agrestes, fiãt domesticis: q̃ erant uillani, fiãt ciues dei, & iuxta propheticũ oraculum, læte deserta & inuia, & exultet solitudo, & floreat quasi liliũ, germinãs germinet, & exultet lætabunda & laudans, & gloria Libani detur ei, gloria scilicet hæc, ut uideant gloriã dñi, & decorẽ dei nostri, cuius uisione indignum se Libanus iste. i. populus Iudaicus, facit repellendo uerbũ dei. Illuc egrediamur, ibi cõmoremur, & ibi cõmorantes, mane surgamus ad uineas, sine dubio iam illic nostra cõmoratione propagãtes. Videamus si floruit uinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica. Nam tunc floruit uinea, sed iam in uillis eiusmodi de carne gentilium agrestium nati sunt aliqui, qui sint ad uitã æternã præordinati, sine dubio mox credituri, & tunc flores fructũ parturiunt, si dociles inueniunt ad bene operãdum: tunc etiã floruerunt mala punica, si inueniunt in illis aliqui, quor⁹ fides usq; ad martyrium durare sufficiat, quod sine dubio futurum est. ¶ Ibi dabo tibi ubera mea, scilicet nutriẽdo multitudinem filioꝝ, quos in nouã infantia fecunda tibi pariet grã. Vnde hoc ita certum, q̃ multitudo filioꝝ nasci debeat illic, ubi hæten⁹ sterilitas fuit: Videlicet tam ex scripturã testimonijs, quã testant ita debere fieri, q̃ ex præsentibus experimẽtis, quia mandragorã dederunt odorẽ in portis nostris. ¶ Mãdragora mala habet suaue olentia, quã & *ἀνθρωπομορφος* appellatur, q̃ habeat radicem, formã hominis simillantem: cuius cortex uino mixtus, ad bibendum datur his, quor⁹ corpus propter curã secandum est, ut soporati dolorẽ minime sentiãt. sterilibus quoq; mederi fertur, ut concipiãt. Mandragorã ergo dederunt odorem in portis nostris. i. experimenta præsto sunt, q̃ iam fieri debeat illud, quod gentilitati hætenus sterili spũs propheticus promittit: **L**auda, inquit, sterilis quẽ nõ paries, decanta laudẽ & hinni quẽ nõ pariebas, quoniã multi filij desertã magis q̃ eius quã habet uir⁹ & c. In portis (inquã) nostris. i. dum adhuc sumus in finibus nostris, in finibus Iudaicis, sensimus odorẽ huiusmodi. Venerat em̃ iam Aethiops eunuch⁹ adorare in Hierusalem, & reuertebatur sedens sup currum suum, legensq; Esaiã prophetã, cum ecce sentiens spũs sanctus odorem eius, dixit ad Philippũ: Accede & adiunge te ad currũ istum. Sed et tunc eramus in portis nostris, quãdo odorem dederunt in cõspectu dñi eleemosynã Corneij centurionis. Ad quem odorem & illud ptinet, q̃ postmodum cuidam amicoꝝ talis uisio p noctem ostensa est: Vir Macedo quidã erat, stans & deprecans eũ, dicens: Transiens in Macedoniã, adiuua nos. His atq; alijs modis odorẽ dederunt mandragorã in portis nostris, fecunditatẽ significantes de loco sterilitatis. ¶ Nunquid autẽ ibi tãtummodo ubera mea dabo tibi: imò & omnia poma noua & uetera, dilecte mi, seruaui tibi. Quã diu paruuli fuerint hi, qui in loco ubi dicebatur, Nõ plebs mea uos, nascentur filij dei uiuentis, q̃ diu (inquã) imbecilles erunt ad audiendum grandem sermonem, eisq; lacte opus erit, nõ solido cibo, tam diu dabo ubera mea: cum autem perfecti fuerint, & pro consuetudine exercitatos sensus habuerint ad discretionem boni & mali, tunc cibum solidum tibi in illis, quia omnia noua & uetera, omnia ueteris ac nostri testamenti sacramenta seruaui tibi, conferens in corde meo, proferẽda in tempore suo, in tempore opportuno.

Iohã. 12.
Ascendã in palmã, exaltabor in crucem.

LUC. 14.

Egrediamur in agrũ.

LUC. 4.

Commoremur in uillis
Esaï. 35.

Si floruit uinea.

Ibi dabo tibi ubera mea.

mandragora.

Gen. 30.
Quõ gẽtes uenerũt ad fidem.

Esaï. 54.

Actu. 8.

Actu. 10.

Actu. 16.

Noua & uetera seruaui tibi.

Osee. 1.

Rom. 9.

Heb. 5.

LUC. 24.

LIBRI SEXTI FINIS.

e s RUPER.

RVPERTI ABBA

TIS TVITIENSIS IN CANTICA CANTICORVM,
de incarnatione domini commentariorum
LIBER SEPTIMVS.

Felix egressus dilecti
& dilectæ in agrum ad gentes.
Actu. 13.

Esaï. 49.

Esaï. 54.
Actu. 13.

CAP. VIII.

Luc. 11.

Ibidem.

Gentium populus filia
Mariæ.
Gen. 17.

Chrs fr nri
est ex mre
tantum.

Eph. 2.

Rom. 2.

Gala. 6.

Esaï. 54.

Gala. 4.

Inueniã te

foris.

hebr. 13.

Psal. 68.

Sterilis peperit filios
plurimos.

lege aposto-
licæ.
1. Cor. 12.

Esaï. 13.

ACTVM est ð dilectissima dilecti, factum est, ut dixisti, ueni dilecte mi, egrediamur in agrum, comoremur in uillis. Felix dies, felicia nobis tempora huius egressus uestri ad nos ab illis, qui repulerunt uos, dicentibus amicis & uestri consilij conscijs ad illos: ¶ Vobis quidẽ oportebet primũ loqui uerbum dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos uos iudicatis æternæ uitæ, ecce conuertimur ad gentes. Nunquid uero non solũ illud audierant dictum propheticũ, quod subiixerunt, dicentes, Sic em̄ præcepit nobis dñs, Posui te in lucem gentibus, ut sis salus mea usq; ad extremũ terræ: Imò & cætera q̄ multa huius gratiæ oracula, & istud secretissimũ audierant & intellexerant, quod tu hic o grã plena dixisti: Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, comoremur in uillis. O quantum gaudium, quanta exultatio illius sterilis & desertæ, quæ nõ habebat uirgẽ, quãdo certũ de scripturis prophetis egressus uestri ad ipsam & suæ salutis audiuit testimoniũ. Audientes autem gentes, ait illa scriptura, gauisæ sunt, & glorificauerunt uerbũ dñi, & crediderunt quotquot erãt præordinati ad uitã æternam. Secundum illud gaudiũ præsentis loco loquitur ipsa exultans & lætabunda & laudans: **Quis mihi det te fratrem meũ, sugentẽ ubera matris meæ, ut inueniam te foris & deosculer, & iam me nemo despiciat? Apprehẽdam te & ducam te in domũ matris meæ, & in cubiculũ genitricis meæ, ibi me docebis, & dabo tibi poculũ ex uino cõdito, & mustum malorũ granatorũ meorũ.** Ista admiratiua percontatio, quis mihi det te, similis illi est, & unde hoc mihi, ut ueniat mater dñi mei ad me? & ista exultatio, inueniã te foris & deosculer, & iam nemo despiciat, similis est illi respõso tuo ad angelũ, ecce ancilla dñi, fiat mihi secundũ uerbũ tuum. Similis namq; est, uel quæ hæc dicit, sicut decet filiã similitẽ esse matri. An non tu mater eius, quæ uitã & salutẽ pepisti? An nõ filia tua hæc est, uidelicet imitatione fidei? Si Abrahã pater gentiũ, & Sara mater gentiũ recte dicitur & est, uidelicet propter fidẽ, quanto magis tu ð fidelissima fideiũ mater es omniũ nostrũ? propterea dicit ista ualde attonita propter auditũ supradictũ magna gaudij multitudinẽ, **Quis mihi det te fratrem meũ, sugentẽ ubera matris meæ? Fratrem suũ dicit dilectũ suũ, & describit eum dulci descriptione, sugentẽ, inq; ens, ubera matris meæ. Cuius matris meæ, nisi uirginis Mariæ? ¶ Propterea de patre nihil dixit, quia uidelicet in fratre isto, ut cõciperetur uel nasceretur, fieretq; filius naturæ uel carnis nræ, uir nihil patrauit. Totũ q; frater noster est, de matre est. Matris ubera suxit, sed nõ de patris radice fluxit. Mater ista, mater est, quia caro ista, caro nrã; & fides ista, fides tua o Maria, fides nostra est. Non se capit intus magnitudo gaudij, intus in corde credentis, & felicitatẽ suã admirantis, q; deus filius dei, frater eius factus sit, frater eius o mater ex te, cuius ubera suxit. Erũpi. & clamat, **Quis mihi det te fratrem meũ, sugentẽ ubera matris meæ, & adijcit, ut inueniam te foris & deosculer, & iam me nemo despiciat? Despiciebatur em̄, utpote sterilis & deserta sine uiro. i. sine deo in hoc mundo. despiciebatur, in quã, & dicebatur præputiũ (ut Apostolus ait) b ea quæ dicitur circumcisio in carne manufacta, & erat alienata à conuersatione Israel. Inueniã ergo te (in quã) foris & deosculer, & iam me nemo despiciat. Videlicet cũ possim dicere illud uerissimũ, quia multi filij desertæ magis q; eius quæ habet uirgẽ. O frater uinæ, o sugens ubera matris meæ, quid est inuenire te foris? quid est te deosculari? Inuenire te foris, est exire ad te extra castra, qui sicut extra portã pacus es, ita extraneus fratribus tuis & peregrinus filijs matris tuæ factus es, teq; deosculari, impropriũ tuum uenerari, & sacramenta pietatis tuæ familiariter cognoscere est. Nam inquantũ illa cognoscimus & diligimus, intãtum te amabilem amantes deosculamur. Quis fructus, quod emolumentũ huiusce inuentionis, huiusce deoscultationis? Apprehẽdã te, inquit, & ducã in domũ matris meæ, & in cubiculũ genitricis meæ, ibi me docebis. Quomodo fiet hoc? uidelicet cũ tuis fuero potita osculis, cum tu mihi tua mysteria reuelaueris, habebõ ego hæctenus sterilis, habebõ ex te filios innouatæ iuuentutis, quos te faciente ordinabo mihi lectores atq; lectrices, cantores atq; cantrices, sacerdotes siue pontifices, propheticæ atq; catholicæ gratiæ appropinquantes, & constituam ex eis scholas legentiũ atq; choros canentiũ: adhibebo mihi tubas prædicantiũ, & linguas interpretũ, ut mihi explicent scripturas, quæ de te sunt, & quæ hæctenus intus in una lingua latuerunt. ¶ At ita ordinata castrorũ acie irrũpam domũ matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ, ubi hæctenus requiescunt bestię, & habitant dracones siue struthiones, & pilosi saltant & respõdent ululã: dum colitur adulter Iupiter, cæterorũq; non deorũ, sed dæmonum terræ phalanges, protractisq; foras om̄ibus, inducam te illuc, ut & in domo matris meæ, & in cubi****

cubiculo genitricis meę, scilicet & in palatijs regum, & in tēplis quondam dæmonum nomē tuum inuocetur. Ibi me docebis palā, & cum libertate uocis, more tuo, quemadmodum dixisti: Ego palā locutus sum mūdo, & in occulto locutus sum nihil. ¶ Et dabo tibi poculū ex uino cōdito, & mustum malorū Granatorū meorū. Quid em̄ aliud uel mai⁹ dare possum? Hoc ut daret, inuenit & ille qui dixit: Quid retribuam dño pro om̄ibus quę retribuit mihi? Calicem salutaris accipiā, & nomē dñi inuocabo. Et est sensus: Prius bona pro malis, deinde bona pro bonis dñs mihi retribuit. Quid retribuā ei? Hęc deliberans, ad id ueni, cū aliquid maius non possum, Calicē salutaris accipiam, & nomen dñi inuocabo. Hoc est quod nūc dico: Et dabo tibi poculum ex uino cōdito. i. sacrificium offerā sacratū & uere sanctū inuisibili passionis tuę sacramento. ¶ Nec solum istud faciā, uerū etiam mustum dabo tibi malorū Granatorum meorū. i. preciosam in conspectu tuo mortē sanctorū martyrum tuorū, qui quā plures ex me tuę mortis imitatores erunt. Hoc erit tibi poculum, quod nō erit sanguis brutorum animalium. Hinc enim uel tu uel pater tuus, deus deorū dñs, locutus est: Nunquid manducabo carnes taurorū, aut sanguinem hircorū potabo? Immola deo sacrificium laudis, & redde &c. L. Læua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me. ¶ O uos filiū uel filiā, magna quidem & ardua res est, fratrem meum taliter introducere in domum matris meę, & in cubiculum genitricis meę, & multas proinde pressuras habemus tolerare, sed nolite pertimescere. Ipse ubiq; præsens, duplici consolatione consolabitur me. Nā læua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me. Læua eius. i. temporalis interdum prosperitas, ne in laboribus deficiam, sustentabit me, neq; tētari dimittet supra id quod possum sustinere: & dextera, scilicet spes retributionis æternę non incerta, fortius atq; abundantius lætificabit atq; delectabit me. Fiet mihi iam in isto seculo consolatio hęc, ut ipsi reges uel principes mihi dentur in famulatum: in illa uero dextera, ubi immortalitas regnat, ipsum uisura sum ego uisioē æterna in decore suo, fratrem meum, dilectum meum, regē regum, & dominū dominantium, iamq; tantum bonū pręgustare cupio per contemplationis studium. L. Adiuro uos filiā Hierusalem, ne suscitatis neq; euigilare faciatis dilectā, donec ipsa uelit. ¶ Hoc sciens ipse frater meus, quia solos meditor uel meditari cupio amplexus dextere eius: ne, inquit, suscitatis neq; euigilare faciatis dilectā, donec ipsa uelit. Ne (inquā) suscitatis, uidelicet eo modo, quo Martha suscitare uolebat Mariam sororē suam. Maria namq; sedens ad pedes dilecti, audiebat uerba oris eius. Hoc erat req̄escere. At illa, quę satagebat circa frequē ministeriū, uolens eam suscitare: Dñe, inquit, non est tibi curę, q̄ soror mea reliquit me sola ministrare? Dic ergo illi ut me adiuuet. Cūctis filiabus eiusmodi, quę corporale ministeriū siue actualement uitam nesciūt discernere, quantum distet à dignitate contemplationis, dictū hoc esse nemo dubitet, ne suscitatis neq; euigilare faciatis dilectā, donec ipsa uelit. Nam illa, quę optimā partem elegit, quęcunq; studet uerbo dei, ipsa est dilecta: ceterę quę sollicitę sunt & turbātur erga plurima, sicut Martha illa, filię sunt. L. Quę est ista quę ascendit de deserto, delicijs affluens, innixa super dilectum suū? ¶ Ab isto uerficulo usq; ad finem decantatio clarissima, circa illam uersatur de gentibus electam atq; dilectam, cuius electio fratris gratiæ est, fructus siue effectus euangelicę prædicationis, ex quo fieri cœpit, d̄ dilectissima dilecti, illud qd dicebas: Veni dilecte mi, egrediamur in agrū, commoremur in uillis. Hunc tantū egressus uestri fructū admiratur electio ex Iudæis, quę parua numero per euangeliū uenit & dicit: Quę est ista, quę ascendit de deserto, delicijs affluens, innixa super dilectū suum? De deserto, id est, de agro & de uillis, quod uos o dilecte & dilecta, cū consilio supradicto egredi atq; cōmorari uoluistis. Quę est ista? Vbi erat? Vbi latebat? Mirares. Nobis nulla erat, nusquā erat: sed illi erat, in illo erat, de quo ueraciter dictū est, Quod factum est, in ipso uita erat. & de quo dicit alius quidā amicorū, Qui uocat ea quę non sunt, tanq̄ ea quę sunt. ¶ Qualis enim est? qualis ascendit? Delicijs affluens, innixa sup dilectum suū. Iure miremur quantis uel qualibus delicijs affluit. Delicijs gratiæ, quę manifestantur ad utilitatem, uidelicet sermone sapientię, sermone scientię, fide, gratia sanitatū, operatione uirtutū, prophetia, discretionē spirituum, generibus linguarū, interpretatione sermonū. ¶ Quomodo autē uel ad quid innixa sup dilectum suū? Nimirū ut non timeat timorē hominum, ut non deficiat in tribulationibus quę illā inuenerunt siue inuenturę sunt, tribulationibus atq; psecutionibus inimicorū uisibiliū atq; inuisibilium, paganorū, Iudeorū, hereticorū, & spirituum malignorū. Quomodo em̄ inter hęc omnia subsisteret, nisi innixa esset super dilectū suum? Nunquid innixa deberet esse super semetipsam, aut sup quemlibet alium? Tunc utiq; caderet, stare nō posset. Nunc autē dicit: Dñs illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Dñs protector uitę meę, à quo trepidabo? Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum. Si exurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo. Hoc dicere & facere, nimirum est innixam esse super dilectum. Quomodo factum est istud? Quomodo talis & taliter ascendit? L. Sub arbore malo suscitaui te, ibi corrupta est mater tua, ibi uiolata est genitrix tua. ¶ Delectio ex Iudæis, nunquid quasi nesciens admiraris? Nunquid causam nescis, cur ista talis taliter ascendere

Iohā. 18.

Psal. 115.

Mustū malorū Granatorū.

Psal. 49.

Quid læua, qd dextera hic dicit. 1. Cor. 10.

Martha nō debet suscitare Mariā. Luc. 10.

Iohā. 1. Rom. 4.

1. Cor. 12. Innixa sup dilectū.

Psal. 26.

dere debuerit? Ego causam dico tibi, quia mater tua, genitrix tua, me dereliquit, me abnegavit uisū suū, regē suum, & idcirco aliā duxi, dato illi libello repudiij, & hæc est quæ taliter ascendit. Vbinam hoc accidit? Sub arbore malo, ubi te suscitavi sub ligno crucis, ubi te redemi. Propterea dixi sub arbore malo. i. sub arbore afferente fructus suos, quia uidelicet lignum crucis nō sterile lignū fuit, sed fructus attulit uitæ & salutis. Ibi te suscitavi, sed mater tua synagoga, genitrix tua, gens Iudaica, ibi corrupta est, dicendo, non habemus regem nisi Cæsare: ibi uiolata est, clamando: Sanguis eius super nos & super filios nostros. Propterea repudiata illa, ista talis ascendit, & sicut ait quidā ex uobis: Cæcitas contingit in Israël, donec plenitudo gētium subintroeat, & sic omnis Israël saluus fiat. Nunc audi quid dicat ista, quā tu miraris, ista mulier fortis, de qua ueraciter dictū sit: Confidit in ea cor uiri sui, & spolijs non indigebit. Pone me ut signaculū super cor tuum, ut signaculum super brachiū tuum, quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut inferus æmulatio. Lāpades eius, lampades ignis atq; flammarū. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatē, nec flumina obruent illam. Si dederit homo omnē substantiā domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. ¶ Quid (rogo) ista petit (ut iam dictum est) mulier fortis, nisi ut confidat in ea cor uiri sui? Quid enim est dicere, pone me ut signaculū super cor tuum, ut signaculum super brachiū tuū, nisi ac si dicat, confidat in me cor tuum, roboret ex adiutorio meo brachiū tuū? Et o dilecte, quid est presenti loco cor tuū & quid brachiū tuū, nisi scripturæ ueritatis, quæ scriptæ sunt secundū cor tuū, & memoria mirabiliū tuorū, ex quibus cognoscitur, quā magnū, quā forte sit brachiū tuum? Pone me ut signaculum super illud cor tuū, pone me ut signaculū super illud brachiū tuum. Quam ob causam? Nimirum ob triplicē, quæ cōtra me latrant, insaniā, uidelicet Iudaicā, paganicā, hereticā. Prompta sum, expedita sum, deuota sum ecōtra fortiter defendere illud cor tuū, protegere illud brachiū tuū sicut imperiale signaculū, sicut fidele testimoniū, mira fortitudine, mirāda duritia, quam nullus possit effringere. Fortitudinē meā dico dilectionē, duritiā meā dico æmulationē. Cur hoc? quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut inferus æmulatio. Quid est hoc dicere, nisi ac si dicat, zelum magnū habet dilectio, irā intolerabilē habet æmulatio? Attendite amici quod dicitur, animaduertite diligēter quod agitur & actū est hæcenus, ex quo ascendit de deserto, delicijs affluens mulier ista fortis, & innixa super dilectū suū, quæ istud poscit, ut confidat in ea cor uiri sui. ¶ Quis unquā portare potuit zelū dilectionis, quē habet circa cor dilecti sui, iram æmulationis quā habet erga brachiū dilecti sui? Sicut mors, sicut infernū, ita nulli parcat, & oībus est immitis, quicumq; male sentiūt de scripturis ueritatis, quæ scriptæ sunt secundū cor uiri sui, dilecti sui, qui male predicāt de brachio fortitudinis, quo salutē gñis humani operata est omnipotētia uiri sui, dilecti sui. Nōne cum in remittēdis peccatis pñssima sit, illos duntaxat, qui loquuntur extra uel cōtra uerbū ueritatis, mortificat, & inferno addicit illorū animas? Quippiam tolerare potest, quod cordi dilecti sui. i. scripturæ ueritatis contrariū est: tolerare nō potest. Illos quī in hoc sunt, eliminat & anathematis gladio trucidat. Nō in expta loquimur. Nulla re magis offenditur, nullo malo exacerbatur amplius quælibet anima habēs spūm dilectionis, quā si audiat de scripturis quippiam contra sensum cordis huius amici, contra honorē brachij huius dilecti. ¶ Quam forte natura sit mitis, statim ad rem istā fit intractabilis, & uidetur aduersarijs motus eius quasi motus mortis, & ira eius quasi ira infernalis, sicut de Moysē constat, quia cū esset mitissimus omnīū hoīm qui morabātur in terra, ubi causa poposcit, sic immitis factus est quasi mors, sic durus quasi inferus, ita ut diceret: Qui domini est, iungatur mihi: & durissimo eius imperio occideret unusquisq; fratrem & amicū & proximum suum, cecideruntq; una die uigintitria milia. Et ille materiali quidem gladio, & alij post eū cōplures, ut Helias & fortissimus David probauerūt, quia uere fortis est ut mors dilectio, uere dura sicut inferus æmulatio. ¶ Ista uero dilectissima spūali gladio sæuit propter dilecti sui cor & brachiū, persistēs fortiter tanquā inuiolabile signaculū. Nā de materiali gladio nō habet præceptum, siue dilecti sui cōsensum: quā audiuit eum dicentē, Cōuerte gladiū tuum in locum suum, satis est, finite usq; huc. Lāpades eius, ait, lāpades ignis atq; flammæ. Cuius eius? Dilectionis siue æmulationis. Lampades dilectionis, lāpades ignis: lāpades æmulationis, lāpades flammæ. Sicut ignis, dum cōcitus fuerit, generat flammā: sic dilectio, dum aliquid pcepit nō secundū cor huius uiri, nō secundum sensum huius dilecti, parit æmulationē, lucentē pariter & urentē, amicos illuminātem, inimicos urentē. ¶ Quid si fortes fuerint inimici? quid si habuerint turbas populorū, gladios quoq; regum atq; imperatorū, sicut Arriani aliquādo habuerunt? Nilominus cōfidat in ista cor uiri sui, quia nihilominus fortis erit ut mors dilectio, dura sicut inferus æmulatio, imō & amplius tunc lāpades istæ ardebunt atq; lucebunt, lampades ignis atq; flammæ. Hinc est quod dicit, Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. Audi uimus, uidimus aquas multas. i. inundantes persecutiones populariū, & flumina, scilicet persecutiones principū fortium, quæ cum uehementē inundarēt, nō potuerunt extinguere siue obruere charitatem, neq; cōpescere eius æmulationem: ut saltem de uno uerbo dogmatis fidelis

Sub arbore malo, sub ligno crucis. Iohā. 19. Matt. 27. Rom. 11. Prou. 31.

Cor Chri sunt scripturæ ueritatis.

dilectio cōtra hereticos inflexibilis.

Mitissimus Moyses gladio sæuit per hæc dilectionē. Num. 12. Exo. 32. Ecclesia nō corporali, sed spiritali gladio punnit. Matt. 26. Luc. 22. Lāpades dilectionis. Ecclesia per fide defendēda nemini cedit.

delissimi reticeret, exempli gratia, illo, quod dicitur ^{δμοίως}. ¶ Pro nihilo fuit huic dilectæ omne ^{Pro fide omne dānū despiciat.} damnū, & ipsa mors, quam inferre heretici potuerunt. Hoc est qd dicit: Si dederit homo oēm substantiā domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. Tanta illi inest dilectio uerbi, ut in cōparatione talis margaritæ, quam intus retinuit, quasi nihil, despiciat omne qd foris auferri potuit. Ecce mulierē fortem uidistis, & audistis. Nō ex semetipsa tantā sibi fortitudinem inesse cōfidit, sed ex eo qui solus est uera fortitudo fortiū, sicut uidistis eā ascendērem, innixā super me dilectū suum. Non (inquam) ex ipsa fortitudo hæc, sed ex prouidentia nostra, secundum pium nostræ sollicitudinis cōsiliū, quod habuimus super eam, sicut sequentia indicāt. Soror nostra paruula est, & ubera non habet. Quid faciemus sorori nostræ in die quando al loquenda est? Si murus est, ædificemus super eam propugnacula argentea. Si ostium, cōpingamus illud tabulis cedrinis. Huiusmodi cōsiliū super illā habuimus pater & filius & spīritus sanctus, pro magna re, pro magno negotio, quia uidelicet sic se habebat, & sic habet tēpus uel status reꝝ eius, ut uix nata, uix super pedes suos cōsistens, iam esset alloquenda, iam deberet duci ante reges & p̄sides, & reddere rationē de fide nostra, de profundissimis operibꝝ nostrorꝝ sacramentis, cōtra Iudæos in lege gloriantes, contra philosophos sapientia sua & eloquentia tumētes, sub gladijs iudicū inter mille genera mortium. Hoc utiq; mirādum est illis, qui rem sciunt mirari sicut dignū est. Propterea cōsilio habito dicebamus: Soror nostra paruula est, & ubera nō habet. Quid faciemus sorori nræ in die qua alloquēda est? Vere em̄ quā die primū alloquenda erat, quādo primū sub Nerone & cæteris persecutoribus lis in iudicio contra illā proposita est de fide quā suscipiebat, parua numero, paruula sensu, i. simplex erat, ubera, scilicet legē & prophetas, nō habebat. Dicebamus ergo: Si murus est, ædificemus super eum propugnacula argētea. Si ostiū, compingamus illud tabulis cedrinis. In ciuitatibus uel domibꝝ aliud est murus, & aliud, ostiū. Similiter in dilecta ista, in corpore isto, qd est ecclesia, alius est quasi murus, alius quasi ostiū. Hoc ex illius tēporis statu clarius discerni potest, quādo primū dilecta hæc alloquēda erat, sicut iam dictū est. ¶ Alius nāq; ita fortis erat, ut tormenta uel opprobria sustinere posset, & hic utiq; murus erat, iuxta illud: Ego qppe (ait dñs) dedite hodie in ciuitatē munitā, & in columnā ferreā, & in murꝝ creū, & bellabunt aduersum te, & non p̄ualebunt, quia tecū ego sum. Alius in hac parte infirmior quidē erat, & forte p̄secutiones fugiens latere uolebat, sed habebat gratiā aliquā. Verbi gratia: Sacerdotalis officij gratiam, scientiāq; catechizandi rudes, & baptizandi credētes. Hic nimis ostium erat, quā sicut per ostiū in ciuitatē uel in domū introitur, ita per tale ministeriū credentes ecclesię incorporantur. Igit si murus est, ait, ædificemus super eū propugnacula argentea, i. si digne potest stare uel permanere pro fide in agone certaminis, suggeramus illi quęcūq; necessaria sunt ueritatis testimonia, ut nō minus respondere sciat, q̄ si legisset legē aut prophetas, iuxta illud: Cū steteritis ante reges & p̄sides, nolite p̄meditari qualiter respōdeatis, ego em̄ dabo uobis os & sapientiā, cui nō poterūt respōdere & contradicere oēs aduersarij ur̄i. Item: Non em̄ uos estis qui loqui mini, sed spūs patris ur̄i, qui loquit in uobis. Nōne sic factū est? Nōne si rite cōsideres confessiones & respōsa martyꝝ, in illis duntaxat exēplaribus, quę fideliter ac simpliciter sine fūco humani ingenij scripta sunt, ubi respōsa illoꝝ, ut dicta, sic excepta sunt in ōne in quā respōsa illoꝝ nobis propugnacula, & nō qualiacūq; sed propugnacula argētea sunt? Casta nāq; & castigata sunt, multūq; nitoris ac splendoris habent, iuxta illud: Eloquia dñi, eloquia casta, argentū igne examinatū. Si ostiū est, cōpingamus illud tabulis cedrinis, i. eum qui nō tantæ est fortitudinis uel tolerantix, ut tormenta passionū sustinere possit, attamen illius est officij siue deuotionis, ut uiam uel introitū fideliter faciat uolentibus introire in regnū dei baptizando siue catechizando illos uerbo dei: faciamus, ut sit memoriæ imputribilis atq; suauis secundum similitudinē cedri, ligni odoriferi atq; imputribilis, iuxta Dauidicū illud: Iustus ut palma florebit, sicut cedrus Libani multiplicabitur. Sunt em̄ multa dona gratiæ, quæ ualent & sufficere possint illis, q̄ etiā si cupiant, palmā martyrii non attingunt. Quid ad hæc illa? Ego murus, & ubera mea turris, ex quo facta sum corā eo quasi pacem reperiēs. ¶ Et est sensus: Primo quidē tempore cum iam alloquenda essem, & de nostra fide secundum charitatem tuam respōdere inciperem, paruula eram, sicut dicis dilectæ mi, & ubera non habebā: sed nūc & murus sum, & ubera sunt mihi, non qualiacūq; sed sicut turris. Processu nāq; tēporis uenerunt scriptores mei, confortati sunt interpretes mei, legēq; ac prophetas totumq; uetus patriter ac nouū testamentū in linguas, maxime Gręcā & Latinā, de uno Hebraicę linguę reposito transulerūt, & ecce spūs & litera fortiter instructa sum, habens etiā de meis, qui mihi nati sunt, filijs, doctores & explanatores luculentos utriusq; testamēti. Propterea dixi: Ego murus & ubera mea sicut turris. Non aut hoc ex me, sed ex grā dilecti. Propterea & istud subiunxi, Ex q̄ facta sum corā eo quasi pacē reperiēs, i. ex quo per fidem accepi peccatorꝝ remissionē. Nā extūc propter ipsum qd & credidi, pacē reperi, & reconciliata sum deo per mortē dilecti mei, filij sui, & ex eo proficiēs atq; succrescēs, istā quoq; gratiā cōsecuta sum, ut nihil mihi desit,

Soror nræ paruula, ecclesia primitiua.

Matt. 10.

Ubera, lex & prophetæ.

Quis murus & ostiū ē.

Propugnacula argentea, respōsa martyꝝ.

Matt. 10.

Psal. 111.

Psal. 91.

Ubera mea turris.

fit,

fit de scripturis utriusq; testamēti, & ecce ubera mea sicut turris, q̄a nihil cōtra possunt paga-
ni, Iudæi, hæretici. Vineam fuit pacifico in ea quę habet populos. Tradidit eā custodibus. Vir
affert pro fructu eius mille argēteos. Hoc dilecta ad gratiā & gloriā de semetipsa dicit. Et di-
lectus cōtinuo respōdens, ait: Vineam mea corā me est. Mille tui pacifici, & ducenti his q̄ cu-
stodiunt fructus eius. Ad causam dilectæ huius, quę hoc ipsum loquitur, multū ptinet, memi-
nisse & denarrare, in q̄ plātata fuerit uinea dilecti sui, scilicet utrū in fide an in opibus, de qua
videlicet uinea & lex & prophetę & in euāgelio suo multa loquitur ipse dilectus. Propterea
nunc dicit: Vineam fuit pacifico in ea quę habet populos. Quę nā illa est quę habet populos? Fi-
des an lex? Non utiq; lex, sed fides. In fide uinea dñi plantata est, nō in lege, quemadmodum
& Apostolus dicit, Non em̄ per legē promissio Abrahę aut semini eius, ut hęres esset mundi,
sed per iustitiā fidei. Et subinde: Ideo ex fide, ut secundum gratiā firma fit promissio omni se-
mini Abrahę, nō ei qui ex lege est solum, sed ei qui ex fide est Abrahę, q̄ est pater omnium no-
strum, sicut scriptū est, quia patrē multarū gentiū posui te ante deū, cui credidisti. Item de eo-
dem: Qui cōtra spem in spem credidit, ut fieret pater multarū gentiū, secundū quod dictum
est ei, sic erit semen tuū sicut stellę cœli, & non infirmatus est fide & c. Ergo quę habet popu-
los, ipsa est fides, q̄a per fidē Abrahā pater populorū, pater multarū gentiū factus est. ¶ Quid
igitur o æmula mea, o synagoga siue carnalis circūcisio cōtra me gloriaris, quasi de operibus
legis, q̄ sola tu sis uinea dñi? Ante legem fuit uinea dñi, plantata in fide, & tu in prauum cōuer-
sa es, plantatio aut illa permanet. Ego autē (ait plātator ipse) plantavi te uineā electā, omne se-
men uerę. Quomodo cōuersa es in prauū uinea aliena? Quid igit lex? Propter trāsgressiones
(ait Apostolus) posita est. Hinc & alius propheta: Vineam facta est dilecto in cornu filio olei, &
sepiuit eā & c. In cornu facta, id est, in fide plantata est, q̄a fidei firmitas illa per cornu designa-
tur, de qua Apostolus: Ideo ex fide, ut secundū gratiā promissio firma fit omni semini Abra-
hę. Sepiuit autē eam, q̄d est, nisi hoc ipsum, q̄ lex propter trāsgressiones posita est? Itaq; ni-
hil dubiū remanet, quin pacifico, i. dilecto (ipse est em̄ pax nostra, q̄ fecit utraq; unū) uinea fa-
cta uel plantata fuerit, nō in lege, sed in fide: & idcirco nō nouo consilio defendit dilecta hęc,
scilicet ecclesia ex gētibus, q̄ ex fide absq; opibus legis iustificet. Tradidit eam custodibus, i.
patriarchis, ducibus, iudicibus, sacerdotibus, prophetis atq; regib⁹, & sicut Esaias dixit: Tur-
rim q̄q; & torcular, i. tēplum et altare, edificauit in medio eius, et expectauit ut faceret uuas, et
fecit labruscas. Ita cōuersa est in prauū uinea aliena. ¶ Quę deinde dicit: Vir affert pro fructu
eius mille argēteos, uinea mea corā me est, mille tui pacifici & ducenti his q̄ custodiūt fructus
eius, ex opposito illius, quę in prauū conuersa est, melius intelligūtur. Et sodi eam mihi (ait in
Osea dñs) quindecim argenteis & coro ordei & dimidio coro ordei, & dixi ad eam: Dies mul-
tos expectabis me, nec fornicaberis & nō eris uiro, sed & ego expectabo te & c. ¶ Sacramētū
in numeris istis absconditū est pulcherrimū, hic in mille ducentis argēteis, illic in quindecim
argēteis & coro ordei & dimidio coro ordei, cuius uidelicet sacramenti hęc summa est, q̄ ista
& uirgo fit & uiro cōiuncta: illa autē neq; uirgo, neq; uiro coniuñcta. Huius nanq; uirginitatē
unitas millena, coniuñtionē uero siue nuptias binarius centenus significat. Arithmetici siue
abaciste melius norunt q̄d dicif, & qua ratione unitas uirgo pronuntietur, usu habent in suis
tractatibus, q̄ uidelicet in semetipsa multiplicata nihil creat, q̄a semel unus, unus est, q̄d nulli
aliū numero cōtingit. Nā ceteri numeri in semetipsos ducti, alios creant: ut bis duo, quatuor;
& ter tria, i. ouē. Porro nuptias huius cētenus designat binarius, & hoc felicissimū est, q̄a dile-
cta hęc q̄ ex fide est, semp uiro cōiuncta est, & semp uirgo pmanet. Ecōtra illius uiduitatē se-
mel & corruptionē illud mystice designat, q̄ pretiū eius neq; in unitate mansit, neq; ad bina-
riū peruenit, cū dicif, Fodi eā mihi quindecim argenteis & coro ordei & dimidio coro ordei. Si
argenteos attēderis, neq; decē sunt argentei, quę esset unitas decenarū: neq; uiginti, q̄ esset binari-
us decenus: sed sunt quindecim, in quo uidelicet numero plus unitate, min⁹ est binario. Simi-
liter neq; unus tantū corus ordei, neq; duo sunt cori, sed corus & dimidius ordei, plus mona-
de, minus binario. Itaq; & illi hoc infelicissimū est, q̄a neq; uirgo est, neq; uirū habet. Nūc bre-
uiter literæ huius seriē recurramus: Vineam fuit pacifico in ea quę habet populos, i. om̄is plan-
tatio quā plantauit dilectus uere pacificus, per quē deo recōciliati sumus, in fide plantata est
Abrahę, per quā ille oēs hęreditaui populos. Tradidit eā custodibus, cōmisit eam rectorib⁹,
uir affert pro fructu eius mille argēteos, i. qui uis operarius fidelis ac uirtuosus, scripturarum
peritus & ore facūdus, cunctas fidelis sermonis copias impēdit predicādo, ut percipiat tem-
pore suo q̄ppiam de fructu eius. ¶ Oēs argentei eius mille, i. oēs sermones ei⁹ cōsonant in una
fide, q̄a sicut iam supra dictū est, numerus iste millena unitas est, q̄d arithmeticis nō incogni-
tum est. Ad hęc ille: Vineam mea corā me est. Et est sensus: Ego nō sum mutatus, sed ubi planta-
ui, ibi quæro: & habeo uineā meā, scilicet nō in lege, sed in fide. Si em̄ q̄ ex lege, hæredes sunt,
exinanita est fides, abolita est promissio, & esset mutabilitatis, quę in deū non cadit. O tu qui-
cunq; es, q̄ in hac uinea mille argenteos (de quibus iam dictū est) expēdis, mille tui pacifici, i.
pacem

Vinea plan-
tata in fide,
nō in operi-
bus legis.
Rom. 4.

Vinea dñi
an legē plā-
tata est.

Hier. 2.
Gal. 3.
Esai. 5.

Rom. 4.

Ephe. 3.

Diuersi ui-
neę custo-
des.
Esai. 5. Hier. 2.
Pretium ui-
neę.

Osee. 3.
Mysteriū
numeris.

Viduitas &
corruptio
uineę Iuda-
icę.

Ephe. 2.
Rom. 6.

1. Cor. 9.
Oēs argen-
tei eius, mil-
le.

Rom. 4.
mille tui pa-
cifici.

pacem

pacem, uidelicet remissionē peccatorū facientes uel acquirentes, sunt tibi: & ducenti his quos fructus eius, uidelicet in eo, ut uirginali cōiugio in coelestibus nuptiis, quas hic significat binarius centenus, cū dilectō & dilecta in sempiternū perfruant. Quæ habitas in hortis, amici auscultant, fac me audire uocem tuam. Quis dicat, cui dicat, manifestum est. Dilectus em̄ dilectæ dicit, quæ habitas in hortis. Quibus in hortis habitat dilecta, nisi in amenitate scripturarū, in delectatione uirtutū, pulchre florentiū, bene olentiū, semper uiuentium? Fac me (inquit) audire uocē tuā. Quomodo? Nimirū ita sicut scriptū est, Narrabisq; filio tuo in die illo, dicens: Hoc est quod fecit dñs mihi. In manu em̄ fori eduxit me de Aegypto. Et erit quasi signū in manu tua, & quasi monimētum ante oculos meos, & ut lex dñi semp sit in ore tuo. Nam te ueraciter ego eduxi de Aegypto, de tenebris huius seculi, de seruitute peccati, in terram illā fluentē lac & mel, ut habitares in hortis istis, in omnibus scripturarū sacramentis, ubi ueraciter sunt fontes & riuus lactis & mellis, fluentes de spū dei & hoīs Iesu Christi dilecti tui. Fac igit ut dixi, fac me audire uocē tuā, ita ut lex dñi semp in ore tuo sit, nunc prædicando, nunc orādo, nunc psallendo. His nanq; modis libēter audio uocē tuā: & ut amplius, sapienter ac solícite id facias, ecce dico tibi, amici auscultant, etiā illi, quos non uides corporalibus oculis, sancti scilicet angeli, iuxta illud: In conspectu angelorū psallā tibi. Quid tandem o dilecta dicis? Fuge dilecte mi, assimilare capreæ hinnuloq; ceruorū sup mōtes aromatū. O uocem dignā auditu dilecti, uocē de corde fideli & mente humili. Hoc em̄ est qd aīa quælibet fidelis & sapiens dicere consueuit: Dñe, non sum digna ut intres sub tectū meū, nō sum digna ut in me ostendas frequens aliquod p̄sentiaē uel uisitacionis tuæ miraculū. Fuge (inquā) dilecte mi. Nō quæro in presenti uita gloriā, sed desidero gratiā: non quæro claritatē miraculorum, sed opto remissionē peccatorū. Fuge (inquā) dilecte mihi, & saltus huiusmodi similes saltibus capreæ aut hinnuli ceruorū effice, non super me, sed sup mōtes aromatum, super p̄cella merita sanctorū atq; perfectorū. Qui sancti atq; perfecti sunt, & causam p̄sentē habent, ut necessario miracula fiant, illorū est aliter dicere: Exempli gratia, Helisei prophetae, qui meritorū bene cōsciū, & causam habens p̄sentē, propter quā oporteret miracula facere: Oro, inquit ad Heliā, ut fiat spūs tu⁹ duplex in me. & ita factū est. duplicia em̄ q̄ Helias, iste miracula operatus est, ut aliquos de populo reuocaret ab impietate Iezabel, & à peccatis Hieroboam, qui peccare fecit Israēl. Sed & in hoc fuge dilecte mi, ut semper sis incōprehensibilis. Nā istud concedendū est tuæ maiestati, ut non possis cōprehendi, semperq; sis desideratus ac desiderabilis, nosq; lateat, q̄ diu sumus in hoc corpore, q̄ magna sit multitudo dulcedinis tuæ, quā abscondisti timentibus te. Fuge fuge cautus nobis ac prouidus, ne unq̄ dum uiuimus, nos cōprehendisse arbitremur, sequentes ut cōprehendamus. Montes mōtes aromatū, ecce sup nos dilectus, assimilatus capreæ hinnuloq; ceruorū. Dicit aut ad quendā unus ex amicis, sapiens admodum, si etiā sciuisset afflictū uel percussum legitime consolari: Voca ergo si est qui respondeat tibi, & ad aliquē sanctorū conuertere. O montes sancti, causam singulorū & omnium nostrum in uno illo, in quē hoc dictū est, recognoscimus: & idcirco quod illi ab animo indiscreto datum est consiliū, nos discrete suscipimus, & sequi desideramus. Ille em̄, uidelicet Iob, qd interpretat̄ dolens, & in eo quod satan expetiuit eum ut tentaret, & in eo qd tentatus fidelis inuentus est, omniū, qui pie uolentes uiuere in Christo, persecutionē patiuntur, dolores & gemitus, & subsequētes cōsolationes in semetipso p̄mōstrauit: & in respōsis suis ab illis dūtaxat cognoscitur, quicūq; pro causa pietatis, seu foris uisibiliter, seu intus inuisibiliter ab inuisibilibus inimicis tribulat̄. Ad quem igit uestrū conuertemur? In quo ex oibus uerbis fugientē dilectū citius consequemur & cōprehendemus? O beata Maria, mons montiū, uirgo uirginum, sancta sanctorū, ad omnes qdem conuertimur montes aromatū, & uocamus ut respondeant nobis, & hoc est quod unusq; nostrū dicit: Leuaui oculos meos in montes, unde ueniet auxiliū mihi: sed ad te præcipue cōuertimur, ad te præ cæteris oculos nostros leuamus, tuū præ om̄ibus auxiliū suspiramus. Per sanctū uteri tui sacramētum, & illum qui animā tuam pertransiuit, gladiū, obtine, ut uideamus ipsam illuminationē montium æternorū, scilicet dilectū & ex dilecto dilectū, finalē dilectionē amborū, id est, patrē & filium & spū sanctū deum unū, uiuum & uerū, cuius regnum & imperiū permanet in secula seculorū. AMEN.

Fac me audire uocē tuam.

Exo. 13.
Deut. 6.

Psal. 137.

Matt. 8.
Fideles nō petunt sibi gloriā miraculorū.

Petitio Helisei.

4. Reg. 2.

Fuge dilecte mi, quia incōprehensibilis es.

Psal. 30.

Mōtes aromatū sunt sancti,
Iob. 5.

Ecci. 44.

2. Tim. 3.

sancti à nobis inuocandi sunt oēs, maxie mater dei.

Psal. 120.

Luc. 2.

Gen. 49.

¶ Ecce candide lector, habes hic septē libros Commentariorū in Cantica Canticorum, de incarnatione uidelicet filij dei, ab omnibus iamdiu desideratos, Autore Ruperto, Abbate Tuitiensi, impēsis uero honesti uiri Arnoldi Byrckman, diligenter nunc iterum excusos. Anno domini M. D. XXXII, ipfis Idibus Septēbribus.

trecientos y dos noventa y dos

322

venientē. et dimittit oves et fugit. **Et re. Omel. b. gre. pape.**
Audistis fratres charissimi mi ex lectione euāgelica eruditionē vestrā: audistis et periculū nostrū. **Ecce enim is qui nō ex accidenti dono. sed essentialit bon⁹ est dicit. Ego sum pastor bon⁹. Atq; eiusdē bonitatis formā quā nos imitemur adiungit dicens. Bon⁹ pastor aīaz suā ponit p oīb⁹ suis.** **R. S.** go sicut viris fructificauit suauitatem odoris allā. **Trāsite ad me oēs qui concupiscitis me et a generationibus meis adimplemini allā allā.** **R. Ego diligentes me diligo. et qui mane vigilauerint ad me inuenient me. Transite ad me. Lectio. ij.**
Ecce quod monuit: ostēdit quod iussit. **Bonus pastor pro oībus animā ponit: vt i sacramēto nostro corpus suū et sanguinē vertere. et oves quas redimeret carnis sue alimento satiare.** **O**stensa nobis est de p̄tēptu mortis via quā sequamur appositā. **H**ic in vocem de celo tanq̄ vocem tonitruū magni allā. regnabit deus noster in eternum allā. **Quia facta est salus et virtus et**

potestas christi eius. allā allā. **R. Et vox de throno exiit dicens: laudem dicite deo nostro omnes sancti eius et qui timentis deū pusilli et magni. Quia facta. R. iij.**
Quāsimō nobis est exteriora nostra misericorditer oībus eius impendere: postremum si necesse sit: etiam mortem nostram pro eisdem oībus ministrare. **A** primo autem hoc minimo peruenitur ad postremum maius. sed cum incomparabiliter longe sit melior anima qua viuim⁹ terrena substantia quam exteriorius possidemus: qui nō dat pro oībus substantiam suam: quomodo p̄ hijs daturus est aīam suā: **E**t sunt nonnulli quidam plus terrenā substantiam quam oves diligunt. **H**ij merito nomē pastoris perdunt. **H**ic in vocem in celo angelorum multorum dicentū. **T**ime te dominū et date claritatem illi. et adorete eum qui fecit celū et terram mare et fontes aquarum all. all. all. **A**ngelū dei velantem per medietatē vocis magna clamātes et dicentes. **G**loria in excelsis deo. **C**ap. hym. **R. sicut sup̄ in dñica i oct. pasche. vt s. d. c. i. Ad beatē**

Dñica. ij. post pascha.

Scia. iij. in rogationibus.

habere quod ponat ante illum: quoniam anime post seculi tenebras ad deum inspirati. nihil preter eum cogitare. nil loqui libet. sed in tueri solum quod recognouit summe trinitatis gaudiū contemplari. atq; ad hoc plenius intuendū peruenire satagit. **Cap. Jaco. v.**
Quāsimō nobis est exteriora nostra misericorditer oībus eius impendere: postremum si necesse sit: etiam mortem nostram pro eisdem oībus ministrare. **A** primo autem hoc minimo peruenitur ad postremum maius. sed cum incomparabiliter longe sit melior anima qua viuim⁹ terrena substantia quam exteriorius possidemus: qui nō dat pro oībus substantiam suam: quomodo p̄ hijs daturus est aīam suā: **E**t sunt nonnulli quidam plus terrenā substantiam quam oves diligunt. **H**ij merito nomē pastoris perdunt. **H**ic in vocem in celo angelorum multorum dicentū. **T**ime te dominū et date claritatem illi. et adorete eum qui fecit celū et terram mare et fontes aquarum all. all. all. **A**ngelū dei velantem per medietatē vocis magna clamātes et dicentes. **G**loria in excelsis deo. **C**ap. hym. **R. sicut sup̄ in dñica i oct. pasche. vt s. d. c. i. Ad beatē**

habere quod ponat ante illum: quoniam anime post seculi tenebras ad deum inspirati. nihil preter eum cogitare. nil loqui libet. sed in tueri solum quod recognouit summe trinitatis gaudiū contemplari. atq; ad hoc plenius intuendū peruenire satagit. **Cap. Jaco. v.**
Quāsimō nobis est exteriora nostra misericorditer oībus eius impendere: postremum si necesse sit: etiam mortem nostram pro eisdem oībus ministrare. **A** primo autem hoc minimo peruenitur ad postremum maius. sed cum incomparabiliter longe sit melior anima qua viuim⁹ terrena substantia quam exteriorius possidemus: qui nō dat pro oībus substantiam suam: quomodo p̄ hijs daturus est aīam suā: **E**t sunt nonnulli quidam plus terrenā substantiam quam oves diligunt. **H**ij merito nomē pastoris perdunt. **H**ic in vocem in celo angelorum multorum dicentū. **T**ime te dominū et date claritatem illi. et adorete eum qui fecit celū et terram mare et fontes aquarum all. all. all. **A**ngelū dei velantem per medietatē vocis magna clamātes et dicentes. **G**loria in excelsis deo. **C**ap. hym. **R. sicut sup̄ in dñica i oct. pasche. vt s. d. c. i. Ad beatē**

dit fructum suum. **D**eus qui culpam tuam destricte fecit. fletus quoque non recuses: ut qui po animaduersionis cogitā pietatis grāz cōuertit peccatōres ab e sue: saluabit aīaz ei⁹ et cooperit multitudinē. **A**rce dñe parce p̄p̄lo tuo et nullis aduersitatib⁹ facioioso sanguine filij tui. **Q**uāsimō nobis est exteriora nostra misericorditer oībus eius impendere: postremum si necesse sit: etiam mortem nostram pro eisdem oībus ministrare. **A** primo autem hoc minimo peruenitur ad postremum maius. sed cum incomparabiliter longe sit melior anima qua viuim⁹ terrena substantia quam exteriorius possidemus: qui nō dat pro oībus substantiam suam: quomodo p̄ hijs daturus est aīam suā: **E**t sunt nonnulli quidam plus terrenā substantiam quam oves diligunt. **H**ij merito nomē pastoris perdunt. **H**ic in vocem in celo angelorum multorum dicentū. **T**ime te dominū et date claritatem illi. et adorete eum qui fecit celū et terram mare et fontes aquarum all. all. all. **A**ngelū dei velantem per medietatē vocis magna clamātes et dicentes. **G**loria in excelsis deo. **C**ap. hym. **R. sicut sup̄ in dñica i oct. pasche. vt s. d. c. i. Ad beatē**

dit fructum suum. **D**eus qui culpam tuam destricte fecit. fletus quoque non recuses: ut qui po animaduersionis cogitā pietatis grāz cōuertit peccatōres ab e sue: saluabit aīaz ei⁹ et cooperit multitudinē. **A**rce dñe parce p̄p̄lo tuo et nullis aduersitatib⁹ facioioso sanguine filij tui. **Q**uāsimō nobis est exteriora nostra misericorditer oībus eius impendere: postremum si necesse sit: etiam mortem nostram pro eisdem oībus ministrare. **A** primo autem hoc minimo peruenitur ad postremum maius. sed cum incomparabiliter longe sit melior anima qua viuim⁹ terrena substantia quam exteriorius possidemus: qui nō dat pro oībus substantiam suam: quomodo p̄ hijs daturus est aīam suā: **E**t sunt nonnulli quidam plus terrenā substantiam quam oves diligunt. **H**ij merito nomē pastoris perdunt. **H**ic in vocem in celo angelorum multorum dicentū. **T**ime te dominū et date claritatem illi. et adorete eum qui fecit celū et terram mare et fontes aquarum all. all. all. **A**ngelū dei velantem per medietatē vocis magna clamātes et dicentes. **G**loria in excelsis deo. **C**ap. hym. **R. sicut sup̄ in dñica i oct. pasche. vt s. d. c. i. Ad beatē**

habere quod ponat ante illum: quoniam anime post seculi tenebras ad deum inspirati. nihil preter eum cogitare. nil loqui libet. sed in tueri solum quod recognouit summe trinitatis gaudiū contemplari. atq; ad hoc plenius intuendū peruenire satagit. **Cap. Jaco. v.**
Quāsimō nobis est exteriora nostra misericorditer oībus eius impendere: postremum si necesse sit: etiam mortem nostram pro eisdem oībus ministrare. **A** primo autem hoc minimo peruenitur ad postremum maius. sed cum incomparabiliter longe sit melior anima qua viuim⁹ terrena substantia quam exteriorius possidemus: qui nō dat pro oībus substantiam suam: quomodo p̄ hijs daturus est aīam suā: **E**t sunt nonnulli quidam plus terrenā substantiam quam oves diligunt. **H**ij merito nomē pastoris perdunt. **H**ic in vocem in celo angelorum multorum dicentū. **T**ime te dominū et date claritatem illi. et adorete eum qui fecit celū et terram mare et fontes aquarum all. all. all. **A**ngelū dei velantem per medietatē vocis magna clamātes et dicentes. **G**loria in excelsis deo. **C**ap. hym. **R. sicut sup̄ in dñica i oct. pasche. vt s. d. c. i. Ad beatē**

dit fructum suum. **D**eus qui culpam tuam destricte fecit. fletus quoque non recuses: ut qui po animaduersionis cogitā pietatis grāz cōuertit peccatōres ab e sue: saluabit aīaz ei⁹ et cooperit multitudinē. **A**rce dñe parce p̄p̄lo tuo et nullis aduersitatib⁹ facioioso sanguine filij tui. **Q**uāsimō nobis est exteriora nostra misericorditer oībus eius impendere: postremum si necesse sit: etiam mortem nostram pro eisdem oībus ministrare. **A** primo autem hoc minimo peruenitur ad postremum maius. sed cum incomparabiliter longe sit melior anima qua viuim⁹ terrena substantia quam exteriorius possidemus: qui nō dat pro oībus substantiam suam: quomodo p̄ hijs daturus est aīam suā: **E**t sunt nonnulli quidam plus terrenā substantiam quam oves diligunt. **H**ij merito nomē pastoris perdunt. **H**ic in vocem in celo angelorum multorum dicentū. **T**ime te dominū et date claritatem illi. et adorete eum qui fecit celū et terram mare et fontes aquarum all. all. all. **A**ngelū dei velantem per medietatē vocis magna clamātes et dicentes. **G**loria in excelsis deo. **C**ap. hym. **R. sicut sup̄ in dñica i oct. pasche. vt s. d. c. i. Ad beatē**

2507

De bit' 2000
De bit' 2000
De bit' 2000
De bit' 2000
De bit' 2000